

Kolay Kürtçe

(KURMANCÎ)

KAMURAN BEDIR XAN

DOZ

2. BASKI

KOLAY KÜRTÇE

(Kurmancî)

KAMURAN BEDİR XAN

Fransızcadan Türkçeye çeviren
Yakup Karademir

Redaksiyon: DOZ

Baskı ve mücellit: Ceren Matbaacılık

ISBN 6876 -14 - X

DOZ Basım-Yayın Ltd. Őti.
İstiklal Cd.
Orhan Adli Apaydın Sk.
Oba Apt. No: 11-13/4
80050 Beyoğlu/İSTANBUL
Tel: / Fax: (0212) 2925605
E-mail: doz@turk.net

KOLAY KÜRTÇE

(Kurmancî)

KAMURAN BEDİR XAN

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	5	SEKİZİNCİ DERS	47
Yayıncının Notu	7	3. Çekim Hali	48
Kısaltmalar	7	4. Çekim Hali	48
Alfabe	9	DOKUZUNCU DERS	51
Sesli Harflerin Okunuşu	9	Belirtisiz Artikelin Bükümü	52
Sessiz Harfler	10	ONUNCU DERS	57
Diftong	11	Geçişli Fiiller	58
Diğer Sessiz Harflerin Okunuşu	11	ONBİRİNCİ DERS	65
BİRİNCİ DERS	15	Geçişsiz Fiiller	66
Niteleme Sıfatları	17	ONİKİNCİ DERS	69
İKİNCİ DERS	19	Geçişli Fiillerin Haber Kipi	71
Cinsiyet Ekleri	20	Geçişsiz Fiillerin Haber Kipi	72
ÜÇÜNCÜ DERS	23	ONÜÇÜNCÜ DERS	75
1. Büküm Hali	24	ONDÖRDÜNCÜ DERS	79
DÖRDÜNCÜ DERS	27	Bileşik Fiiller	80
Bûn Fiilinin Olumsuz Hali	28	ONBEŞİNCİ DERS	85
İsimlerde Büküm	29	Deyim Fiiller	86
BEŞİNCİ DERS	33	ONALTINCI DERS	91
Cisimlerde Cinsiyet	34	ONYEDİNCİ DERS	97
İyelik Zamiri xwe	35	İsimlerde Çoğulluk	99
ALTINCI DERS	37	ONSEKİZİNCİ DERS	103
İsimlerde Cinsiyet	37	Küçüklük, Eşitlik ve Üstünlük	104
YEDİNCİ DERS	41	ONDOKUZUNCU DERS	107
Şahıs Zamirleri	42	İşaret Zamirleri	109
İyelik Sıfatları	43		

Bağlaç Zamir	109	DönüŖlü Çatı	194
Soru Zamirleri	110	OTUZİKİNCİ DERS	197
YİRMİNCİ DERS	115	OTUZÜÇÜNCÜ DERS	203
Belgisiz Zamirler	116	OTUZDÖRDÜNCÜ DERS	209
YİRMİBİRİNCİ DERS	123	Kişisiz Fiiller	210
Asıl Sayı Sıfatları	125	Düzenli Fiiller	211
Sıra Sayı Sıfatları	125	OTUZBEŞİNCİ DERS	215
YİRMİİKİNCİ DERS	131	Düzenli Fiiller	216
YİRMİÜÇÜNCÜ DERS	137	OTUZALTINCI DERS	219
Fiilin Öznesiyle Uyumu	139	Düzensiz Fiiller	219
Kürtçe Fiillerin Genel Özellikleri	139	OTUZYEDİNCİ DERS	223
YİRMİDÖRDÜNCÜ DERS	145	Zarf (belirteç) ve Zarf	
YİRMİBEŞİNCİ DERS	151	Niteliğindeki Deyimler	224
Filler (Devamı)	152	OTUZSEKİZİNCİ DERS	231
YİRMİALTINCA DERS	157	OTUZDOKUZUNCU DERS	237
Yabancı Fiiller	158	Cümlelerin Öğeleri	240
Basit Fiiller	158	KIRKİNCİ DERS	245
Bileşik Fiiller	159	Yan Cümle Öğelerinin Söz	
YİRMİYEDİNCİ DERS	165	Diziminin Devamı	247
Deyim Fiiller	166	KIRKBİRİNCİ DERS 251	
YİRMİSEKİZİNCİ DERS	171	Edatlar ve Edat Görevi Gören	
YİRMİDOKUZUNCU DERS	177	Deyimler	254
Geçişsiz Fiiller	178	KIRKİKİNCİ DERS 257	
OTUZUNCU DERS	183	Bağlaçlar ve Bağlaç Görevini	
Fiil Çekiminde Olumsuzluk	185	Gören Deyimler	258
Bileşik Fiillerin Çekimi (Devamı)	185	KIRKÜÇÜNCÜ DERS	261
OTUZBİRİNCİ DERS	191	Ünlem ve Ünlem Yerine	
Durum Ortacı (sıfat-fiil)	192	Geçen Deyimler	264
Edilgen (pasif)	193	Çeviri Metinleri	266

YAYINEVİNİN NOTU

Kolay Kürtçe adlı bu eser, Kamuran Ali BEDİR XAN'ın, Yaşayan Doğu Dilleri ve Uygarlıkları Ulusal Okulu'nda, 1946 ve 1970 yılları arası verdiği, Kürt Dili ve Uygarlığı adlı dersin, aynı başlığı taşıyan ve teksirle çoğaltılan notlarının yeniden gözden geçirilmiş ve düzeltilmiş yeni baskısıdır.

Kısaltmalar	
cog	çoğul
d	dişil
e	eril
f	fiil
g f	geçişli fiil
geçişsiz f	geçişsiz fiil
h w.d.	herweki dişil
is	isim
n	notr
sif	sıfat
tek	tekil
zam	zamir

Alfabe

Kürt alfabesi aşağıda görüldüğü gibi otuz bir harften meydana gelmektedir:

a b c ç d e ê f g h î j k l m n o p q r s ş t u û v w x y z.

Alfabadeki bu otuzbir harf sesli ve sesiz olmak üzere ikiye ayrılır. Kürt alfabesinde, uzun ve kısa olmak üzere sekiz sesli harf bulunmaktadır.

Uzun sesliler şunlardır: *a ê î o û*

Kısa sesliler ise şunlardır: *e i u*

Sesli Harflerin Okunuşu

a Türkçedeki a gibi okunur ve aşağıda olduğu gibi her zaman uzundur:

al, Adana, alem, aza ...

ê Bu harf Türkçede yoktur. **e** ve **ı** arası bir ses verir ve her zaman uzundur.

î Türkçedeki **i**'den yarım ses daha uzundur. Aşağıdaki sözcüklerde olduğu gibi okunur:

şair, dair, mahir, Babıali ...

o Türkçedeki o gibi okunur ve her zaman uzundur:

rol, bol, oda, oh ...

û Türkçedeki u gibi okunur ve her zaman uzundur:

uzun, Urfa, uzak, ulu ...

e Türkçedeki e gibi okunur:

evet, eşek, erdem, elek ...

i Türkçedeki ı gibi okunur:

ışık, ılık, ıslık ...

u Türkçedeki ü gibi okunur:

üzüm, üşümek, üremek...

Sessiz Harfler

Kürtçede yirmi üç sessiz harf vardır. Bu harfler sırasıyla şunlardır:

b c ç d f g h j k l m n p q r s ş t v w x y z

Sessiz harfler de beşe ayrılır:

Dudak sessizleri: ***b f m p v w***

Ön damak ve diş sessizleri: ***d l r s t z***

Geniz sessizi: ***n***

Damak sessizleri: ***c ç ş j y***

Arka damak ve gırtlak sessizleri: ***g h k q x***

<i>mirin</i>	ölmek		<i>rabûn</i>	kalkmak		<i>meş</i>	yürüyüş
<i>kanî</i>	pınar		<i>min</i>	ben, benim		<i>derî</i>	kapı

<i>hesp</i>	at	<i>mehîn</i>	kısırak	<i>bîst</i>	yirmi
<i>qehwe</i>	kahve	<i>tamdâr</i>	tadı olan	<i>hûrik</i>	bozuk para, harçlık
<i>pismam</i>	amca oğlu	<i>zanîn</i>	bilmek	<i>ciwanî</i>	gençlik
<i>mezin</i>	büyük	<i>piçûk</i>	küçük	<i>gund</i>	köy
<i>zivistan</i>	kış	<i>havîn</i>	yaz	<i>bihar</i>	bahar
<i>tîrmeh</i>	temmuz	<i>gulan</i>	mayıs	<i>bûn</i>	olmak
<i>dapîr</i>	büyük anne	<i>dê</i>	anne	<i>çûn</i>	gitmek
<i>bapîr</i>	büyük baba	<i>çiya</i>	dağ	<i>cih</i>	yer
<i>pênûs</i>	kalem	<i>mal</i>	ev	<i>pîrîtî</i>	yaşlılık
<i>çêre</i>	ot	<i>payiz</i>	sonbahar		

Diftong

Kürt dilinde iki sesiz harf *xw* ile bir sesli harften meydana gelen tek bir diftong vardır:

xwa, xwe, xwê, xwî...

<i>xwarin</i>	yemek	<i>vexwarin</i>	içmek	<i>xwendin</i>	okumak
<i>xwenda</i>	okumuş	<i>xwendewar</i>	okuyucu	<i>vexwendî</i>	çağrılı, davetli
<i>vexwendin</i>	çağrılmak	<i>xwestin</i>	istemek arzu etmek	<i>xwestî</i>	istenen istenmiş
<i>xwestek</i>	istek	<i>nexwe</i>	o zaman, öyle ise	<i>xwezî</i>	özlem belir- ten bir ünlem (<i>Keşke</i>)
<i>xweh</i>	kızkardeş	<i>xweh dan</i>	terlemek	<i>xwê</i>	tuz
<i>xwêdank</i>	tuzluk	<i>xwîn</i>	kan		

Diğ er Sessiz Harflerin Okunuş u

c Türkçedeki **c** gibi okunur:

can, Cizre, ceylan...

ç Türkçedeki **ç** gibi okunur:

Çemişkezek, çay, çelik ...

g Türkçedeki **g** gibi okunur:

göl, güzel, gelin, gelenek ...

h Türkçedeki **h** gibi okunur:

hürriyet, hüzün, hoşlanmak ...

k Türkçedeki **k** gibi okunur:

keklik, kürek, Kerem ...

q Bu ses Türkçede yoktur. Genizden gelen kalın bir *k* sesi verir.

ş Türkçedeki **ş** gibi okunur:

şan, şenlik, şeref, şaka ...

w Bu ses Türkçede yoktur, Arapçadaki *vav* harfi ya da İngilizcedeki *waterman, whisky ve tramway* sözcüklerindeki *w* harfi gibi telaffuz edilir.

x Türkçede yoktur. İngilizcedeki **kh**, Almancadaki **ch** sesine tekabül eder.

y Türkçedeki **y** gibi okunur:

yar, yel, Yeliz, yeşil ...

Dikkat: Kürt alfabesinde bileşik sesli ya da sessiz harf yoktur.

ALIŞTIRMALAR

<i>av</i>	su	<i>bav</i>	baba	<i>şer</i>	kavga,
<i>ol</i>	din, inanç	<i>dûr</i>	uzak		savaş
<i>kur</i>	oğul	<i>zêr</i>	altın	<i>neh</i>	dokuz
<i>dêr</i>	manastır	<i>der</i>	yer, mevki	<i>zer</i>	sarı
<i>dîn</i>	deli	<i>-yêl,</i>	diğer,	<i>şêr</i>	aslan
<i>deh</i>	on	<i>ya din</i>	öteki	<i>nan</i>	ekmek
<i>gotin</i>	söylemek	<i>heşt</i>	sekiz	<i>heft</i>	yedi
<i>şev</i>	gece	<i>axaftin</i>	konuşmak	<i>co</i>	kanal
<i>xanî</i>	ev	<i>şaristan</i>	site, şehir	<i>hatin</i>	gelmek
<i>comerd</i>	cömert	<i>ciwan</i>	genç	<i>ceh</i>	arpa
<i>pitî</i>	minik	<i>civat</i>	topluluk	<i>bajar</i>	şehir
<i>rê</i>	yol	<i>dest</i>	el	<i>çav</i>	göz
<i>diran</i>	diş	<i>lêv</i>	dudak	<i>pol</i>	omuz
<i>e ya da</i>	dir (fiil)	<i>bira</i>	erkek	<i>dotmam</i>	amca kızı
<i>ye</i>	satın		kardeş	<i>karin</i>	edebilmek
<i>kirîn</i>	almak	<i>anîn</i>	getirmek	<i>were</i>	gel
<i>komel</i>	dernek	<i>berdan</i>	bırakmak	<i>roj</i>	gün, güneş
<i>stêr</i>	yıldız	<i>kovar</i>	dergi	<i>rûniştin</i>	oturmak
<i>na</i>	hayır	<i>hindik</i>	az	<i>dan</i>	vermek
<i>ajotin</i>	sürmek	<i>mam</i>	amca	<i>nalîn</i>	inlemek,
<i>în</i>	cuma	<i>baran</i>	yağmur		inilti
<i>hefte</i>	hafta	<i>bir</i>	fraksiyon,	<i>adar</i>	mart
<i>can</i>	hayat, can		grup	<i>heval</i>	arkadaş,
<i>ejnû</i>	diz	<i>ço</i>	sopa		dost
<i>newal</i>	vadi	<i>şîrîn</i>	şirin	<i>çem</i>	dere, akasu
<i>dadan</i>	kapatmak	<i>ez</i>	ben	<i>kirin</i>	yapmak
<i>nû</i>	yeni	<i>segman</i>	piyade eri		

1 FÊRA YEKEMÎN

BİRİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Mirov</i> , e.	insan, erkek, adam	<i>Mirovek</i>	bir adam
<i>Hesp</i> , e.	at	<i>Hespek</i>	bir at
<i>Jin</i> , d.	kadın	<i>Jinek</i>	bir kadın
<i>Zaro</i> , n.	çocuk	<i>Zaroyek</i>	bir çocuk
<i>Seko</i> , e.	sıra, bank	<i>Sekoyek</i>	bir bank
<i>Mehîn</i> , d.	kısrak	<i>Mehînek</i>	bir kısrak
<i>pênûs</i> , e.	kalem	<i>Pênûsek</i>	bir hokkakalem
<i>Keçik ya da</i>	kız çocuğu	<i>Keçek</i>	bir kız
<i>keç</i> , f.		... <i>ın</i> ya da	... dirler (olmak
<i>E ya da ye</i>	-dir (olmak fiilinin 3.tekil şahısı)	... <i>ne</i>	fiilinin 3. çoğ. şah.)
<i>Ev</i>	bu	<i>Belê</i>	evet
<i>Û</i>	ve	<i>Rastek</i> , d.	cetvel
<i>Defter</i> , d.	defter	<i>Çentezend</i> , d.	çanta, el çantası
<i>Rûnişte</i> , d.	oturulacak yer, iskemle	<i>Mase</i> , d.	masa
<i>Zend</i> , d.	kol, bilek	<i>Jêbir</i> , d.	silgi
<i>Bra</i> , e.	erkek kardeş	<i>Çi</i>	ne
<i>Kursî</i> , d.	sandalye	<i>Fîstan</i> , d.	entari
<i>Ne</i>	değil (olumsuzluk eki)	<i>Rê</i> , d.	yol
		<i>Tilî</i> , d.	parmak
		<i>Qeftan</i> , d.	kadın elbisesi

GRAMER

Belirtisiz tanım takısı: Erkek, dişi, nötr tüm tekil kelimeler için **-ek** ve sözkonusu kelimelerin çoğulları için **-in** belirtisiz tanım takısı kullanılır.

Şayet isim sesli bir harfle bitiyorsa, ses uyumu için, isim ile belirtisiz tanım takısı arasına **y** kaynaştırma harfi konulur.

<i>Ev çi ye?</i>	Bu nedir?	<i>Ev kitêek e.</i>	Bu bir kitaptır.
<i>Ev defterek e.</i>	Bu bir defterdir	<i>Ev sıfloyek e.</i>	Bu bir dolma kalemdir.
<i>Ev pênûek e.</i>	Bu bir kalemdir	<i>Ev rûnişteek e.</i>	Bu bir iskemledir.
<i>Ev sekoyek e.</i>	Bu bir banktır.	<i>Ev çenteyek e.</i>	Bu bir valizdir.
<i>Ev zendek e.</i>	Bu bir koldur.	<i>Ev çentezendek e.</i>	Bu bir çantadır. (Evrak ya da kol çantası)
<i>Ev rastek e.</i>	Bu bir cetveldir.	<i>Ev maseyek e.</i>	Bu bir masadır.
<i>Ev kursiyek e.</i>	Bu bir sandalyedir.	<i>Ev jêbireek e.</i>	Bu bir silgidir.

SORU

Soru cümlesi yapılırken cümlede herhangi bir değişiklik yapılmaz; sadece ses vurgusuyla soru cümlesi yapmak mümkündür.

<i>Ev sekoyek e?</i>	Bu bir bank mıdır?
<i>Belê, ev sekoyek e.</i>	Evet, bu bir banktır.
<i>Ev rûnişteek e?</i>	Bu bir iskemle midir?
<i>Na, ev ne rûnişteek e, ev masayek e.</i>	Hayır bu bir iskemle değil, bir masadır.
<i>Ev jineek e?</i>	Bu bir kadın mıdır?
<i>Na, ev ne jineek e, ev mirovek e.</i>	Hayır, bu bir kadın değil, bir adamdır.

Niteleme Sıfatları

Niteleme sıfatları hiçbir değişikliğe uğramazlar ve isimden sonra gelirler.

<i>Mirov pîr e.</i>	Adam yaşlıdır.
<i>Jin ciwan e.</i>	Kadın gençtir.
<i>Zaro piçûk e.</i>	Çocuk küçüktür.
<i>Keçik nermîn e.</i>	Kız naziktir.
<i>Seko kesk e.</i>	Bank yeşildir.
<i>Rûnişteş reş e.</i>	İskemle siyahtır
<i>Mase zer e.</i>	Masa sarıdır.
<i>Pênûs helesor e.</i>	Kalem pembedir.
<i>Rastek hêşîn e.</i>	Cetvel mavidir.
<i>Jêbir cûn e.</i>	Silgi gridir.
<i>Çentezend hêşîn e.</i>	Kol çantası mavidir.
<i>Fîstan helesor e.</i>	Entari pembedir.
<i>Qeftan helesor e.</i>	Elbise (kadın takım elbisesi) pembedir.
<i>Ev fîstan cûn e.</i>	Bu entari gridir.
<i>Ev qeftan hêşîn e.</i>	Bu elbise mavidir.
<i>Keçik esmer e.</i>	Kız esmerdir.
<i>Zaro porzer e.</i>	Çocuk sarı saçlıdır.
<i>Keçik porzer e.</i>	Kız sarı saçlıdır.
<i>Jin porzer e.</i>	Kadın sarı saçlıdır.
<i>Mirov esmer e.</i>	Adam esmerdir.
<i>Mirov poreş e.</i>	Adam siyah saçlıdır.
<i>Hesp ciwan e.</i>	At gençtir.

Aşağıdaki Kelime ve Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Adam.

Bir adam.

Çocuk.

Bir çocuk.
Bir kadın.
Bu bir kadındır.
Bu nedir?
Bu bir sandalye değil, bir cetveldir.
Evet bu bir kadın elbisesidir.
Bu bir valiz midir?
Hayır, bu bir çantadır.
Masa ve iskemle.
Bu bir silgidir.
Cetvel.
Bir bank. Bu bir banktır.
Bu bir kısrak değildir.
Bu bir erkek kardeştir.
Bu bir hokkakalem ve ucudur.
Bu kızdır (genç kız, kız çocuğu).
Bu bir kızdır.
Evet, bu defterdir.
Hayır, bu bir parmak değil, bir koldur.
Bu yoldur.
Bu bir yol değildir.
Bunlar erkek kardeştir.
Bunlar kızdır.
Bu masadır.
Bu bir kadın değildir.
Bunlar kısraktır.
Bunlar iskemledir.
Bu kalem ucudur.
Bu bir kadın elbisesi değildir.
Evet, bu bir adamdır.

2 FÊRA DOWEMÎN

İKİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Lepik, e.</i>	eldiven	<i>Lepikek</i>	bir eldiven
<i>Pencere, d.</i>	pencere	<i>Pencereyek</i>	bir pencere
<i>Derî, e.</i>	kapı	<i>Deriyek</i>	bir kapı
<i>Raxer, d.</i>	döşeme, taban	<i>Raxerek</i>	bir döşeme
<i>Esrex, d.</i>	tavan	<i>Esrexek</i>	bir tavan
<i>Lempe, d.</i>	lamba	<i>Lempeyek</i>	bir lamba
<i>Rojimêr, d.</i>	takvim	<i>Rojimêrek</i>	bir takvim
<i>Serpênûs, d.</i>	kalem ucu	<i>Serpênûsek</i>	bir kalem ucu
<i>Dîwar, e.</i>	duvar	<i>Dîwarek</i>	bir duvar
<i>Demjmêr, d.</i>	saat	<i>Seetek</i>	bir saat
<i>Mifte, d.</i>	anahtar	<i>Mifteyek</i>	bir anahtar
<i>Nav, e.</i>	isim	<i>Navek</i>	bir isim
<i>Eve</i>	işte	<i>û</i>	ve
<i>Nîn</i>	sıfır	<i>Şeş</i>	altı
<i>Yek</i>	bir	<i>Heft</i>	yedi
<i>Du</i>	iki	<i>Heşt</i>	sekiz
<i>Sê</i>	üç	<i>Neh</i>	dokuz
<i>Çar</i>	dört	<i>Deh</i>	on
<i>Pênc</i>	beş	<i>Qrewat, d.</i>	kravat
<i>Destmal, d.</i>	mendil		

GRAMER

Kürtçede isimler cinslerine göre; eril ve dişil olmak üzere ikiye ayrılırlar.

Cinsiyet Ekleri

İsimler;

belirtili,

nitelenmiş ya da

ko (bağlaç zamir)'den sonra geliyor ise, aşağıdaki ekleri alırlar:

ê tek. erkek isimler için,

a tek. dişi isimler için,

ên her iki cinsin çoğulu için kullanılır.

Eğer isim sesli bir harfle bitiyor ise, ses uyumu için, isim ile cinsiyet eki arasına bir **y** harfi koymak gerekir:

Bira

Birayê min

Kardeşim

Zaro

Zaroyê min

Çocuğum

Pencere

Pencereya zer

Sarı pencere

Şayet dişi isim *pencere*, *mase* isimlerindeki gibi **-e** ile bitiyorsa, **-e** kaldırılabilir ve isme dişi cins eki ilave edilebilir:

Pencera mezin

Masa piçûk

İsmin **-ê** ya da **-î** seslilerinden biriyle bitmesi durumunda da, onların yerine **-e** ya da **-î** ikame edilir; ancak **û** istisna olarak aynen kalır:

Rê

Riya min

yolum

Tîfî

Tiliya min

parmağım

Pê

Piyê min

ayağım

Rû

Rûyê min

yüzüm

Cinsiyet ekleri aynı zamanda tamlama durumunu (formunu) da oluştururlar:

Mala Sînemê
Birayê Narînê

Sinem'in evi
Narin'in erkek kardeşi

Önceden belirtili bir isim nasıl nitelenebilir?

Önceden belirtili bir ismi, bazen harfî tarif (artikül) rolünü gören ve isimden ayrı yazılan cinsiyet eklerinin yardımıyla da nitelemek mümkündür.

Bu artikeller şunlardır:

ê ya da **yê** tek. er. isimler için
a ya da **ya** tek. diş. isimler için
ên ya da **yên** her iki cins isimlerin çoğulları için

Birayê min ê ciwan genç kardeşim (genç olan kardeşim).
Mehîna min a reş siyah atım.
Kitêbên min ên zer sarı kitaplarım.

<i>Jina min</i>	karım	<i>Mirovê ciwan,</i>	genç adam
<i>Sekoya zer</i>	sarı bank	<i>Çentezenda mezin,</i>	büyük çanta
<i>Keçika porzer</i>	sarı saçlı kız	<i>Zaroyê min</i>	çocuğum
<i>Du mirov</i>	iki insan	<i>Çar destmal</i>	dört mendil
<i>Pênc lempe</i>	beş lamba	<i>Neh derî</i>	dokuz kapı
<i>Deh dîwar</i>	on duvar.	<i>Heft keçik</i>	yedi kız.
<i>Heşt zaro</i>	sekiz çocuk.	<i>Mirovin</i>	adamlar.
<i>Mirovek</i>	bir adam.	<i>Jinin</i>	kadınlar.
<i>Jinek</i>	bir kadın.	<i>Pencereyin</i>	pencereler.
<i>Pencereyek</i>	bir pencere.	<i>Mifteyin</i>	anahtarlar.
<i>Mifteyek</i>	bir anahtar.		

Ev kitêbek e?
Belê, ev kitêbek e.
Gelo ev mirovek e?
Na, ev ne mirovek e.
Kitêba mezin sor e?
Deriyê zer piçûk e.

Bu bir kitap mıdır?
Evet, bu bir kitaptır.
Acaba, bu bir adam mıdır?
Hayır, bu bir adam değildir.
Büyük kitap kırmızıdır.
Sarı kapı küçüktür.

Destmala kesk mezin e.
Navê min Tacîn e.
Keçika porzer nermîn e.
Eve keçikek.
Eve du hesp.
Eve xweha min û birayê min.

Eve xweh û brayê min.

Yeşil mendil büyüktür.
Adım Tacin'dir.
Sarısaçlı kız naziktir.
İşte bir kız.
İşte iki at.
İşte kızkardeşim ve erkek
kardeşim.
İşte kız ve erkek kardeşim.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

İşte bir genç kız.
Bunlar iki adamdırlar.
İşte dört silgi.
Benim kardeşim.
Benim genç karım.
Büyük kapı.
Kısrığım.
Sarı defterim.
Sarışın genç adam.
Bir tavan ve altı siyah duvar.
Üç kadın elbisesi ve yedi çocuk.
Saatim ve anahtarım.
İşte kardeşim.
Kratatım siyahtır.
Bu bir takvimdir.
Bu bir lambadır.
Bu bir pencere değildir.
Bu bir kapı mıdır?
İşte eldivenlerim.
Benim adım Sinem'dir.
Kardeşlerim. Kadının elbisesi sarıdır.
Çocuklar sarı saçlıdır (sarışındır).
Bu benim kitabım değil.
Bu benim genç kardeşimdir.
Kızım sarışın ve küçüktür.

3

FÊRA SÊWEMÎN
ÜÇÜNCÜ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Spî</i>	beyaz	<i>Sor</i>	kırmızı
<i>Reng, e.</i>	renk	<i>Lê</i>	ama
<i>Mamoste, n.</i>	öğretmen	<i>Bilind</i>	yüksek
<i>Xwendekar, n.</i>	öğrenci	<i>Nizm</i>	alçak
<i>Depreş, d.</i>	karatahta	<i>Sipehî</i>	güzel, alımlı
<i>Dot, d.</i>	kız	<i>Dê, d.</i>	ana
<i>Mam, e.</i>	amca	<i>Bav, n.</i>	baba
<i>Sitî, d.</i>	bayan	<i>Girover</i>	yuvarlak, tombul
<i>Dotmam, d.</i>	amca kızı	<i>Bira, n.</i>	erkek kardeş
<i>Pismam, e.</i>	amca oğlu	<i>Kur, n.</i>	oğul
<i>Xwişk, d.</i>	kız kardeş	<i>Mezel, d.</i>	oda
<i>Mal, d.</i>	ev	<i>Dirêj</i>	uzun
<i>Li mal</i>	evde	<i>Şemo, n.</i>	isim (erkek)
<i>In</i>	-dirler	<i>Tacîn, n.</i>	isim (erkek)
<i>Sînem, d.</i>	bayanlar için isim	<i>Pirtûk</i>	kitap
<i>Narîn, d.</i>	bayanlar için isim		

GRAMER

1. Büküm Hali (isim için)

Bir başka ismi tamlayan isim bükülür (büküm eki alır). Bütün isimler için büküm ekleri şunlardır:

- î* tek. er. için,
- ê* tek. diş. için,
- an* her iki cinsin çoğulu için.

Sesli *î* ya da *ê*, harfiyle biten isimler, ses uyumu nedeniyle, tekil büküm eki almazlar.

Pencereya mezelê.

Rengê derî sor e.

Deriyê malê.

Pencereya jûrê kesk e.

ê deriyê malê zer e.

Rengê destmalê hêşîn e.

Çentezenda Tacîn mezin e.

Raxer zer e, lê esrex hêşîn e.

Ev kitêb in?

Na, ev ne pirtûk in, ev

defter in.

Mifte reş û dirêj e,

Lê demjmêra girover û zer e.

Demjmêra Sînemê piçûk e.

Rojimêr sipî û reş e.

Dîwar bilind e.

Xwendekar ciwan e,

Lê mamoste pîr e.

Odanın penceresi.

Kapının rengi kırmızıdır.

Evin kapısı.

Odanın penceresi yeşildir,
ama evin kapısı sarıdır.

Mendilin rengi mavidir.

Tacî'nin çantası büyüktür.

Döşeme sarıdır, ama tavan
mavidir.

Bunlar kitap mıdır?

Hayır, bunlar kitap değil,
defterdir.

Anahtar siyah ve uzundur,

Fakat saat yuvarlak ve sarıdır.

Sinem'in saati küçüktür.

Takvim siyah ve beyazdır.

Duvar yüksektir.

Öğrenci gençtir,

Ama öğretmen yaşlıdır.

Aşağıdaki Kelime ve Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Xwendekarek.

Navek.

Xwendekarin.

Navê min.

Mamosteyek.

Birayê zaroyan.

Mamosteyin.

Mala bilind.

Hespê min.

Mehîna Sînemê.

Mifta malê.

Deriyê malê zer û kesk e.

Ev heşt pênuş dirêj in.

Lempeya sor piçûk e, lê lempeya hêşîn mezin e.

Eve destmala min.

Qrewata min sor e, lê deftera min kesk e.

Şemo û Tacîn birayên min in.

Sînem û Narîn xwişkên min in.

Narîn ciwan e, lê Sînem pîr e.

Mala xwişka min bilind e.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Amca kızının elbisesi kırmızıdır.

Cetvel uzundur.

Karatahta yüksektir.

Amcamın çocukları evdedirler.

İşte kızım.

Bu duvarın rengi beyaz değildir.

Bu bir öğretmen değil, ama bir öğrencidir.

Oda yuvarlak mıdır?

Duvarlar yüksek midir?

Tavan alçak mıdır?

Kız kardeşim sarışın ve güzeldir ama erkek kardeşim güzel değil, küçük ve tombuldur.

Bu nedir? Bu entari ne renktir?

Tacin'in kız kardeşinin el çantası siyahtır.

Kız kardeşimin eldivenleri sarıdır.

Babam ile amcam evdedirler.

Odanın kapısı.

Okulun bankı.

Bayanın evinin pencereleri.

Odamın döşemesi.

Tacin'in kız kardeşinin çocuklarının kitapları.

Saat yuvaraktır. Atın rengi siyahtır.

4

FÊRA ÇAREMÎN
DÖRDÜNCÜ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Çentedest</i> , e.	el çantası	<i>Şev</i> , d.	gece
<i>Roj baş</i>	iyi günler, günaydın	<i>Banû</i> , d.	Hanım kız, matmazel
<i>Êvar baş</i>	iyi akşamlar	<i>Niha</i>	şimdi
<i>Şev baş</i>	iyi geceler	<i>Giran</i>	ağır
<i>Qels, jar</i>	zayıf, güçsüz	<i>Tenik</i>	ince
<i>Çargûşe</i>	dörtköşe	<i>Stûr</i>	kalin
<i>Qelew</i>	şişman, kilolu	<i>Xurt</i>	güçlü, kilolu
<i>Heval</i> , n.	arkadaş	<i>Tîj</i>	sivri
<i>Xweh</i> , d.	kız kardeş	<i>Gir</i>	büyük, iri
<i>Botî</i>	Botanlı (özel isim)	<i>Kêr</i> , d.	bıçak
<i>Ferzende</i> , e.	erkek ismi	<i>Bexçe</i> , d.	bahçe
<i>Kî</i>	kim	<i>Roj</i> , d.	gün, güneş
<i>Bi şev</i>	geceleyin	<i>Êvar</i> , d.	akşam
Edat		<i>Spas</i> , d.	teşekkür
<i>Li ser</i>	üstünde	<i>Baş</i>	iyi
<i>Li pêş</i>	önünde	<i>Di ... de</i>	içinde
<i>Li ber</i>	yanında, yanıbaşında	<i>Der</i>	dışında
<i>Li paş</i>	arkasında	<i>Li mal</i>	evde
		<i>Li ku?</i>	nerede?

GRAMER

Bûn (olmak) Fiili: Şimdiki zamanın haber kipi.

<i>Ez im</i>	benim
<i>Tu yî</i>	sensin
<i>Ew e</i>	odur
<i>Em in</i>	biziz
<i>Hûn in</i>	sizsiniz
<i>Ew in</i>	onlardır

Şayet nesnesi sesli bir harfle bitiyorsa, ses uyumu için, fiil aşağıdaki biçimi alır:

me, yî, ye, ne, ne, ne.

<i>Ez kurd im.</i>	<i>Ez polonî me.</i>
<i>Tu kurd î.</i>	<i>Tu polonî yî.</i>
<i>Ew kurd e.</i>	<i>Ew polonî ye.</i>
<i>Em kurd in.</i>	<i>Em polonî ne.</i>
<i>Hûn kurd in.</i>	<i>Hûn polonî ne.</i>
<i>Ew kurd in.</i>	<i>Ew polonî ne.</i>

<i>Ez fransî, me lê tû japonî yî.</i>	Ben Fransızım, ama sen Japonsun.
<i>Em îngîlîz in, lê hûn amerîkanî ne.</i>	Ben İngilizim, ama siz Amerikalısınız.

***Bûn* Fiilinin Olumsuz Hali**

Bûn (olmak) fiilinin olumsuzluk eki ***ne-*** dir. Eğer cümlede nesne varsa, olumsuzluk eki zamirden sonra gelir. Eğer nesne yoksa, olumsuzluk eki öznedenden önce gelir:

Tu kurd î?
Na, ez ne kurd im.
Tacîn pismamê te ye?
-Na, ew ne pismamê min e.

Tu yî?
-Na, ne ez im.

Sen Kürt müsün?
Hayır, ben Kürt değilim.
Tacin senin amcanın oğlu mudur?
Hayır, o benim amcamın oğlu
değildir.
Sen misin?
Hayır, ben değilim.

2. İsimlerde Büküm

Eğer isim edat alıyorsa, ya da edatlı bir deyimden sonra geliyorsa büküm eki alır:

Zaro li ser sekoyê ye.
Birayê min li paş derî ye.
Kî li pêş derî ye?
Xwendekar li pêş derî ye.
Birayê min di mezelê de ye.
Gelo, hûn fransiz in?
Na, ez polonî me, hevalê
min Fransî e.
Mamoste, li ku ye?
Ew li malê ye.
Xweha te hevala min e.
Navê min Tacîn e.
Hûn çawa ne?
Spas, ez baş im. Hûn çawa ne?

Sînem, jina te ye?
Na, ew ne jina min e,
Ew dotmama min e.
Dotmama min Sînem mezin e,
lê birayê min Ferzende piçûk e.

Çocuk bankın üstündedir.
Kardeşim kapının arkasındadır.
Kim kapının önündedir?
Öğrenci kapının önündedir.
Kardeşim odadadır.
Acaba, fransız mısınız?
Hayır, ben Polonyalıyım, arka-
daşım Fransızdır.
Öğretmen, nerededir?
O evdedir.
Kız kardeşin arkadaşımıdır.
Adım Tacin'dir.
Nasılsınız?
Teşekkürler, iyiyim. Siz
nasılsınız?
Sinem, eşin midir?
Hayır, o benim eşim değil,
o benim amcamın kızıdır.
Amcamın kızı Sinem büyüktür,
ama kardeşim Ferzende küçüktür.

<i>Ev mezel çargûşe ye.</i>	Bu oda dörtköşedir.
<i>Defter tenik e, lê pirtûk sitûr e.</i>	Defter incedir, ama kitap kalındır.
<i>Pênûs kurt e.</i>	Kalem kısadır.
<i>Kêr tîj e.</i>	Bıçak keskindir.
<i>Derî nizm e, lê dîwar bilind e.</i>	Kapı alçaktır, ama duvar yüksektir.
<i>Ez ne pîr im, lê bavê min pîr e.</i>	Ben yaşlı değilim, fakat babam yaşlıdır.
<i>Çentezend giran e.</i>	Kol çantası ağırdır.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

- Ev Banû kî ye?*
Ev Banû keça hevalê min e.
Bavê min li mal e, lê xweha min ne li mal e.
Zaro di bexçê de ne.
Bexçê min li paş mala min e.
Hevalê min Kurd e.
Ev dîwar stûr e.
Mala Sînemê mezin e.
Brayê min ê piçûk li ber deriyê malê ye.
Dê û bavê min li paş malê ne.
Roj baş Tacîn, tu çawa yî?
Spas, ez baş im.
Xweha Ferzende çawa ye?
Kitêba stûr reş e, lê kitêba sor tenik e.
Ev çi ye?
Ev derî ye, deriyê mala me.
Ferzende bavê min e û Tacîn mamê min e.
Nav û paşnavê te çi ne?
Navê min Botî û paşnavê min Şemo ye.
Ev jêbir in, ev pênûs in.
Çentedest li ser masê ye.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Arkadaşımın kardeşi bahçededir.

Ev nerededir?

O bahçenin arkasındadır.

Yol geceleyin uzundur.

İyi geceler hanım kız.

Bu duvar kalındır.

Kadın narindir, ama adam ağır ve şişmandır.

Bu bıçak keskindir.

Beyaz evde kim var?

Çocuklar nerede şimdi?

Erkek kardeşim ve kız kardeşim evde, annemin ve babamın yanındadırlar.

Kalem masanın üstündedir.

Kolçantası bankın üstündedir, ama mendilim nerededir?

Teşekkürler küçük hanım.

Güçlü müsün?

Kardeşim yolun üstündedir.

Annem evin kapısının önündedir.

Bahçenin arkasında ağaçlar var.

Gece güzeldir. Şimdiden iyi geceler çocuklar.

Annem nerede?

O evde, sandalyenin üstündedir.

5 FÊRA PÊNCÊMÎN

BEŞİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Qutî, d.</i>	kutu	<i>Tarî</i>	karanlık
<i>Xort</i>	delikanlı	<i>Li</i>	-de (ek)
<i>Bes</i>	yalnız, yeterli	<i>Di bin ... de</i>	altında
<i>Ji bona</i>	için	<i>Di bin ... re</i>	altından
<i>Digel</i>	ile	<i>Di ser ... re</i>	üstünden
<i>Ko (ku)</i>	ki (zam.)	<i>Di ... re</i>	-den, -yoluyla
<i>Kî</i>	kim (zam.)	<i>Ji ... re</i>	-e (birine)
<i>Kê</i>	kim (kî zamirinin çekilmiş biçimi)	<i>Bi ... re</i>	ile
<i>Ronak</i>	aydınlık, ışıklı	<i>Hemî, gişt</i>	hepsi
<i>Gelek</i>	çok	<i>Dotmîr, d.</i>	hanımefendi,
<i>Mîr, e.</i>	Bey, prens	<i>Dan (bide!),</i>	prens
<i>Dîtin</i>	görmek (gör!)	<i>Lêzim</i>	vermek (ver!)
<i>(bibîne!), f.</i>			akraba
<i>Pîr, sıfat.</i>	yaşlı, ihtiyar		

GRAMER

İsimlerde Cinsiyet

Eril isimler:

1. Eril varlıkların özel ve cins isimleri;
2. **yek** (bir-dişi) hariç tüm sayı adları;
3. **co** (kanal-dişi) hariç, su yollarını belirten sözcükler ve özel isimleri;
4. Renk isimleri;
5. Mineral ve metal isimleri;
6. **Hirî** (yün), **liva** (ince yün), **lorik** (çökelek) hariç evcil hayvanlardan elde edilen ürünlerin isimlerinin geneli ile süt ürünleri;
7. Bazı kesici ve delici alet isimleri: **Şûr** (kılıç), **hivêzî** (topuz), **gurz** (gürz), **şesşerû** (bir çeşit topuz), **doqik** (topuzun bir başka çeşidi), **bivir** (kazma), **tevirzîr** (iki tarafı keskin kazma).

Haber Kipi

Dîtin (görmek) ve **Dan** (vermek) fiillerinin şimdiki zamanı:

olumlu

Ez dibînim
Tu dibînî
Ew dibîne
Em dibînin
Hûn dibînin
Ew dibînin

ben görüyorum
sen görüyorsun
o görüyor
biz görüyoruz
siz görüyorsunuz
onlar görüyorlar

olumsuz

Ez nabînim
Tu nabînî
Ew nabîne
Em nabînin
Hûn nabînin
Ew nabînin

Ez didim
Tu didî
Ew dide
Em didin
Hûn didin
Ew didin

ben veriyorum
sen veriyorsun
o veriyor
biz veriyoruz
siz veriyorsunuz
onlar veriyorlar

Ez nadim
Tu nadî
Ew nade
Em nadin
Hûn nadin
Ew nadin

Geçişli ve geçişsiz fiillerin şimdiki zamanının olumsuzluk eki **na-** dir. Bu ek şimdiki zamanın

di-

çekimekinin yerini alır.

Karîn ve *zanîn* fiilleri istisna olarak bu kuralın dışında kalırlar: Bu iki fiilin haber kipinin şimdiki zamanının olumsuzluk eki **ni-** dir.

Ez dibînîm

Ez dizanîm

Ez dikarîm

Ez nabînîm

Ez nîzanîm

Ez nîkarîm

İyelik Zamiri **xwe**

İyelik zamiri **xwe** nicelik, cinsiyet ve şahıs farkı gözetmeksizin kullanılır.

Tümlecin özneye bağlı bir iyelik düşüncesini ifade ettiği durumda kullanılır:

<i>Ez di bexçê de birayê xwe dibînîm.</i>	Bahçede kardeşimi görüyorum.
<i>Ew di mala xwe de diya xwe dibîne.</i>	Evinde annesini görüyor.
<i>Ez pirtûka xwe li ser masê dibînîm.</i>	Masada kitabımı görüyorum.
<i>Tu deriyê bexçê xwe li paş mala xwe nabînî.</i>	Evinin arkasındaki bahçenin kapısını görmüyorsun.
<i>Ew di mezelê de çi dibînînin?</i>	Onlar odada ne görüyorlar?
<i>Ew di mezelê de du mase, çar rûnişteke û şeş xwendekarên xort dibînînin.</i>	Onlar odada iki masa, dört iskemle ve altı genç öğrenci görüyorlar.
<i>Tu pênuşa drêj ku di bin pirtûka mezin de ye dibînî?</i>	Büyük kitabın altındaki uzun kalemi görüyor musun?
<i>Mezel tarî ye.</i>	Oda karanlıktır.
<i>Ez bitenê pirtuka mezin dibînîm.</i>	Sadece büyük kitabı görüyorum.

<i>Hûn lempeya ko di ser masa girover re ye dibînin?</i>	Yuvarlak masanın üstündeki lambayı görüyor musunuz?
<i>Na, ez bes esrexa spî dibînim.</i>	Hayır, sadece beyaz tavanı görüyorum.
<i>Hûn di bin masê re çi dibînin?</i>	Masanın altından ne görüyorsunuz?
<i>Ez di bin masê re du zaroyên piçûk dibînim.</i>	Masanın altından iki küçük çocuk görüyorum.
<i>Ez deftera hevalê xwe ji hevalê te re dibim.</i>	Arkadaşımın defterini arkadaşına götürüyorum.
<i>Ûort xurt e lê pîr jar e.</i>	Genç güçlüdür ama yaşlı güçsüzdür.
<i>Destê xurt</i>	Güçlü el
<i>Destin</i>	Bazı eller
<i>Destên xurt</i>	Güçlü eller
<i>Ez deftera hevalê xwe didim hevalê te.</i>	Arkadaşımın defterini senin arkadaşına veriyorum.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Akrabalarım nerede?
 Onlar mutfağın arkasındaki büyük odadadır.
 İşte bir kitap.
 Bu bir kısrak mıdır?
 Annem ile babam bahçededir.
 Bahçede büyük ağaçlar var.
 Acaba çiçekler de var mı?
 Güzel çiçekler.
 Bu kadın elbisesi ne renktir?
 Bu elbise mavi, diğeri de kırmızıdır.
 Onlar kaç kişidir?
 Dört çocukları var. İki erkek, ikisi kızdır.
 Karatahta uzun ve dörtköşedir.
 Saat altıdır.

6

FÊRA ŞEŞEMÎN. ALTINCI DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Narîn</i>	ince, nazik (kadın ismi)	<i>Heyv, d.</i>	ay
<i>Kurt</i>	kısa	<i>Sivik</i>	hafif
<i>Leyistok, d.</i>	oyuncak	<i>Bilind</i>	yüksek
<i>Dar, d.</i>	ağaç	<i>Dev, e.</i>	ağız
<i>Dar, e.</i>	ağaç (kuru)	<i>Se, e.</i>	köpek
<i>Şewqe, d.</i>	şapka	<i>Ser, e.</i>	baş
<i>Dest, e.</i>	el	<i>Rê, d.</i>	yol
<i>Demjmêr, d.</i>	saat	<i>Zirav</i>	ince
		<i>Otomobîl</i>	otomobil

GRAMER

İsimlerde Cinsiyet (Devam)

Dişil İsimler

1. Dişil canlıların özel ve cins isimleri.
2. **kon** (çadır), **axur** (ahır) ve **stewl** (ahır, tavla) hariç barınma yerlerinin isimleri.
3. Araba ve taşıma araçlarının isimleri.

4. Nehirler hariç özel coğrafik isimler.
5. Eril olan **esman** (gökyüzü) ve **ba** (rüzgar) hariç gökyüzünde bulunan, ondan düşen (yağan) bütün cisimler ve atmosferik olayların isimleri
6. Yerine göre dişil ya da eril olarak kullanılan **wext** (zaman) kelimesi hariç zaman ve onunla ilgili isimlerin geneli.
7. Hastalık, üzüntü ve sevinçle ilgili terimler.
8. Yine eril olan **nan** (ekmek) ve **goşt** (et) dışında kalan pişirilen yemek isimleri;
9. Büro araç gereçleri ve müzik aletlerinin isimleri.
10. Genel olarak, mantıken hangi cins olduğu bilinmeyen ancak isim olarak kullanılan bütün terimler, alfabe harfleri, belirteçler, vs.
11. Bütün soyut isimler: **Mezinahî** ya da **mezinî** (büyüklük), **sipehîfî** (güzellik), **mirina min** (ölümüm), **xwarina min** (yiyeceğim, yemeğim).

Cinsiyete göre değişen bazı isimler, isim anlamına uygun ekler alır:

<i>Hevalê min</i>	arkadaşım	<i>Hevala min</i>	arkadaşım (bayan)
<i>Mamosteyê min</i>	öğretmenim	<i>Mamosteya min</i>	öğretmenim
<i>Cîranê min</i>	komşum	<i>Cîrana min</i>	komşum

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

- Belê, ew li ser masê ye.*
Defter li ser masê ne?
Pênûs di qutiyê de ye.
Pênûs di qutiyê de ne.
Derî û pencereyên mezelan
Derî zer e, lê pencere kesk e.
Deriyê mala birayê min sor û mezin e.
Li ser masê pênûsek heye.
Di nav qutiyê de pênûsin hene.
Mamoste û xwendekar hevalên min in.
Diya min Polonî ye lê bavê min Kurd e.

*Ew pirtûk ji bona birayê min e.
Dê û zaro digel bavê xwe di bexçê de ne.
Dotmama min narîn e û pismamê min qelew e.
Depreş li ber dîwêr e.
Ez di pencerê re, der bexçê du jinên porzer, çar zaroyên poreş û sê ke-
çên ciwan dibînim.
Ev mezel ronak e...
Navê xweha min Perîxan e.
Paşnavê pismamê te çi ye?
Navê pismamê min Hemawend e.
Hemed ciwan e, lê ne xurt e.
Şev drêj in, lê roj kurt in.
Roj ronak in, lê şev tarî ne.
Mezela mezin ronak e.
Ew di bexçê de xweha xwe û jina xwe dibîne.
Sekoya kesk di bexçê mezin de ye.
Çente mezin û giran e, lê çentezend û çentedest piçûk û sivik in.
Rastek dirêj e, ez wê dibînim.
Kêr kurt e, ez wî gelek baş nabînim.
Pirtûka sor stûr e, lê pirtûka helesor tenik e.
Depreş çargûşe ye.
Pirtûka ku tu didî min ne sipehî ye.
Ez di mezela xwe de du lempe, sê rûniştekek, heft demjîmêr, mifteyek, ro-
jmêrek û neh maseyên mezin dibînim.*

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Annem ve babam, kız kardeşimle beraber evdeler.
Bu kutuyu görüyor musun?
O bankın altında ya da üstünde midir?
Bu kitap senin içindir.
Bu yepyeni defteri küçük kız kardeşine ver.
Annemin bana verdiği güzel entariye bak.
O rengarenktir.
Bu oda loştur.

Eldivenlerimi görüyor musun?

Hayır onları görmüyorum, sadece pencereden ayı görüyorum.

Altından saatin var mı?

Evet, babam altıncı yaş günümde bana hediye etmişti.

Hergün kimi görüyorsun?

Öğretmenimiz bize evde okumamız için kitap, kalem ve yazı yazmak için defter verdi.

Yoldaki at bizimdir.

Ben onu görüyorum.

Komşumuz nerededir?

Teyzemin babana bu kırsağı verdiğini gördüm.

Bu kitabı kızkardeşine ver.

Senin annenin bize verdiklerini görelim.

Bu sarışın kıza bak; yanakları pembe ve dudakları kırmızıdır.

Kapıdan bahçeyi, yüksek ağaçları ve güzel çiçekleri görüyorum.

Üç gülüm var; biri annem için, diğeri anneannem için ve ötekisi de kızkardeşim içindir.

Kapının arkasındaki köpektir.

Kurşunkalem ve kalemlerini koymas için kırmızı kutumu kardeşime verdim.

Bankın üzerinde gördüğüm kızkardeşimin beyaz valizi çok güzeldir.

Masanın üstündeki kırmızı elbiseyi sevdiğine ver.

Kürt müsün? Adın nedir?

Kardeşin nasıl?

İyidir, teşekkür ederim.

7 FÊRA HEFTEMÎN

YEDİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Ez vedikim</i>	ben açıyorum	<i>Dîwar</i>	duvar
<i>Mifte, d.</i>	anahtar	<i>Raxer</i>	döşeme, zemin
<i>Derf, e.</i>	kapı	<i>Girover</i>	yuvarlak
<i>Rojimêr, d.</i>	takvim	<i>Zêrîn</i>	altından
<i>Pirereng</i>	çokrenkli	<i>Tê de</i>	içinde
<i>Sol, d.</i>	ayakkabı	<i>Xwîn</i>	kan
<i>Xwîngerm</i>	sempatik, cana yakın	<i>Tişt, d.</i>	şey, nesne
<i>Di wextê xwe de</i>	zamanında	<i>Hişmend</i>	akıllı
<i>Beriya ku</i>	-sinden önce; -meden	<i>Hiş</i>	akıl
<i>Bêyî ku</i>	-meden; -meksizin	<i>Ji ber ko</i>	çünkü
<i>Herwekî</i>	-diği için; -diğinden dolayı; -diğine göre; -diği gibi	<i>Reng</i>	renk
		<i>Pircûre</i>	çeşitli, muhtelif
		<i>Hin</i>	bazıları, biraz, birileri

GRAMER

Şahıs Zamirleri

Kürtçede iki grup şahıs zamiri vardır:

1. grup (yalın):	<i>Ez</i>	<i>Em</i>
	<i>Tu</i>	<i>Hûn</i>
	<i>Ew</i>	<i>Ew</i>

Birinci grup zamirler: **Bûn** fiili, geçişsiz fiillerin tüm kiplerinin tüm zamanları ve geçişli fiillerin tüm kiplerinin şimdiki ve gelecek zamanlarında kullanılırlar.

2. grup (bükümlü):	<i>Min</i>	<i>Me</i>
	<i>Te</i>	<i>We</i>
	<i>Wî</i> (erkek) / <i>wê</i> (dişi)	<i>Wan</i>

İkinci grup zamirler: **Hebûn** fiilinin tüm kip ve zamanları ile geçişli fiillerin tüm kiplerinin geçmiş zamanlarında kullanılırlar.

Hebûn fiilinin haber kipinin şimdiki zamanının olumsuzluk eki **nî** dir. Fiil olumsuz olunca kök de **ne** formunu alır.

hebûn (sahip olmak, malik olmak)

Haber Kipinin Şimdiki Zamanı

Olumsuz Form

<i>Min heye</i>	Benim var	<i>Min nîne</i>	Benim yok
<i>Te heye</i>	Senin var	<i>Te nîne</i>	Senin yok
<i>Wî heye</i>	Onun var	<i>Wî nîne</i>	Onun yok (çoğ.)
<i>Wê heye</i>	Onun var (d.)	<i>Wê nîne</i>	Onun yok (d.)
<i>Me heye</i>	Bizim var	<i>Me nîne</i>	Bizim yok
<i>We heye</i>	Sizin var	<i>We nîne</i>	Sizin yok
<i>wan heye</i>	Onların var	<i>Wan nîne</i>	Onlar yok

<i>Min birayek nîne</i>	Benim bir kardeşim yok.
<i>Wan kitêbek heye</i>	Onların bir kitabı var
<i>Wan kitêbek nîne</i>	Onların bir kitabı yok
<i>Min birayek heye</i>	Benim bir kardeşim var
<i>Min lînûsek heye</i>	Benim bir defterim var
<i>Te xwehek heye</i>	Senin bir kız kardeşin var
<i>Wî dotmamek heye</i>	Onun bir amca kızı var
<i>Wê pismamek heye</i>	Onun bir amca oğlu var
<i>Me otomobîlek heye</i>	Bizim bir otomobilimiz var
<i>We zaroyek heye</i>	Sizin bir çocuğunuz var
<i>Wan malek heye</i>	Onların bir evi var

İyelik Sıfatları

Kürtçede iyelik sıfatları, ikinci grup zamirlerin aynıdır:

<i>Min</i>	Benim	<i>Hevalê min</i>	Benim arkadaşım (arkadaşım)
<i>Te</i>	Senin	<i>Birayê te</i>	Senin kardeşin
<i>Wî</i>	Onun (e.)	<i>Pismamê wî</i>	Onun (e.) amcasının oğlu
<i>Wê</i>	Onun (d.)	<i>Pismamê wê</i>	Onun (d.) amcasının oğlu
<i>Me</i>	Bizim	<i>Dotmama me</i>	Bizim amcamızın kızı
<i>We</i>	Sizin	<i>Mala we</i>	Sizin eviniz (eviniz)
<i>Wan</i>	Onların	<i>Hespê wan</i>	Onların atı

<i>Birayên te</i>	Senin kardeşlerin
<i>Pismamê wî</i>	Onun (e.) amcasının oğlu
<i>Dotmama wê</i>	Onun (d.) amcasının oğlu
<i>Zaroyên min</i>	Benim çocuklarım
<i>Zaroyê min</i>	benim çocuğum
<i>Birayê min</i>	benim kardeşim
<i>Birayên min</i>	benim kardeşlerim

Li ser masê pirtûkek heyê.

Birayê min malek heyê.

Mala min deriyek heyê.

Zaro leyistokek heyê.

Li ser rê hespek heyê.

Di bin masê de rûniştekek heyê.

Wî devek heyê.

Di mezela min de maseyek heyê.

Wî mehîna ciwan heyê.

Wê pêûsek heyê.

Masa girover di mezela

çargûşe de ye.

Der mezela piçûk mirovek heyê.

Di bexçeyê de darek heyê.

Dara bilind li paş malê ye.

Li ber derî seyek heyê.

Li ser masê re lempeyek heyê.

Di destê te de pêûsek heyê.

Li ser serê min şewqeyek heyê.

Ez li ser serê te şewqeyek dibînim.

Te qutiyek heyê?

Na, min ew nîne.

Min destmalek nîne.

Tu hevalê xwe Tacîn dibînî?

Na, ez hevalê xwe Tacîn nabînim.

Ez di mezelê de jina birayê xwe

Ferzende dibînim.

Tu leyistoka xwe di bexçê

de dibînî?.

Masanın üstünde bir kitap var.

Erkek kardeşimin bir evi var.

Evimin bir kapısı var.

Çocuğun bir oyuncağı var.

Yolun üstünde bir at var.

Masanın altında bir iskemle var.

Onun bir ağzı var.

Odamda bir masa var.

Onun genç bir kısracağı var.

Onun bir kalemi var.

Yuvarlak masa dörtköşe

odadadır.

Küçük odanın dışında bir adam var.

Bahçede bir ağaç var.

Yüksek ağaç evin arkasındadır.

Kapının önünde bir köpek var.

Masanın üstünde bir lamba var.

Elinde bir kalem var.

Başımda bir şapka var.

Başında bir şapka görüyorum.

Senin bir kutun var mı?

Hayır, yok (benim ondan yok)

Benim bir mendilim yok.

Sen arkadaşın Tacin'i görüyor musun?

Hayır, ben arkadaşım Tacin'i görmüyorum.

Ben odada erkek kardeşim Ferzende'nin eşini görüyorum.

Oyuncağını bahçede görüyor musun?

*Te hevaleke baş heye?
Na, min ew nîne*

İyi bir arkadaşın (bayan) var mı?
Hayır, yok (Hayır, benim ondan yok)

Aşaşıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Evimin kapısını anahtarla açıyorum.

Döşeme masanın altındadır. Tavan başımızın üstündedir.

Sen Kürtsün ama teyzen Fransızdır.

Ben Polonyalı mıyım?

Kaç elman var? Yuvarlak bir şapkan var.

Komşumuzun dördü erkek ikisi kız, altı çocuğu var.

Amca(ları)mızın kızları ve oğulları büyüktü.

İçindekileri görmek için bu valizi açıyorum.

Onun kaç mendili var? Sadece beşini görüyorum.

Yeterince ince kol ve bacaklarım var.

Ağacın üstünde bir kuş var.

Bu oyuncak güzeldir.

Ben onu masanın üstündeki kare kutuya koyuyorum.

Amcamın kızlarını ve oğullarını gördüğünüzde, onlara bütün gün evde olacağımı söyleyin.

Kız kardeşim hepsini görüyor, çünkü o çok zekidir.

Sen beni görmeden önce, tavanı boyamak için masanın üstündeydim.

Kanın rengi kırmızıdır.

Bir erkek kardeşin var mı?

Hayır, yok.

Onların kız kardeşleri var mı?

Hayır, yok (onların yok).

Sen beni görmeden kapıyı açıyorum.

Onlar zekidirler.

Kitabımı zamanında bana veriyorsun.

Sen amcanın kızını pencereden görmüyor musun?

Evet, onu bankın üzerinde görüyorum.

Onun güzel beyaz bir elbisesi ve beyaz ayakabıları da var.

Bazıları onu genç buluyor.

Bazıları onu ihtiyar buluyor (görüyor).

Mantomu ve anahtarımı nereye koydun?

Onları içine mi koydun?

Ne kadar paran var?

Üçü benden çok genç ve dördü benden daha yaşlı olmak üzere, yedi erkek kardeşim var.

8

FÊRA HEŞTEMÎN
SEKİZİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Rû</i> , e.	yüz	<i>Ser</i> , e.	baş, kafa
<i>Por</i> , d.	saç	<i>Lebat</i> , e.	organ, hareket
<i>Gewr</i>	beyaz (beyaz tenli)	<i>Sto</i> , e.	boyun
<i>Zend</i> , e.	kol	<i>Ling</i> , e.	ayak
<i>Dest</i> , e.	el	<i>Rast</i> , d.	sağ, doğru
<i>Pê</i> , e.	ayak	<i>Çep</i> , d.	sol
<i>Tilî</i> , d.	parmak	<i>Ejnû</i> , e.	diz
<i>Pol</i> , e.	omuz, sınıf	<i>Çav</i> , e.	göz
<i>Pişt</i> , d.	sırt	<i>Difin</i> , d.	burun
<i>Sîng</i> , d.	göğüs	<i>Enî</i> , d.	alın, cephe
<i>Lêv</i> , d.	dudak	<i>Dev</i> , e.	ağız

GRAMER

Dîtin (görmek) ve *Dan* (vermek) GEÇİŞLİ FİİLLERİ

Haber Kipi: Di'li geçmiş zaman

Min dît ben gördüm *Min da* ben verdim

<i>Te dît</i>	sen gördün	<i>Te da</i>	sen verdin
<i>Wî dît</i>	o gördü	<i>Wî da</i>	o verdi
<i>Wê dît</i>	o gördü (d.)	<i>Wê da</i>	o verdi (d.)
<i>Me dît</i>	biz gördük	<i>Me da</i>	biz verdik
<i>We dît</i>	siz gördünüz	<i>We da</i>	siz verdiniz
<i>Wan dît</i>	onlar gördüler	<i>Wan da</i>	onlar verdiler

3. Çekim Hali

Geçişli fiilin öznesi geçmiş zamanın bütün Kıp ve zamanlarında bükümlü haldedir ve fiil çekimi özneye göre değil, nesneye göre yapılır, yani fiil nesneyle uyumlu hale getirilir. Eğer nesne çoğul ise ve fiil sesli bir harfle bitiyorsa, fiilin sonuna *-n*, şayet sesiz bir harfle bitiyorsa *-in* eki getirilir.

Sînemê mirov dît.	Sinem adamı gördü.
Sînemê mirovek dît.	Sinem bir adamı gördü.
Sînemê mirovin dîtin.	Sinem bazı adamları gördü.
Sînemê mirov dîtin.	Sinem adamları gördü.
Zaroyan mirov dît.	Çocuklar adamı gördü.
Zaroyan mirov dîtin.	Çocuklar adamları gördüler.

4. Çekim Hali

Geçişli fiilin nesnesi tüm kiplerin şimdiki ve gelecek zamanlarında bükümlü haldedir ve fiil özneye göre çekilir, yani fiil özneye uyumlu halé getirilir.

Ez Sînemê dibînim.	Ben Sinem'i görüyorum.
Ew Sînemê dibîne.	O Sinem'i görüyor.
Ew Sînemê dibînin.	Onlar Sinem'i görüyorlar.
Sînem pirtûkê dibîne.	Sinem kitabı görüyor.

Dikkat: Şayet özne olan zamir 1. grup zamirlerden ise, nesne olan zaminin 2. gruptan olması gerekir, ya da bu durumun tersi sözkonusudur.

Sinem pirtûkê dibîne.	Sinem kitabı görüyor.
Ew wê dibîne.	O onu görüyor.

Sînemê pirtûk dît.
Wê ew dît.

Sinem kitabı gördü.
O onu gördü.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

*Ez rûyê te dibînîm lê çavên te nabînîm, mezel tariye û çavên te piçûk in.
Pirtûka ko duhî min date li ku ye?
Min ew da birayê xwe.
Brayê min hespek da min.
Sînemê pirtûkek da birayê xwe.
Tu li ser rê çi dibînî?
Ez li ser rê(*) mehînekê dibînîm.
Zaroyan li ser rê çi dît?
Zaroyan li ser rê mehînin û hespin dîtî.
Eve zaroyek. Navê wî Hevind e û paşnavê wî Reşo ye.
Wî serek heye; serê wî grover e, çavên wî heşîn in (ya da Ew çav şîn e).
Ew gelek xurt e.
Wî çar lebat hene; du zend û du ling.
Eve zendên wî.
Zaro mamosteyan dibînî.
Ez mirovinan dibînîm.
Wî mirov dît.
Sînemê xweha xwe dît.
Destên wî mezin in, lê peyên wî piçûk in.
Tiliyên wî zirav û drêj in.
Wî du pol, du ejnû, du pê hene.
Stoyê wî zirav û drêj e.
Ew hevalê min e.
Wê destmalek heye?
Belê, wê ew heye.
Perîxanê malek heye?
Na, wê ew nîne.
Tacîn birayê xwe dibîne?
Na, ew wî nabîne.
Keçikan ji te re çi da?
Wan ji min re rûniştekek da.*

Zaro mamosteyî dibînin?

Belê, ew wî dibînin.

Hevalên Sînemê di mezelê de çi dîtin?

Wan, di mezelê de zaroyek û jinikek dîtin.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Bu adamın geniş göğsü var. Boynu kalındır. Ayakları uzun. Elleri ve ayakları büyük ama incedir. Burnu düzgündür ve gözleri iyi görüyor. Göğsü gibi sırtı da geniştir.

Bu el küçüktür ve ben beş parmak görüyorum.

Sen kaç parmak görüyorsun?

O (dişi) karatahtayı görüyor mu?

Siz çocuklara oyuncak verdiniz mi?

Bu genç kadın çok güzeldir.

Tatlı bir yüzü ve zeki gözleri var.

Bu komşumuzun kız kardeşidir.

Komşumuzun adı Tacin'dir.

Alını yüksek ve ağzı büyüktür.

Komşumuzun bahçesi bizimkinden çok küçüktür, ama çok güzeldir çünkü içinde oynayan çocukları yoktur.

Evinin sağındaki ağaçlar çok yüksektir.

Çok büyük olduklarından kendisine günaydın diyen çocuklarımızı yolda görüyor.

Şehrin sağında ne görüyorsun?

Sinemada neyi gördünüz?

Annemi ve babamı gördüm.

Kız kardeşimin rengarenk bir entarisi vardı. O'nun evinin kapısını anahtarım ile açıyorum.

Kardeşıme kurşunkalemimi veren amcamın oğlunu görüyorum.

Onlar amcamın kızına pencereden büyük kırmızı elmalar verdiler.

Gün aydınlık (açık) ve güzeldir. Yolda atları ve kısrakları gördüm.

Cetvelimi nereye koydun?

Senin için defterim yok (sana verecek defterim yok).

–ê ile biten dişi bir isim ses uyumu nedeniyle ê dişi büküm (çekim) ekini almaz.

9 FÊRA NEHEMÎN

DOKUZUNCU DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Hesin</i> , e.	demir	<i>Fêr</i> , d.	ders
<i>Cam</i> , d.	cam	<i>Av</i> , d.	su
<i>Xibirdank</i> , d.	hokka	<i>Tê de</i>	içinde
<i>Hirî</i> , d.	yün	<i>Piretexlît</i>	çok çeşitli, çeşit çeşit
<i>Pembû</i> , e.	pamuk	<i>h.w.d...</i>	vs... ve saire
<i>Hevrîşim</i> , d.	ipek	<i>(herwekî din)</i>	
<i>Kevir</i> , e.	taş	<i>Pirereng</i>	çokrenkli
<i>Qumaş</i> , d.	kumaş	<i>Rengerengîn</i>	alacalı
<i>Sol</i> , d.	ayakkabı	<i>Zêrîn</i>	yaldızlı, altından
<i>Çerm</i> , e.	deri	<i>Çend</i>	kaç, kaç tane
<i>Masenûs</i> , d.	yazı masası	<i>Şembelotî</i>	kahverengi
<i>Mîrza</i> , e.	bay	<i>Navbir</i> , d.	arasına, arasında
<i>Sêv</i> , d.	elma	<i>Pehn</i>	geniş, yassı
<i>Reng</i> , e.	renk	<i>Fireh</i>	geniş, büyük
<i>Dersxane</i> , d.	derslik	<i>Bandemjmêr</i> , d.	duvar saati
<i>Gelek</i>	çok	<i>Dotxwendekar</i> , d.	öğrenci (bayan)
<i>Têr</i>	dolu, doymuş	<i>Zanîn (bizan!)</i>	bilmek
<i>Ji</i>	...den, ...dan	<i>g. fiil (g.f.)</i>	
<i>Çawa</i>	nasıl	<i>Pisxwendekar</i> , e.	öğrenci
<i>Ez dizanim</i>	biliyorum		

GRAMER

Belirtisiz Artikelin (Harf-ıTarifin) Bükümü

Belirtisiz artikel isim gibi bükülür ve isimle aynı büküm eklerini alır; yani eril tekiler –î, dişil tekiler –ê ve her iki cinsin çoğulu –an sonekini alır.

Bununla birlikte eğer dişil ya da çoğul isimler nitelenmiş ise, dişil tekiler ve her iki cinsin çoğulu –e sonekini alır.

Ez mirovekî dibînim
Mirovekî xurt. Mirovine xurt.
Ew jinekê dibîne.
Jineke sipehî. Jinine spehî.
Hon hespinan dibînin.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Li ser masê kitêbeke mezin heye.

Birayê min maleke fireh heye.

Mala Sînemê deriyekî zer heye.

Ez Cemşîd im.

Ev keçik Sînem e.

Ew Ferzo ye.

Hon xwendekar in.

Ew mamoste ne.

Cemşîd mamosteyê min e.

Keça mamê min dotmama min e.

Dîwarên mala me bilind in, lê dîwarên bexçeyê me ne bilind in, nizm in.

Baxçeyê me têr dar in.

Navê jina te çi ye?

Navê jina min Narîn e. (Navê wê Narîn e.)

Hon fêra xwe dizanin?

Belê, Mîrza.

Ev çi ye?

Ev rastekek e.

Rastek ji çi rengî ye?

Rastek zer e.

Pênûszrêç li ku ne?

Ew li ser masê ne.

Di çentezendî de çi heye?

Tê de kitêb, defter, lepik, destmal û pênûs hene.

Tu di pencerê re hevalê xwe dibînî?

Belê ez wî di pencerê re dibînim.

Xibirdank ji camê ye.

Mifte ji hesinî ye.

Dîwar ji kevirî ye. Fîstan ji qumaşê ye.

Sol ji çermî ye.

Rûniştekek ji darî ye.

Qumaşin hene ji hirî, ji pembû, ji hevrîşimê û hwd...

Ji her texlît rengî qumaş hene: Sor, spî, heşîn, helesor, pîrereng û rengerengîn.

Mifte ji darî ye?

Na, ew ji hesinî ye. Seko, depreş, kursî û rûniştekek ji darî ye?

Lêvên keçikê sor in, lê rûyê wê gewr e û porên wê zêrîn in.

Hon li ku ne?

Em di mezelê de ne.

Mezel çawa ye?

Mezel ne piçûk e, ew mezin e, dîwarên wê bilind û stûr in.

Tê de çend dîwar hene? Tê de derî û pencere hene?

Belê, tê de deriyek û sêpencereyên mezin hene; ji bona xwendekaran tê de seko û textebendin jî hene. Textebend ji darî ne.

Ew ji çi rengî ne?

Ew ji rengê şembelotî ne.

Di navbera derî û penceran de çi heye?

Di navbira wan de ji bona mamosteyî masenûsek, kursiyek û du depreş hene.

—Tacîn, ev çi ye?

—Ev çentezend e, Mîrza.

–Çentezend çawa ye?

–Çentezend pehn e.

Dersxane mezin û çargûşe ye.

Di dersxanê de çar dîwar hene.

Ew bilind û stûr in.

Ew ji kevîrî ne.

Tê de ji bona xwendekaran sekoyin jî hene û masenûsek û kursiyek û depreşek ji bona mamosteyî hene.

Tê de bandemjîmêrek heye?

Belê tê de bandemjîmêreke mezin heye, ew girover e.

Di dersxanê de mamosteyek, deh pisxwendekar û heşt dotxwendekar hene.

Ez keçîkekê dibînim, bi fîstaneke rengerengîn, ew gelek spehî ye.

Wê birayê xwe dît. Nà wê ew nedît. Ew wê dibîne? No, wê ew nedît. Wan ew dîtî? Nq, ew wan dibînin, Ez wî dibînim. Min ew dît. Hon wan dibînin. Wan hon dîtî.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Hepimiz için kaç elma var?

Bu bank taştandır.

Bu bardak su doludur.

Cam şişe doludur.

Bu güzel entari mavi yündendir.

Bu ayakkabılar sarı deridendir.

Senin şapkan siyah mı yoksa kahverengi mi?

Ben onu siyah görüyorum.

Anne ve babanın bahçelerinden öğrencilere elma verdiklerini biliyorum.

Küçük hanım Sinem'in dersi için zamanı yok.

Bazı günler şehirdeyim. Şehirde her şey bulunur.

Nasılsınız?

O gün kardeşinin bana verdiği kitabı odamda göremiyorum.

O nerededir?

O bendedir.

Okullar açılmadan onu evimde gördüğümü biliyorum.
O iyi bir öğrenci midir?
Zeki olduğu gibi iyi bir öğrencidir de.
Onlar masanın üstünde kitapları görüyor.
O sandalyenin üstünde kitapları görüyor.
O iskemlenin üstünde kitapları görüyor.
O bankın üstünde bir kitap görüyor.
Onlar bir elma veriyorlar.
Onlar elmaları veriyor.
Onlar çocuğa bir elma veriyor.
Çocuklar oyuncaklarını veriyor.
Onların oyuncakları yok.
Güzel kız.
Bir güzel kız.
Siyahlar giyinmiş güzel kadınlar.
Kız kardeşim çocukları gördü.
Kız kardeşim çocukları görüyor. Kız kardeşim güzel bir kitap görüyor.
Kız kardeşim güzel bir entari gördü.
Onlar güzel çocukları görüyorlar.
Onlar çocukları görüyor.
O onları görüyor.
Sen kendini görüyorsun.
Sen beni görüyorsun.
Sen beni gördün.
Siz onları görüyorsunuz.

10

FÊRA DEHEMÎN ONUNCU DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Wêne, d.</i>	resim	<i>Kirêt</i>	çirkin
<i>Mujang</i>	kirpik	<i>Şîrîn</i>	tatlı, sevimli
<i>Birh, e.</i>	kaş	<i>Xwîngerm</i>	sıcak kanlı
<i>Nêrîn</i>	bakmak		sevimli, sempatik
<i>Nivîs, d.</i>	yazı	<i>Çend</i>	kaç
<i>Deng, e.</i>	ses	<i>Bihndar</i>	kokulu
<i>Erzing, e.</i>	çene	<i>Çûk, d.</i>	kuş
<i>Lam, e.</i>	yanak	<i>Bihn, d.</i>	koku
<i>Guh, e.</i>	kulak	<i>Gul, d.</i>	gül
<i>Bask, e.</i>	kanat	<i>Qirik, d.</i>	boğaz
<i>Enî, d.</i>	alın, cephe	<i>Hero</i>	hergün
<i>Xwarin, g.f.</i>	yemek	<i>Avêtin, g.f.</i>	atmak
<i>Danîn, g.f.</i>	koymak	<i>Kirin, g.f.</i>	yapmak
<i>Kirîn, g.f.</i>	satın almak	<i>Gotin, g.f.</i>	söylemek
<i>Anîn, g.f.</i>	getirmek	<i>Bihîstin, g.f.</i>	duymak, işitmek

GRAMER

GEÇİŞLİ FİLLER

Mastar	Haber kipi <i>Di'li geçmiş zaman</i>	Emir kipi	Haber kipi <i>Şimdiki zaman</i>	
xwarin	<i>Min</i> <i>Te</i> <i>Wî / wê</i> <i>Me</i> <i>We</i> <i>Wan</i>	<i>xwar</i>	<i>Bixwe</i>	<i>Ez dixwim</i> <i>Tu dixwî</i> <i>Ew dixwe</i> <i>Em dixwin</i> <i>Hon dixwin</i> <i>Ew dixwin</i>
avêtin	<i>Min</i> <i>Te</i> <i>Wî / wê</i> <i>Me</i> <i>We</i> <i>Wan</i>	<i>avêt</i>	<i>Bavêje</i> <i>Bavêjin (çoğ.)</i>	<i>Ez davêjim</i> <i>Tu davêjî</i> <i>Ew davêje</i> <i>Em davêjin</i> <i>Hon davêjin</i> <i>Ew davêjin</i>
danîn	<i>Min</i> <i>Te</i> <i>Wî / wê</i> <i>Me</i> <i>We</i> <i>Wan</i>	<i>danî</i>	<i>Deyne</i> <i>Deynin (çoğ.)</i>	<i>Ez datînim</i> <i>Tu datînî</i> <i>Ew datîne</i> <i>Em datînin</i> <i>Hon datînin</i> <i>Ew datînin</i>

kirin	Min	}	kir	Bike	Ez	dikim	
	Te				Tu	dikî	
	Wî / wê				Ew	dike	
	Me				Bikîn (çoğ.)	Em	dikin
	We				Hon	dikin	
Wan	Ew	dikin					

kirîn	Min	}	kirî	Bikire	Ez	dikirim
	Te				Tu	dikirî
	We / wê				Ew	dikire
	Me				Em	dikirin
	We				Hon	dikirin
Wan	Ew	dikirin				

gotin	Min	}	got	Bibêje	Ez	dibêjim	
	Te				Tu	dibêjî	
	Wî / wê				Ew	dibêje	
	Me				Bibêjin (çoğ.)	Em	dibêjin
	We				Hon	dibêjin	
Wan	Ew	dibêjin					

anîn	Min	}	anî	Bîne	Ez	tînim	
	Te				Tu	tînî	
	Wî / wê				Ew	tîne	
	Me				Bînin (çoğ.)	Em	tînin
	We				Hon	tînin	
Wan	Ew	tînin					

bihîstin	Min	}	bihîst	Bibihîse	Ez	dibihîsim
	Te				Tu	dibihîsî
	Wî / wê				Ew	dibihîse
	Me				Em	dibihîsin
	We				Hon	dibihîsin
	Wan				Ew	dibihîsin

nêrîn	Min	}	nêrî	Binêre	Ez	dinêrim
	Te				Tu	dinêrî
	Wî / wê				Ew	dinêre
	Me				Em	dinêrin
	We				Hon	dinêrin
	Wan				Ew	dinêrin

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Ez sêvekê dixwim.

Ew kitêba xwe davêje ser masê.

Tu şewqa xwe datînî ser rûnişteke.

Em otomobîlekê dikirin.

Hon çi dibêjin?

Ew xweha xwe tînin.

Ez dengê hevalê xwe dibihîsim.

Ez çi dikim?

Ez bi guhên xwe dibihîsim.

Tu bi çavên xwe dibînî.

Ew bi difna xwe bêhn dîke. Hon bi destên xwe davêjin. Em bi devê xwe dipeyivin.

Ew lepikine zer, destmaline spî dikirin.

*Ez rastekê datînim ser masê.
Min bihîst.
Ew dibîne. Ez davêjim.
Wî avêt.
Wê avêt.
Min danî.
Ew datînin.
Ew dikin.
Wê kirî. Em dikirin.
Sînemê got.
Sînem dibêje.
Zaroyan bihîst.
Zaro dibihîsin.
Hon datînin.
Wan danî. Min jinek dît.
Ez jinekê dibînim.
Şermînê otomobîlek kirî.
Şermîn otomobîlekê dikire.
Me Parîs dît.
Em Parîsê dibînin.
–Porên Sînemê ji çi rengî ne?
–Porên wê zer in.
–Çavên Narînê ji çi rengî ne?
–Çavên wê heşîn in.
–Eniya wê çawa ye?
–Eniya wê bilind e.
–Wê çend guh hene?
–Wê du guh hene.
–Zimanê wê li ku ye?
–Zimanê wê di devê wê de ye.
–Lamên wê ji çi rengî ne?
–Ew helesor in.*

–Tu dengê çûkan dibihîsî?

–Belê, ez dengê wan dibihîsim.

Dengê wan gelek spehî ye.

Bihna gulê şirîn e.

Ev gula sor gelek bihndar e.

Min guleke bihndar da Sînemê.

Hevalê min çar gulên sor kirîn û wî ew dan hevala xwe baxçê me têr gul e, guline sor, guline bihndar.

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Wêneyek

Eve wêneyek. Ev rûyê Temo Kerkûkî ye. Temoyî porine reş, eniyeke bilind, çavine kesk, mujang û birhine stûr, guhine pehnû difneke tîj hene.

Devê wî mezin e, lêvên wî sor in, dranên wî spî ne, erzinga wî girover e, lamên wî helesor in.

–Wî zimanek heye?

–Belê, çawan?

–Ew li ku ye?

–Ew di devê wî de ye.

Temo ne spehî ye, ne jî kirêt e, lê ew gelek xwîngerm e. Xweha wî ya piçûk Şermîn, porzer e. Wê çavine mezin hene bi mujangine reş û drêj.

Şermîn spehî û şirîn e.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Bu taşı percereden at. Hergün aynı şeyi söylüyorum.

Çocukların arkasında bulunduğu kapıyı açan babamı duydum.

Her zaman aynı takvimleri alıyorum, çünkü iyidirler.

Her şeyi bana söyle.

Bir oyuncak bile almamama rağmen, çocuklar boynuma sarıldı.
Bakınız, koklayınız, çiçeğin her çeşidi var.
Kulak işitir, gözler bakar, burun koklar.
Bu çiçek kokuludur.
Babanın sana söylediğini duydun mu?
Bu kuşun hafif kanatlarına bak. Annemin resmi ne kadar güzel.
Bu sarı çiçekleri yemek odasındaki masanın üstüne koy.
Ne yiyorsunuz? Elma yiyoruz.
Bu güzel gülün rengini görüyor musunuz?
Çiçekleri şehirden aldım.
Akrabalarınız için iskemleler getirdiler.
Onun kız kardeşinin sesini duyuyorum.
Annemin sesini duydum.
Senin kız kardeşinin çok hoş sesi var.
Bu resme bakmıyorum, çok çirkindir.
Okulda yazı yazıyorum.
Arkana bak, kim var orada?
Onun küçük kuş için elinde ne taşıdığını gördün mü?
Babanın sana ne söylediğini duydun mu?
Gözlerin güle bakıyor, ama onu görmediğini biliyorum. Siyah gözler, kara kaşlar, beyaz ten, pembe yanaklar, al dudaklar, sarı saçlar, işte küçük kız kardeşimin resmi.

11

FÊRA YANZDEHEMÎN
ONBİRİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Sînema</i> , d.	sinema	<i>Bajar</i> , e.	şehir
<i>Navmalî</i> , d.	hizmetçi	<i>Xurîni</i> , d.	kahvaltı
<i>Îro</i>	bugün	<i>Firavîn</i> , d.	öğlen yemeği
<i>Dûr</i>	uzak	<i>Şîv</i> , d.	akşam yemeği
<i>Xweşik</i>	sevimli, hoş	<i>Taşî</i> , d.	genelde sabahları
	güzel		yenilen hafif yemek
<i>Di nav ... de</i>	ortasında,	<i>Paşîv</i> , d.	geceyarısı yemeği
	arasında	<i>Stran</i> , d.	şarkı
<i>Duhî</i>	dün	<i>Zû</i>	çabuk
<i>Radyo</i> , d.	radio	<i>Sibe zû</i>	sabah erken
<i>Ji ber vê yekê</i>	bundan dolayı	<i>Dereng</i>	geç
<i>Xwendegeh</i> , d.	okul	<i>Ya rastî</i>	gerçekten, doğrusu
<i>Dor</i> , d.	etraf	<i>Bezîn</i>	koşmak
<i>Gulçîçek</i> , d.	çiçek	<i>(bibeze!)</i>	
<i>Hatin (were!)</i>	gelmek	<i>Peyivîn</i>	konuşmak
<i>Çûn (biçe!)</i>	gitmek	<i>(bipeyive!)</i>	
<i>Ketin (bikeve!)</i>	düşmek, girmek	<i>Meşîyan</i>	yürümek
<i>Rabûn (rabe!)</i>	kalkmak	<i>(bimeşe!)</i>	

<i>Gihan</i> (<i>bigehê!</i>)	yetişmek, ulaşmak	<i>Xwaringeh</i> , d.	yemekhane
<i>Hewş</i> , d.	avlu	<i>Guldank</i>	çiçeklik
<i>Revîn</i> (<i>bireve!</i>)	kaçmak	<i>Firiyân</i>	uçmak
<i>Hişmend</i> , <i>eqilmend</i>	uslu, bilge		

GRAMER

çûn, hatin, gihan geçişsiz fiillerinin nesnesi fiilden sonra gelir.

gotin, dan, anîn, danîn geçişli fiillerinin nesnesi de aynı şekilde fiilden sonra gelir.

Geçişli fiillerin haber kipinin şimdiki ve gelecek zamanı, geçişsiz fiillerin haber kipinin tüm zamanlarında ve dilek kipinin şimdiki ve gelecek zamanlarıyla aynı olan aşağıdaki son ekleri alır:

-im, û, e, in, in, in

Bazı kural dışı fiiller hariç, eğer fiilin kökü sesli bir harfle bitiyorsa, aşağıdaki sonekleri alır:

-m, -, -, -n, -n, -n

GEÇİŞSİZ FİİLLER

Mastar		Di'li geçmiş zaman		Şimdiki zaman	
çûn	gitmek	<i>Ez çûm</i>	ben gittim	<i>Ez diçim</i>	ben gidiyorum
ketin	düşmek, girmek	<i>Ez ketim</i>	ben düştüm ben girdim	<i>Ez dikevîm</i>	ben düşüyorum ben giriyorum
rabûn	kalkmak	<i>Ez rabûm</i>	ben kalktım	<i>Ez radibim</i>	ben kalkıyorum
hatin	gelmek	<i>Ez hatim</i>	ben geldim	<i>Ez têm</i>	ben geliyorum

meşîyan yürümek	Ez meşîyam ben yürüdüm	Ez dimeşîm ben yürüyorum
revîn kaçmak	Ez revîm ben kaçtım	Ez direvim ben kaçıyorum
firiyan uçmak (havada hareket etme)	Ez firyam ben uçtum	Ez difirim ben uçuyorum
bezîn koşmak	Ez bezîm ben koştum	Ez dibezîm ben koşuyorum
peyivîn konuşmak	Ez peyivîm ben konuştum	Ez dipeyivîm ben konuşuyorum
gihan ulaşmak yetişmek	Ez giham ben ulaştım ben yetiştim	Ez digehim ben ulaşıyorum, ben yetişiyorum

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Gurgîn, digel hevala xwe Şermîn, çû sînemayê.

Kurê xweha min îro hat ba diya xwe.

Em gelek meşîyan.

Çûk difire, hesp dibeze, zaro dimeşe.

Ew gelek meşîyan û hatin bajêr.

Bazara mezin li ser riya bajêr e. Mehîn dibeze, se direve.

Mala wî ne mezin e lê xweşik e.

Ez lê dinêrim.

Ew di nav bexçeke mezin de ye.

Ez li rê dinêrim û hevalê xwe Tacîn yê ko li ser rê dimeşe dibînim.

Îro, ez û brayê xwe Tacîn, em diçin bajêr.

–Tu bi çi dimeşî?

–Ez bi ling û pêyên xwe dimeşim.

–Çûk bi çi difirin?

–Çûk bi baskên xwe difirin.

–Ew bi çi dipeyivin?

–Ew bi dev û zimanê xwe dipeyivin.

–Duhî êvarê te çi bihîst?

–Min duhî êvarê ji radyoyê straneke gelek xweş û spehî bihîst, straneke fransî.

Ez diçim mala wan.

Ew dengê diya xwe dibihîse.

*Xwendekar digel mamosteyî dipeyive.
Deh zaro li ser rê dimeşin û distirên.
Em dengê wan dibihîsin.
Eve mirovek, ew gelek zû dimeşe.
Êvar e, dereng e, em diçin mal.*

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Sibe zû

Em rabûn. Me dest û piyê xwe şuştin. Me kitêb, defter, rastek û pêûsên xwe danîn çentezendên xwe. Em daketin jêr û em çûn mezela xwarinê. Navmaliyê xurîniya me anî, me ew xwar. Xwendegeh ji mala me dûr e. Eve em hatin xwendegehê. Zaro di bexçeyê de dileyizin. Di dora xwendegeha me de du bexçe hene, li pêş û li paş xwendegehê. Bexçeyê ko li pêş xwendegehê ye ne gelek mezin e, lê gelek spehî ye. Tê de gelek dar hene û ev bexçe têr gul û gulçîçek e. Bexçê ko li paş xwendegehê ye gelek mezin e û em tê de dileyizin. Dera ko li paş xwendegehê ye bexçe ye? Ya rastî ew ne bexçe ye, ew hewşek e.

Aşağıdaki Metni Kürtçeye Çeviriniz

Sabah erken kalktım. Elimi yüzümü yıkadım, kahvaltımı yaptım ve okula gittim. Küçük kız kardeşim benimle geldi. Zamanında okula yetişmek için çok hızlı yürüdük. Küçük arkadaşlarımız sınıftalar. Onlara günaydın dedik. Küçük kız kardeşim Nevin, öğretmenin önüne oturdu. Öğretmen konuşuyor ve biz dinliyoruz. Karatahta benim yanımdadır. Okulun avlusunda oynuyoruz. Yemekhanede yemek yiyoruz. Masaların önünde bankalar var. Çok konuşuyoruz. Yemekhane aydınlıktır.

Tavan ve duvarlar beyazdır ve masaların üstündeki vazolarda rengarenk çiçekler var. Eve geleceğimiz yol uzundur çünkü bir ders gününden sonra yayan dönüyoruz. Uçan kuşlara bakıyoruz, insanlar yürüyor ve atlar yolun üzerinde koşuyor. Eve yetişmeden önce, annemin büyük kız kardeşimle geldiğini görüyoruz. İyi geceler dilemek için onlara doğru koşuyoruz. Onlar bize kırmızı şekerler veriyor. Memnuniyetle aldık; çünkü onları bize veren annemizdi.

12

FÊRA DONZDEHEMÎN
ONİKİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Serban</i> , e.	dam	<i>Dûkeş</i> , d.	baca
<i>Kadîn</i> , d.	samanlık	<i>Qat</i> , d.	kat
<i>Jêrîn</i>	aşağı	<i>Ango</i>	yani
<i>Jorîn</i>	yukarı	<i>Qata erdîn</i>	zemin kat
<i>Şaneşîn</i> , d.	balkon	<i>Serdab</i> , d.	bodrum, mahzen
<i>Geraj</i> , d.	garaj	<i>Alî</i> , e.	taraf
<i>Çep</i> , d.	sol	<i>Derence</i> , d.	merdiven
<i>Pêstirk</i> , d.	basamak (merdiven)	<i>Hevedudayî</i>	bileşik
<i>Malbat</i> , d.	aile	<i>Bihn</i>	an, kısa zaman
<i>Disekinin</i> (<i>bisekine!</i>)	duruyorlar	<i>Gava...</i>	-diği zaman
<i>Girtin (bigire!)</i>	yakalamak birini kabul etmek	<i>Hin</i>	bazı, biraz
<i>Tamzîv</i>	gümüş kaplama	<i>Diyarî</i> , d.	hediye
<i>Mêvan</i> , n.	misafir	<i>Zîv</i> , e.	gümüş
<i>Kor</i> , n.	kör	<i>Zêr</i> , e.	altın
<i>Kes</i> , e.	kişi, kimse	<i>Et</i> , d.	abla
<i>Beriya ko</i>	-den önce	<i>Kek</i> , e.	ağabey
<i>Heval</i> , n.	arkadaş, dost	<i>Gihaştin</i>	yetişmek
<i>Daxwaz</i> , d.	arzu, istek	<i>bigehe!</i> ,	erişmek
<i>Xelk</i> , e. çoğ.	halk, insanlar	geçişsiz f.	
		<i>Bêîko-</i>	-sız

<i>Dor, d.</i>	sıra	<i>Herwekî</i>	gibi
<i>Bilêt, d.</i>	bilet	<i>Ji ber ko</i>	çünkü
<i>Pêşgeh, d.</i>	oda	<i>Cih, e.</i>	yer
<i>Şekirok, e.</i>	akide şekeri	<i>Xwestin,</i>	istemek, arzulamak
<i>Di wextê.</i>	zamanında	<i>(bixwaze!), g.f.</i>	dilemek
<i>xwe de</i>		<i>Tamzêr</i>	altın kaplama
<i>Niştecî bûn</i>	oturmak, ikamet etmek	<i>Dest pê kirin</i>	başlamak

GRAMER

Fiil çekimeleri, fiil kiplerinin değişik zamanlarını oluşturmaya yararlar; sözkonusu ekler şunlardır:

di haber kipinin şimdiki ve şimdiki zamanın hikayesi için;

ê, dê ya da **wê, bi** haber kipinin gelecek zamanı için,

bi- emir kipinin, şimdiki zamanının rivayeti ve dilek kipinin şimdiki ile gelecek zamanları için, kullanılır.

1. Bütün fiillerin geçmiş zamanları mastar kipi esas alınarak çekilir.

Mastar sonekları şunlardır:

-n şayet kök bir sesliyle bitiyorsa;

-in şayet kök bir sessizle bitiyorsa:

dan - anîn ve dîtîn - gotîn

2. Şimdiki ve gelecek zamanlar emir kipi esas alınarak çekilir.

Haber kipinin şimdiki zamanının hikayesindeki **di** hariç, olumsuzluk eki tüm çekim eklerinin yerini alır.

GEÇİŞLİ FİLLERİN HABER KİPİ

Mastar

Di'li Geçmiş Zaman

Şimdiki Zamanın Hikayesi

Olumlu Hal

Olumsuz Hal

Olumlu Hal

Olumsuz Hal

dîtin	Min	} dît	Min	} nedît	didît	} nedidît
	Te		Te			
	Wî/wê		Wî/wê			
	Me		Me			
	We		We			
	Wan		Wan			

kirîn	Min kir	Min nekir	Min dikir	Min nedikir
xwarîn	Min xwar	Min nexwar	Min dixwar	Min nedixwar
gotîn	Min got	Min negot	Min digot	Min nedigot
kirî	Min kirî	Min nekirî	Min dikirî	Min nedikirî
avêtin	Min avêt	Min neavêt	Min davêt	Min nedavêt
nêrîn	Min nêrî	Min nenêrî	Min dinêrî	Min nedinêrî

HABER KİPİNİN ŞİMDİKİ ZAMANI

Emir Kipi

Olumlu Hal

Olumsuz Hal

Bibîne!	Ez dibînim	Ez nabînim
Bike!	Ez dikim	Ez nakim
Bide!	Ez didim	Ez nadim
Bikire!	Ez dikirim	Ez nakirim
Bibêje!	Ez dibêjim	Ez nabêjim
Binêre!	Ez dinêrim	Ez nanêrim
Bibihîse!	Ez dibihîsim	Ez nabihîsim
Bixwe!	Ez dixwim	Ez naxwim
Bigire!	Ez digirim	Ez nagirim

GEÇİŞSİZ FİLLER HABER KİPİ

Di'li Geçmiş Zaman	Şimdiki Zamanı Hikayesi	Şimdiki Zaman	Olumsuz Hal
<i>Ez çûm</i>	<i>Ez diçûm</i>	<i>Ez diçim</i>	<i>Ez naçim</i>
<i>Ez ketim</i>	<i>Ez diketim</i>	<i>Ez dikevîm</i>	<i>Ez nakevim</i>
<i>Ez meşiyam</i>	<i>Ez dimeşiyam</i>	<i>Ez dimeşim</i>	<i>Ez nameşim</i>
<i>Ez revîm</i>	<i>Ez direvîm</i>	<i>Ez direvim</i>	<i>Ez narevim</i>
<i>Ez firiyam</i>	<i>Ez difiriyam</i>	<i>Ez difirim</i>	<i>Ez nafirim</i>
<i>Ez bezîm</i>	<i>Ez dibezîm</i>	<i>Ez dibezim</i>	<i>Ez nabezim</i>
<i>Ez peyvîm</i>	<i>Ez dipeyvîm</i>	<i>Ez dipeyvîm</i>	<i>Ez napeyvîm</i>

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Gava em diçûn mala xwe ew ji mala xwe dihatin.

Se direviya hevalê min ew girt.

Te tişteke digot lê min nebihîst.

Ew diket, min ev girt.

Min dît tu dimeşiya.

Hesp dibezî min ew girt.

Gava tu hatî ez ne li mal bûm.

Te duhî êvarê çi dikir?

Duhî êvarê ez çûm sînemayê.

Te li bajêr çi dikir?

Min ji bona jina xwe fîstaneke kirî û hin leyistok ji bona zaroyên xwe, ew min ji te re jî diyariyek anî.

Gava ez ketim mala te min dît ko di mezela mêvanan de hevalên te rûniştibûn.

Min çi dikir?

Te çi digot?

Wî çi dixwar?

Kî dike?

Çi difiriya?

Kî dipeyvî?

Kê didît?

Kî dinêre?

Kî nabîne?

Te xurîniya xwe dixwar.

Te digot ko hevalê te çû Parîsê. Wî sêvek dixwar.

Zaro diket.

Çûk difiriya. Mamoste dipeyivî. Jinê didît.

Wêneyên wan dinêre.

Kor nabînin.

Aşağıdaki Metinleri Türkçeye Çeviriniz

Malek

*Eve bexçeyek û gulçîçekine spehî. Mal spî ye, serbanê wî sor e bi dûkê-
şeke drêj. Wê malê kadînek û du qat hene. Qata jêrîn ango erdîn û qata
jorîn. Li ber pencereyên qata jorîn şanişîn heye. Ew di bin serbanî de ye.*

–Serdab li ku ye?

–Serdab di bin qata jêrîn de ye.

–Ji bona otomobîlê gerajek heye?

–Belê, geraj li aliyê çepê ye.

*Li aliyê rastê derenceyek heye, derenceyeke piçûk, ji çar pêstirkan heve-
dûdanî. Li ser derî em navekî dibînin: Rustem Botî.*

*Mîrza Botî digel malbata xwe di vê malê de niştecî ne. Ez li derî didim û
bihnekê disekinim.*

Em Çûn Sînemayê

*Em dimeşin. Em zû, gelek zû dimeşin ji ber ko em dixwazin di wextê xwe
de bigehin sînemayê. Sînema ji mala me dûr e. Niha demjmêr çar û nîv
e. Sînema di demjmêr pênc û nîvan de dest pê dike. Li ser rê em pênc
kes in; bavê min kek û eta min, navmaliya me û ez. Em dixwazin beriya
ko filma mezin dest pê bike bigehin sînemayê. Herwekî em zû meşiyar,
em di wextê xwe de gihan sînemayê. Li ber derî gelek kes hebûn. Ko do-
ra me hat, me pênc bilêt kirîn û ketin pêşgehê û rûniştin cihên xwe. Ba-
vê me ji bona me şekirok kirîn, şekirokine girover, şekirokine spî, zer, sor,
helesor, kesk û hêşîn. Lê beriya ko me şekirokek danî devê xwe filma me-
zin dest pê kir.*

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Seninle yürüyorum.

Bana kendi kitabını veriyorsun.

Bu oda karanlıktır.

Yemek odası aydınlıktır.

Bütün kuşlar uçuyor.

Beyaz kısrak ile gri at büyük şehir yolunda koşuyor.

Sandalyenin üzerindeki şapka babamınkidir.

Kutumu pencereden attım.

Eldivenlerimi ve kitaplarımı masanın üzerine koy.

Bahçedeki ağaçların altında koşan delikanlı kuzenimdir.

Bana akrabalarınızdan sözediniz.

Çocuk nerededir? Onun için oyuncaklarım var (Ona verecek oyuncaklarım var).

Güzel hediyen için teşekkür ederim.

Yuvarlak pencere kapının solundadır.

Zamanında okulda olmak istiyorum.

Bütün çocuklar oynuyor, sadece kardeşim oynamıyor.

Çocuklar ellerinde çantalarıyla koşuyorlar.

Aşağıdaki Metni Kürtçeye Çeviriniz

İki katlı bir evde oturuyoruz. Odalar birinci, salon, yemek odası ve mutfak zemin kattadır. Biz, çocuklar, babamızın bir araba almasını çok arzuluyoruz. Ancak babamız, sağlıklı olmamız için yürümemizi istiyor. Babamızın arzusunun gerçekleşmesini beklememiz gerekiyor. Biz büyüüp çalıştığımızda, araba alıp sevgili annemize hediye edeceğiz.

20 yaşındaki ağabeyim, bahçenin yanında bir garaj inşa etti. 18 yaşındaki ablamız, bize, akıllı ve rahat durduğumuz taktirde arabanın erken alınacağını söyledi.

Akşam yemeğinden sonra, erkek ve kız kardeşlerimin arasında; anne ve babamın her türlü konuşmalarını dinliyorum. Lambanın etrafındaki, bu sempatik simalara bakmak hoşuma gidiyor. Doğrusu, bu, uyumadan önce yapmayı en çok sevdiğim bir şeydir. Aynı zamanda, sık sık birlikte söylediğimiz şarkıları dinlemeyi de seviyorum. Bazıları çok güzeldir. Annemin sesi, geceleri çok güçlü ve nettir.

13

FÊRA SÊZDEHEMÎN
ONÜÇÜNCÜ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Meh</i> , d.	ay	<i>Sal</i> , d.	yıl
<i>Hefte</i> , d.	hafta	<i>Nîv</i> , e.	yarım
<i>Din</i>	diğer	<i>Çaryek</i> , d.	çeyrek
<i>Derpî</i> , e.	don, külot	<i>Deqîqe</i> , d.	dakika
<i>Kevn</i>	eski, yıpranmış	<i>Demjmêr</i>	saat
<i>Kêm</i>	az, noksan	<i>Dereng man</i>	gecikmek
<i>Heyv</i> , d.	ay	<i>Bi şûn de man</i>	geri kalmak
<i>Stêr</i> , d.	yıldız	<i>Nîvro</i>	öğlen
<i>Roj</i> , d.	güneş	<i>Nîvê şevê</i>	gece yarısı
<i>Der</i> , d.	yer, meydan	<i>Her</i>	her
<i>Seynik</i> , d.	saat kadranı	<i>Heçî</i>	-diği zaman
<i>Dinya</i> , d.	dünya	<i>Gîşt</i> , d.	hepsi
<i>Hejmar</i> , d.	rakam, sayı	<i>Stêl</i> , d.	dik aç
<i>Tîrk</i> , d.	saat akrebi	<i>Stêlîn</i>	dik açılı
	pusula iğnesi		dik aç sayısı
<i>Paş ve man</i>	gerilemek	<i>Bi şûn de man</i>	geri kalmak
	geride kalmak	<i>Şanî kirin</i>	belirtmek, göstermek
<i>Kêlf</i> , d.	saniye	<i>Dest pê kirin</i>	başlamak
<i>Kerem ke</i>	buyur, lütfen	<i>Pêş ve ketin</i>	ilerlemek
<i>Pêş ve çûn</i>	ilerleyiş		

<i>Yanzde</i>	11	<i>Çil</i>	40
<i>Donzde-h</i>	12	<i>Pêncî</i>	50
<i>Sêzde-h</i>	13	<i>Şêst</i>	60
<i>Çarde-h</i>	14	<i>Heftî</i>	70
<i>Panzde-h</i>	15	<i>Heştî</i>	80
<i>Şanzde-h</i>	16	<i>Nod</i>	90
<i>Hevde-h</i>	17	<i>Sed</i>	100
<i>Hijde-h</i>	18	<i>Hezar</i>	1. 000
<i>Nozde-h</i>	19	<i>Milyon</i>	1. 000. 000
<i>Bîst</i>	20	<i>Bîst û yek</i>	21
<i>Sih</i>	30	<i>Sed û şeş</i>	106
<i>Hezar û sê sed</i>	1.300		

GRAMER

Hebûn (sahip olmak) ve **bûn** (olmak) fiillerinin çekimi:

<i>Min hebû</i>	<i>Min (tu) nebû</i>
<i>Te hebû</i>	<i>Te (tu) nebû</i>
<i>Wî / wê hebû</i>	<i>Wî / wê(tu)nebû</i>
<i>Me hebû</i>	<i>Me (tu) nebû</i>
<i>We hebû</i>	<i>We (tu) nebû</i>
<i>Wan hebû</i>	<i>Wan (tu) nebû</i>

<i>Ez bûm</i>	<i>Ez nebûm</i>
<i>Tu bûyî</i>	<i>Tu nebûyî</i>
<i>Ew bû</i>	<i>Ew nebû</i>
<i>Em bûn</i>	<i>Em nebûn</i>
<i>Hon bûn</i>	<i>Hon nebûn</i>
<i>Ew bûn</i>	<i>Ew nebûn</i>

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Ev deh roj in, ez li Parîsê bûm, niha ez diçim bajarekî din.

Min mehîneke spehî hebû, min ew da xweha xwe.
 Gava mêvan hatin, em di bexçê we de bûn.
 Ew hevalê te Cemşîd bû?
 Na, ew ne Cemşîd bû, ew pismamê min Temo bû. Me kirasekê spî hebû,
 me ew da kurê xwe. Hon duhî li ku bûn?
 Em duhî li Diyarbekrê bûn û îro em diçin Rohayê.
 Roha li ku ye?
 Roha di Kurdistana Tirkiyayê de ye, Diyarbekr jî li wê derê ye.
 Ez niha naçim mal, ez diçim mala dotmama xwe.
 Te duhî çî dît?
 Min duhî otomobîleke nû dît ko brayê min dixwaze bikire.
 Otomobîla sor ko me li ber deriyê mala we dît kevn e.
 Demjmêr neh û nîv e.
 Demjmêr deh kêm çaryek e. Demjmêr yanzde û bîst e. Di demjmêrekê
 de çend deqîqe hene? Tê de şêst deqîqe hene.
 Nîvê şevê dinya tarî ye.
 Demjmêra min girover û spî ye. Hejmarên wê zêrîn in. Tîrka mezin şanî
 Demjmêran dike, heçî tîrka piçûk şanî deqîqan dide. Tîrka Demjmêran
 kurt e. Tîrka deqîqan drêj e. We demjmêrek heye?
 Min demjmêrek hebû lê min ew da kurê xwe.

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Demjmêr

Rojbaş, Mîrza kerem ke, demjmêr çend e? Demjmêr donzde û nîv e. We
 demjmêr nîne? Min dejmêrek heye lê ew baş naxebite. Di her demjmê-
 rekî de deh deqîqan pêş ve diçe. Di demjmêra we de çend tîrik hene?
 Tê de du tîrik hene, ya kurt ji bona demjmêran, ya drêj ji bona deqîqan.
 Di mala we de bandemjmêr heye? Belê, di mala me de du bandemjmê-
 rin hene, yek di mezela meyvanan de, ya din di mezela xwarinê de ye.
 Bandemjmêren we baş dimeşin? Ya mezela meyvanan baş dimeşe, lê ya
 mezela xwarinê di nav bîst û çar demjmêran de nîv demjmêr paş ve di-
 mîne. Sînema di demjmêr çendan de dest pê dike? Di bajarê me de du
 sînema hene, sînemayeke mezin û sînemayeke piçûk; ya mezin piştî nîv-
 ro di demjmêr pêncan de û ya piçûk di demjmêr nehan de dest pê dike,
 li gora bihîstina min îro filmên her du sînemayan gelek spehî ne.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Saat kaç, lütfen?

Saat onikiye çeyrek var.

Saat on iki buçukta amçamla halam yemek yiyor.

Haftanın hergünü okula gidiyorum; okul sabahın sekizinde başlıyor.

Dakikanın akrebi kısa mı, yoksa uzun mudur?

Saatiniz yuvarlak, kare ya da dikdörtgen midir?

Saatin kadranı üzerinde ki akrepler neyi gösteriyor?

Onlar günün saatlerini gösteriyorlar.

Bu yuvarlak saatin kare kadranı üzerinde kaç rakam belirtilmiştir?

Saatim yirmi dört saatte beş dakika geri kalıyor..

Saatiniz ileridir.

Günde ne kadar ileri gidiyor?

Saat kaçta yemek yiyorsunuz?

Saat on üçte öğlen yemeği ve on dokuzda da akşam yemeğini yiyoruz.

Bir yıldan beridir hiç okula gitmedim.

Geçen sene çok başarılı bir öğrenciydim.

Kız kardeşimin arkasından yürüyorum.

Erkek kardeşim evin arkasında garajın kapısı önünde kuzenim Sinemhan ile konuşuyor.

Lütfen, bana saatin kaç olduğunu söyleyebilir misiniz?

Saat sekizi yirmi dakika geçiyor.

Nereye koşuyor bu çocuklar?

Akşam yemeği saatidir.

Annemi gördünüz mü?

O size ne söyledi?

Bana gelince, yolun üzerinde kimin olduğunu bilmiyorum.

Hava karardı.

Size şehirde refakat etmeyi istiyorum.

Hangi yola sapalım?

Bana en kısa yolu gösteriniz.

Büyük kızıma hediye etmek için çok güzel, altın, dikdörtgen ve açık renkli kadranı üzerinde altın kaplama akrep ile yelkovanı olan bir saat almak istiyorum.

14

FÊRA ÇARDEHEMÎN
ONDÖRDÜNCÜ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Demsal</i>	mevsim	<i>Rojên heftê</i>	haftanın günleri
<i>Bihar</i> , d.	bahar	<i>Yekşemb</i> , d.	pazar
<i>Havîn</i> , d.	yaz	<i>Duşemb</i> , d.	pazartesi
<i>Payîz</i> , d.	sonbahar	<i>Sêşemb</i> , d.	salı
<i>Zivistan</i> , d.	kış	<i>Çarşemb</i> , d.	çarşamba
<i>Hewa</i> , d.	hava	<i>Pêncşemb</i> , d.	perşembe
<i>Bakur</i> , e.	Kuzey	<i>În</i> , d.	cuma
<i>Başûr</i> , e.	Güney	<i>Şembî</i> , <i>sebt</i> , d.	cumartesi
<i>Rojava</i> , e.	Batı	<i>Kuçe</i> , d.	sokak
<i>Rojhelat/rohelat</i> , e.	Doğu	<i>Kolan</i> , d.	sokak
<i>Weşiyân</i>	dökülmek (yap-	<i>Mayîn</i>	kalmak
<i>(biweşe!)</i> , g. f.	rek ve saç)	<i>(bimîne!)</i> , geçişsiz f.	(kal!)
<i>Pirsîn</i>	sormak, soru	<i>Xebitîn</i> , <i>(bixebite!)</i> ,	çalışmak
<i>(bipirse!)</i> , g. f.	sormak	geçişsiz f.	(çalış)
<i>Sekinîn</i>	durmak, ayakta	<i>Nanda</i> , <i>sıf. is.</i>	besleyici, besle-
<i>(bisekine!)</i> , g. f.	durmak		meye yarayan,
<i>Comerd</i>	cömert	<i>Jîn</i> <i>(bijî!)</i> , geçişsiz f.	geçim sağlayan
<i>Nemerd</i>	namert	<i>Destgirtî</i>	yaşamak (yaşa!)
<i>Destvekirî</i>	eli açık	<i>Niştecî</i>	cımrı
<i>Vekirin</i>	açmak		sakin, yerli,
			oturan

<i>Vala kirin</i>	boşaltmak	<i>Sifrê helîne!</i>	sofrayı kaldır!
<i>Winda kirin</i>	kaybetmek	<i>Destteng</i>	sıkışık (maddi anlamda)
<i>Peyda kirin</i>	bulmak	<i>Rakirin</i>	kaldırmak
<i>Derkirin</i>	çıkarmak, kapı- dışarı etmek	<i>Hilkirin</i>	sökmek
<i>Dadan</i>	ateş yakmak, kapatmak (kapı, pencere vs.)	<i>Rêkirin</i>	yollamak, gönder- mek
<i>Badan</i>	bükme, çevir- mek, kurmak, eğirmek	<i>Ava kirin</i>	yapmak, inşa et- mek, kurmak
<i>Hildan</i>	yükseltmek, kaldırmak	<i>Aciz kirin</i>	sıkmak, canını sık- mak
<i>Derdan</i>	bırakmak, -den vazgeçmek	<i>Lal kirin</i>	dilsizleştirmek, lal etmek
<i>Vebûn</i>	açılmak	<i>Av dan</i>	su vermek, sulamak
<i>Rabûn</i>	kalkmak	<i>Can dan</i>	can vermek, canlan- dırmak, yaşatmak
<i>Têhn</i>	susamışlık	<i>Nas kirin</i>	tanımak
<i>Bi rastî</i>	gerçekten, doğrusu	<i>Xelas kirin</i>	kurtarmak
<i>Xebera te ye</i>	haklısın	<i>Qîr kirin</i>	bağırarak, haykırmak
<i>Rojeke bat- taneyê</i>	bir tatil günü	<i>Bawer kirin</i>	inanmak
<i>Hemiyan</i>	hepsi, herkes	<i>Têhn bûn</i>	susamak
<i>Zanîngeh, d.</i>	üniversite	<i>Hêdî hêdî</i>	yavay yavaş
<i>Pakêt, d.</i>	paket	<i>Têra xwe</i>	dayuncaya kadar
		<i>xwarin</i>	yemek
		<i>Serbest</i>	başına buyruk, özgür

GRAMER

Bileşik Fiiller

İki grup bileşik fiil vardır:

1. Grup: Birinci grup fiiller, bir önek ve bir basit fiilin birleşiminden meydana gelen fiillerdir.

Bu fiiller basit fiiller gibi çekilirler.

Bununla birlikte, çekim yapılırken **bi** çekim eki kullanılmaz ve haber kipi- nin şimdiki zamanının hikayesinin **di** çekim eki de, olumsuzluk eki gibi ön ek ve basit fiilin arasında yer alır.

Mastar	Haber Kipi Şimdiki Zamanın Hikayesi	Emir Kipi	Haber Kipi Şimdiki Zaman
<i>Vekirin</i>	<i>Min vekir</i>	<i>Veke</i>	<i>Ez vedikim</i>
<i>Rakirin</i>	<i>Min rakir</i>	<i>Rake</i>	<i>Ez radikim</i>
<i>Hilkinin</i>	<i>Min hilkir</i>	<i>Hilke</i>	<i>Ez hildikim</i>
<i>Rêkirin</i>	<i>Min rêkir</i>	<i>Rêke</i>	<i>Ez rêdikim</i>
<i>Derkirin</i>	<i>Min derkir</i>	<i>Derke</i>	<i>Ez derdikim</i>
<i>Dadan</i>	<i>Min dada</i>	<i>Dade</i>	<i>Ez dadidim</i>
<i>Badan</i>	<i>Min bada</i>	<i>Bade</i>	<i>Ez badidim</i>
<i>Hildan</i>	<i>Min hilda</i>	<i>Hilde</i>	<i>Ez hildidim</i>
<i>Derdan</i>	<i>Min derda</i>	<i>Derde</i>	<i>Ez derdidim</i>
<i>Rabûn</i>	<i>Min rabû</i>	<i>Rabe</i>	<i>Ez radibim</i>

Olumsuz Hal

<i>Derkirin</i>	<i>Min dernekir</i>	<i>Dermeke</i>	<i>Ez dernakim</i>
<i>Rakirin</i>	<i>Min ranekir</i>	<i>Rameke</i>	<i>Ez ranakim</i>
<i>Rêkirin</i>	<i>Min rênekir</i>	<i>Rêmeke</i>	<i>Ez rênakim</i>
<i>Dadan</i>	<i>Min daneda</i>	<i>Damede</i>	<i>Ez danadim</i>
<i>Badan</i>	<i>Min baneda</i>	<i>Bamede</i>	<i>Ez banadim</i>
<i>Hildan</i>	<i>Min hilneda</i>	<i>Hilmede</i>	<i>Ez hilnadim</i>

2. Grup: İkinci grup fiiller, bir isim ya da sıfat ile basit bir fiilden meydana gelen fiillerdir. İkinci grup fiiller çekilirken, sadece basit fiil çekimi yapılır.

Mastar	Haber Kipi Şimdiki Zamanın Hikayesi	Emir Kipi	Haber Kipi Şimdiki Zaman
<i>Vala kirin</i>	<i>Min vala dikir</i>	<i>Vala bike</i>	<i>Ez vala dikim</i>
<i>Winda kirin</i>	<i>Min winda dikir</i>	<i>Winda bike</i>	<i>Ez winda dikim</i>

Olumsuz Hal

<i>Vala kirin</i>	<i>Min vala nedikir</i>	<i>Vala mebike</i>	<i>Ez vala nakim</i>
<i>Winda kirin</i>	<i>Min winda nedikir</i>	<i>Winda mebike</i>	<i>Ez winda nakim</i>

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Min derî vekir.

Ez derî vedikim.

Derî veke!

Temo rabû û çû.

Mamoste hat xwendekar rabûn.

Min pakêtek rêkir.

Eve min maleke nû ava kir.

Seydo kitêba xwe winda kiribû, wî ew peyda kir.

Te ez aciz kirim.

Ew me aciz dike.

Gul têhn bûn, min av da wan.

Her êvarê ez demjmêra xwe bardikim. Êvar e, demjmêra xwe barke!

Tu wî nas dikî?

Bawer ke (bike) ez wî nas dikim, bisekine, ma ew ne brayê te ye, yê ko li Zanîngeha Parîsê dixwend? Xebera te ye (haklısın) bi rast. Kasik te jî şîr bû, min ewê vala kir.

*Ev mezel vala ye, lê ew mezel teji xelk e. Kerem ke, sifre rake!
 Rojê hilda, tarîfî çû, dinya bû ronak. Ev çi mirovekî bêşerm e.
 Tacîn wî derke. Derî vekirî bû, herwekî hewa sar e, min derî dada, hêdî
 hêdî mezel germ dibe.
 De here binêre, gelo çire kurê te qîr dike. Fîstana min ya hêşîn ji hiriya zi-
 rav e, min yeke din heye, ji hevrişimê, gelek spehî, ji bona cejna Newro-
 zê. Diya min ji min re du fîstanên din da, ji pembûyî, ji bona herojî. Solên
 min ji çermîne zerê vekirî. Fîstana min jî ya hiriye rengerengîn e.*

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Demên salê

–Di salekê de çend dem hene?

–Di salekê de çar dem hene; bihar, havîn, payîz û zivistan.

*–Di payîzê de hewa çawa ye? –Di payîzê de hewa êdî ne gelek germ e
 û ber bi dawiya payîzê hewa sar dibe û pelên daran zer, sor û cûn dibin
 û diweşin.*

–Zivistan çawa ye?

*–Zivistan dema berf û baranê ye, dinya yek car dibe sar, serma dora me
 digire.*

Bihar xweş e?

*–Belê, bihar gelek xweş e, serma namîne, bexçe bi gul û gulçîçekine ren-
 gereng dikenin, eziman dibe hêşîn, zaro li ser rê û di nav kûçe û kolanan
 de dileyizin.*

–Tu li ser havînê çi dibêji?

*–Havîn germ û çomerd e. Havîn nandaya me ye. Di havînê de xwarin û
 vexwarin baş dibin, zad, mêw heşinatî erzan dibin, xelk têra xwe dixwin.*

Sal, meh û hefte

–Di salekê de çend meh hene?

–Di salekê de donzde meh hene.

–Di mehekê çend hefte hene?

–Di mehekê çar hefte hene.

–Di heftê de çend roj hene?

*–Tê de heft roj hene. –Tu roja duşembê dixebitî? –Belê, ez roja duşem-
 bê dixebitim.*

–Zaro roja pêncşembê diçin xwendegehê?

–Na, zaro roja pêncşembê naxebitin, ew li mal dimînin û heke diya wan serbest e, digel diya xwe diçin gerê.

–Roja yekşembê, rojeke xebatê ye?

–Na, roja yekşembê ne rojeke xebatê ye. Ew roj, rojeke batlanê ye, ji bona hemiyan.

–Di hin welatan de xelk roja sebtê jî naxebitin.

–Roja batlane ya misilmanan î n e.

Aşağıdaki Metni Kürtçeye Çeviriniz

Çocuklar bahçede köpekle oynuyor. Köpek, küçük kız kardeşimin kendisine verdiği şeylerden doyasıya yedi. Ben ise, önüne her gün bir kemik atıyorum.

Babam bana, küçük erkek kardeşime bir at almak için benim şehire gitmem gerektiğini söyledi.

Güneş erken battığından, zamanında evde olmamı tembihledi.

Geçen yaz Kürdistan'da hava çok güzeldi. Herkes sokaklarda geziyordu. Günler aydınlık ve uzundu. Açık pencerelerden birbirleriyle konuşan insanları görüyordum. Uzun zaman evlerin önünde oturuluyor ve yürüyen insanlar seyrediliyordu.

Çocuklar koşuyor, oynuyor ve ihtiyarlar bankların üstünde geç saatlere kadar oturarak onları seyrediyorlardı.

Kürdistan'da kış ihtiyarlar için çok zordur. Bütün gün, sabahın erken saatlerinde yaktıkları ateşin önünde otururlar. Yemeklerini beklerler.

Büyük babamla yürüdüğümde, her zaman geride kalır. Sağa ve sola bakar, gençliğinden sözeder ve işimle ilgili sorular sorar.

18 Ağustos'ta, babamın satın almak istediği Diyarbakır'daki evi görmeye gitmem gerek. Fiyatı yirmi bin dokuz yüz seksen liradır. Bu rakkam büyük bir meblağdır.

Ama ev oldukça geniş. Ağaç ve çiçeklerle dolu bir bahçenin ortasında bulunuyor.

Sonbahar buradan daha az hüznü olacak, çünkü ailemizin tümü Diyarbakır'da oturuyor. Dört yüz bin nüfuslu bir şehirdir. Orada kendime iş bulacağım ve hepimiz sağlıklı ve mutlu olacağız.

15

FÊRA PANZDEHEMÎN
ONBEŞİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Niştîman</i> , e.	vatan	<i>Welat</i> , e.	ülke, memleket
<i>Cîran</i> , t. i.	komşu	<i>Şehreza</i>	yetenekli, bilen
<i>Hêj</i>	daha, daha da	<i>Çêtir</i>	daha iyi
<i>Badîn</i>	tas, şarap kadehi	<i>Mey</i> , d.	şarab
<i>Stasyon</i> , d.	istasyon	<i>Şerab</i> , d.	şarab
<i>Her du jî</i>	her ikisi	<i>Bade</i> , d.	şarab tası,
	ikisi de		şarab bardağı
<i>Hêja</i>	değerli, saygın	<i>Ji mêj ve</i>	uzun zamandan
			beri, çoktan beri
<i>Razan</i>	yatmak	<i>Hişyar kirin</i>	uyandırmak
<i>(razê!)</i> , geçişsiz f.(yat!)		<i>Xwestin</i>	istemek, arzu
<i>Vexwarin</i>	içmek	<i>(bixwaze!)</i> g.f.	etmek, dilemek
<i>(vexwe!)</i> g.f.		<i>Navdar</i> ,	tanınan
		<i>Bi nav û deng</i>	ünlü, sanlı
<i>Dew</i> , e.	ayran	<i>Li ba</i>	yanında
<i>Îro</i>	bugün	<i>Pêşber</i> ,	karşısı, önünde
<i>Xêzan</i>	eş, hayat arkadaşı	<i>Delal</i>	güzel, azize
<i>Rûber</i>	yüz yüze, yorgan	<i>Mêr</i>	koca, erkek
	vb. yüzü	<i>Rojname</i>	gazete
<i>Standin</i>	almak	<i>Jîn (bijf!)</i> ,	yaşamak
			geçisiz f.

<i>(bistîne!)</i> , g.f.	(al!)
<i>Dapîr</i> , d.	büyük anne
<i>Bapîr</i> , e.	büyük baba
<i>Di dora ... de</i>	etrafında
<i>Jê ... hez kirin</i>	birini, birşeyi sevmek
<i>Bala xwe dan</i>	dikkat etmek, dikkatle bakmak
<i>Ji bîra kirin</i>	unutmak
<i>Şabûnê</i> , d.	sevinç, haz, mutluluk
<i>Li xwe kirin</i> , <i>wergirtîn</i>	giymek, örtünmek
<i>Ji xwe kirin</i>	çıkarmak, soyunmak
<i>Cilên xwe ji</i> <i>xwe kirin</i>	soyunmak, elbisesini çıkarmak
<i>Bi dîtina we</i>	görüştünüze göre
<i>Hîn bûn</i>	çalışmak, öğrenmek
<i>Fêr bûn</i>	çalışmak, öğrenmek

<i>Razandin</i>	yatırmak (yatır!)
<i>(birazîne!)</i>	(yatır!)
<i>Lê dan</i>	vurmak
<i>Hejî ... kirin</i>	sevmek
<i>Silav lê kirin</i>	(birine) selam vermek
<i>Dan eqilê xwe</i>	düşünmek
<i>Cilên xwe li xwe</i> <i>kirin</i>	giyinmek, elbi- sesini giymek
<i>Pirîcar</i>	çoğu kez, sık sık
<i>Li hêviyê man</i>	beklemek
<i>Banî kirin</i>	çağırarak, seslenmek
<i>Hûrmûr</i>	öteberi
<i>Maç kirin</i>	öpmek
<i>Qencî</i>	iyilik

GRAMER

Deyim Fiiller

Deyim fiiller değişik formlardan meydana gelirler. Ama genelde aşağıdaki formlardan oluşurlar:

1. Öntakı + zamir + fiil: Jê ... hez kirin
2. İsim + zamir + fiil: Bala xwe dan
3. Fiil + isim + zamir: Dan eqilê xwe

Öntakı ve zamirin kaynaşması

Bazı öntakılar çekilmiş üçüncü tekil şahız zamirleri **wî** ve **wê** ile kaynaşarak yeni bir biçim kazanır:

Li wî/ li wê = lê (ona). *Lê*, "*li wî* ya da *li wê*"nin kaynaşmış halidir.

<i>jê; ji wî/ ji wê</i>	(ondan) formunun kaynaşmış halidir.
<i>pê; bi wî/ bi wê</i>	(onunla) formunun kaynaşmış halidir.
<i>jê re; ji wî re/ ji wê re</i>	(ona) formunun kaynaşmış halidir.
<i>pê re; bi wî re/ bi wê re</i>	(onda) formunun kaynaşmış halidir.
<i>pê ve; bi wî ve/ bi wê ve</i>	(ona bitişik, yapışık) formunun kaynaşmış halidir.
<i>tê de; di wî de/ di wê de</i>	(onun içinde) formunun kaynaşmış halidir.

Örnekler:

<i>Bavê te li mal e? Belê ew lê ye.</i>	Baban evde mi? Evet ordadır.
<i>Kitêb li ser masê ye? Belê, ew lê ye.</i>	Kitap masanın üstünde midir? evet ordadır.
<i>Te nivîs kirê çentezenda xwe?</i>	Yazıyı çantana koydun mu?
<i>Belê, min ew kirê.</i>	Evet, ona koydum.
<i>Te ji Gurgîn bihîst?</i>	Gürgin'den duydun mu?
<i>Belê, min jê bihîst.</i>	Evet, ondan duydum
<i>Tu bi zimanê kurdî dizanî?</i>	Kürtçe biliyor musun?
<i>Na, ez pê nizanim.</i>	hayır, bilmiyorum.
<i>Bavê te di bexçê de ye?</i>	Baban bahçede midir?
<i>Belê, ew tê de ye.</i>	Evet, ordadır.
<i>Tu bi birayê xwe re çû?</i>	Kardeşinle gittin mi?
<i>Belê, ez pê re çûm.</i>	Evet onunla gittim.
<i>Te ew ji birayê xwe re got?</i>	Onu kardeşine söyledin mi?
<i>Belê, min ew jê re got.</i>	Evet, ona söyledim

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Te li kurê xwe da?

–*Na, min lê neda.*

–*Te ev çîrok ji kê bihîst, ji Tacdînî ?*

–Na, min ew jê nebihîst.
 –Her kes dizane tiştê ko te kir.
 –Tu bi fransizî dizanî?
 –Na, ez pê nizamim. Te ev tişt ji Tacîn re got?
 –Na, min jê re negot.
 –Ew bi xweha xwe re hat?
 –Na, ew pê re nehat. Tu çi didî hişê xwe?
 –Ez tiştê ko min îro li bajêr bihîst, didim hişê xwe. Ez silav li bavê te dikim. Herwekî hewa sar e, min ciline stûr li xwe kirin. Havînê em ciline tenik li xwe dikin.
 –Ez ji Parîsê hez dikim. Dê hejî zaroyên xwe dike. Bala xwe bide xebata xwe.
 –Navê te çi bû, min ew ji bîra kir ?
 –Birayê te li mal e?
 Ez bîst salî me. Ez kurd im. Hevalê min jî kurd e, lê cîranê min frensîye.
 –Ez çûm mala hevalê xwe yê ko min ji mêj ve nedîtibû. Mala hevalê min gelek mezin e. Navê wî Şero ye û xortekî gelek şehreza ye.
 –Hon çawan in? Tu çawa yî? Mehîna Sînemê spî ye.
 Sînemê duhî êvarê hevalê xwe di sînemayê de dît. Keçikê di bexçê xwe de du se dîtin?
 –Zaroyan sêv xwarin.
 –Te çi got? Tu çi dibêjî? Ew çi dibêje?
 Min mirovek dît. Hon mirovekî dibînin?
 –Na, em jinekê dibînin. Ava sar xweş e, lê vexwarina dewî hêj çêtir e, lê fransiz dibêjin ko yê çêtir mey e. Meyên Fransê navdar in.
 –Sînemê çend zaro hene? Wê sê zaro hene.
 –Zaroyan çend leyistok hene?
 –Wan heft leyistok hene. Mala hevalê we li ku ye?
 –Mala wî di pêşberê stasyonê de ye.
 –Stasyon ji mala we dûr e?
 –Na, ew ji mala me ne dûr e. Tu wan nas dikî?
 –Belê, ez wan nas dikim, her du jî hevalên bavê min in.
 –Duhî êvarê we çi kir? Duhî êvarê me dixwest em herin sînemayê lê herwekî meyvan hatin, em digel hevalên xwe neçûn sînemayê.

Malbata Mîrza Botî

Min li derî da. Ez hinek li hêviyê mam. Xortekî panzde salî hat û derî vekir. Li gel vî xortî keçikek piçûk û porzer hebû. Ew xweha Temo ye, keça Mîrza Botî. Keçik pênc salî ye. Navê wê şîrîn e. Di pişt re stiyek hat û gotte min:

-Rojbaş, hevalê hêja, bi dîtina we ez gelek kêfxweş bûm. Ev stî jina Mîrza Botî ye, diya Temo û şîrîn e. Temo kurê wê û Şîrîn keça wê ye. Temo birayê Şîrînê ye. Şîrîn xweha Temo ye. Bavê herdu zaroyan Mîrza Botî, îro ne li mal bû. Mîrza Batî rojnamevan e. Jina Mîrza Botî ne kurd e. Jina wî polonî ye. Ev hevde sal in ew jina Mîrza Botî ye. Dê û bavê Temo û Şîrînê ciwan in. Mîrza Botî sîh û neh salî ye, jina wî sih û pênc salî ye. Dê û bavê Mîrza Botî dapîr û bapîrê Temo û Şîrînê ne. Mîrza Botî xwehek jî heye. Ew li Îranê ye. Ew di Kirmanşahê de dijî. Kirmanşah di Kurdistana Îranê de ye. Kirmanşah bajarekî mezin e. Mêrê xweha Mîrza Botî li Kirmanşahê dixebite. Navê wî Şineyî ye. Wan jî du zaro hene: Sînem û Zozan. Jê pê ve Mîrza Botî birayek heye. Navê wî Pola ye. Mîrza Botî çar zaro hene: du keç û du kur. Pola Botî mamê Temo û Şîrînê ye. Zaroyên herdu birayan dotmam û pismamên hev in.

Pirs

1. Hon li ber derî li hêviyê man?
2. Kê derî vekir?
3. Temo çend salî ye?
4. Bi Temo re kê hebû?
5. Di pişt re kî hat?
6. Stî Botî çi got?
7. Brayê Şîrînê kî ye?
8. Wî bapîrek heye?
9. Navê bapîrê wî çi ye?
10. Temo dapîrek heye?
11. Mamê wî û meta wî hene?
12. Meta wî li ku dijî?
13. Kî ye jina Mîrza Botî?
14. Jina Mîrza Botî kurd e?
15. Deriyê mala Mîrza Botî çawa ye?

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Evimizin karşısında çok sempatik insanlar oturuyor. Çok tanınmış isimleri var. Bizimle aynı saatte yemek yiyorlar. Ben, babamdan çok geç kalktığımdan, merdivenden inişini duymuyorum.

Ben saat yedide kalkıyorum. Elimi yüzümü yıkayıp giyindikten sonra, saat yedi buçukta kahvaltı yapıyorum. On dört buçuk yaşındaki, komşumuz Tacin'in gelip beni almasını bekliyor ve okula giden yolda birlikte yürüyoruz. Ben ve Tacin, ikimiz de zamanında okulda oluyoruz. Ancak, bazı öğrenciler her zaman gecikiyorlar. Dersler uzun ya da kısa oluyor. Çeyrek saatlik tenefüste bahçede oyun oynuyoruz. Daha sonra çalışıyoruz, saat onikiye kadar yazı ve rakamlar yazıyoruz. Ders bittiğinde, her şeyimi çantama koyuyor ve Tacin'le beraber, evin yolunu tutuyoruz. Tacin'le evimizin kapısı önünde vedalaşıyoruz. Kapıyı çalıyorum, zira küçük kız kadeşim Sinem'in kapının arkasında olduğunu ve beni beklediğini biliyorum. O'nu özlemle kucaklıyorum.

Şapkamı ve paltomu çıkarıyor, elimi ve yüzümü yıkıyor ve bizi yemeğe çağıran annemin sesini duyuyorum.

Doğrusu ailemle birlikte olmaktan mutluluk duyuyorum. Onları, masanın etrafında gülüp konuşurlarken görmek, her zaman büyük bir zevktir.

Öğleden sonraları, küçük arkadaşlarımızla bahçede ya da evde oynuyoruz, sonra akşam yemeğine kadar dersimize çalışıyoruz. Akşam yemeğini yemeden önce elimizi yıkıyoruz. Yatmadan önce elbiselerimizi çıkarıyoruz. Uslu durduğumuzda, annemiz bizden memnun kalıyor ve bizi kucaklıyor. Bize iyi davrandığı için onu çok seviyoruz.

16

FÊRA ŞANZDEHEMÎN ONALTINCI DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Rûmase</i> , d.	sofra bezi	<i>Penîr</i> , e.	peynir
<i>Rengîn</i>	güzel, renkli	<i>Nîzik</i>	yakın
<i>Xwarinpêjî</i> , d.	aşçılık	<i>Strandêr</i> , d.	disk
<i>Nûjen</i>	modern	<i>Palkursî</i>	koltuk
<i>Metbex</i> , d.	mutfak	<i>Piyano</i>	piyano
<i>Mitêl</i>	yastık ve yorgan kılıfı	<i>Piyan</i> , d.	içki kadehi
<i>Miqilk</i> , d.	tava	<i>Mîna</i>	gibi
<i>Fraxdank</i> , d.	kap kacak dolabı	<i>Ango</i>	yani
<i>Kefçî</i> , d.	kaşık	<i>Kêr</i> , d.	bıçak
<i>Kefçîk</i> , d.	küçük kaşık	<i>Milêbok</i> , d.	çatal
<i>Şorbe</i> , d.	çorba	<i>Sifir</i> , e.	bakır
<i>Hesk</i> , d.	kepçe	<i>Sûlav</i> , d.	musluk
<i>Kefgîr</i> , d.	kevgir	<i>Destşû</i> d.	lavabo
<i>Adetî</i>	düzenli	<i>Hêşînatî</i> , d.	sebze, yeşillik
<i>Beroş</i> , d.	tencere, kazan	<i>Şîranî</i> , d.	tatlı, aperatif
<i>Hêsincaw</i> , e.	araç, gereç alet	<i>Qovan</i> , d.	disk, plak
<i>Goşt</i> , e.	et	<i>Pirîcar</i>	sık sık
<i>Şabûn</i> , d.	zevk alma, sevinme	<i>Hûrmûr</i>	eşya, öteberi
<i>Rojnamevan</i>	gazeteci	<i>Mêr</i> , e.	koca, erkek
<i>Makêş</i> , d.	süzgeç	<i>Qenepe</i> , d.	kanepe

<i>Gustflk</i> , d.	yüzük
<i>Kuçe</i> , d.	sokak
<i>Li derekê</i>	bir yerde
<i>Mezela raketinê</i>	yatak odası
<i>Zevî</i> , d.	tarla
<i>Pel</i> , d.	yaprak
<i>Mêrg</i> , d.	çayır
<i>Ba</i> , e.	rüzgar
<i>Bihn</i> , d.	kısa zaman, an
<i>Televîzyon</i> , d.	televizyon
<i>Fireh</i>	geniş
<i>Di pişt re</i>	sonra, sonradan

<i>Dormador</i> , d.	etraf
<i>Bêdengî</i> , d.	sessizlik
<i>Cîh</i> , e.	yer
<i>Diktor</i> , e.	doktor
<i>Baran</i> , d.	yağmur
<i>Honik</i>	serin
<i>Hevedudanî</i>	bileşik
<i>Radyo</i>	radyo
<i>Fonograf</i> , d.	gramafon
<i>Pehn</i>	en, genişlik
<i>Mêw</i> , d.	meyve
<i>Nûjen</i>	modern

<i>Bi dîtina we</i>	görüşünüze göre
<i>Çav lê gerandin (bigerîne!)</i> , g. f.	göz gezdirmek
<i>Teyisîn (biteyise!)</i> , g. f.	pırıldamak
<i>Maç kirin (bike!)</i> , g. f.	öpmek
<i>Biriqîn (bibiriqîne!)</i> , g. f.	parlamak
<i>Razandin (birazîne!)</i> , g. f.	yatırmak
<i>Hilawistin (hilawêse!)</i> , g. f.	asmak (çamaşır vs.)
<i>Sifre hılanîn (hilîne!)</i> , g. f.	sofra kaldırmak
<i>Sifre danîn</i> , g. f.	sofra kurmak
<i>Şikyan (bişkêne!)</i> geçişsiz f.	kırılmak
<i>Şkênandin (bişkênîne!)</i> , geçişsiz f.	kırmak
<i>Borandin (biborîne!)</i> , g. f.	geçirmek
<i>Borîn (bibore!)</i> , geçişsiz f.	geçmek
<i>Lê vegerandin (vegerîne!)</i>	cevap vermek, cevaplamak
<i>Deng kirin (bike!)</i> , g. f.	birşeyler söylemek, cevap
geçişsiz f.	vermek
<i>Karîn (bikare!)</i> , g. f.	edebilmek, yapabilmek
<i>Li hêviyê bûn</i> , g. f.	beklemek, beklenti içinde
	ol mak

<i>Niştecî bûn</i> , g. f.	oturmak, yerleşmek
<i>Lê geriyan</i> (<i>bigere!</i>)	aramak
<i>Berf datê</i> , geçişsiz f.	kar yağıyor
<i>Li ba bûn</i> (<i>bibe!</i>)	esmek, rüzgarda sallanmak
<i>Baran barîn</i> , geçişsiz f.	yağmak (yağmur vs. için)
<i>Xemilandin</i> (<i>bixemilîne</i>), g. f.	süslemek, güzelleştirmek

GRAMER

Kirin (yapmak) ve **Dan** (vermek) geçişli fillerinin geçmiş zamanları:

HABER KİPİ

Di'li geçmiş zaman	<i>Min kir</i>	<i>Min da</i>
Miş'li geçmiş zaman	<i>Min kiriye</i>	<i>Min daye</i>
Şimdiki zamanın hikayesi	<i>Min dikir</i>	<i>Min dida</i>
Miş'li geçmiş zamanın hikayesi	<i>Min kiribû</i>	<i>Min dabû</i>

ŞART KİPİ

1. Geçmiş zaman	<i>Min bikira</i>	<i>Min bidaya</i>
2. Geçmiş zaman	<i>Min dê bikira</i>	<i>Min dê bidaya</i>

DİLEK KİPİ

1. Geçmiş zaman	<i>Min kiribû</i>	<i>Min dabû</i>
2. Geçmiş zaman	<i>Min kiribûya</i>	<i>Min dabûya</i>

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Mezela meyvanan, mezela xwarinê û xwarinpêjî.

Em çavê xwe li mala malbata Botî digerin. Di qata jêrîn de du mezelên mezin hene: Mezela mêvanan û mezela xwarinê. Ewe mezela mêvanan digel mitêlên xwe: qenepeyek, kursî û palkursiyin, rûniştekinê mezin û piçûk û piyanoyek. Li nêzikî piyanoyê Mîrza Botî radyoyek, televizyonek û fonografeke bi strandêran danîn.

Di pişt re em dikevin mezela xwarinê. Di vê mezela mezin de du pencereyine pehn hene. Navmalî sifrê datîne, ew ji firaxdankê kêr, kefçî û çetelan derdixîne. Li ser masê rûmaseyeke spî heye û li ser wê firax û piyanine rengîn. Stî Meryem dibêje:

- We firina me dît.

Ew firineke spî ye, bi hêsinawên nûjen. Miqilkin û beroşine paqij hila-wîstine ser dîwêr. Di ser destşokê re sûlavek ji paxir heye, ew mîna zêrê zer dibiriqe.

Ev kitêb, kitêbên Narînê ne?

Belê, yê wê ne. Ev destmala wê ye. Ev pênuşa wê ye.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Bihar e, hewa honik e, gul û gulçîçek mêrg û zeviyan dixemilînin. Ba dibê, dinya sar e, pelên daran diweşin, baraneke xurt dibare.

Zivistan e, berf dahatiye, dormador spî ye, bêdengî ye. Xelk li cihine germ digerin. Di nav kuçe û kolanan de ew zû dimeşin.

Ez kitêbên xwe datînim çentezendê.

Ev çentezenda te ye?

Na, ev ya xwîşka min e.

Te defterên xwe danîn ku? Mîn ew danîn ser masê. Em di maleke piçûk û cûn de nişteci ne. Heta ko em bikarin bikevin mal, em derî vedikin.

– Hon li hêviya çî ne?

– Em li hêviya diya xwe ne.

– Kî di vê malê de nişteci ye?

–Diktorê me tê de niştêcî ye.

Em xwarina xwe carina di xwarinxaneyê de dixwin.

Di nav rojekê de hon çend caran dixwin? Em sê caran dixwin, sibe zû, nîvro û êvarê. Carina jî em di demjmêr dehan, deh û nîvan de tiştêkî dixwin, ew taştê ye, jê re taştê şkênandin dibêjin. Der şevên zivistanê carcar em paşîvê dixwin. Ez şeva xwe di mezela raketinê de diborînim.

–Şîva fransiyan ji çi hevedudanî ye?

–Şîva wan, adetî, ji şorbe, goşt, heşînatî, penîr, mêwî an şîraniyan pêk-tê.

–Fransî di demjmêr çaran an çar û nîvan de çayê vedixwin.

Na, ev adeta îngilîzan e.

–Adeta kurdan çawa ye?

–Bi rastî, kurd roj pê de çayê vedixwin, nemaze li zivistanê, ji ber ko we-latê wan gelek sar e.

Tiştêkî nû heye?

–Kîjan zevî ya cîranê me ye?

–Ji wan zeviyan kîjan yê we ne?

–Ji wan gustîlkan kîjan giranbiha ne?

–Ji we kîjan Temo ye?

Birayê we çawa ye?

Aşağıdaki Metni Kürtçeye Çeviriniz

Doktorun gelip küçük kız kardeşimi görmesini istedim. O iyi değil. Sonra da sen git gör.

Tacin'in oyuncaklarını bir yere koydum.

Bana getirebilir misin? Burada iki defter var, hangisi senindir?

Özellikle zemin katın kapısını kapatmayı unutma. Saat yediyi çeyrek geçiyor ve birazdan akşam olacak. Sonra etrafa iyi bak. Acaba bahçede kimse var mı, bak. Antrenin kapısını açık bırakmaya alışsın.

Hava oldukça serin, büyük annen hastalanabilir. Kızkardeşinin masasının üstüne koyduğum şarap bardaklarını kırıp kırmadığına bak ve yattığın odaya git.

Birinci kata çık ve kardeşin Temo'nun odasına bıraktığım eşyalarımı bana getir.

Çok rüzgar esiyor, evde kalmak, şöminede ateş yakmak, güzel, güneşli ve sıcak günleri düşünmek ve hayal etmek en iyisidir. Mobilyalarımız eski olduğundan; duvarlara renkli kağıtlar, mobilyalara taze canlı kılıflar takmayı çok isterdim.

17

FÊRA HEVDEHEMÎN
ONYEDİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Ferman</i> , d.	emir, buyruk	<i>Peyarê</i> , d.	kaldırım
<i>Hap</i> , e.	hal, durum	<i>Piyarî</i> , d.	merhamet, mağfiret
<i>Derince</i> , d.	merdiven	<i>Peya</i> , e.	şahıs, kişi
<i>Kadîn</i> , d.	ot ve saman	<i>Peyade</i> , n.	yaya
	deposu	<i>Li jor</i>	yukarıda
<i>Text</i> , d.	yatak	<i>Li jêr</i>	aşağıda
<i>Cildank</i> , d.	gardrop	<i>Zar û zêç</i>	çoluk çocuk
<i>Germker</i> , d.	ısıtma aracı	<i>Xulam</i> , e.	hizmetçi
<i>Serşok</i> , d.	banyo	<i>Gotar</i>	konferans, makale
<i>Sergerînende</i> , n.	Müdür	<i>Berî vê yekê</i>	bundan önce, önce
<i>Dido</i>	iki	<i>Ji nû ve</i>	yeniden
<i>Sênî</i> , d.	tepsi, sini	<i>Didoyên din</i>	iki tane daha
<i>Her</i>	her	<i>Hema</i>	sürekli, çarçabuk
<i>Dewkasik</i> , d.	ayran kasesi	<i>Name</i> , d.	mektup
<i>Dawî</i>	son, sonunda	<i>Yekta</i>	biricik
<i>Destûr</i> , d.	izin	<i>Jê pê ve</i>	öte yandan, -in
<i>Tucar</i>	asla, hiç		dışında, diğer
<i>Kulîlk</i> , d.	dağçiçeği		tarafтан
<i>Danû standin</i> , d.	alışveriş	<i>Kulîlk</i> , d.	dağçiçeği
<i>Giya</i> , e.	ot		

<i>Dew</i> , e.	ayran
<i>Heyf</i>	yazık, intikam
<i>Cîgirtî</i> , n.	-in yerini alan
<i>Belengaz</i> , n.	fakir
<i>Kar</i> , e.	iş, kar
<i>Bedew</i>	çok güzel
<i>Dehlîz</i> , d.	koridor
<i>Şanişîn</i> , d.	balkon
<i>Geşt</i> , d.	seyahat
<i>Melbend</i> , d.	aile
<i>Navçe</i> , d.	bölge
<i>Daristan</i> , d.	orman
<i>Rêl</i> , d.	koru
<i>Çiya</i> , e.	dağ
<i>Deşt</i> , d.	ova
<i>Gelî</i> , e.	vadi, geçit
<i>Hişkenerm</i>	buruk, sert, çetin
<i>Kanî</i> , d.	kaynak, pınar
<i>Devî</i> , d.	çalılık
<i>Dersdar</i> , n.	öğretmen
<i>Fırma</i> , d.	firma
<i>Çay</i> , d.	çay
<i>Veqetîyan</i>	ayrılmak
(<i>veqete!</i>), geçişsiz f.	
<i>Gor</i> , d.	mezar
<i>Goristan</i> , d.	mezarlık
<i>Dest pê kirin</i>	başlamak
<i>Ketin hundur</i>	içeri girmek
<i>Li hêviyê ...bûn</i> ,	beklemek
geçişsiz f.	

<i>Mihrvanî</i>	iyi yüreklilik
<i>Mihrvan</i>	iyi yürekli
<i>Cîgir</i> , n.	yardımcı, yedek, benzer
<i>Dewlemend</i> , n.	zengin
<i>Pakdil</i>	fedakar, dürüst
<i>Êşan (biêşe!)</i> ,	acımak, incinmek
geçişsiz f.	
<i>Gelêrî</i>	anonim (şirket)
<i>Pardarî</i> , d.	ortaklık
<i>Law</i> , e.	oğul
<i>Role</i> , n.	oğlan çocuk, kız çocuk
<i>Bazirgan</i>	tacir, bezirgan
<i>Bazirganî</i>	ticaret, bezirganlık
<i>Çerm</i> , e.	deri
<i>Biçêj</i>	tadı güzel
<i>Sekinîn</i>	durmak
<i>bisekine!</i>	
<i>Piyariya xwedê</i>	allahın rahmeti
<i>lê be!</i>	üzerine olsun
<i>Xwedê hefiz!</i>	allah korusun
<i>Hişk</i>	sert, çetin
<i>Hişkerû</i>	somurtkan, cansıkıcı
<i>Derketin derve</i>	dışarı çıkmak
<i>Nerm</i>	yumuşak
<i>Pirgo, pîrgoyî</i>	geveze, ukala
<i>Ketin jor</i>	çıkmaq
(<i>bikeve jor!</i>),	
geçişsiz f.	
<i>Peya bûn (bibe!)</i>	inmek

<i>Berê xwe dan</i>	yönelmek	<i>Şabûn (bibe!)</i>	sevinmek,
<i>Li hêviyê ...man,</i>	beklemek	geçişsiz f.	mutlu olmak
geçişsiz f.		<i>Gîhan (bighê!)</i>	yetişmek,
<i>Siwar kirin (bike!)</i>	bindirmek		ulaşmak
<i>Vegeriyan</i>	dönmek	<i>Vegeriyan</i>	dönmek,
(<i>vegere!</i>) geçişsiz f.			geri dönmek
<i>Serîkî dan (bide)</i>	kısa ziyarette	<i>Dan peya kirin</i>	indirmek
	bulunmak	<i>Peya bûn (bibe!)</i>	inmek
<i>Lê guhdar bûn</i>	dikkat etmek,	<i>Enirîn (bienire!)</i>	kızmak,
	özen göstermek,		hidetlenmek,
	ilgilenmek		küsmek

GRAMER

İsimlerde Çoğulluk

İsimler aşağıdaki soneklerin yardımıyla çoğul yapılır:

1. **-ên**, cinsiyet son eki ile,
2. **-in**, belirtisiz tanım takısı ile,
3. **-an**, çekim eki ile,
4. **-n**, **-in** ve **-ne** fiil soneki ile.

Kürçedeki İyelik Zamirleri Şunlardır:

<u>Eril Tekil</u>		<u>Dişi Tekil</u>	
<i>Yê min</i>	benimki	<i>Ya min</i>	benimki
<i>Yê te</i>	seninki	<i>Ya te</i>	seninki
<i>Yê wî</i>	onunki	<i>Ya wî</i>	onunki
<i>Yê wê</i>	onunki (diş.)	<i>Ya wê</i>	onunki (diş.)
<i>Yê me</i>	bizimki	<i>Ya me</i>	bizimki

Yê we	sizinki	Ya we	sizinki
Yê wan	onlarıinki	Ya wan	onlarıinki
Yên min	benimkiler		
Yên te	seninkiler		
Yên wî	onunkiler		
Yên wê	onunkiler (diş.)		
Yên me	bizimkiler		
Yên we	sizinkiler		
Yên wan	onlarınkiler		

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Mezela raketinê û serşok

Ji bona ko herin qata jorîn em berê xwe didin derîceka û pê dikevin jor ji ber ko li malê hilanok nîne. Li jor çend mezelên raketinê hene?

Dido di qata jorîn de û didoyên din yên piçûkjêrin de ne. Ev du mezelên piçûk yên zaroyan in. Yek ji mezelên qata jorîn ji bona mêvanan e. Sala borî hevalê me M. Wanî, ji Bedlîsê, du mehan li ba me mêvan bû û em pê gelek şa bûn. Di her mezelekê de texteke mezin, cildanke, rûnişte, palkursiyin û maseke şevê hene. Jê pê ve me germkerek heyê. Dawî, eve serşok, bi destşoyê ve.

Şîrîn ji nû ve dest bi peyivê dike. Stî Meryem dibêje:

-Şîrîn gelek pîrgo ye!

Em dikevin jêr mezela mêvanan!

Stî Meryem li ku ye? Gelo ew çû mezela xwarinê an xwarinpêjîyê?

Stî Meryem destê wê de sêniyek û li ser dewkasikêkê û çend piyanan, tê mezela mêvanan. Kurd gelek hejî dewî dikin û gava tîhn in ew dew an cayê vedixwin. Ev dew sar û gelek biçêj e. Em jî vedixwin û Stî Meryemê ji wê destûra çûna xwe dixwaze û diçe.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Tu çima li vî zaroyî didî ma ne heyf e?

Cîhgirê we li Mûşê ye, an li Hekariyê ye?

Gelo Mîrza li mal e?

Tu dewlemend î an ne dewlemend î? Tu zarokekî xebatker î.

Em pênc peya ne.

Hon kî ne?

Tu kî yî?

Em mirovine baş û pakdil in.

Ez Îro ne li mal im, ez diçim geştê, lê sibe piştî nîvro ez ê vegerim ve.

Em ji Dersimê ne, Dersim melbendeke gelek bedew e, bi daristan û deviyan, bi çiya û kaniyine mezine.

Ma em gihan Bedlîsê ?

–Na, em hêj ne gihane Bedlîsê, demjmêrek divêtin heta ko em bigehin vî bajarî.

Tu di mala xwe de yî, û ez di mala cîranê te de me.

Piştî demjmêrek ez ê vegerim mala xwe û leyistoka ko te xwestîye ji te re bînim.

Hon dersdarên me ne?

–Hevalên we li ku ne?

–Ew îro ne li ba me ne, ew îro çûn mala mamê xwe.

–Hon in sergerînende?

–Na, ez cih girtiyê wî me. Sergerînende îro çû Hezargojê, li wê karekî wî heye.

Ew di dehlîza mala xwe de ne.

Ew li şaneşînê rûniştiye û li xelkê ko di nav kolanê de digerin, dinêre. Ez cihgirê firma we me, navê min Mûşî, paşnavê min Simko ye.

– Ma hon ne lawê wî bazirganî ne yê ko her sal tê bajarê me û çerminan dikire?

–Na, ez ne lawê wî me, ez hevalê kurê wî me.

Em di dîwanxana xwendegahê ya mezin de li hêviya sergerîndeyî ne, yê ko dike ji me re li ser jiyîna giyan û kulîlkan gotarekê bide.

–Hon çawan in?

–Ez ne baş im. Serê min diêşe. Halê min ne tu hal e.

–Ez ajokerê meta we me û ev bîst sal in ez hero ji demjimêr dehan he- ta çaran li ber deriyê we li hêviya fermanên wê disekinim.

–Ma roja yekşembê an roja îne hon ne serbest in?

–Roja yekşembê na, lê roja î nê ez serbest im û vê rojê di mala xwe de dimînim bi zar û zêçên xwe ve.

–Hon dikarin zar û zêçên xwe li otomobîla meta min siwar bikin?

–Belê, ez dikarim, min destûr heye, lê divê berî vê yekê ji meta we re bêjim. Mêrê wê jî mirovekî gelek baş bû, lê heyf e ko di ciwaniya xwe de, çû mihrivaniya Xwedê. Ez her meh bi meta we ve diçim serekî didim go-ra wî; piyariya Xwedê lê be.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Ne güzel orman!... Ağaçlar yüksek ve yaprakları rengarenktir.

Tatilimiz boyunca oraya her gün giderdik.

Konferansınızı ne zaman vereceksiniz?

Öğlen yemeğinde güzel etli yemekler yiyeceksiniz.

Kızartılmış et her zaman lezetli olur, değil mi?

Yatalak olan büyük anneme günaydın demek için günde iki defa birinci kata çıkıyorum. İki kez de, öğle yemeğinden sonra kestirmek ve akşam yatmak için çıkıyorum. Öte yandan, çalışmak için odama çıkıyorum. Öğlen yemeğinde, masada altı kişi oluyoruz, çünkü ticaretle uğraşan amcam, her zaman öğlen yemeğini bizimle birlikte yer.

Sevinin, çünkü güneş yeniden parlıyor. Ama sen yataktasın. İyi değilsin.

Örtün. Gidip sana sıcak bir çorba getireyim. Dağda oturan bazı dostlarımıza kısa bir ziyarette bulunmak üzere, annem, Bitlis'te ticaretle uğraşan amcamın arabasına biniyor. Öte yandan komşularımız da, dağın öbür tarafına yerleşmeye gittiler. Onların ziyaretine gitmek için, her tarafından soğuk pınar suları akan derin bir vadiden geçmek gerekir. Evleri çok güzel bir yayladadır. Bölge zengindir. Ancak, ne yazık ki onları eskisi gibi sık sık göremiyoruz.

18

FÊRA HEJDEHEMÎN
ONSEKİZİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Deyndar</i> , n.	borçlu, verecekli	<i>Nivîşk</i> , e.	tereyağı
<i>Wamdayî</i> , n.	alacaklı	<i>Rîçal</i> , d.	reçel
<i>Qehwe</i> , d.	kahve	<i>Qelî</i> , d.	kavurma
<i>Qehweşîr</i> , d.	sütlü kahve	<i>Hêk</i> , d.	yumurta
<i>Şîr</i> , e.	süt	<i>Heşînatî</i> , d.	sebze, yeşillik
<i>Nan</i> , e.	ekmek	<i>Dew</i> , e.	ayran
<i>Hevedudanî</i>	bileşik	<i>Şorbe</i> , d.	çorba
<i>Şîv</i> , d.	akşam yemeği	<i>Zû</i>	hızlı, acele, erken
<i>Masî</i> , e.	balık	<i>Dereng</i>	geç
<i>Xwarin</i> , d.	yemek, yiyecek	<i>Xelet</i> , d.	hata
<i>Rastrivîs</i> , d.	imla	<i>Ker</i> , e.	eşek
<i>Maker</i> , d.	dişi eşek	<i>Nêreker</i> , e.	erkek eşek
<i>Dehşik</i> , n.	eşek spası	<i>Ax</i> , d.	toprak
<i>Pêyxember</i> , e.	peygamber	<i>Şandiyê Xwedê</i>	tanrının gönderdiği,
<i>Ferişte</i> , e.	melek		tanrının elçisi
<i>Rûnişti (rûne!)</i> ,	oturmak	<i>Dojeh</i> , d.	cehenem
geçişsiz f.		<i>Buhuşt</i> , d.	cennet
<i>Drêj kirin</i> , g. f.		<i>Wam dan</i>	vermek, ödünç
<i>Derketin (der-</i>	uzatmak	<i>(bidne!)</i> , g. f.	vermek
<i>keve!)</i> ,	çıkmaq	<i>Raketin</i>	yatmaq
geçişsiz f.		<i>(rakeve!)</i> ,	
		geçişsiz f.	

<i>Vegeriyan</i>	dönmek,	<i>Xwe drêj kirin</i>	uzanmak
(<i>vegere!</i>)	geri dönmek	<i>Ketin (bikeve!),</i>	düşmek
<i>Pêk hatin (Pêk</i>	-den meydana	geçişsiz f.	
<i>were!)</i>	gelmek	<i>Berê xwe dan</i>	-e yönelmek
geçişsiz f.		<i>Çêkirin (Çêke!)</i>	yapmak
<i>Xwe pêk anîn,</i>	hazırlanmak	<i>Pêk anîn (pêk</i>	hazırlamak,
geçişsiz f.		<i>bîne) g. f.</i>	yerine getirmek
<i>Pêrgîn</i>	gitmek, beklemek,	<i>Qewimîn</i>	oluşmak,
	birini kabul etmek	(<i>biqewime),</i>	olmak, meydana
<i>Mijûl bûn</i>	meşgul olmak	geçişsiz f.	gelmek

GRAMER

Küçüklük, Eşitlik ve Üstünlük

Küçüklük bildiren sonekler kelimenin sonuna eklenir. Bu sonekler şunlardır:

-ek, -ik, -ok, -kok, -kole

Aşağıdaki kelimelerde olduğu gibi, bazen de küçüklük bildiren sonekler, tümüyle anlamlarını yitirip daha önce dilde var olan orjinal kelimelerin bir parçası haline gelirler. *Jinik, keçik* vs. gibi kelimelerde olduğu gibi; küçük kadın, küçük kız anlamında değil; kadın, kız anlamında kullanılır.

Karşılaştırma soneki kelimenin sonuna eklenir. Karşılaştırma soneki *-tir* dir. Karşılaştırma, eğer eşitlik bildiriyorsa, "kadar" anlamına gelen "*bi qasî*" deyim zarfı yardımıyla ifade edilir.

Üstünlük ise şu şekilde ifade edilir:

1. Tekillik, çoğulluk ve cinsiyet durumuna göre kelimenin önüne iyelik zamiri getirilerek:

Çak,

iyi

Erkek, tekil kelimeler için yê ;	<i>yê çaktir</i>	iyisi
Dişi, tekil kelimeler için, ya ;	<i>ya çaktir</i>	iyisi
Her iki cins kelimenin çoğulu için yên ;	<i>yên çaktir</i>	iyileri

2. Ya da karşılaştırma ekinin sonuna, yine üstünlük bildiren ve her iki cins kelimenin çoğulu için kullanılan **-în** soneki getirilerek karşılaştırma yapılabilir: *Çaktirîn*

Örneğin:

Tacîn çak e, Temo çaktir e, lê yê çaktir Şemo ye. Keça min ciwan e, dot-mama wê ciwantir e, lê ciwantirîn keça cîranê min e. Ew bi qasî min dewlemend e. Xwişkoka min û metikamin çûne gerê. Şekir şîrîn e, lê hingivî şîrîntir e. Ker mezin e, lê hesp jê mezintir e. Mirov mezin e, Pêxember mezintir e, lê mezintirîn Xwedê ye.

Aşağıdaki Metni ve Soruları Türkçeye Çeviriniz

Xwarinên Rojê

Hero sibê zû di demjmêr heştan de, Stî Meryem xurîniyê datîne ser sifrê; ji bona mêr û zaroyên xwe. Ew bi xwe çayê vedixwe, heçî mêr û zaroyên wê qehweşîrê vedixwin. Ew hemû nan, nivîşk, riçal, qelî û hêkan dixwin. Îro sibe zû didoyê tîrmehê, malbata M. Botî xurîniya xwe di mezela xwarîên de xwarin. Di pişt re, di demjmêr heşt û nîvan de, M. Botî ji mal derket û berê xwe da cîxebata xwe û nîvro ew venegeriya mal. Jin û zaroyên wî bi hev re firavîn xwarin. Firavîna wan ji goşt û hêşînatîyan pêk dihat. Weke paş xwarin Stî Meryemê mêwî û şîranî anîn. Malbata M. Botî di nav xwarîên de av û dew û piştî firavîne Temo û diya wî qehwe bi şekir vexwarin. Niha demjmêr heft e. Stî Meryem sifre danî û ew şîvê çêdike. Demjmêr heşt e, lê M. Botî hêj venegeriya mal. Stî Meryem Şorbe û paşê masîyan datîne ser sifrê. Ew li bandemjmêrê dinêre û dibêje: "Bavê we dereng maye, gelo çire?"

Pirs

1. Di demjmêr çendan de hon xurîniya xwe dixwin?

2. *Xurîniya we ji çi pêk tê?*
3. *Stî Meryem çi vedixwe?*
4. *Zaro çi vedixwin?*
5. *Gelo M. Botî di demjmêr dehan de ji mal derket?*
6. *Ew nîvro vejeriya mal?*
7. *Gelo Stî Meryem û zaro firavîn xwarin?*
8. *Wan çi vexwar?*
9. *Gelo Stî Meryem piştî xwarinê qehwê vedixwe?*
10. *Kî şîvê çêdike?*
11. *Di demjmêr çendan de Stî Meryem şorbê datîne ser sifrê?*

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Oğlum yedi yaşında, kızın altı yaşında olmasına rağmen onun kadar büyüktür.

Bu balık şu ana kadar gördüğüm en büyük balıktır.

En iyi atlar amcaminkilerdir.

Gara gitmek için güney yönünü takip edin. Büyükçe bir meydana varacaksınız. Orada, sık sık evimize gelen kumaş tücarının evi, pazar sabahı size gösterdiğim sokakla ana caddenin kavuştuğu yerdedir. Bu evin solundaki yol ikiye ayrılıyor. Soldaki uzun yola sapın. Şehir merkezine doğru inen merdvenlerden inin ve sağa doğru yürümeye devam edin. Orada garı rahat göreceksiniz.

Cennete gitmek için yeryüzünde iyi olmak lazım. Ceheneme gelince, orada kötü ve pis insanların dışında kimse olmaz.

Ata mı eşeğe mi; hangisine binmeyi çok seviyorsan, ona bin? En çok sevdiğim şey babamla ata binmektir.

Kızma, dikkat edeceğim ve daha çok okuyacağım.

Senden ayrılmayı sevmiyorum.

Küçük teyzemin şehirden dönmesini bekliyorum. Sizi ziyarete geldiğimde, sizi o denli mutlu ve neşeli görmekten çok menun kaldım.

Rakkamlar üzerinde çalışmak istemiyorum, okumayı tercih ediyorum.

Öğretmenin bana söylediklerine çok dikkat ediyorum.

Komşularda oyalandığımı söyleyerek meseleyi abarttığını sanıyorum.

Yatmayı mı yoksa uzanmayı mı tercih edersin? Ne kadar ukalasin!

19 FÊRA NOZDEHEMÎN

ONDOKUZUNCU DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Nûçe, d.</i>	haber	<i>Zûka</i>	çabuk
<i>Trên, d.</i>	tren	<i>Qahire, d.</i>	Kahire
<i>Balafir, d.</i>	uçak	<i>Şam, d.</i>	Şam
<i>Firoke, d.</i>	uçak	<i>Bêrût, d.</i>	Beyrut
<i>Biyânî, n.</i>	yabancı	<i>Tehran, d.</i>	Tahran
<i>Tiyatro, d.</i>	tiyatro	<i>Niha, Niho</i>	şimdi
<i>Pisîng, n.</i>	kedi	<i>Sîfre</i>	sofra
<i>Ger, d.</i>	seyahat	<i>Tûr, d.</i>	kule
<i>Avahî, d.</i>	bina, yapı	<i>Hinde</i>	o kadar, o kada ki
<i>Di dora ... de</i>	-in etrafında	<i>Barkêş, e.</i>	hammal, taşıyıcı
<i>Carek, d.</i>	bir kez	<i>Nîzik</i>	yakın
<i>Car, d.</i>	kez, defa	<i>Pîrejîn, d.</i>	koca karı
<i>Dawî, d.</i>	son	<i>Pîremêrd, e.</i>	ihtiyar erkek
<i>Di dawiyê de</i>	sonunda	<i>Pîrek, d.</i>	kadın, karı
<i>Rêwingî, n.</i>	yolcu, seyah, gezgin	<i>Bîstek, d.</i>	bir an
<i>Rêwî, n.</i>	yolcu	<i>Bîstekê</i>	biraz
<i>Karker, n.</i>	işçi, görevli	<i>Bisekine</i>	bekle
<i>Dengweş, d.</i>	hoparlör	<i>Bostan, d</i>	bostan
<i>Destpêk</i>	başlangıç	<i>Çap kirin-</i>	basmak (yayın)
<i>Lez</i>	acele	<i>Nik dilê min</i>	bana göre, bence
<i>Avrêj, d.</i>	tuvalet, pisuvar	<i>Bacanê reş, e.</i>	patlıcan

<i>Bar, e.</i>	yük
<i>Neynîk, d.</i>	tırnak
<i>Par</i>	geçen yıl
<i>Pêrar</i>	evvelki yıl
<i>Betlane, d.</i>	tatil
<i>Derya, d.</i>	deniz
<i>Çêlek, d.</i>	inek
<i>Ga, e.</i>	öküz
<i>Golik, n.</i>	dana
<i>Mirîşk, d.</i>	tavuk
<i>Zozan, d.</i>	yayla
<i>Çav lê gerandin</i>	göz gezdirmek
<i>Borîn (bibore!), geçişsiz f.</i>	geçmek, -in yanından geçmek
<i>Derbaz kirin</i>	geçirmek
<i>Bi xwedî kirin</i>	yetiştirmek

<i>Bacanê sor, e.</i>	domates
<i>Zelete, d.</i>	salata
<i>Tivir, d.</i>	turp
<i>Par, d.</i>	pay, hisse
<i>Kevn</i>	eski
<i>Hîçhar, d.</i>	kırmızı biber
<i>Îsot, d.</i>	biber
<i>Pere, e.</i>	para
<i>Kêm</i>	eksik, yetersiz
<i>Fasûlî, d.</i>	fasulye
<i>Kelem, d.</i>	lahana
<i>Lê dan, (li wî ya da li wê dan)</i>	vurmak
<i>Arîkarî ... kirin</i>	yardım etmek, -e yardım etmek
<i>Min arîkarîya te kir</i>	sana yardım ettim

GRAMER

Hatin (gelmek) Fiilinin Çekimi

HABER KİPİ

Şimdiki Zaman

<i>Ez têm</i>	ben geliyorum
<i>Tu têyî</i>	sen geliyorsun
<i>Ew tê</i>	o geliyor
<i>Em tên</i>	biz geliyoruz

Gelecek Zaman

<i>Ez ê bêm</i>	ben geleceğim
<i>Tuy ê bêyî</i>	sen geleceksin
<i>Ew ê bê</i>	o gelecek
<i>Em ê bên</i>	biz geleceğiz

<i>Hon t�n</i>	siz geliyorsunuz	<i>Hon � b�n</i>	siz geleceksiniz
<i>Ew t�n</i>	onlar geliyorlar	<i>Ew � b�n</i>	onlar gelecekler

İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri yerine geçtikleri ismin nicelik ve cinsiyetine göre değişirler:

ev yakın şahıs ya da nesnelere yerine geçer: Bu, bunu, bunlar, bunları;

ew uzak şahıs ya da nesnelere yerine geçer: O, onu, onlar,onları;

İşaret zamirleri, isimler gibi b k l rlere.

ev ve **ew** 'ın bükülmüş hali aşağıda g stereildiği gibidir:

Tekil eriller için: **v , w **

Tekil dişiler için: **v , w **

Her iki cinsin oğulu için: **van, wan**

Aşağıdaki işaret zamirleri:

buradaki	<i>ev� ha</i>	eril tekiler için,
oradaki	<i>ew� ha</i>	eril tekiler için,
buradaki	<i>eva ha</i>	dişil tekiler için,
oradaki	<i>ewa ha</i>	dişil tekiler için
buradakiler	<i>ev�n ha</i>	her iki cinsin oğulu için,
oradakiler	<i>ew�n ha</i>	her iki cinsin oğulu için.

Bağlaç Zamir

Kürtçedeki bağlaç zamir **ko**'dur Türkçedeki **ki** zamirinin yerine geçer.

Soru Zamirleri

Soru zamirleri **kî**, **çi**, **kîjik** ya da **kîjan**. dir. Soru zamirleri de, isimler gibi bükülürler.

Şahısların yerini alan **kî** zamirinin bükümlü hali **kê** ve nasnelerin yerini alan **çi** zamirinin bükümlü hali de **çî** dir.

Kîjik ya da **kîjan** ayrım gözetmeksizin canlı veya cinsiz varlıkların yerine kullanılabilir ve Türkçedeki hangi, hangisi vb. zamirlerinin yerini alır.

Kîjan ve **kîjik** zamirlerinin büküm ekleri, yerine geçtikleri isimin aldığı eklerin aynısıdır, yani:

î tekil eriller için,

ê tekil dişiler için,

an her iki cinsin çoğulu için kullanılır.

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Nûçeyek baş

Li derî didin. "Eve, bavê me ye!" Dibêje, u Şîrîn zûka derî vedike.

Zarono, guh bidin min, ez ji we re nûçeyeke baş tînim. Piştî mehekê emê herin Fransê. Ezê bibim nûçegihayê rojnama xwe li Parîsê. Zaro dilxweş in. Temo dipirse: "Gelo emê bi balafirê an bi trêne herin ê?"

–Emê Tûr Eyfelê bibînin? Şîrîn dibêje. Stî Meryem li mêrê xwe dinêre û dibêje: "Hon birçî ne, an na? Ser sifrê zarono, emê li ser sifrê qala vê gera mezin bikin. Li ser sifrê M. Botî dibêje jîna xwe: "Min gelek bajar dîtine, mîna Qahire, Tehran, Şam û Bêrûtê. Gelek dilxweş im ko em niha diçin Fransê.

Ew digel brayê xwe diçe tiyatroyê. Tiyatro avahiyeke mezin e. Tiyatro di nav bexçeyê spehî de ye. Deriyê tiyatroyê mezin û freh e, pencereyên wê jî mezin in. Sînema hinde tiyatroyê ne mezin e. Di dora Sînemayê de bexçe nîne. Ez her hefte carekê digel birayê xwe diçim sînemayê.

–Em ji sînemayê tên. Hon diçin ku?

–Tu kî yî?

–Ez hevalê birayê te me.

–Hevalê te li ku ye?

–Hevalê min li mal e.

Eve, nîvro ye. Ez û diya xwe û xwişk û birayên xwe em gihane stasyonê. Hûrmûrên me pir bûn. Barkêş ew danîn girgirokeke piçûk û ket pêşiya me, da ko me bigihîne trêne. Trêna me di demjmêr donzde û nîvan de diçe. Herwekî xwişk û birayê min piçûk in, em hêdî hêdî dimeşin. Stasyon gelek mezin e. Nîzîkahî ve em pênc deqîqan meşyan, da ko bigehin wagona xwe. Min di sîarbûna trêne de arikariya xwişk û brayê xwe kirin. Dawî em rûniştin cihên xwe. Rêwingî pir bûn heta dema dawîn xelk dihatin û li trêne swar dibûn. Di nav rêwingyan da jinine pîr û zaroyine piçûk hebûn. Hin ji xortan arikariya pîrejin û zaroyan dikirin. Bi derbekî me dengê karkerê ko bi dengawêş diaxaft bihîst. Wî digot:

"Kerem kin, bala xwe bidin çûnê, deriyên bigirin!"

Wî ev gotin du car kirin. Piştî bîstekê trêna dest bi meşê kir. Der destpêkê ew hêdîka diçû, lê pir neborî, gav bi gav lezê dida xwe, da çolê. Me pey hev gir û çiya gundine mezin û piçûk, zevî û bostanî kesk û rengîn didîtin. Demjmêrek neborî, trêna me giha bajarê mezin û lê deh deqîqan sekinî. Li ser xwesti na diya xwe ez ji trêne peya bûm û min hinik nan, penîr, şekirok û mêwî û du şûşe av kirîn. Ez birçî bûbûm û me diviya bû tiştekî bixwin. Me firavîna xwe xwar û hema piştî firavîne xew ket çavên xweh û birayê min yê piçûk û ew razan.

Piştî demjmêrekê ew hişyar bûn me ew anî avrêjê û me rûyên wan şûştin. Ber bi êvarê di demjmêr heftan de, trêna giha bajarê ko me dixwest tê

de havîna xwe derbaz bikin. Gava trêna ket stasyonê, min ji dûr ve bavê xwe nas kir, hatibû stasyonê pêrgîna me.

Aşağıdaki Soruları ve Cümleleri Türkiye Çeviriniz

Ew kî ye?

Ew çî ye?

Tu çî dixwazî?

Ez çî dibêjim?

Kî hat?

Ew kê dibîne?

Tu kî yî?

Tu kîjîkî dixwazî?

Tu kîjanî dixwazî?

Tu kîjikan dixwazî?

Tu kîjanê dixwazî?

Tu kîjanan dixwazî?

Tu kîjîkê dixwazî?

Ew kîjanî dixwazin?

Ew kîjanan dixwaze?

Lingên min ji zendên min drêjtir in, lê pêçiyên min û tiliyên min kurtir in.

Serê wî mezin e, lê çavên wî piçûk in.

Wî serekî mezin lê çavine piçûk hene.

Destên te paqij in lê neynûkên te dirêjin.

Porên wî zer in lê çavên wî şîn in.

Navê dotmama we çî ye?

Navê wê Perîxan e.

Hon li kû nişteçî ne.

Ez li Wanê nişteçî me.

Hon çend salî ne?

Ez bîst salî me.

Otomobîla we kevn e?

Na, ew ne kevn e, min ew par kirî.

Hon vê etlahiyê de dikin herin ku?

*Ez dixwazim herim perê deryayê, lê herwekî diya min hejî zozanan dike,
ez nizanîm heke emê herinê.*

We çend pez û çêlek hene?

Me pênc pez, beranek û du çêlek hene.

*Hon mirîşkan xwedî dikin? Belê , herwekî xweh û birayên min gelek he-
jî hêkan dikin, em her mirîşkan xwedî dikin.*

Îsal mîna pêrar honik e.

Herin Kurdistanê?

Sibe zû, dengên çûkan me hişar dikin.

*Di bexça me de her texlît heşînatî peyda dibin mîna kelem, bacanê reş
û sor, tivir, xiyan, fasûlî, îsot û herwekî din (hwd.).*

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Hiç koştuklarını görmediğim halde İngiliz atlarının en hızlı koşan atlar olduğuna inanıyorum. Masanda gördüğüm kitapları kim bastı. İki yıldır tatilimi, Kürdistan'ın hiçbir zaman karı eksik olmayan dağlarında geçirdim. Sadece parlak güneşi ve temiz havası bana yetiyor.

Tatilini deniz kenarında geçirmeyi mi yoksa dağda geçirmeyi mi tercih edersin?

Bu ağır yükün altında iki büklüm olmuş şu adama bak; yükünü taşımaya yardım edeceğim.

Biraz bekleyebilirmisiniz?

Öylesine atiktir ki, hemen gelecek.

Başlangıçta bu kadar mesafeyi bir çırpıda atlayabileceğini bir an bile düşünmemiştim. İran Kürdistanı'nı hiç ziyaret ettiniz mi?

İran Kürdistanı'ndan Türkiye Kürdistanı'na ya da

Irak Kürdistanı'na geçmek için izin (pasaport) almak gerektiğini biliyor muydunuz?

Temo'nun sürüsünü koruluğun diğer tarafına siz mi geçirdiniz?

Bu oyuncak güzel ama öteki daha da güzel. Kardeşinize, ötekisinin daha hızlı olduğunu söyleyin.
Size, kısa bir ziyaret için geldik.
Herkesin sevdiği, sempatik annenizi sık sık görmeye gelin.
Bu gün sana allahısmarladığa geleceğim.
Dün sabahın erken saatinde tatile çıktım.
Benimle gelmek ister miydin?
Küçük kız kardeşinle gel.
Öteki bahçenin ortasındadır.
Kutunun içinde ne görüyorsunuz?
Annenizin yüzüklerine bakıyorum.
Sebzeleri çok seviyorum, özellikle de patlıcanı.

SÖZLÜKÇE

<i>Tîrmeh</i> , d.	temmuz	<i>Dem</i> , d.	an, zaman
<i>Pêşin</i>	ilk, peşin	<i>Wagon</i> , d.	vagon
<i>Paşîn</i>	son	<i>Sako</i> , d.	manto, palto
<i>Havînfî</i> , d.	yazlık	<i>Çakêt</i> , d.	çeket
<i>Zivistanî</i> , d.	kışlık	<i>Derpî</i> , e.	don, külot
<i>Pêcame</i> , d.	picama	<i>Motosîklet</i> , d.	motosiklet
<i>Gore</i> , d.	çorap	<i>Heke</i>	eğer
<i>Bersto</i> , e.	boyun bağı	<i>Qrewat</i> , d.	kravat
<i>Berbaranî</i> , d.	yağmurluk	<i>Carina</i>	bazen
<i>Bar</i> , e.	yük	<i>Xwarinxane</i> , d.	restorant
<i>Qemerî</i> , d.	kuruş	<i>Dijmin</i> , e.	düşman
<i>Navnîşan</i> , d.	adres	<i>Dijwar</i>	sert, çetin
<i>Qehwexane</i> , d.	kahvehane, kahvehane binası	<i>Lîre</i> , d.	lira
<i>Hotêl</i> , d.	otel	<i>Xal</i> , e.	dayı
<i>Gotar</i> , d.	konuşma, demeç	<i>Şofor</i> , n	şoför
<i>Gerînende</i> , n.	müdür	<i>Hêja</i>	değerli
<i>Qedrê ...</i>	saygı göstermek,	<i>Ço</i> , d.	sopa
<i>girtin</i> , g. f.	değer vermek	<i>Heke ez ne xe-</i>	eğer
<i>Girtin (bigre)</i>	tutmak, kapat-	<i>let im</i>	yanılmıyorsam.
g. f.	mak, yakalamak	<i>Serma</i> , d.	soğuk
		<i>Pêşkirin</i> , g. f.	göstermek,

<i>Sarf</i> , d.	soğuk, soğukluk	<i>Ji kerema xwe</i>	sergilemek
<i>Sar</i>	soğuk	<i>Rût</i>	lütfe
<i>Kaxez</i> , d.	kağıt	<i>Çirk</i> , d.	çıplak
<i>Tamzêr</i>	altın kaplama	<i>Kêm</i>	sanıye
<i>Kargeh</i> , d.	işyeri	<i>Zayîn (bizê!)</i>	az, yetersiz
<i>Otobûs</i> , d.	otobüs		doğmak, dün-
<i>Ji diya xwe bûn</i>	doğmak		yaya gelmek
<i>Hatîn dinê,</i>	dünyaya gelmek	<i>Qaîl</i>	ıkna, kail
geçişsiz f.		<i>Mayîn (bimêne!)</i>	kalmak, ye-
<i>Vexwendin</i>	davet edilmek,	geçişsiz f.	rinde kalmak
<i>(vexwîne!)</i> , g. f.	çağrılmak	<i>Pel</i> , d.	yaprak
<i>Derbaz bûn</i>	geçmek	<i>Rûpel</i> , d.	sayfa
<i>Kengî</i>	ne zaman	<i>Devik</i> , e.	kapak
<i>Kum</i> , e.	take, külah	<i>Amade</i>	hazır
<i>Paqijî</i> , d.	temizlik	<i>Pîrozahî</i>	kutlama
<i>Sef</i> , d.	sınıf	<i>Fırçe</i> , d.	fırça
<i>Yê pêşîn</i>	ilk (er.)	<i>Fırçe kirin</i> , g. f.	fırçalamak
<i>Ya pêşîn</i>	ilk (diş.)	<i>Xalî, Xalîçe</i> , d.	halı
<i>Çîrok</i> , d.	hikaye	<i>Kîlim</i> , d.	kilim
		<i>Pantol</i> , d.	pantolon

GRAMER

Belgisiz Zamirler

Üç grup belgisiz zamir vârdır. Başlıcaları şunlardır:

1. grup:

<i>Her yek</i>	her biri	<i>Her tişt</i>	her şey
<i>Her kes</i>	herkes	<i>Tu tişt</i>	hiçbir şey
<i>Tu kes</i>	hiç kimse	<i>Filan</i>	falan

Yek bir, herhangi bir *Filan kes* falan kes

2. grup:

Hemî hepsi *Hin* bazı
Çendek bir kısım *Hinek* bazıları
(bir kaçı)

3. grup:

Çend birkaç *Bêhvan* filanca
Heçî her kim (ki) *Filan û bêhvan* falan ile filanca
Hîç hiç *Filan û filan* falan falan
Tu hiç kimse, *Hev, hevûdu* birbirine
hiçbir şey

Tekil olarak bükülebilen birinci grup ile çoğul olarak bükülebilen ikinci grup belgisiz zamirler, yerine geçtikleri isimler gibi bükülür ve aynı büküm eklerini alırlar.

Üçüncü grup belgisiz zamirler, büküm eki almazlar.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Tu kesî negot.

Min tu tişt nedî.

Kesek nehat (Tu kes nehat).

Yekê digot yekî.

Yekî digot.

Yekê digot. Yek hat.

Ez tu kesî nas nakim.

Min ji tu kesî re negot.

Tu tişt nîne.

Her kesî digot.

Min ji her kesî bihîst.
 Her tişt amade ye.
 Ji her tiştî bêtir.
 Ez hinan dibînim.
 Heçî ko vî tiştî dibêje.
 Hinekan got.
 Hin dereng hatin. Ji hevûdû hez bikin.
 Min bi yekî re axaft.
 Hin jiyîna xwe bi hêviyê derbas dikin.
 Ez ji hevalên xwe hinekan dibînim. Mebêje filan û bêhvan yek bi yek bi-
 nav bike.
 Di mezê de çend kes hene?
 Stî Meryem çi datîne çenta pêşîn?
 Stî Meryem wê çi deyne çenta diwemîn?
 Stî Meryem çi datîne bin çenta pêşîn?
 Ew çi datîne li ser wan?
 Stî Meryem gelo tişteki ji bîra dike?

Cilên Mêran

Bîstê tîrmehê. Di mezela dê û bavî de du çenteyêne mezin hene. Stî Mer-
 yem cilên mêr û kurê xwe wê deyne yekê û cilên xwe û yên keça xwe wê
 deyne ya din. Stî Meryem çentê pêşîn vedike, sol û paltoyan datîne binê
 çentê, di pişt re çakêt û pantolan û dawiyê li ser wan pêcame, derpi, kras
 gore û destmalan. Ew tişteki ji bîr nake mîna bersto, qrewatan û hwd. ...
 Lê ew barbaraniyê danayêne, ji ber ko baran dibare.
 Ez ji bexçê têm.
 Ew ji ku tê?
 Em ji bajêr tên.
 Em diçin bajêr.
 Eve bajarekî mezin.
 Li Fransê ji Parîsê mezintir bajar nîne.
 Bajarê Fransê ye mezintir Parîs e.
 Hon li ku bûn?
 Em li xwarinxanê bûn.
 Di dora xwarinxanê de bexçeyê mezin heye.

Carina em di nav vê bexçeyê de rûdinin.
 Di vê bexçeyê de gulçîçekine spehî hene.
 Belê, herwekî ew hevalê me ye, gava ew tê ba me em dilxweş dibin.
 Em ji hevalên xwe gelek hez dikin.
 Ji dijminên xwe hez kirin dijwar e, barekî giran e.
 Mala we nîzikî xwendegahê ye?
 Belê, mala me nîzikî wê ye.
 Sed qemerî dikin lîreyek.
 Pêncî qemerî dikin niv lîre.
 Navnîşana we çi ye?
 Zaroyên cîranê me li ku ne?
 Ew, îro çûn gundê xalê xwe.
 Hevalên te li ku ne?
 Hevalên min heke ez ne xelet im, di qehwexanê de ne.
 Qehwexane dûr e?
 Na, ew ne dûr e, hema li tenîştaya sînema mezin de ye.
 Ev wagon ne paqije.
 Hotêla we birastî spehî ye. Wagona we ji ya me paqijtir e. Şoforê we ge-
 lek pîr e? Na ew ne gelek pîr e, lê yê we ji yê me ciwantir e.
 Gotara we gelek hêja bû.
 Di gundê me de xwendegah nîne. Hevalê we, Mîrza Hezargol, gerînen-
 deyê me ye. Te pere heye?
 Belê min hinik pere heye.
 Di Mûşê de du xaniyên me hene.
 Min motosîklêteke nû heye. Destê min de çoyek heye.
 Cilên we nû ne?
 Belê, cilên me nû ne, me ew hefta borî kirîn.
 Me divê qedrê hevalên xwe bigrin.
 Min du dest û deh tilî hene.
 Were, destên xwe pêş min bike!
 Ez hînî xwendin û nivîsandinê dibim.
 –Tu çawan î?
 –Spas, ez baş im, tu çawan î?
 –Spas, ez rahet im.
 –Ji kerema xwe vê qelemê bide min.

–Min kaxez, çend defter, du qelem û sê nivîs hene.

–Ez xweş di bînim û dibihîsim.

Heke min çavê xwe yê rastê girt, ez dikarim bi çavê xwe yê çepê bibînim. Heke min her du çavên xwe girtin eydî ez nikarim bibînim, dinya li min di-be tarî.

Li zivisanê roj kurt in û şev drêj in, lê li havînê şev kurt in û roj drêj in. Li havînê hewa germ e, li biharê hewa honik e û li zivistanê hewa sar e. Payîzê dawîya germiyê tê û serma dest pê dike. Di vê dema salê de, pelên daran sor û zer dibin û ew hêdî hêdî diweşin û dar rût dimînin.

Min demjmêrek heye; ew tamzêr e. Du tîrkên wê hene; yekê ji wan kurt e û ya din drêj e. Ya kurt şanî demjmêran û ya drêj şanî deqîqan dike.

De demjmêra min de tîrkeke hûr jî heye; ew şanî çirkan dike.

Niha demjmêr çend e? Nuhû demjmêr şeş kêm çaryek e.

Duhê êvarê, di demjmêr heştan de, gelek meyvan hatin mala me. Sibe zû, di demjmêr heftan de, ez radibim dest û rûyê xwe dişom, cilên xwe li xwe dikim, xurîniya xwe dixwim û di demjmêr heştan de ji mal derdikevim û diçim ser karê xwe. Kargeha ko ez tê de dixebitim, ji mala min dûr e, ji ber vê yekê ez siwarî otobûsê dibim. Otobûs, di nav bîst deqîqan de, min digihîne kargehê. Heke hewa xweş be û roj neçûbe ava, ez peyatî vedigerim mal.

–Tu çend salî yî?

–Ez bîst salî me.

–Tu kengî zayî?

–Ez li bîst û yekê gulanê, sala hezar û neh sed û pêncî û nehan de zame.

–Li ku?

–Li Diyarbêkrê.

–Gurgîn ji te mezintir e?

–Belê, ew bi du salan ji min mezintir e.

–Tu dizanî ko ew li Erzerûmê ji dêya xwe bûye?

–Sersala zayîna wî dikeve kîjan rojê?

–Ya rastî xweş nizanim, lê bawer ke yekşemba ko bê pîrozahiya zayîna wî ye; lê herhal, ez qaîl im ko ewê ji te re binivîse û te vexwîne cejna xwe.

–Tu nuhû li ku niştêcî yî?

–Ez nuhû li Mêrdînê dimînim li ba xwişka xwe. Gelo te Mêrdîn dît?
 –Ya rastî no, berî bi du salan em tê re derbaz bûn, gava em diçûn Diyar-
 bekrê.
 Mezela me di qata sisêyan (sewemîn) de ye. Kurê min di sefa çaran de ye.
 –Dî sefa we de yê pêşîn kî ye?
 –Dî sefa me de yê pêşîn Hemawend e.
 –Sine çi ye?
 –Sine bajarekî kurdan e, ew di Kurdistana Îranê de ye.
 –Sine bi xaliçe û kilîmên xwe navdar e.
 Ev çîrok di rûpela sed û çaran de ye.
 Ev kum yê me ne.
 Kumê min piçûk e, lê yê te mezin e.
 –Ev lepikên nû yên we ne? Na, ew yên brayê min in.
 –Leyistokên te li ba min in. devikê şûşê li ku ye?
 –Ew di mezela navmaliya me de ye.
 –Xaniyên vî gundî gelek paqij in.
 Ez zarøyekî me.
 Rûyê min grover e.
 Ez porzer im û çavên min heşîn in, brayê min esmer e, por û çavên wî
 reş in.
 Lêvên min sor in, dranên min spî ne, ji ber ko ez wan hero firçe dikim.
 Min çar lebat hene, du zend û du ling.
 Lingên min ji zendên min drêjtir in.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Arkadaşlarımdan birkaçını görüyorum.
 Falan ya da falanca deme, tek tek isimlerini söyle.
 Biriyle konuşuyorum.
 Bazıları hayatlarını denemekle geçirir.
 Birbirinizi seviniz.
 Bazıları yemek yemek için ve sonra ünlü yurtseverimizin konuşmasını
 dinlemek için eve geç geliyor.
 Kapı çalınıyor, kim o?

Gidip görmek ister misin?

Bu sabah, erkenden, biri gelip babama Diyarbakır'ı terketmemiz gerektiğini söyledi.

Valizlerimizi hazırlamak için kimse yardıma gelmedi.

Bunu ailemin hiç bir ferdine söylemedim.

Bu gün evde yapacak başka bir şey yoktu.

Her şey yerli yerine konulmuş ve temizdi.

Pazardaki herkes pahalılık olacağını söylüyordu.

Evlü kız kardeşime kısa bir ziyaretten başka bir şey yapmadım.

Bana, bu gün dağ yolundan geçen her kesin, gördüklerinden ürkmüş olarak geri döndüğünü söyledi.

Herkes bunun yırtıcı bir hayvan olduğunu söylüyor.

Ancak bir kısmı bunun apayrı bir şey olduğunu, güçlü rüzgarın etkisiyle sallanan ağaçların arasındaki ışık ve gölge oyunundan başka bir şey olmadığını söylüyor.

Hiç kimse bana kardeşimden söz etmiyor.

Hepsi onun seyahate çıktığını söylüyor.

Ama birilerinin bunun böyle olmadığını söylediklerini gördüm.

Yoldan geçerken hiç bir şey görmedim.

Tahıl ambarının bulunduğu taraftan geçmek lazım.

Neden birileri babama kötülük etmek istiyor?

Onu herkesten çok seviyorum.

Kuzeninizi eve kabul etmek için her şeyin hazır olduğunu biliyormuydunuz?

Evde yiyecek hiçbir şey yok.

21

FÊRA BÎST Û YEKEMÎN
YİRMİBİRİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Dayik</i> , d.	anne	<i>Bincil</i> , ç.	iç çamaşırı
<i>Cewahir</i> , e.	mücevher	<i>Kember</i> , d.	kemer
<i>Bazin</i> , e.	bilezik	<i>Gerdenî</i> , d.	kolye, gerdanlık
<i>Hêsanî</i>	kolaylık	<i>Şagirt</i> , n.	öğrenci
<i>Dijwar</i>	zor, çetin	<i>Tîp</i> , d.	harf
<i>Qirikî</i>	gırtlaktan çıkan, gırtlak sesi	<i>Bilêvkinin</i> , d.	telafuz
<i>Rastrivîsandin</i> , d.	imla	<i>Dengsazî</i>	fonetik, ses bilimi
<i>Hêvi</i>	umut	<i>Awa</i> , e.	tarz, şekil
<i>hînî ... bûm</i>	...öğrenmek, alış- mak	<i>Derece</i> , d.	derece, aşama
<i>Dawîn</i>	sonuncu	<i>Pêşande</i> , d.	seans, gösterim
<i>Devgir</i> , d.	kapak	<i>Sef</i> , d.	sınıf
<i>Mijûlgeh</i> , d.	büro, yazıhane	<i>Plan</i> , d.	plan
<i>Dersdar</i> , n.	öğretmen	<i>Cîgîr</i>	vekil
<i>Dol</i> , d.	tekerlek	<i>Karmend</i> , e.	memur, görevli
<i>Şeqam</i> , d.	büyük yol, ana cadde	<i>Fidakar</i>	fedakar
<i>Şîrket</i>	ticari topluluk, şirket	<i>Bank</i> , d.	banka
<i>Hikûmet</i> , d.	hükümet		

<i>Elfabe, d.</i>	alfabe
<i>Heyf</i>	yazık, üzüntü verici
<i>Peya, e.</i>	şahıs, kişi; yaya
<i>Sergerînende, n.</i>	müdür
<i>Bazirgan, n.</i>	tacir
<i>Halê me ne tu hal e</i>	durumumuz iyi değil, halimiz yaman
<i>Hema</i>	çar çabuk, anında
<i>Hevok, d.</i>	cümle, tümce
<i>Navgîn, d.</i>	araç
<i>Çûnhatin, d.</i>	irtibat, geliş gidiş
<i>Ferman, d.</i>	emir, ferman
<i>Rûken</i>	gülümseyen, gülen, güleç
<i>Rast kirin, g. f.</i>	düzeltilmek
<i>Çap kirin, g. f.</i>	basmak, yayım- lamak
<i>Şaş man</i>	şaşırmak, şaşıp kalmak, şaşıp donakal- mak
<i>Her çi jî be</i>	her ne olursa olsun
<i>Qewimîn (biqewime!), geçişsiz f.c</i>	meydana gelmek, vuku bulmak

<i>Tifing, d.</i>	tüfek
<i>Fireh</i>	geniş
<i>Avahî, d.</i>	bina, yapı
<i>Rawestan (raweste!), geçişsiz f.</i>	durmak
<i>Yekta</i>	biricik
<i>Sînor, d.</i>	sınır
<i>Tu .tişt ne qewimî</i>	hiçbir şey olmadı
<i>Fêr, d.</i>	ders, bilim, bilgi
<i>Rojava, e.</i>	batı
<i>Pêşbazî</i>	yarışma
<i>Hevedudanî, d.</i>	bileşik
<i>Wezîfe, d.</i>	ödev, vazife
<i>Mal, e.</i>	mal, varlık
<i>Hejmartin (bihejmêre!), g.f.</i>	saymak
<i>Di van rojan de</i>	bu günlerde
<i>Zererdar</i>	zararlı
<i>Werqilîn (werqile!), geçişsiz f.</i>	durmak
<i>Tiştêkî nû heye?</i>	yeni bir şey var mı?
<i>Mey, d.</i>	şarap,

GRAMER

Asıl Sayı Sıfatları

Saat bildirenler dışındaki sayı sıfatları genelde sayılan nesneden önce gelir.

Asıl sayı sıfatları, bir edattan sonra geldiklerinde ya da bir edatı takip eden herhangi bir isimden sonra geldiklerinde bükülürler. Direk sayılan nesneden önce geldiklerinde, değişmezler ve bu durumda yerine göre sayılan nesne bükülür.

Yek (bir) dişidir ve tekil dişî olarak bükülür.

Asal sayı sıfatları, 2'den 9'a kadar ve onluk düzende 2'den 9'a kadar çoğul olarak bükülürler.

Şayet rakamı takip etmiyorsa, asıl sayı sıfatları; onluk düzende 20'den 90'a kadar, yüzlük düzende 100'den 900'e kadar erkek tekil olarak bükülür. Eğer takib ediyorsa, çoğul olarak bükülürler.

Sıra Sayı Sıfatları

Sıra sayı sıfatları isimden sonra gelir. Sıra sayı sıfatları üçe ayrılır:

İkisi ayırım yapmaksızın kullanılır, biri de ayın günleri için kullanılır.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Çar mirov.

Bîst û yek sêv.

Heft defter.

Demjmêr şeş e.

Demjmêr deh e.

Ji çaran heta heftan.

Ji sisêyan heta pêncan.
Ji heştan heta donzdehan.
Di sala bîst û heftan de.
Di sala çil û diduyan de.
Ez di demjmêr pêncan de hatim.
Tu di demjmêr şeşan de dixwî.
Hon di demjmêr yekê de çûn mal.
Min ev pirtûk bi deh frenkan kirîn.
Ji yekê heta sih û yekê bihejmêre.
Di demjmêr heftan de.
Di çil û çaran de. Ji çilê bêtir.
Ji sedî kêmtir.
Ji pênc sedî bêtir.
Ji hezarî kêmtir.
Di hezar û neh sed û bîst û pêncan de.
Yekemîn
Duyemîn
Pêncemîn
Sêhemîn
Çaremîn
Didoyan (2.)
Pêşîn ya da yekê (1.).
Sisêyan (3.)
Çaran (4.)
Pêncan (5.).
Şeşan (6.), hw...
Yekê Gulanê
Didoyê, Sisêyê, Çarê, Pêncê, Şeşê, hw... Gulanê

Cilên Jinan

Niha, Stî Meryem cilên xwe û yên keça xwe wê deyne çenta din. Ew di-bêje Şîrînê: "Pêşîn ezê solên xwe û yên te û zivistaniya xwe û ya te deynim ê û divê tu nuhû fîstan û bincilên xwe bînî, ezê yên xwe û yên te deynim".

Şîrîn wan tîne û dayik wan datîne çentê û li ser jî destmal, gore, kember û tiştine din.

–Emê şewqeyan li ku deynin.

–Emê wan deynin elbika şewqeyan.

–Tuyê cewahirên xwe deynî ku?

–Ezê guhar û gustîlkên xwe deynim guh û tiliyên xwe. Gerdenî û bazinên xwe deynim çenta xwe ya destan.

Stî Meryem çenteyan digire, ew giran in, di wan de pir tişt hene.

Şagirt

Ez şagirtekî nû me. Ez dixwazim hînî zimanê kurdî bibim, zimanê kurdî zimanekî spehî ye û gelek xelk pê dipeyivin. Nivîsandina wî hêsan e, herwekî tîpên wî tîpên latînî ne. Bilêvkirina dengên kurdî ji bona min ne dijwar e. Di zimanê kurdî de dengên qirikî kêma in. Ez gelek bala xwe dîtîm awayê bilêvkirina dersdarî. Rastnivîsandina kurdî yekcar hêsan e; ji ber ko elfabeya kurdî elfabeke dengsaze. Hêviya min e ko piştî salekê ez bîkarim bi kurdî bipeyivim, bixwînim û binivîsim.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Mezela me di qata sêhemîn de ye.

Ev wagon ji dereca yekemîn e.

Kara me ya pêşîn ev e.

Di vê sînemayê de pişandeya dawîn di demjimêr çendan de ye?

Di sefa me de ye yekemîn Cemşîd û ye dawîn Çeko ye.

Ev çîrok di rûpela sed û sîh û çaremîn de ye.

Kurê min di sefa diwemîn de ye.

Devgira elbikê li ku ye? Ew di mezela mêvanan de ye. Xaniyên vî gundî

gelek paqij in. Cihgirê min îro ne di mijûlgeha xwe de ye. Plan di mijûlgeha cihgirtê min de ye.

Çiyayên vi welatî bilindin.

Rengên van xaliyan gelek spehî ne. Navê dersdarê min Tacîn e.

Dersdarên xwendegehên me gelek fidakar in.

Ev mîrza dersdarê zaroyên min e.

Ev xort kurê cîranê me ye.

Motosîkletê du dol hene.

Di tiliya vî Mîrzayî ya çaremîn de gustîlkek heye.
 Banka me dûrî mala me ye.
 Vî xortî pere nîne.
 Karmendan tîfing nîne.
 Ev otomobîl ya şirketa me ye.
 Ev avahî ya dewletê ye.
 Tiştêkî nû heye?
 Kîjan zevî ya cîranê me ye?
 Ji wan zevîyan kîjan yên we ne?
 Ji wan gustîlkan kîjan giranbiha ye?
 Ji we kîjan Temo ye?
 Birayê we çawa ye?
 Vî bazirganî pere hene?
 Karê te nîne?
 Bavê me baş e.
 Raweste, otomobîla we xira bûye?
 Ma ne heyf e?
 Cîngirê te li Muşê ye an Diyarbêkrê? Gelo Mîrza li mal e an çûye ser xe-
 bata xwe?
 Tu zaroyekî xebatker î.
 Em pênc peya ne.
 Hon kî ne?
 Tu kî yî?
 Em mirovine baş in.
 Ez li mal im.
 Sibe tu di mijûlgehê de yî?
 Em ji Dersimê ne.
 Ma em ne ji Bedlîsê ne?
 Tu di mala min de yî?
 Ez di mezela te de me.
 Tu birayê min î.
 Tu dersdarê me yî.
 Hevalên we li ku ne?
 Ew cîranê me ne?
 Hevalê min î yekta tu yî (tu î hevalê min î yekta)
 Sergerînende hon in? (Hon in sergerînende?)

Tu hevalê min î.
 Ew ya wê ye. Tu yekemînê me yî.
 Ew di dehlîza mala xwe de ne.
 Ez cihgirê fîrma we me. Ma hon ne cihgirê şîrketa xwe ne? Hon lawên bazirganî ne? Em di dîwanxana xwendegahê ya mezin de ne. Tu xulamê kê yî? Tu li ku yî?
 Hon çawan in?
 Em ne başin.
 Halê me ne tu hal e. Ez ajokerê cihgirê we me.
 Kî hat?
 Çi qewimî? (Çi çêbû?)
 Ez di mezela xwe de mam.
 Em li mal man.
 Hon kî ne?
 Em mirovine qenc in.
 Tu li ku nexweş ket?
 Ez sê demjmêran li hêviyê mam, hevalê min nehat.
 Hevalên we nehatin?
 Tu tişt neqewimî.
 Keçikê derew nekir.
 Em çûn sînorê pêrgîna hevalên xwe.
 Ezê wan xeletiyên hema rast bikim. Wî digel te neleyist.
 Te li mal çî paqij kir?
 Di rojavayî de navgîna çûnhatina hêsanîtir kîjan e?
 Di kîjan pêşbaziyê de tu yê yekemîn bû?
 Fermana te her çî jî be ezê bi ya te bikim.
 Hevalên ko hatin gotine min ko zanayekî mezin nivîsandibû, rast kir.
 Îro zarokê piçûk hat xwendegahê yê ko gelek rûkenok e.
 Hon çend demjmêran li Rohayê mane?
 Çi li brayên we qewimî?
 Hon çire nehatin? Trê li stasyonê nese kinî ?
 Tu tiştê giran çênebû.
 Li bexçê tu kes nema.
 Pir vexwarin zererdar e.
 We çî dît?
 Min tiştê nedît.

*Min hinek mey vexwar.
Me dilopeke av venexwar.
Em nîv demjimêrekî beziyan.*

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Bir Mayıs'ta Paris'e gideceğim. İki ya da üç Mayıs'ta, babamız kısa bir ziyaret için bize gelecek. Temo sınıfının dördüncüsü. En küçük kız kardeşim, 1959'da dünyaya geldi.

Güz bahçemde birçok ağaç var.

Saat yedide teyzemi görmem gerekir.

Kırk ile kırkbeş öğrenciden bir sınıf oluşturuyorum. Bu köyün nüfusu en az bin kişiden oluşuyor, ama bazılarının beş yüzün üstündedir.

Trenin hareket etmesine yirmi dakikadan az bir zaman kalmadı.

Yolda beş adam görüyorum.

İyi yazıyorsun.

Pazardan yirmibir tane elma aldım.

Saat yedidir.

Genelde yengem öğleyin, amcam ise saat 9'da gelir.

Saat yedide kahvaltı yapıyoruz.

1914'te Fransa'da savaş vardı.

Birden yirmiüçe kadar say.

Bu mantoyu yüzelidokuz Franka satın aldım.

Dört saat boyunca yürüdüm.

Annemin ziyaret saatleri dört ile yedi arasındadır.

Saat beşte okuldan dönüyorum.

Çocuğun kravatı yeşildir.

Bayanın mücevherleri bir kutunun içindedir.

Küçük çocuğun gömleği çeketinin altındadır.

Öğrencinin mendili çantasının içindedir.

Mari teyze sandığını düzenliyor.

O ayakabıları kışlık mantoların altına, en dibe yerleştiriyor.

Fistan ve etekleri çamaşırların üstüne, mendilleri eldiven ve çorapların arasına koyuyor.

Mücevher kutusunu açıyor. Boynuna bir kolye, kulaklarına küpeler, koluna bir bilezik ve sol elinin üçüncü parmağına çok güzel bir yüzük takıyor.

22

FÊRA BÎST Û DIWEMÎN
YÏRMÏKÏNCÏ DERS

SÖZLÛKÇE

<i>Name, d.</i>	mektup	<i>Pêşkeş, d.</i>	Sunu, sunuş,
<i>Bazirgan, n.</i>	tacir	<i>Parsek, d.</i>	adama
<i>Kirîyar, n.</i>	alıcı	<i>Karker, 'e.</i>	dilenci
<i>Namedor, d.</i>	genelge, tamim	<i>Froşte, d.</i>	işçi
<i>Gıyan, e.</i>	ruh	<i>Ser jê standin</i>	fatura
<i>Laş, e.</i>	vucut, ceset		yarış, raslaşma,
<i>Saye, d.</i>	-in sayesinde, - in yardımıyla	<i>Mirî, n.</i>	müsabaka
<i>Êşandin, f.</i>	acıtma, incitme, acı verme	<i>Kevir e.</i>	ölü
<i>Çêj standin</i>	tad almak, haz	<i>Xirabî, d.</i>	taş
<i>(bistîne!), g. f.</i>	almak		kötülük, kötü
<i>Dev jê berdan</i>	birakmak,	<i>Şayeste</i>	davranış
<i>(berde!),</i>	vazgeçmek	<i>Nûjen</i>	layık, namuslu
geçişsiz, f.		<i>Hesıyan</i>	modern
<i>Hezinandin(bih</i>	üzmek, canını	<i>(bihese!), g. f.</i>	hisetmek,
<i>ezinîne!), g. f.</i>	sıkma	<i>Veçetıyan</i>	ayrılmak
<i>Hewce bûn</i>	mecbur olmak, muhtac olmak	<i>(veçete!),</i>	
		geçişsiz f.	
		<i>Naçar man</i>	mecbur kalmak,
		<i>(bimîne!),</i>	çaresizlik
		geçişsiz f.	

<i>Hewcedarî</i> , d.	mecburiyet	<i>Dilteng kirin</i>	darıltmak,
<i>Bivê nevê</i>	ister, istemez	<i>(bike!)</i> , g. f.	üzmek
<i>Lewra</i>	çünkü,	<i>Naçarî</i> , d.	çaresizlik
	dolayısıyla	<i>Dilgeş bûn</i>	sevinmek, içi
<i>Keşfî</i> , d.	vapur		açılmak
<i>Şoştin (bişo!)</i> ,	yıkamak	<i>Bêçare</i>	çaresiz,
g. f.			mecbur, zavallı
<i>Pesport</i> , d.	pasaport	<i>Ajotin</i>	sürmek
<i>Nûçegiha</i> , n.	muhabir, haberci	<i>(bajo!)</i> , g. f.	
<i>Bî dilgirêdayî</i>	gönülden	<i>Girtin (bigire!)</i> , g. f.	tutmak
	bağlılıkla	<i>Qe nebe</i>	en azından
<i>Postexane</i> , d.	postahane	<i>Hîç nebe</i>	hiç olmazsa
		<i>Vîze</i> , d.	vize

GRAMER

Hebûn (varolmak) ve *bûn* (olmak) fiillerinin gelecek zaman çekimi

HABER KİPİ

hebûn

Min dê hebe
Te dê hebe
Wi/wê dê hebe
Me dê hebe
We dê hebe
Wan dê hebe

bûn

Ez dê bibim
Tu dê bibî
We dê bibe
Em dê bibin
Hon dê bibin
Ew dê bibin

Dîtin (görmek) ve *dan* (vermek) fiillerinin gelecek zaman çekimi

HABER KİPİ

dîtin

Ez dê bibînim
Tu dê bibînî
Ew dê bibîne
Em dê bibînin
Hon dê bibînin
Ew dê bibînin

dan

Ez dê bidim
Tu dê bidî
Ew dê bide
Em dê bidin
Hon dê bidin
Ew dê bidin

DİLEK KİPİ (Şimdiki ya da gelecek zaman)

<i>Ez bibînim</i>	<i>Ez bidim</i>
<i>Tu bibînî</i>	<i>Tu bidî</i>
<i>Ew bibîne</i>	<i>Ew bide</i>
<i>Em bibînin</i>	<i>Em bidin</i>
<i>Hon bibînin</i>	<i>Hon bidin</i>
<i>Ew bibînin</i>	<i>Ew bidin</i>

xwarin, avêtin, danîn, kirin, kirîn, gotin, anîn, bihîstin, nêrîn, ajotin, şoştin, girtin geçişli fiillerinin gelecek zaman çekimi:

xwarin

avêtin

danîn

kirin

<i>Ez dê bixwim</i>	<i>bavêjim</i>	<i>deynim</i>	<i>bikim</i>
<i>Tu dê bixwî</i>	<i>bavêjî</i>	<i>deynî</i>	<i>bikî</i>
<i>Ew dê bixwe</i>	<i>bavêje</i>	<i>deyne</i>	<i>bike</i>
<i>Em dê bixwin</i>	<i>bavêjin</i>	<i>deynin</i>	<i>bikin</i>
<i>Hon dê bixwin</i>	<i>bavêjin</i>	<i>deynin</i>	<i>bikin</i>
<i>Ew dê bixwin</i>	<i>bavêjin</i>	<i>deynin</i>	<i>bikin</i>

kirîn	gotin	anîn	bihîstin
<i>Ez dê bikirim</i>	<i>bibêjim</i>	<i>bînim</i>	<i>bibihîsim</i>
<i>Tu dê bikirî</i>	<i>bibêjî</i>	<i>bînî</i>	<i>bibihîsî</i>
<i>Ew dê bikire</i>	<i>bibêje</i>	<i>bîne</i>	<i>bibihîse</i>
<i>Em dê bikirin</i>	<i>bibêjin</i>	<i>bînin</i>	<i>bibihîse</i>
<i>Hon dê bikirin</i>	<i>bibêjin</i>	<i>bînin</i>	<i>bibihîsin</i>
<i>Ew dê bikirin</i>	<i>bibêjin</i>	<i>bînin</i>	<i>bibihîsin</i>

nêrîn	ajotin	şoştin	girtin
<i>Ez dê binêrim</i>	<i>bajom</i>	<i>bişom</i>	<i>bigirim</i>
<i>Tu dê binêrî</i>	<i>bajoy</i>	<i>bişoy</i>	<i>bigirî</i>
<i>Ew dê binêre</i>	<i>bajo</i>	<i>bişo</i>	<i>bigire</i>
<i>Em dê binêrin</i>	<i>bajon</i>	<i>bişon</i>	<i>bigirin</i>
<i>Hon dê binêrin</i>	<i>bajon</i>	<i>bişon</i>	<i>bigirin</i>
<i>Ew dê binêrin</i>	<i>bajon</i>	<i>bişon</i>	<i>bigirin</i>

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Name û pasport

Meryemê, dibêje Mîrza Botî, min ji hevalê Dihokî re nameyek nivîsandî bû. Ew bersîva wê nameyê ye. Stî Meryem namê ji destên mêrê xwe stend û dest bi xwendinê kir: "Hevalê delal. Ez nûçeyeke mezin didim we. Ezê bibim nûçegihayê rojnama xwe, Rêya Nû li Parîsê. Ji kerema xwe ji min re li hotelekî ji bona panzdehê vê mehê sê mezelan kirê bike. Qe ne-be yek ji wan bi serşok be. Emê bi dîtina we û zaroyan gelek dilxweş bi-bin. Bi dîlgirêdayî, Rustem Botî.

Ez dê niha vê bersîvnamê bibim postexanê.

- Te bi pesport û vîzan çawan kir?

Mîrza Botî lê vedigerîne û dibêje:

-Sibe paseportên me dê bidin me, vîze ne hewce ye. Cihên me hatine girtin. Herwekî min gotibû emê li keştiyê Fransê siwarbin. Ew keştiyê

nûjen û gelek spehî ye.
Min nameyek ji bavê xwe re nivîsand.
We pere dan vî parsekî?
Karkerên fîrma me îro di demjimêr nehan de hatin mijûlgehê.
Birayê min çû Hezargolê.
Bazirgan froşte şand kiryar.
Me ji hemî cihgirên xwe re namedor şand.
Te ji Tacîn re tiştêk got? Te bijîşk dît?
Min hevalê xwe nedît.
Me nameya xwe da postê.
Min nameyin dan postê.
Mirovek xwarinxane paqij kir.
Hon, beriya ko dê û bavê we bîn, hatin.
Zaroyê ko bavê min anî mal şeş salî bû.
Du de birayê minê sêyemîn derket.
Pê re deh heval hebûn.
Keça min ya piçûk seyekî mezin dît û hema dest bi girînê kir.
Hon çend salî ne?
Ez nozdeh salî me.

Min giyanek heye. Ez wî nabînim, lê dizanim ko ew heye. Miriyekî du dest, du pê, du çav, du guh, difnek, devek û zimanek hene; lê ew mirî nabe, ew nabîne û ne jî dibihîse, nedihese ne jî çêjê distîne.
Çire?

Ji ber ko giyana wî jê veqetîyaye û laşekî bê giyan mîna ax û keviran e. Di saya giyanê xwe de tiştê ko dibêjine min ez seh dikim. Ez li rastiyê digirim û wê peyda dikim. Heywan jî, xwedîgiyanin e; lê tê nagihe. Bi giyanê xwe ez hejî mirovan dikim; qenciye pêk tînim, dest ji xirabiyê dikişînim ango tiştê ko divê bikim dikim û dev ji tiştên ko nabe ko bikim ber didim. Qencî dilê min geş dike, xirabî min dihezinîne û dilteng dike.

Aşağıdaki Metni Kürtçeye Çeviriniz

Bay Boti'nin ailesi Fransa'ya gidiyor. Bay Boti arkadaşına bir mektup yazıyor. Bayan Boti bagajını hazırlıyor ve kocasına vizenin gerekli olup ol-

madığını soruyor. En azından pasaportlar hazır. Çocuklar Fransa'ya gitmenin heyecanını yaşıyorlar. Tanımadıkları yeni ülkelere gitmek onlar için her zaman eylencelidir. Yeni bir yaşam onları bekliyor. Uzaktaki yaşam güzel görünür. Her şeyden önce büyük ağaçlı yollar, bulvarlar, tarihi eserler onları ilgilendirmektedir. Görülecek ve tanınacak ne güzel şeyler var! Bayan Boti onların heyecanını yatıştırmalı ve sakin olmaya davet etmeli ve usluca yatmalarını sağlamalı.

Kızkardeşim Şirin

Şirin uslu uslu çalışıyor ve sınıfının birincisidir. Evet, onu böylesine çalışkan olması annem ve babam için büyük bir zevk. Dahası, oyundan önce her zaman kitap ve defterlerini düzenliyor ve onları kitaplığına yerleştiriyor. Aynı şekilde odasında ne var ne yok onları da düzenliyor. Onu "Kursuz" diye çağırıyoruz; zira biz abileri bile, ona nasihatlerde bulunduğu-muzda, ona söylediğimiz her şeyi dikkatle dinliyor. O ne aile büyüklerimin doğum günlerini, ne de bizimkini asla unutmaz. Bizimle birlikte gelen, büyük anne ve büyük babamız da, onu çok seviyor ve sık sık onu sevgiyle kucaklıyorlar.

23

FÊRA BÎST Û SÊWEMÎN
YIRMIÜÇÜNCÜ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Sersaxî</i> , d.	baş sağlığı	<i>Me serek da wî</i>	onu ziyaret ettik
<i>Serê te sax be</i>	başın sağolsun	<i>Dîl, hêsîr</i> , n.	tutuklu, esir
<i>Emê herin balê</i>	yanına gideceğiz	<i>Derketin</i> ,	çıkılmak
<i>Girtî</i> , n.	tutuklu, hapis	(<i>derkeve!</i>)	
<i>Spêde</i> , d.	sabahın alaca karanlığı	<i>Segur</i> , d.	kurt köpeği
<i>Şeveq</i> , d.	şafak	<i>Tarîgewrik</i> , d.	alaca karanlık
<i>Rojhelat</i> , e.	gündoğumu, doğu	<i>Sim</i> , e.	doruk, zirve
<i>Parêz</i> , d.	park	<i>Hingur</i> , d.	tan vakti
<i>Tevî</i>	ile,beraber,-e rağmen	<i>Serê çiyê</i>	dağ başı, dağın zirvesi
<i>Zê</i> , e.	akarsu	<i>Têr</i>	doygun, tok, dolu
<i>Bidest xistin</i>	ele geçirmek, elde etmek	<i>Robar</i> , e.	akarsu
<i>Serdan</i> , d.	ziyaret	<i>Kom kom</i>	grup grup
<i>Xatirxwazî</i> , d.	veda ziyareti	<i>Kifko</i>	küflü
<i>Vegeriyan</i>	dönüş, geri dönmek	<i>Xebatberdayî</i> , d.	grev
(<i>vegere!</i> ,		<i>Xistin dest</i> ,	ele geçirmek
geçişsiz		(<i>bêxe dest!</i>), g.f.	tutmak
<i>Gihaştin</i>	yetişmek,ulaşmak,	<i>Lê xistin</i> , g.f.	vurmak
(<i>bigehe!</i> ,	olgunlaşmak	<i>Min li derî xist</i>	kapıyı vurdum
geçişsiz		<i>Hat gotin</i>	söylendi
<i>Dolab</i> , d.	dolap		

<i>Mehî</i> , d.	maaş, aylık
<i>Biqasî</i>	o kadar, aynı derecede
<i>Cengkeştî</i> , d.	savaş gemisi
<i>Werdek</i> , d.	ördek
<i>Kedî</i>	evcil
<i>Pirtepûş</i> , d.	kümes hayvanları
<i>Ji nîzîkahî ve Dervefiroşî</i> , d.	yakından ihracat
<i>Çav pê ketin</i>	görmek, farkına varmak
<i>Titûn</i> , d.	tütün
<i>Bihîs</i>	duygulu
<i>Pêling</i> , e.	derece, rütbe
<i>Giran</i>	ağır
<i>Bar</i> , e.	yük
<i>Hilgirtin</i>	taşımak
<i>(hilgire!)</i> , g. f.	
<i>Herojî</i>	gündelik
<i>Lezetstandin</i> , d.	tad almak, haz almak
<i>Reh</i> , e.	damar
<i>Pişik</i> , d.	karaciğer
<i>Gurçîlik</i> , d.	böbrek
<i>Çerm</i> , e.	deri
<i>Ker</i>	sağır
<i>Çavtarî</i>	gözü kara
<i>Kor</i>	kör
<i>Lal</i>	dilsiz
<i>Renckêş</i> , d.	acı çeken
<i>Sermaye</i> , d.	kapital, sermaye
<i>Sermayedar</i> , d.	kapitalist
<i>Sermayedarî</i> , d.	kapitalizm
<i>Destpêk</i> , d.	başlangıç

<i>Pûl</i> , d.	pul, posta pulu
<i>Ziwa bûn</i> , g.f.	kurumak
<i>Ziwa kirin</i> , g.f.	kurutmak
<i>Bet</i> , d.	toy
<i>Elo elo</i> , d.	hindi
<i>Kovî</i>	yabani, vahşi
<i>Şûngeh</i> , d.	şube
<i>Benka Cotyaran</i>	Ziraat Bankası
<i>Semyantir</i>	görmekli, debdebeli, ekabir hisetmek, farkına varmak
<i>Pê hesiyan (bihese!)</i> , geçişsiz f.	
<i>Îstgeh</i> , d.	durak
<i>Rewş</i> , d.	hal, durum
<i>Siyaset</i> , d.	politika
<i>Piranî</i> , d.	çoğunluk
<i>Hindikahî</i> , d.	azınlık
<i>Mal</i>	satılık mal, meta
<i>Kalêr</i> , d.	mal, meta
<i>Kirêt</i>	çirkin, kötü
<i>Hesincaw</i> , e.	alet, çalgı
<i>Zimanok</i> , e.	küçük dil, dilcik
<i>Cûtin</i> , <i>(bicû!)</i> , g.f.	çiğnemek
<i>Bi temamî</i>	tümüyle, tamamen
<i>Rehşik</i> , e.	damar (botanik)
<i>Kezeb</i> , d.	ciğer
<i>Kiraskirî</i>	şarılı, kaplı, örtülü
<i>Bedbextane</i>	ne yazık ki, maalesef
<i>Nermandin</i> , <i>(binermîne!)</i> , g.f.	yumuşatmak, hafifletmek
<i>Têhev</i> , d.	toplam, toplama
<i>Deyn</i> , e.	borç

<i>Pêşgir</i> , d.	havlu, el havlusu	<i>Vegeriyan</i>	dönüş,
<i>Kurtker</i> , e.	ustura, traş		dönüşmek
	makinası	<i>Çêbûn</i>	almak
<i>Macûna dranan</i>	diş macunu	(<i>çêbibe!</i>),	
<i>Derbaz bûn</i> ,	geçmek, - den	geçişsiz f.	
geçişsiz	geçmek	<i>Rawestan</i>	durmak, ayakta
<i>Dehlîz</i> , d.	koridor	(<i>raweste!</i>),	durmak
<i>Bihabûn</i>	pahalılık	geçişsiz f.	
<i>Bihabûna jîyanê</i>	hayat pahalılığı	<i>Tayisandin</i>	parlatmak

GRAMER

Fiilin Öznesiyle Uyumu

Bûn (olmak) fiili, geçişsiz fiiller ve geçişli fiillerin şimdiki ve gelecek zamanları özneleriyle uyum içinde olmak durumundadır.

Fiilin Nesnesiyle Uyumu

Hebûn (malik olmak, sahib olmak) fiilindeki gibi, geçişli fiillerin bütün kiplerinin geçmiş zamanlarının çekimi nesnesine göre yapılır. Yani fiil nesnesiyle uyumlu hale getirilir.

Şayet nesne çoğul ise, fiil de çoğul olmak durumundadır.

Kürtçe Fiillerin Genel Özellikleri

Kürtçe fiilleri üç grupta değerlendirebiliriz:

1-Yapıları bakımından fiiller

2-Görevleri bakımından fiiller

a) Yardımcı fiiller

a) Geçişli fiiller

b) Basit fiiller

b) Geçişsiz fiiller

- c) Bileşik fiiller
- d) Deyim fiiller

- c) Etken (aktif) fiiller
- d) Edilgen (pasif) fiiller
- e) Ettirgen fiiller

3-Biçimlerine göre fiiller

- a) Düzenli fiiller
- b) Düzensiz fiiller

ALİŞTIRMALAR

Mirov dibeze.
Zaro dibezin.
Mirov dibezin.
Zaro sêvan dixwe.
Zaro sêvan dixwin.
Zaro sêvekê dixwe.
Zaro sêvekê dixin.
Zaro sêvinan dixwin.
Zaro sêvek xwar.
Zaroyan sêvek xwar.
Zaro sêv xwarin.
Zaroyan sêv xwarin.
Zaro sêvin xwarin.
Zaroyan sêvin xwarin
Zaro leyistokê dibîne.
Zaro ji leyistokan hez kir.
Zaro leyistokin dîtin.
Zaro leyistok dîtin.
Zaroyan leyistok dît.

Adam koşuyor.
Çocuklar koşuyor.
Adamlar koşuyor.
Çocuk elmaları yiyor.
Çocuklar elmaları yiyor.
Çocuk bir elma yiyor.
Çocuklar bir elma yiyor.
Çocuklar bazı elmaları yiyor.
Çocuk bir elma yedi.
Çocuklar bir elma yedi.
Çocuk elmaları yedi.
Çocuklar elmaları yedi.
Çocuk bazı elmaları yedi
Çocuklar bazı elmaları yediler.
Çocuk oyuncağı görüyor.
Çocuk oyuncakları sevdi.
Çocuk bazı oyuncakları gördü.
Çocuk oyuncakları gördü.
Çocuklar oyuncağı gördü

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Xwe pêkanîna Mîrza Botî

Destpêka Tîrmehê. Roja mezin, roja gerê hatiye. Mîrza Botî, serê sibehê di demjmêr şeşan de, hişyar dibe û hema radibe û pişt re pêcame li xwekirî dikeve serşokê. Mîrza Botî duhî êvarê xwe şoşibû. Niha bi lez sabûnê dest û rûyê xwe dide û bi ava sar dest û rûyê xwe dişo û bi pêşgirê wan ziwa dike. Ew bi mekîna traşê rihê xwe kur dike. Bi firça û macûna dranên xwe difirkîne. Paşê porê xwe firçe dike. Di pişt re vedigere mezelê û dê ewê niha solên xwe bike pêyên xwe û cilên xwe wergire.

Di vê navê de Stî Meryem û zaro dê bikevin serşokê û xwe bişon. Stî Meryem li serşokê demjmêrekî dê bimîne. Ewê sorî deyne ser lêvan, neynûkên xwe bi vernîkî dê biteyisîne. Mîrza Botî banî wê dike û dibêje: "Meryemê te qedand? Trên di demjmêr heşt û çel û pêncan de diçe! Emê dereng bimînin!"

Ez ji mal derketim, min berê xwe da çiyayê ko simê wê berf girfibû. Ev parêz têr gulçîçek e. Cotkarek tevî pez û çêlekên xwe vedigere. Avên kaniyan yên boş digehin hev û pê robar çêdibin. Ew rabû û ber bi mala xwe ve çû. Gundî li pêş xaniyên xwe kom kom rawestiyane û dipeyivin.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

*Min destên xwe şoştin.
Zaro ji xwendegahê vegeyriyan mal.
Tu di demjmêr çendan de rabûyî?
Wî ji ser masê kasîkek bir.
Ji Mûşê nameyek hat min.
Xelk ji gundan hatin bajêr.
Kê deriyê dolabê vekir?
Em ji pirê ketin avê.
Te ew bendê hêja nexwend?
Li bazarê min xaliçeyek spehî kirî.
Me ji zaroyên xwe re leyistok kirîn.*

Ez derbazî hundurê mezela hevalê xwe bûm.
 Gundî çûn zeviyên xwe.
 Esker ji motosîklêtên xwe peya bûn.
 Min tu kes peyda nekir.
 We ew nûçe ji kê bihîst?
 Te çire pencereyên mezela me venekirin.
 Were vir!
 Ji vir heta gundê me sê demjmêr û nîv dajo.
 Li wê binêre!
 Em çûn Mêrdînê û lê çar rojan man.
 Siyamend çû ku?
 Hon ji ku hatin?
 Te ew qelem ji ku bir?
 Em ji Erzinganê hatin, em Erzinganê ne.
 Duhî çiqas berf dahat?
 Li Wanê ji trêne peya bûm, xelk hemî wilo kirin.
 Karkerên dewletê îro ne di mijûlgehan de ne, ew îro xebatberdayîyê dikin.
 Gelo çire?
 Ji ber ko mehiyên wan bi qasî bihabûna jiyane nehatiye bilind kirin.
 Brayê min di mezela raketinê de bû.
 Ez ciwan bûm lê nuhû ez pîr dibim.
 Ew dersdar bû.
 Ew bû dersdar. Sînemê mala xwe barkir bir Sêrtê.
 Em li Semsûrê nişteci ne.
 Yek ji bajarên Kurdîstana Tirkyayê Meletye ye; ev bajar bi mêwiyên xwe navdar e.
 Min çend pûlên postê kirin.
 Zaroyan ji xwe re, herwekî Sersal e, leyistokine nû kirin.
 Eskerên deryavan agir berdan cengkeştîyên dijmin.
 Gelo, çire pelên darsêvê ziwa bûne û diweşin?
 Ji ber ko dinya payîz e.
 Mirîşk, werdek, elo elo, bet heywanên kedî ne; ji wan re pirtepûş tê gotin.
 Wapora komirê binav bû.
 Ma li vir şûngeha Benka Cotyaran nîne?
 Di gola Wanê de çend giravine mezin û piçûk hene; min yek ji wan dîtiye.

Gola axa Kurdistanê ya mezintir gola Wanê ye.

Di Kurdistanê de ji nîzîkahî sed û pêncî û heta du sed bajarine mezin hene.

Robarên Kurdistanê yê mezintir Dicle û Firat in.

Çiyayê Kurdistanê yê bilindtir û bi semyantir çiyayê Agirî ye, gelo we ew dît?

Digotin ko dinya sar e, lê ez qet pê nehesiyam.

Sibe emê herin gerekê drêj.

Duhî li mijûlgehê çavê min bi serek û karkerên karên dervefiroşiyê ket û ez bi wan re li ser firotina titûnên Kurdistanê Fransê peyivîm.

Em heta îstgeha trêne bezîn lê beriya ko em bigehinê, trêne dest bi meşê kir.

Çavên wan hene lê nabînin, guhên wan hene lê nabihîsin, qeda bikeve mala wan dewlemendan. Hefta borî gava ez nesax ketim laşê min zor germ bûbû û dilê min gelek xurt dipitpitî, germiya laşê min giha bû pêlîngê sih û nehan. Me bihîst ko di van rojên dawîn de rewşa cihanê ya siyasî gelek giran bûye. Ev sê roj in xebat di piraniya kargeh û karxanan de sekinîye.

Min du dest û du pê hene. Ez bi destê xwe dinivîsim û barine sivik hildigirim û kar û xebatên xwe yê herojî pêk tînim. Ez li ser pîyên xwe radiwestim û bi arîkariya ling û pîyên xwe dimeşim, dibezim û dileyizim. Min serek heye. Ez bi çavên xwe dibînim, bi guhên xwe dibihîsim, bi difna xwe bihn didim û distînim, heke bihnek xweş e an kirêt û nexweş e pê dihesim. Di hûndûrê devê min de ziman zimanok û dran hene. Ziman hesincawê axaftin û çejstandinê ye, dran yê cûtinê ye. Di aliyê singê min yê çepî min dilek heye. Ya rastî dil ne bi temamî di aliyê çepê de ye, bes ber bi çepê singî ve ye. Heke ew sekinî ez dimirim. Di laşê min de pir tiştine din hene mîna hestî, goşt, xwîn, rah, rehşik, pişik, kezêb, gurçîlik û hwd. Hestiyên min ko gişt bi wan ve ne bi çermî kiraskirî ne. Mirov ne bi tenê bi difna xwe lê bi devê xwe jî bihn dide û distîne. Yê ko nabihîse ker e û yê ko nikare bipeyive lal e.

Wî ji sermiyan xwe, ji dehan neh daniye benqeyên mezin. Di sedî de sih û siseyên vê têhevê zêr in. Me ji deynên xwe di sedî de bîst û pênc dane. Xelkên vî gundî di sedî de çel nexweş in.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Saat yedibuçukta amcamın evine döndüm. Onun dönüşünü beklemek zorundayım. O geç kaldı, zira evin anahtarını almak için kardeşinin evine uğraması gerekiyordu.

Koridor uzun ve karanlıktır.

Yaşlıların uzun süre ayakta durmaları zordur.

Zamanında vardım ve kapıyı çaldım. O (bayan) bana kapıyı açtı ve gülümsedi. Eldivenlerimi kutuya koydu ve beni salona aldı.

O diplomasını geçen yıl almıştı.

Her cumartesi günü salonda toplanır ve grup olarak politikadan ya da çocuklarımızın derslerinden söz ederiz.

O size geceyarısından önce dönmenizi söylemişti.

Neden bu kadar geciktiniz?

Bu yolu geçerken dikkat ediniz.

O yaklaşık yirmi yirmibeş yaşlarında olmalı.

Öğrenimine ara vermekle, geleceğini riske soktuğunu sanıyorum.

Gece geçte olsa acele onun evine dönmeliyiz.

Güneşin dağların ardından yükselişi o denli güzel ki bu doğal manzaranın sevincini bir daha yaşamak için tatili iple çekiyorum.

Önce grup halinde yürüdük sonra ayrıldık ve her birimiz gideceği yönde yola devam ettik.

Bu çok yüksek sesle söyleniyor.

Bu elmalar güneşte olgunlaşıyor.

Güneş bizi ısıtmak için havanın büyük bir bölümünü geçip geliyor.

Bu evin içi çok konforlu, hoş, renkli ve çekicidir.

Oysa dışı hüznü ve eski görünüyor.

Gördüğünüz adam saatimi çalan adamdır.

SÖZLÜKÇE

<i>Keştî</i>	vapur, gemi	<i>Xemgîr</i>	üzgün, üzüntülü
<i>Bender, d.</i>	liman	<i>Rondik, d.</i>	göz yaşı
<i>Pêgeh, d.</i>	rıhtım	<i>Hinarik, d.</i>	elmacık kemiği
<i>Xwezûr, e.</i>	kayın baba	<i>Eyal, d.</i>	aile
<i>Xwesû, d.</i>	kaynana	<i>Diyar bûn, g.f.</i>	belirmek
<i>Deryavan, e.</i>	denizci	<i>Gutl, d.</i>	birikinti, küme, kitle
<i>Qirçîn, d.</i>	çatırdamak	<i>Bijarte, d.</i>	seçkin
<i>Pêhnik, d.</i>	güverte	<i>Ewr, d.</i>	bulut
<i>Ciwanmêr, e.</i>	centilmen, kibar	<i>Zad, e.</i>	tahıl, hububat
<i>Qub, d.</i>	kubbe	<i>Notirvan, n.</i>	nöbetçi, gardiyan
<i>Kevane, d.</i>	kıvrıntı, kemer	<i>Behecok</i>	sinirli, asabi
<i>Heyveron, d.</i>	ay aydınlığı	<i>Rengavêtî</i>	solmuş, benzi
<i>Şînzer</i>	turkuvaz rengi,		solgun
	koyu mavi	<i>Sisteronî</i>	zayıf aydınlık, loş
<i>Pir</i>	çok	<i>Kêm û kêmîr</i>	azar azar
<i>Lewma, lewra</i>	bundan dolayı,	<i>Bi semyanî</i>	haşmetli, görkemli,
	bunun için		majeste
<i>Hin bi hin</i>	yavaş yavaş,	<i>Di dûrahiyan de</i>	uzaklarda
	azar azar	<i>Demdar</i>	vakitli, dakik
<i>Peyhev</i>	art arda	<i>Hejandin</i>	sallamak
		<i>(bihejîne!), g. f.</i>	

Pê li erdê kirin, karaya çıkmak,
g. f. yere basmak
Vemirîn (vemire!) sönmek
Vemirandîn söndürmek
(vemirîne!), g. f.
Xuya bûn, g. f. görünmek
Zerikîn (biz-erike!), geçişsiz f. sararmak,

Bijartin seçmek, elemek
(bibijêre!)
Xwe dan nas kendisini
kirin tanıtmak
Hatin serhev, birikmek,
geçişsiz f. yığılmak

GRAMER

Bûn (olmak) fiilinin çekimi:

Şart kipi - 1. geçmiş zaman

Olumlu Olumsuz

<i>Ez bûma</i>	<i>Ez ne bûma</i>
<i>Tu bûya</i>	<i>Tu ne bûya</i>
<i>Ew bûya</i>	<i>Ew ne bûya</i>
<i>Em bûna</i>	<i>Em ne bûna</i>
<i>Honbûna</i>	<i>Hon ne bûna</i>
<i>Ew bûna</i>	<i>Ew ne bûna</i>

Hebûn (var olmak, malîk olmak), **kirîn** (satın almak) ve **hatin** (gelmek) fiillerinin çekimi

Şart Kipi

	1. Geçmiş zaman		2. Geçmiş zaman	
	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz
Min	} hebûya	} nebûya	} dê hebûya	} dê nebûya
Te				
Wî, wê				
Me				
We				
Wan				
Min	} bikiriya	} nekiriya	} dê bikiriya	} dê nekiriya
Te				
Wî, wê				
Me				
We				
Wan				
Ez	bihatama	nehatama	dê bihatama	dê nehatama
Tu	bihata	nehata	dê bihata	dê nehata
Em	bihatana	nehatana	dê bihatana	dê nehatana
Hon	bihatana	ne hatana	dê bihatana	dê nehatana
Ew	bihatana	nehatana	dê bihatana	dê nehatana

Master halindeki fiiller bir kök ve bir de sonekten meydana gelmektedir. Eğer kök bir sesliyle bitiyorsa sonek **-n**, şayet bir sesizle bitiyorsa sonek **-in** olur.

Örneğin: **dan, kirin**

- 1) Geçmiş zaman çekimi fiilin kökü itibarıyla yapılır
- 2) Şimdiki ve gelecek zamanlar emir kipinin yardımıyla çekilir.

Örnek:

HABER KİPİ

Mastar	Kök	Di'li geçmiş zaman	Hikaye bileşik zaman	Miş'li geçmiş zaman
<i>Dan</i> (vermek)	<i>da</i>	<i>da</i>	<i>dida</i>	<i>daye</i>
<i>Kirin</i> (yapmak)	<i>kir</i>	<i>kir</i>	<i>dikir</i>	<i>kiriye</i>
<i>Girtin</i> (tutmak)	<i>girt</i>	<i>girt</i>	<i>digirt</i>	<i>girtiye</i>
<i>Kirîn</i> (s. almak)	<i>kirî</i>	<i>kirî</i>	<i>dikirî</i>	<i>kirîye</i>
<i>Dîtin</i> (görmek)	<i>dît</i>	<i>dît</i>	<i>didît</i>	<i>dîtiye</i>
<i>Xwarin</i> (yemek)	<i>xwar</i>	<i>xwar</i>	<i>dixwar</i>	<i>xwariye</i>
<i>Xwestin</i> (istemek)	<i>xwest</i>	<i>xwest</i>	<i>dixwest</i>	<i>xwestiye</i>
<i>Anîn</i> (getirmek)	<i>anî</i>	<i>anî</i>	<i>danî</i>	<i>daniye</i>

di haber kipinin hikaye bileşik zamanının çekim ekidir.

ye haber kipinin miş'li geçmiş zamanının sonekidir.

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Roja Çûnê

Duhî Stî û Mîrza Botî çûne serdana xîzm û hevalên xwe. Wan ji xîzm û hevalan tu kesî ji bîra nekir, ji ber ko ew kesine baş û delal in û naxwazin dilê tu kesî bişkînin. Gava ew li ba bavê Mîrza Botî bûn Stî Meryemê mif-teyên malê dan xwezûr û xwesûya xwe; ewê bên û di mala kur û bûka xwe de nişteçî bin.

Duhî malbata M. Botî li trêne siwar bûn û ber bi nîvro hatin benderê, Wan firavîna xwe li bajêr xwar û piştî nîvro, ber bi demjêr çaran veketin keş-tiyê bi hemî hûrmûrên xwe.

Eve dema çûna keştiyê nîzik dibe. Rêwingî pir in, ew peyhev tên û li keş-tiyê siwar dibin. Ji çûn û hatina deryavanan xuya dibe ko keştî dev ji ben-derê berde. Ji nişka ve sê bangên hişk û kurt tên bihîstin, keştî hêdî hê-dî û bi semyanî dest bi meşê dike. Qirçîna zencîra ko lengerê dikişand vedisekinî. Rêwingî li ser pehnika keştiyê rawestane û destmalên xwe di-hejînin. Hin digirîn, hin dikenin û hin jî qey di dûrahiyan de li yekî an ye-kê digerin. Piştî dem û demdarekê avahiyên bajêr dibin hûr, hûr û hûrtir

û bi derbekê nayên dîtin; bajar dibe gutleke mij û moran, ji xwe keştî gav bi gav lezê dide xwe. Gelo keça M. Botî Şîrîna piçûk çire xemgîr e? Ji ber ko pisinga wê ya piçûk ko li mal maye tê bîra wê. Du rondik dikevin ser hinarikên wê.

Heçî Temo, ew gelek dilxweş e û ew ji xwe re dibêje: Ezê Fransê bibînim!...

Roj, Heyv û Stêrk

Gava ewrên reş tîn serhev, esman dibe tarî û baran dest pêdike. Heke dinya xweş sar e, carina berf datê.

Roj nîvro pê de li esmên dibiriçe. Heçî heyv û stêr em ronîya wan bi şev çêtir dibînin. Roj ji rohelatê hil tê û li roavayê diçe ava. Ew rohnî û germî dide me. Tava wê li havînê gelek germ e.

Bê wê ne zad dîgehin ne jî mirov û heywan dikarin bijîn.

Heyv dest pêkê sisterohn e, mîna kevanek e, zirav e, hin bi hin ronaktir dibe û dibe girover, çardehê mehê heyveron e. Di pişt re kêr û kêmtir dibê, dîzerike, qey xuya nabe heta dema ko ji nû ve ronî dikeve ser rûyê wê.

Li esmên stêr pir in û her stêrek mîna heyv û rojê an hêj bêtir mezin in, lê ew gelek dûrî me ne, lewma ronahiya wan qels diyar dibe û nagihê me.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Mîrza ne li mal e?

Mêrê te ne li mal e?

Zaro ne li mal in?

Jina te ne li mal e?

Stî ne li mal e?

Min nameyek nivîsand dê û bavê xwe.

Jina cîranê me gelek behecok e.

Mêrê vê pîrejinê notirvan bû.

Ji kurê we tu xeber nîne?

Ji kurê we tu nûçe nîne?

Peyameke xweş hatiye min, li gora vê peyamê bûka me kurek aniye.

Te ez bextewar kirim. Stî Zînê mêrê xwe berda, em bi vê nûçeyê gelek xemgîn bûne.

Pesporta min di berîka min de ye, ya te li ku ye?

Kurê min di sefa diwemîn de ye, kurê wê ne di vê sefê de ye?

Sîvana min çirandiye yeke din ji min re bikin.
Ev seyê me ye, yê cîranê me di bexçê wî de ye.
Min demjmêra xwe winda kir, min li ya birayê xwe nêrf.
Wêneyên ko di mezela we ya mêvanan de ne gelek spehî û hêja ne.
Hema ko qîrek hate bihîstin yên ko li wagonê rûniştibûn xwe avêtin pen-
ceran.
Me hûrmûrên xwe li trêne de winda kirin.
Hûrmûrên birayê min yên ko li stasyonê bûn hatine winda kirin.
Duhî gelek rewneqdar bû; rewşa dinyayê îro çawa ye?
Min bihîstiye ko, di van rojan de serekwezîrê Brîtanî dê bê Tehranê.
Rojên ciwanîyê çiqas xweş in, heyf e ko ew borîn û venagerin.
Bi şev gelek baran barî.
Gava min nameya xwe dinivîsand min du xeletî kirin.
Tu dikuxî, te serma hilaniye, divê tu îro li mal bimîn û dernekevî ji der, de
ezê ji we re dermanekî, xwarinê û du rojnaman û kovarek spehî bînim.
"Gelo hon bi ya min bikin?"

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Gemi rıhtıma zincirle bağlıdır.

Kubenin üzerinde, mavi gökyüzünde bir bulut kümesi oluştu.

Gurbette günlük hayatın zorluklarını yavaş yavaş anlamaya başladım.

Sanırım güçlükle özellikle Fransız dilini bilmeyişimden kaynaklanıyor. Bundan dolayı, Fransızca'yı çar çabuk öğrenip iyi konuşmaya bakmalıyım.

Çalışarak peyder pey dili ve o zengin edebiyatı öğreneceğim ve bu edebiyatın ünlü yazarlarının kitaplarını birbiri ardına okuyacağım. Geçen Temmuz ayının 27'sinde Fransa'ya ayak bastım.

Neden böyle erken saate doktora gidiyor?

Adam bir süre önce uzaklaşıp kayboldu.

Sizinki gibi benim de taşınacak çok yüküm var.

Caminin kubbesini, uzaktan seçebiliyor musun?

Bu vahşi hayvan, yavaş yavaş sabır ve sevgiyle evcilleşecek.

Yaklaşık Temmuz ayının sonuna doğru hepimiz tatile çıkacağız.

Bu loş ışık okurken gözlerimi yoruyor.

Oğlumun geri dönüş haberini duyduğumdan beri kalbim çok hızlı atıyor.

İçeriye girmeden önce ıslak ayaklarını kurula.

Bana babamın bizi terk edip uzaklara gideceğini söyledin.

25

FÊRA BÎST Û PÊNCEMÎN
YÏRMİBEŞİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Malbat</i> , d.	aile	<i>Dû</i> , e.	duman
<i>Rêbir</i> , e.	yolkeseñ,	<i>Zûbez</i> , d.	ekspres, hızlı
	haydut		giden
<i>Rêwingî</i> , n.	yolcu	<i>Qebale</i> , d.	götürü iş
<i>Fincan</i> , d.	fincan	<i>Lotke</i> , d.	kayık, sandal
<i>Pêşdanî</i>	öneri, proje	<i>Lezkî</i>	çabuk, hızlı
<i>Bersîv</i> , d.	cevap	<i>Dilrast</i>	doğru, dürüst
<i>Paşgotinî</i> , d.	dedikodu, biri-	<i>Dengda</i> , d.	klakson
	nin ve ya biri-	<i>Benzîn</i> , d.	benzin
	lerinin ardın-	<i>Mizawir</i> , n.	sahte, sahtekar
	dan konuşma	<i>Pê li erdê kirin</i>	karaya basmak,
<i>Bi cih bûn</i>	yerleşmek		karaya çıkmak
<i>Agahdar</i>	uyarmak, ha-	<i>Destûr xwestin</i>	izin almak,
<i>kirin</i> , g. f.	berdar etmek		müsade istemek
<i>Avêtin pişt</i>	kulakardı	<i>Peyvandin</i>	konuşturmak
<i>guhê xwe</i>	etmek	<i>(bipeyivîne!)</i> g. f.	
<i>Bi dev xweş</i>	lafta güzel	<i>Rastandin</i>	doğrulamak,
<i>kirin</i>	konuşmak	<i>(rastîne!)</i> , g. f.	meşrulaştırmak

GRAMER

Fiiller (Devamı)

Şimdiki ve gelecek zamanların çekimi hikaye bileşik zamanın yardımıyla yapılır.

HABER KİPİ

Master	Emir	Şimdiki zaman	Gelecek zaman
<i>kirin</i> , (yapmak)	tek. <i>Bike!</i> çoğ. <i>Bikin!</i>	<i>Ez dikim</i> <i>Tu dikî</i> <i>Ew dike</i> <i>Em, hon, ew dikin</i>	<i>dê bikim</i> <i>dê bikî</i> <i>dê bike</i> <i>dê bikin</i>
<i>karîn</i> , (yapabilmek)	tek. <i>Bikare!</i> çoğ. <i>Bikarin!</i>	<i>Ez dikarim</i> <i>Tu dikarî</i> <i>Ew dikare</i> <i>Em, hon, ew dikarin</i>	<i>dê bikarim</i> <i>dê bikarî</i> <i>dê bikare</i> <i>dê bikarin</i>
<i>ketin</i> , (düşmek)	tek. <i>Bikeve!</i> çoğ. <i>Bikevin!</i>	<i>Ez dikevim</i> <i>Tu dikevî</i> <i>Ew dikeve</i> <i>Em, hon, ew dikevin</i>	<i>dê bikevim</i> <i>dê bikevî</i> <i>dê bikeve</i> <i>dê bikevin</i>

bi bileşik hikaye zamanının çekim ekidir;

di haber kipinin şimdiki zamanının çekim ekidir;

dê bi haber kipinin gelecek zamanının çekim ekidir.

Sonekler ise aşağıdaki gibidir:

e ve **in** bazı istisnalar hariç **bûn** (olmak) fiilinin şimdiki zamanı gibi, haber kipinin bileşik hikaye, şimdiki ve gelecek zamanı için kullanılır.

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Malbata mîrza Botî di bendera Marsilyayê de pê li erdê dîkin

Eve bender bi keştiyên piçûk û mezin. Ev Marsilya ye, yek ji benderên Fransê yê mezintir. Keştiya me li ber pêgehê sekinî û eve rêwingî pê li erdê dîkin. Piştî gihana me Marsîlyayê; me berê xwe da stasyonê. Emê siwarî trêne bibin da ko herin Parîsê. Trên li stasyonê li hêviya me ye. Li stasyonê mirov pir in, di nav wan de Fransî, Îngilîz, Amerîkanî, Ereb, Îranî, Tirk û Kurd hene. Ji lokomotîfê dîyekî zirav derdikeve. Vê trêne heşt wagon hene, şeş ji bona rêwingiyan, yek wagona xwarinê û wagonê hûrmûran. Li vê trêne dereca diwemîn nîne, ji ber ko ev trêne zûbezek e. Cihên me di wagona sêwemîn de ye, em lê siwarbûn û li cihên xwe rûniştin. Şîrîn bûkîka xwe li waporê ji bîra nekir, hema ko em li trêne bi cih bûn, wê bûkîka xwe ji çenta piçûk derêxist û danî ser ejnûyên xwe. Bûkîka wê porzer û çavheşî e. Piştî ko em li trêne siwar bûn hat bîra bavê min ko cigareyên wî nîne. Min lezê da xwe, ji trêne peya bûm û min jê re du pakêta cigare kirîn. Wê demê diya min jî hat bîra min û min ji bona wê rojnameyek û du kovar kirîn û lezkî vegeriyam û trêne siwar bûm.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Dengê xwe bibire.

Ma ne bes e, te ev tişt deh car gote min.

Ez gelek mijûl im, dev ji min berde.

Sîfrê hilîne û van fincanan ji kerema xwe bibe.

Vê veşartiyê ji tu kesî re mebêje, ev tişt navbira min û te de ye.

Derî bigire û pencerê veke.

Li rûyê min binêre û wilo bipeyive.

Tu çîre çavên xwe davêjî erdê.

Hinek were mezela min.

Ew ji mezela xwe derket û ket mezela jina xwe.

Di tariyê de ji mal der mekevin.

Zaro beriya ko ji mal derkevin, destûra dê an bavê xwe dixwazin.

Deriyê malê bigrin.

Kê pencere vekir?

Ew ji par re hat û bi destên xwe çavên min girtin.

Me di spêdeyê de da rê ji ber ko riya me dûr bû.

Hon vê çîroka kurt bixwînin, ew gelek balkêşe.

Bila kes vê nûçeyê nebihîse, ev tiştêkî gelek veşartî ye.

Xizmetkar bila cilên min bîne, divê ez xwe lezkî pêk bînim.

Temo divê di wextê xwe de me agahdar bike.

Bila her kes di cihê xwe de be, îro sergerînende çavê xwe dê bigerîne mijûlgehan.

Bila zaro di parêzê de bileyizin.

Bavê we razaye, bi dengekî bilind neaxêvin.

Bila Mîrza Elo û jina wî kerem kin.

Rewşa me divê hon bînin ber çavên xwe.

We çire pêşdaniya min ne pejirand (qebûl nekir).

Inkar mekin.

Me avêjin pişt guhê xwe.

Bînin bîra xwe ko ez hevalê we yê dilrast im.

Hûrmûrên hevalê min ji sendûqek, du çentan barbaranek û ji çentezendeke hevedudanî ne. Me ev pirs safî kir, pirseke din ma!

Te wezîfa min rast kir.

Min demjimêra xwe ko te par dabû min, winda kir, divê tu yeke din bidî min, an ne, divê ez ji xwe re yeke din bikirim; lê her wekî tu dizanî pereyê min nîne û bê demjimêr man zehmet e.

Tu li vir çî dikî?

Di bazorê dawîn de neh avger winda bûne.

Were rex min rûne.

Tu duhî êvarê li ku bû, min sê car telefon kir tu kesî bersiv nedida?

Ez û jina xwe em ne li mal bûn û zaro razabûn û herwekî telefon di mezela min a xebatê de ye û ev mezel ji ya mezela zaroyan a raketinê dûr e, bawer ke ew dengê telefonê nebihîstine.

Ma ez li ber te nesekinî me?

Ma wextê me hebû. Ez duhî gelek westiyame.

*–Gurgîn te tu nûçe neda min, gelo cihgirtê kargehxana we îro tê an ne?
Min ne xwarin ne jî vexwarin hene û pereyê min jî nîne, ezê çawan bikim,
kî dê arîkariya min bike?*

*Rêbiran ji min pere xwestin û heta ko canê xwe xelas bikim min hemî pe-
reyê xwe dan wan; lê gava wan dîtin ko min bi sivikahî pereyê xwe dan
wan, bi min hatine rehmê û nîvê pereyê min vegerandin min.*

*We çire ev mehek e ji min re tu name neşand, ma hon nizanin ko hon li
ber dilê min şîrîn in û ez her li we dipirsim. Min nameyeke şand birayê
xwe ê mezinre.*

Te ez bê nûçe hiştim.

*Min duhî tu dîtî û te wilo fikir qey tu min nabînî ma ev tişt ji te re ne kê-
masî ye.*

We ev qumaş ji me nekirîn, em qumaşeke ji wî texlîtî nafiroşin.

–Pesporta min li ba te ye?

Na, min ew da polîsyanê da ko wê ji nû ve bikin.

–Kê ev diyarî şand te?

Wan tu tişt negot te?

*Min bawer fikir ko ew hevalên te ne? Wan bi dev xweşkirina xwe, hon xa-
pandin, ew gelek mizawir in. Min tişteki wilo ji we hevî nedikir.*

Wan ew kuşt û cendekê wî avêtin kendalekê nîzîkî deryayê.

Me ji wan re çend teneke benzîn dan, gelo tê bîra te?

Qenc nizanîm, lê ez ji xwe re dibêjim ko ji heft tenekan ne kêmtir bûn.

Ew kes kî ye?

*–Çawan, tu wî nas nakî ew braziyê min Tacdîn e yê digel kurê te diçû
xendegahê?*

–Tu çire li wî mirovî dixî?

–Seba çî tu lê didî?

*–Ew dizek e, duhî otomobîla min dizî û îro hatibû dixwest hespê min bi-
dize.*

–Min nedizanî.

Tiştê ko dixwazî bikim, gelo tê de feyde heye, heke heye dê bêje min.

Navê wî çî ye?

Navên çar demên salê ev in: bihar, havîn, payîz û zivistan.

–Tu li vê keçikê dinêrf?

–Belê ez lê dinêrim, ew çiqas spehî ye.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Boşandığımızda, evlilik cüzdanımız çok eskimişti, yenilememiz gerektiğini söylediler.

Profesörün söylediklerine hiç dikkat etmedin mi?

O zaman kes sesini.

Sık sık kendi kendime ciddi bir bilim adamı olmayı istediğimi söyledim.

Beni dinlemiyorsun.

Sana söylediklerine dikkat et.

Kes sesini ve önüne bak!

Eğer sınavlarında başarılı olmayı düşünüyorsa, kendi kendisini aldatıyor, çünkü o çok tembeldi ve sık sık dersine geç kalırdı.

Otomobilin hareket etmesi için benzin gerekir.

Bu akşam yemeğe geç kalacağımı anneme söyleyebilir misin?

Saat sekizotuziki treni kırk dakika gecikti ve garda karşılayacağım arkadaşım da bu trenle gelecek.

Bu bacadan tüten duman o kadar siyah ve kötü kokuyordu ki, çevredeki evlerin sakinlerini de rahatsız ediyordu.

Tren yolcu ve malları taşıyor.

Yolcu vapuru Marsilya limanına girdi.

Yolcular valizlerini taşıyor ve hızla gardan çıkıyorlar.

Mantonuzu giydiniz mi?

Gemiler rıhtımın önünde durdular.

Tren ve uçak yolcu ve eşya taşımaya yarıyor..

Duvar da bir delik var.

Ellerin kirli, git yıka.

26

FÊRA BÎST Û ŞEŞEMÎN YİRMİALTINCI DERS

SÖZLÜKÇE

Bawerî anîn (bîne!), geçişsiz f.

Dan hiş (bide hiş!), geçişsiz f.

Qul kirin (bike!), g. f.

Xwe berdan (berde!), geçişsiz f.

Xwe girtin (bigire!), g. f.

Xwe kuştin (bikuje!), g. f.

Xwe sist kirin, geçişli f.

Xwe ragirtin (ragire!), g. f.

Xwe ji kar dan der, g. f.

Çavnêrî kirin, g. f.

Çav lê ketin, geçişsiz f.

Dan ber hev, g. f.

Bendewarî, d.

Nûyî, sıf.

Serekê istasyonê

Nişana çûnê

Mekîneajo

Xêzhesin, d.

Tûnêl, d.

Çavger, e.

inanmak

düşünmek

delmek, zımbalamak

kendini bırakmak

tutunmak, davranmak, kalmak

kendini öldürmek, intihar etmek

gevşemek, demoralize olmak,

-den vazgeçmek

kendini tutmak, tutunmak, kendini

ağırdan satmak

istifa etmek, işten ayrılmak

gözetlemek

görmek

karşılaştırmak, tartışmak

beklenti, bağımlılık

yeni

istasyon şefi

hareket işareti

makinist

ray, demir yolu

tünel

kontrolör

<i>Zengil, e.</i>	Zil, çan
<i>Kemençe, d.</i>	kemençe
<i>Mekîna nivîsandînê, d.</i>	yazı makinası
<i>Gêj</i>	sersem
<i>Xwe bi xwe, xwebar</i>	otomotik, kendi kendine
<i>Bixeter, sıf.</i>	tehlikeli olan
<i>Vîndar, sıf.</i>	enerjik, muktedir
<i>Çewlik, d.</i>	küçük çiftlik
<i>Pispor, n.</i>	eksper, uzman
<i>Nimêj, d.</i>	Namaz
<i>Lava, d.</i>	Dua, yakarış
<i>Xêzan</i>	aile

GRAMER

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Kürtçede fiiller yapıları bakımından dörde ayrılır:

1. Yardımcı fiiller
2. Basit fiiller
3. Bileşik fiiller
4. Deyim fiiller

YARDIMCI FİLLER

Yardımcı fiiller de iki gruba ayrılırlar:

1. *Bûn* fiili gibi, bileşik zamanların çekimine yarayan fiiller
2. *Hatin, dan kirin* vs. gibi bileşik fiilleri meydana getiren fiiller

BASİT FİLLER

Mastar halindeki fiiller bir kök ve bir de sonekten meydana gelir. Mastar

durumundaki bütün basit fiillerde; eğer fiil sesli harfle bitiyorsa son ek **-n**, şayet sesizle bitiyorsa son ek **-in** olur:

dan ve *kirin* gibi

Daha önce de belirttiğimiz gibi:

1. Bütün kiplerin geçmiş zamanları kök esas alınarak çekilir.
2. Şimdiki ve gelecek zaman çekimi bileşik hikaye zamanının yardımıyla yapılır.

BİLEŞİK FİLLER

Bileşik fiiller basit fiiller temel alınarak yapılır. İki grup bileşik fiil vardır:

1. Birinci grup bileşik fiiller; **ra-**, **ve-**, **da-**, **ber-**, **der-**, vs. gibi ön eklerle basit fiilin birleşiminden meydana gelir.

<i>kirin</i>	yapmak	Vekirin	açmak
		Rakirin	kaldırmak
		Dakirin	içeri kapatmak
		Rêkirin	yollamak
		Çêkirin	tamamlamak, yapıp bitirmek
<i>hatin</i>	gelmek, ulaşmak	Dahatin	inmek
<i>anîn</i>	getirmek	Deranîn	çıkarmak, tasfiye etmek
<i>ketin</i>	düşmek	Raketin,	yatmak
<i>dan</i>	vermek	Dadan,	kapatmak
		Berdan,	bırakmak, salıvermek
		Girêdan,	bağlamak, alıkoymak
<i>xwarin</i>	yemek	Vexwarin,	İçmek
<i>bûn</i>	olmak	Vebûn	açılmak

Birinci grupta yer alan bileşik fiiller emir kipinin çekim ön eki olan **bi** öne-
kini, dilek kipinin şimdiki ve gelecek zamanın çekim öneklerini, ne de ha-
ber kipinin çekim ön eki olan **dê bi** ya da **ê bi** eklerini almazlar.

Şimdiki ve bileşik hikaye zamanlarının çekim öneki olan **di** da, önek ve
basit fiilin arasında yer alır.

<i>Vekirin</i>	açmak	<i>veke!</i>	aç!
<i>Wî vedikir</i>	o açıyordu		
<i>Ew vedike</i>	o açıyor		

2. İkinci grup bileşik fiiller:

Bir isim, ya da bir sıfat ile basit bir fiilin birleşiminden meydana gelir.

a) Duruma göre, aşağıdaki örnekle de olduğu gibi bazı basit fiiller
isim ya da sıfattan önce gelebilir:

<i>Pey</i> ard, arka	<i>dan</i>	vermek	<i>Dan pey</i>	takip etmek
<i>Ava</i> kurulu, mamur	<i>kirin</i>	yapmak	<i>Ava kirin</i>	kurmak, inşa etmek

b) Diğer bazı bileşik fiillerde, isim **di** (de) edatıyla olduğu gibi çe-
kim yapılırken bükülür ve **-i** sonekini alır.

Örnekler:

Rast ... hatin, karşılaşmak
Duhî ez rastî birayê te hatim. Dün, kardeşinle karşılaştım

Hin ... kirin, öğretmek
Min ew hînî fransî kir Ona Fransızca öğrettim

c) Bir isim ve bir basit fiilden oluşan diğer bazı bileşik fiillerde, fiilden
önce ya da sonra gelen

Hon gelek hindik radizen. Xew neket çavên min. Ez bi sivikahî bi xew ve diçim.

Ez nameyên xwe li ser mekîna nivîsandinê dinivîsim.

Gundî gelek nan dixwin. Mirovin hene ko hîç goşt naxwin, heşînatî û meywe têrî wan dikin.

Di biharê de berf dihelin.

Her du kurên vî pîrî di kargehan de dixebitin.

Her kes vî tiştî dizane.

Ez dikim li Bazîdê çar heftan bimînim.

Trên hemî li istasyona Diyarbêkrê radiwestin.

Gelo hon ji Hekariyê vedigerin Şemdînanê.

Serbajarê Kurdistanê Tirkîyê Diyarbêkr e.

Bêhişiya vî mirovî hemîyan dikenîne.

Xêzana min li Silvînanê nişteçî ye lê ez, ev du sal in, li Mûşê dimînim ji ber ko xebata min lê ye.

Serxweşî kêmanîyeke gelek giran e, mirov pê bêqedir dibe.

Çire tu bi karên xwe mijûl nabî?

Piştî ko min xwe şûşt ez ji serşokê derketim.

Zivistan e, baran dibare an berf datê.

Min xwe berda xewnên xwe.

Ko tu ket tengiyê xwe ragire, xwe sist meke.

Ez silavan li brayê te dikim.

Silavên min bêje brayê xwe. Bawerîya xwe bi xwe bîne da ko xelk bawerîya xwe bi te bînin.

Çira we xwe di vî cihê talûkedar de avêt avê, ev der têr teht û zinar e.

Sergerîndeyê me ye vîndar xwe bi xwe ev pîrsa zirav û dijwar safî kir.

Duhî min nameyek şand hevalê xwe ye ko li Mêrdînê nişteçî ye.

Wezareta Yewnanî ya nû hêj nehatiye çêkirin.

Wezareta Fransî xwe daye der.

Em wextê xwe bi vê xebatê wînda dikin.

Hemî li me dinêrin.

Hon çi dixwazin?

Hon min nas nakin.

Karker karên xwe dikin.

Bibexşe, tu gelek li hêviya min mayî.

Em zimanê gundiyan û bajariyan seh dikin.

Îro poste nayê.

Hon qehwekê dixwazin?

Kerem ke hinek li ba min rûne.

Hotêla me ji vê otelê paqijtir e.

Xwediyê vê erdûavê ji hemî cîranên xwe dewlemen tir e. Hon ji me pisportir in.

Ez serdestiya te dixwaz im.

Jê re nameyekê binivîse, ew çavnêra nûçeyên te ne.

Xwediyê malê qedrê me girt û ji me re cigare û qehwe da anîn. Ez heta roja Çarşembê li Bedlîsê mam.

–Hon diçin ku?

–Em diçin Kurdistanana Tirkîyê.

–Ew ji ku tê?

–Ew ji Kurdistanana Îranê tê.

–Diyarbakir, Hezargol, Bedlîs, Wan, Semsûr, Mûş, di Kurdistanana Tirkîyê de ne. Bavê min gelek bala xwe dide bûyerên siyasî.

–Li gora we rewşa dinyayê çawa ye?

–Li ser serdestiyên me yên nûyî li eniya şerî nûçe hene?

Hirça birîndar ber bi min ve hat.

Min li ber tu kesî dengê xwe bilind nekir.

Mirov nikare van tiştan bide ber hev.

Navmalî her roj di demjimêr heştan de min hişyar dike, qehwa min tîne, pencereyên mezelê vedike, cilên min dibe û firçe dike.

–Tu hejî çayê dikî?

–Ew ji qehwê gelek hez dike.

–Em di demjmêr nehan de radikevin, Kurdistan pez û mêwiyên xwe dişîne ji derve.

–Tu rojnameyên biyanî dixwînî?

–Belê, rojnameyîne fransî.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çevirin

Tren yedi vagon dan meydana gelmektedir.

Lokomotiften çok duman tütüyor çünkü elektrikli değildir.

Acı çektiğini biliyorum, ama lütfen, kendini koyverme, cesur ol.

İşin yeterince iyi gitmediğini görüyoruz.

Başarmanın en iyi yolu işini sevmekten ve bütün azmiyle çalışmaktan geçer.

Onu düşünmedin mi?

Bu çocuk bu sabah okula gitmediğini kabul etti.

Dersin bitmesini sabırla bekliyordu, çünkü diğer çocuklarla aynı zamanda evde olmak istiyordu.

Trende biletleri delen kondüktördür.

Küçük kız annesinin yanında bebeğiyle oynuyor.

İstasyon şefi hareket işaretini veriyor.

Evde sabah kahvaltısı ya da akşam yemeğinin saatinin geldiğini belirtmek için zili ben çalıyorum.

Yemek odasında, masanın etrafına oturarak ve hizmetçinin kendilerine servis yapmasını berleyerek herkes aynı şeyi yapıyor.

Kahvaltıdan sonra babam gazetesini, annem dergisini okur.

Biz okula dönmeden önce ödevlerimizi kontrol ederiz.

Tren rayların üstünde gider, makinist lokomotifinin iyi gitmesine dikkat eder.

Yazı makinesinde yazı yazmayı öğrendim.

Komşumuz çok enerjiktir.

Ziraat okulunu bitiren kardeşim Tacin bir çiftlik satın aldı, orada çalışıyor.

SÖZLÜKÇE

<i>Meşgeh</i>	yaya yolu	<i>Tê gotin</i>	söyleniyor
<i>Derengmayîn, d.</i>	gecikmek	<i>Dibêjin ko ...</i>	söyleniyor ki ...
<i>Pêgeh, d.</i>	rıhtım		deniliyor ki ...
<i>Barkêş, e.</i>	yük taşıyıcı	<i>Bendewar, n.</i>	ilgili
<i>Çavnêrî, d.</i>	dikkat	<i>Guherde</i>	değişik, ayrı,
<i>Piştîgeh, d.</i>	bagaj, sandık, araba bagajı		türlü
<i>Evser, e.</i>	çelenk, tac	<i>Xwendewar, d.</i>	okur
<i>Bîrdarî, d.</i>	anıt	<i>Xwendekar, d.</i>	öğrenci
<i>Yewnanî, n. ve sıf.</i>	Yunanlı	<i>Beranî, n.</i>	yapımcı, üretici
<i>Swêdî, n. ve sıf.</i>		<i>Tenahî, d.</i>	yalnızlık
<i>Spanî, n. ve sıf.</i>	İsveçli	<i>Banknot, d.</i>	para kağıdı, banknot
<i>Alman, n. ve sıf.</i>	İspanyالی		
<i>Civangeh, d.</i>	Alman, Almanyalı	<i>Rojîn, d.</i>	günlük
<i>Gotar, d.</i>	klüp, toplantı yeri konferans, nutuk	<i>Derewker, n.</i>	yalancı
		<i>Daxwazker</i>	talip, aday, is- tekli, isteyen
<i>Dilkêş</i>	çekici, cazip	<i>Bi rêzkî</i>	öncelik, sırasıy- la, düzeniyle
<i>Pêçvezan, n.</i>	tercuman		
<i>Ji bîra kirin</i>	unutmak	<i>Pêçve, d.</i>	çeviri
<i>(bike!), g.f.</i>		<i>Bîrdar</i>	zeki akıllı,

<i>Anîn ber çav</i> (<i>bîne!</i>), g.f.	göz önüne almak	<i>Bîrbir</i>	ergin, reşit
<i>Dan pey</i>	kovalamak	<i>Ser jê kirin</i>	kesmek, başını kesmek
<i>Berdan</i> (<i>berde!</i>), g.f.	bırakmak, salı- vermek	<i>Guhdarî kirin</i> (<i>bike!</i>), g.f.	dinlemek, kulak vermek
<i>Givaştin</i> (<i>bigivêşe!</i>), g.f.	sıkmak	<i>Girêdan</i> (<i>girêde!</i>), g. f.	bağlamak
<i>Pejirîn</i> (<i>bipejire!</i>), g.f.	kabul etmek tamamlamak,	<i>Dereng mayîn</i>	gecikmek, geç kalmak
<i>Gihandin serî</i> (<i>bigihîne!</i>), g.f.	bitirmek	<i>Çavnêrî ... kirin</i>	beklemek, gözü yolda olmak
<i>Diyar kirin</i>	açığa vurmak, açıklamak	<i>Peywendî... danîn</i>	ilişki kurmak, ilişkiye geçmek, bağlantı kurmak ilan etmek,
<i>Dan pey hev</i> (<i>bide pey hev!</i>) g. f.	peş peşe vermek		

GRAMER

DEYİM FİİLLER

Deyim fiiller:

1) Basit ya da kaynaşmış bir edatla bir fiilin birleşiminden,

2) Basit ya da kaynaşmış bir edat ile her hangi basit bir kelime ve fiilin birleşiminden meydana gelir.

Çav lê ketin
görmek, gözüne ilişmek

Duhî, bi rê ve çavê min li Tacîn ket.
Dün, yolda giderken, Tacini gördüm.

Li hev anîn
barıştırmak, anlaştırmak

Min hevalên xwe li hev anîn.
Arkadaşlarımı barıştırdım.

İstisnai bir durum olarak, bazı deyim fiillerde, kaynaşmış edat isim ile fiil arasında yer alabilir.

Dest pê kirin
başlamak

Min dest bi dersa xwe kir.
Dersime başladım.

Bazı deyim fiillerde ise, edat zamir ile kaynaşabilir ve diğer bazı durumlarda da, isim cinsiyet eki alabilir.

Jê = Ji

min
te
wî
wê
me
we
Wan

Jê hez kirin sevmek *Min ji wî hez kir* onu sevdim

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Berika tifingê li min ket.

Wî çire li kurê xwe xist.

Tu çima vî zaroyî aciz dikî?

Jê bigere! Min hevalên xwe li hev anîn.

Ez hevalên xwe li hev tînim. Ez ji te hez dikim.

Tu ji vî bajarî hez dikî?

Belê ez jê hez dikim.

Min ji bîra kir.

Ez ji bîra dikim.

Min dest bi dersa xwe kir.

Tu dest bi dersa xwe dikî?

Belê, ez dest pê dikim.

Min ji wî hez kir. Min hejî wî kir.

Ez li hespê xwe siwar bûm. Ez siwarî hespê xwe bûm.

Zarotiya xwe bîne ber çavê xwe.

Rêwingî ji trêne peya dibin.

Trêna wî di demjêr heft û pêncî û pencan da diçe.

Mirovekî giran nabe lezê bide xwe û ecelê bike.

Mirovek bi rê ve diçû.

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Hatina Me ya Parîsê

Demjêr bîst û nîvan de trêna me çaha Parîsê, stasyona Liyonê, li ser meşgeha bîst û sêwemîn. Derengmayîn tunebû. Xizm û hevalên rêwingîyan ji xwe re bilêtên ketina pêgehê ne kirîbûn. Ew hati bûn pêrgîna xizm û hevalên xwe û diyar dibû ko demeke ew li hêviya hatina trêne bûn. Hinan destên xwe, hinên din şewqeyên xwe û hinên dîtir destmalên xwe dihejandin. Trêna rawesta. Mîrza Botî banî berbarekî kir. Barkêşek hat û çente hilanîn û danîn girgirokeke piçûk. Ji nişka ve mîrzayek ber bi me ve hat û bavê min ew hema nas kir. Ew hevalê bavê min yê zanîngê mîrza Hevind bû, pismamê diya min. Wî destên me hemîyan givaşt û me hemîyan hevûdu maç kir.

Wî got bavê min: "Gelo gera we çawan bû, hon çawan in?"

Bavê min lê vegerand: "Spas, em hemî baş in; gelo jin û zaroyên te çawan in?"

Spas, ew jî baş in. De niho em herin mal, jin û zaroyên min çavnêriya we dikin."

Bavê min pirsî:

–Te li kîjan hotêlê mezê kirî kirin?

- Li hotêla Parîsê, emê bi rê ve li ber biborin û çenteyên we deyninê.

Em û, barkêş ji stasyonê derketin, barkêş çente danîn li piştîgeha otomobîlê, bavê min heqê barkêşî da û em hemî li otomobîla pismamê diya xwe siwar bûn û me da rê.

Serhengên Kurd evserek danîne bîrdariya Eskerê Bênav.

Hon pereyên Yewnanî napejirînin ango qebûl nakin?

Mihendîzê Swêdî duhî ketiye rê û di wan rojan de de bigehe cihê xebata xwe.

Tê gotin ko ev bazirganê Kurd gelek dewlemend e.

Ez kitêbeke Spanî dixwînim.

Ew nivîskeke ango kitêbeke Almanî dikire.

Duhî min di civangeha me de guhdariya gotareke fFansî kir, ev gotar gelek dilkêş bû.

Hevalên min ji zimanên fransîzî û inglîzî pêçveyan dike.

Pêçekarê me gelek bîrdar e.

Ez gelek hejî zimanê îtalyanî dikim, lê heçî birayê min ê mezine ew ji zimanê rûsî hez dike.

Zimanê rûsî gelek asê ye dewlemend e, lê ew gelek dijwar e, nemaze bi-lêvkirina wî.

Berî firanvînê ez û hevalan, em hinik geriyan.

Beriya ko ez ticaretxana xwe vekim min bi bendewarê guherde girêdaniyek danî.

Ev nîv demjêr e ko diya min ji mal derket û ez nizanim kengê ewê vegere.

Aşağıdaki Dialogu ve Metni Türkçeye Çeviriniz

–Hon bi inglîzî dizanin?

–Na, ez pê nizanim.

–Gelo vê êvarê hon dikin bèn meyvanxana me?

–Bibexşîn, min wext nîne. Zaroyên we qet naçin xwendegahê?

–Di gundê me de xwendegah nîne.

–Em cilên kevin li xwe nakin wernagrin.

–Hon qet nayên Fransê?

–Carina em tênê. Tu xweş bala xwe nadî heywanên xwe.

–Ma hon ji şîraniyan hez nakin?

–Ne gelek.

Ji nîvro û heta êvarê me xwar û vexwar. Şirketa me kartolan ji beraniyan dikirin û difiroşin welatên biyanî. Em nikarin bi hemiyan re baxêvin û planên me diyar bikin ango eşkere bikin. Ez dixwazim herim bajêr û ji xwe re cilîne nû bikirim, gelo tu dikî digel min bê? Çire no, ji xwe ez dikanê baş nas dikim, ezê wê pêş te bikim, ji xwe xwedyê wê biraderê min e. Vê otomobîlê rawestîne û riya me ji ajokerî bipirse. Ev çend roj in ez nesax im û te hîç li min nepirsî, ma biratî wilo ye? Zaroyên vî kalî nayên cem û lê miqate nabin, divê em car car herin ba wî, heyê ko ev mirov wilo di tenêyî de dimîne; Xwedê dizane tenêti çiqas dilê wî teng dike. Karkerê gumrikê yê ko çav li hûrmûrên rêwingiyan digeran di çenteya bazirgane-kî de bankenotîne biyanî peyda kirin.

Her çend jî agirê dijminan gelek xurt bû eskerên me êrîş kir û pêş ve çûn. Xortê ko di karê xwe yê îronî de besî xwe pere kar nake dixwaze ji xwe re xebateke din peyda bike. Tu kes baweriya xwe bi derewkeran nayêne.

*Ma kesek heye ko berxistiyeye hinde hêja û girane bi şûnda vegeerîne.
Navên mirovên ko diçin û tên li vê defterê binivîse.
Ezê nameyên daxwazkeran bidim peyhev û bi rêzkî bersîva wan bidim.
Yên ko bi ya qanûnê nakin, zû an dereng, dê bêne êşandin.
Kanî li pêş mizgeft e. Kes nîne ko wî nas nake.
Bikeve hundur, kes te nabîne, dinya tarî ye.*

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Fransızca eğitiminin çok zaman aldığını biliyor muydunuz? Bu dili öğrenmek için yıllarca çaba sarfetmek gerektiği söyleniyor.

Babamın kitaplarını alfabetik sıraya göre dizmek gerektiğini tümüyle unuttum.

Gidişinizin haberinin bütün şehre yayıldığını söylüyorlar. Burada çok tanınıyorsunuz; gideceğiniz şehirde de, işinize yarayacak ve hoşunuza gidecek iyi ilişkiler geliştireceğinizi ümit ederim.

Babam çocukluğunu anlattığında onu büyük bir zevkle dinliyorum.

Bu çiçekleri toplayın, bağlayın ve onlardan güzel bir taç yapın.

Geciktiğimden dolayı, lütfen, özürümü kabul edin.

Çok üzgün olan kızımı teselli etmekte geciktim. O oyuncak bebeğini düşürdü. Kafası kırıldı; boynu kırılmış sıradan bir oyuncak bebekten başka bir şey değil. Ve küçük kızım durmadan ağlıyor... ağlıyordu.. Dudaklarında mahcup bir gülümseme için zaman gerekiyordu.

Hepiniz dinleyin!

Size sansasyonel bir haberim var!

Tren zamanında geldi.

Ne demek istiyorsunuz?

Çok zengin ve o denli tanınmış üretici kimseyi tanımıyor ve eminim yalnızlık hissi altında eziliyordur.

Bir yalancıya güvenmek mümkün değil.

Tıp üzerine verilen fransızca konferansın çevirisinin çok enteresan olduğu söyleniyor.

Küçük kardeşine iyi bak. O henüz çok küçük, zar zor yürüyebiliyor.

Büyük babanın koltuğuna oturmak için izin al. İzin almazsan, seni orada görmek onun hiç hoşuna gitmeyecek.

Bu haber yazılı olarak doğrulanacak.

Hiç hatırlamıyorum, iyice dikkat etmedim.

O halde kes sesini!..

SÖZLÛKÇE

<i>Navend</i> , d.	merkez, orta	<i>Bêdêng</i>	sessiz
<i>Qeza</i> , d.	kaza	<i>hesûd</i>	kıskanç
<i>Dêr</i> , d.	kilise	<i>Dergevan</i> , n.	kapıcı
<i>Gasingeh</i> , d.	meydan, gar	<i>Nexweşnêr</i> , n.	hasta bakıcı
<i>Derîzan</i> , d.	eşik, peron	<i>Tiyatrovan</i> , n	tiyatrocı, aktör
<i>Pêlekê</i>	bir an, bir süre, bir dalga	<i>Xebitandin</i> (<i>bixebitîne!</i>), g. f.	çalıştırmak
<i>Wextê gotî</i>	belirlenmiş an	<i>Winda kirin</i>	kaybetmek
<i>Veqetîyan</i> (<i>veqete!</i>), g. f.	ayrılmak	<i>Hilciniqîn</i> (<i>hilciniqe!</i>), geçişsiz f.	irkilmek, sıçramak
<i>Qal kirin</i>	söz etmek		
<i>Warxan</i>	apartman		

GRAMER

Geçişli ve geçişsiz fiiller, geçmiş zaman çekimlerinde aynı çekim öneklerini alırlar, ama değişik sonekler alırlar.

Yine geçişli ve geçişsiz fiiller, şimdiki ve gelecek zaman çekimlerinde aynı çekim eklerini ve sonekleri alırlar.

Ancak ses uyumu için, fiil kökünün sesli ya da sessizle bittiği duruma göre sonekler de değişir.

Her üç tekil ve çoğul şahısın da çekim öneki ile soneki aynıdır.

Nesnenin çoğul olduğu durumda sonek de çoğul olur.

Eğer fiil kökü bir sesliyle bitiyorsa çoğul sonek **-in**, şayet bir sessizle bitiyorsa **-n** olur.

Geçişli fiillerin geçmiş zamanlarının oluşumu

		çekim ekleri	sonekler sesli - sessiz kök için
	Hikaye bileşik zaman	<i>di</i>	- -
HABER	Di'li geçmiş zaman	-	<i>ye iye</i>
KİPİ	Miş'li geçmiş zaman	-	- -
	Miş'li geçmiş zamanın hikayesi	-	- <i>i</i>
ŞART	1. Geçmiş zaman	<i>bi</i>	<i>ya a</i>
KİPİ	2. Geçmiş zaman	<i>dê bi</i>	<i>ya a</i>
DİLEK			
KİPİ	Hikaye bileşik zaman	-	- <i>i</i>

Her üç şahısın tekil ve çoğul çekim ekleri ile son ekleri aynıdır.

Nesne çoğul olduğu zaman sonek de çoğul olur.

Çoğul şahıslarda fiilin kökü sessiz bir harfle bittiği zaman **-in**, sesliyle bittiği zaman **-n** dir.

Olumsuzluk için şu hatırlatmayı yararlı görüyoruz:

Haber kipinin şimdiki zamanı için **na**,

zanîn, kirin gibi bazı istisna fillerin haber kipinin şimdiki zamanı için **ni**,

dilek kipinin şimdiki zamanı için **ne**,

emir kipi için **ne**,

bütün fiillerin geçmiş zamanları için **ne** olumsuzluk eki kullanılır.

Bu olumsuzluk ekleri fiilin önüne gelir. Birinci grup bileşik fiillerde, çekim öneki **di** de, olumsuzluk eki **ne** gibi önek ile fiil kökü arasında yer alır ve gelecek zaman çekim eki **bi** de kullanılmaz.

Aşağıdaki Metinleri Türkçeye Çeviriniz

Ber bi Navenda Bajêr ve

Kuçe û kolanên dora stasyonê ne gelek fireh in û ew teji otomobîl in. Lê otomobîl bêdeng in, dengdayên xwe naxebitînin.

Otomobîla me hêdî hêdî dest bi meşî dike. Xalê me divê her li dora xwe binêre da ko qezayek çênebe. Bi rê ve em Tûr Eyfelê, dêra Medlenê dibînin. Gasingeha Konkordê geleke mezin, fireh û çeleng e. Ez û Şîrîn em gotinekî bilêv nakin. Çavên me mezin vekirî li dikan û avahiyan dinêrin.

Xalê me meşa otomobîlê hêdî dike, eve em gihane hotêla xwe. Dergevanê hotêlê û xortek tèn, silavan li me dikin û deriyên otomobîlê vedikin. Xalê min dibêje wan: "Ji kerema xwe çenteyan bibin, emê êvarê bèn."

Dergevan deriyên otomobîlê digire û em berê xwe didin mala xalê xwe. Mala xalê me di nav bexçeyê piçûk, lê xweş biservehatî ye. Heravekî dergehê bexçê mezin e otomobîl tê heta derîzanê! Xelkê malê li ber derîzanê li hêviya me ne: "Hon li ser çavan hatin." Ew dibêjin me.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Sibe tuê çi bikî?

Heye ko ezê herim tiyatroyê.

Emê ji birçîna bimirin.

Honê li Erzinganê cihgirê me bibînin?

Min bawer dikir ko ew berî mehekê çûye Diyarbêkrê.

Diya min ya nexweş li Mûşê ye, ezê di van rojan de herim, da ko wê bibînim.

Nexweşnêrên vê nexweşxanê gelek delal in û baş bala xwe didin nexweşan.

Rêwîngiyên ko îro bi balafirê tên bajarê me, dê heftêkê li vir bimînin. Hikûmet diji welatparêzên kurd li çareyan digere.

Kurd çi dixwazin? Kurd xwendegahine kurdî dixwazin, Kurd dixwazin bi zimanê xwe nivîs, rojname û kovaran çap bikin.

Di demjêr çaran de, li stasyonê emê li hêviya hatina we bimînin.

Hon sibê nayên?

Honê firavîna xwe li ku bixwin?

Divê hon wan wêneyan pêş kesekî pispore bikin.

Li paş me ve otomobîlek tê.

Dayika wî ya ko ji bazarê vedigeriya pakêtên xwe yê giran danîn ser rûniştêkê.

Elbika ko di bin dolabê re ye jê derîne.

Tu çire nivîsên xwe dananî ser masa xebatê.

Mêrê hesûd pêlekê ji jina xwe veneqetiya.

Di nav heftêkê de warxana ko me kirî dê bête vala kirin.

Ez xwarina xwe, di xwarinxaneyê ko di pêşberê mala me de ye, dixwim.

Di rojnama Riya Nû de, îro li ser rewşa Kurdistanê nivroyî benedê baş heye, lê kê ew nivîsand nizanîm. Dersdar zaroyên ko di dema dersê de dileyistin êşandin.

Tiyatrovanê navdar di navbera du jinên gelek ciwan û çeleng rûniştibû.

Hevqas ji min dûr meçin, emê hevûdu wînda bikin.

Min barbarana xwe danî li ser masa piçûk, ya ko di navbera derî û pencereyê de ye.

Gelo em dereng namînin?

Na, hêj zû ye, mala wî di teniştaya mala me de ye.

Şîv di demjimêr çendan da ye? Şîv di demjimêr heştan de ye.

Pîrejînê bi ax û girînan ji her kesî re qalî derdên xwe kirin, lê kesî guh ne-da.

Gundiyekek ji nişka ve helciniqî, qîr kir û got: "Pereyên mi dizîn".

Herwekî otomobîla me teji cebilxane bû, heta ko bobelatek çênebe, em di cihên têrxelk re hêdîka û bi baldariyê mezin derbaz dibûn.

Demjimêr çend e?

Demjimêr yek e.

Demjimêr çar û nîv e. Demjimêr pênc kêmbîst e. Demjimêr şeş kêmbîst e.

Serê sibehê em ji Mêrdînê derketin û me berê xwe da Sêrtê. Em ji malê demjimêr deh kêmbîst nehanê derketin. Wan karên xwe di wextê gotî de qedandin. Zaroyan cilên xwe li xwe kirin. Sînemê zivistanîya xwe ya nû wergirt.

Aşağıdaki Metni Kürtçeye Çeviriniz

Hayal kurarak zaman kaybetme.

Buraya gel, bu arabayı çalıştırmama yardım et.

Ayrılık saatimiz belirlendi.

Bunca yıl beraber yaşadıkten sonra ayrılmak çok zor.

Şehir merkezinde çok kaza oluyor.

Annem hasta olan kızkardeşim için bir hasta bakıcı getirdi.

Kapı çalındığında öylesine korktum ki hemen irkildim.

Neden durmadan yakınıyorsun?

Kıskançsın, onun için ikisini de birbirine düşürmek istiyorsun.

Bekle beni, kısa bir süre sonra döneceğim.

Evimizin önündeki eşikte duran komşumuzu görmüyor musun? O annem için çiçek ve sebze hazırlıyor. Git hemen ona kapıyı aç.

Meydanın ortasında güzel bir kilise yükseliyor. Onu daha önce hiç ziyaret ettin mi?

Bu üç küçük köpeğin bizim ihtiyar köpeğimizden doğduğunu biliyor musun? O kadar minyonlar ki, annelerine benziyorlar. Onları görmeni çok isterim. Umarım anneleri buna razı olur ve seni ısırmaz.

Burada herkes istediğini yapıyor. Büyük ağabeyim gibi, bazıları çalışıyor, diğerleri oyundan başka bir şey düşünmüyor.

Gelecek davetliler için henüz hiç bir hazırlık yapılmadı.

Lütfen, beni dostunuz Tacin'le tanıştırın. Eğer yanılmıyorsam, daha önce, geçen yıl tatilde onu yine sizde görmüştüm. Büyük ağabeyiyle bu denli ilgilenmesini önemsemiyorum.

Bu aktörü tanımak için önemli bir fırsatı kaçırdın.

SÖZLÜKÇE

<i>Kirê kirin</i> , d.	kiralamak	<i>Pêkhatî</i>	meydana gelmiş,
<i>Hikimxwarî</i> ,	mahkum,		hazırlanmış
<i>Daraz xwarî</i> , n.	hükümlü	<i>Tenişta hev</i>	yan yana
<i>Ji hev dûr</i>	ayrı, uzak, bir-	<i>Dûr û drêj</i>	uzun uzadıya
	birinden uzak	<i>Lîste</i> , d.	liste
<i>Domahî</i> , d.	devamı, sonu	<i>Erd hejîn</i> , d.	yer sarsıntısı
<i>Kesas</i> , d.	mutsuz	<i>Hîlebaz</i> , n.	üç kağıtçı, hileci
<i>Dilsaf</i>	saf	<i>Parêzer</i> , n.	avukat
<i>Parasttîn</i> , d.	savunma,	<i>Dadgeh</i>	mahkeme
	savunmak	<i>Modeketî</i>	modası geçmiş
<i>Kîşwerz</i> , d.	çiftlik	<i>Bendîxane</i>	hapishane
<i>Hilkişiyar jor</i>	yukarı çıkmak	<i>Qîma xwe pê anîn</i>	kabul etmek,
<i>(hilkişe!)</i> ,			razı olmak
geçişsiz f.		<i>Kûrtir kirin</i> ,	daha da derin-
<i>Raberî kirin</i> , g. f.	göstermek	<i>(bike)</i> g. f.	leştirmek
<i>Peyvendi danîn</i> ,	ilişki kurmak,	<i>Veşartin</i>	saklamak,
g.f.	ilişkide bulun-	<i>(bîne!)</i> g. f.	gizlemek,
	mak		saklı tutmak
<i>Polîsxane</i> , d.	polis karakolu;		tatmin etmek,
	polis evi	<i>Têrandîn</i>	doyurmak
<i>Bêhiş</i>	akılsız	<i>(bitêrîne!)</i> g.f.	

GRAMER

GEÇİŞSİZ FİİLLER

Geçişsiz fiillerin kendilerine has sonekleri vardır:

GEÇMİŞ ZAMANLARIN HABER KİPİ

	Sessizle biten kökler için	Sesliyle biten kökler için
Hikaye bileşik zaman	tek. <i>m, -, -</i> çoğ. <i>n, n, n</i>	<i>im, i, -</i> <i>in, in, in</i>
Di'li geçmiş zaman	tek. <i>-me, -yi, -ye</i> çoğ. <i>-ne, -ne, -ne</i>	<i>-ime, -iyi, -iye</i> <i>-ine, -ine, -ine,</i>
Miş'li geçmiş zaman tek.	<i>m, -, -</i> çoğ. <i>n, n, n,</i>	<i>-im, -i, -</i> <i>in, in, in</i>
Miş'li geçmiş zamanın hikayesi	tek. <i>-, -, -</i> çoğ. <i>-, -, -</i>	<i>-i, -i, -i</i> <i>-i, -i, -i</i>

ŞART KİPİ

1. Geçmiş zaman	tek. <i>-me, -ya, -ya</i> çoğ. <i>-na, -na, -na</i>	<i>-ama, -aya, -aya</i> <i>-ana, -ana, -ana</i>
2. Geçmiş zaman	tek. <i>-ma, -ya, -ya</i> çoğ. <i>-na, -na, -na</i>	<i>-ama, -aya, -aya</i> <i>-ana, -ana, -ana</i>

DİLEK KİPİ

Hikaye bileşik zaman	tek. -, -, -	-i, -i, -i
	çoğ. -, -, -	-i, -i, -i

Bezîn (koşmak), **revîn** (kaçmak) fiillerinin kökü **-i** ile bitmesine rağmen, haber kipinin hikaye bileşik zamanı ile miş'li geçmiş zamanının ikinci teşkil şahısı **yi** sonekini almaz.

Tam tersine, yine bu fiiller, şart kipi çekiminde de, kökünün sonu bir sessiz harfle biten fiillerle aynı soneklere alırlar.

Geçişli ve Geçişsiz Fiillerin Şimdiki ve Gelecek Zamanlarının Çekimi

Şimdiki ve gelecek zamanın çekiminin emir kipinin yardımıyla yapıldığını daha önce belirtmiştik.

Bu fiiller aynı önek ve soneklere alırlar.

Önekler şunlardır:

bi emir kipi için

di haber kipinin şimdiki zamanı için

dê bi haber kipinin gelecek zamanı için

bi dilek kipinin şimdiki ya da gelecek zamanı için.

Sonekler de şunlardır:

-e emir kipinin tekili için

-in emir kipinin çoğulu için

-in, -i, -e, -in, -in, -in, haber ve dilek kiplerinin şimdiki ve gelecek zamanları için.

Emir kipinin çekiminde, eğer kök uzun bir sesliyle başlıyorsa önekin **i** sesi düşer. Yine bu uzun sesli, haber kipinin şimdiki zamanının olumsuzluk ekinin seslisini de ortadan kaldırır.

Öte yandan, şayet emir kipinin kökü sesli bir harfle bitiyorsa, emir kipinin soneki kullanılmaz ve dilek kipi ile haber kipinin şimdiki ve gelecek zaman soneklere de şöyle olur:

m, -, -, -n, -n, -n.

Haber kipinin gelecek zamanının çekim örnekleri isteğe göre kullanılan üç formdan ibarettir:

dê bi, ê bi ya da *wê bi*.

dê, ê ya da *wê* gelecek zaman ekleri ya öznenen hemen sonra ya da fiilden önce gelir.

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Li Mêvanxanê

Piştî ko me xizmên xwe dîtin, me bî hevre şîveke gelek bi çêj xwarin û wextekî xweş derbaz kirin hatin mêvanxanê. Bavê min navê xwe got, gerîndeyê mêvanxanê. Wî li bavê min vegerand û got:

–Belê, hefta borî hevalê we ji bo kirêkirina du mezelan -yek bi serşok- telefonî me kir. Ev her du mezel ji bona we pêkhatî ne. Yek ji wan di qata yekemîn, ya din ya çaremîn de ye.

Bavê min, gava bihîst ko her du mezel ne di teniştê hev de ne, dil teng bû û gote gerîndeyî; du mezelên ji hev dûr ji bona me ne baş e."

Gerînde defterek mezin ya ko li ser masa wî ya xebatê de bû vekir, dûr û drêj lê nêrî û dawiyê got bavê min: "Bes ji bona şevêkê qîma xwe pê bînin Mîrza, sibe mezela ko di rasta mezela we de ye, dê vala, be, ezê wê mezelê bidim we".

Ji xwe em westiya bûn, xewa Şîrînê dihat. Em di dîwanxana hotêlê de pir neman, hilkişiyar jor û wexteke drêj ne borî em hemî razan.

Em der zanîngehê zanîna xwe her û her kûrtir dikin. Ew mirov mîna yekî

karşkênandî dixuye. Bendên rojnameyên ko di domahiya vê hetê de derketine rewşa cotkaran çawa ye bi rastî didin zanîn.

Gerînde nivîstûka yên ko duhî dest bi xebatê kirine diqedîne. We yên ko duhî bi wapora dawîn hatine dîtin? Min li ser vê kaxezê navên yên ko sibê divê vegerin welatê xwe nivîsand. Kî ji tirênê peya dibe?

Kê got te ko ez êdî nayim Entebê? Ez ne hinde dilsaf im ko baweriya xwe bi gotinên vî hîle bazî bînim..

Ne em in ko yên vê rastiyê veşêrin!

Parezêr parastdariya xwe da dadigahê ango mehkemê. Dersdar pesnê zaroyên ko qenc hîni dersên xwe bûne dan. Min ji hevalê xwe yê ko di van rojan de ji Mûşê vedigere û tê Bayezîdê nameyek girt. Qerta ko wî hefta borî şand bi min gelek spehî bû.

Min telegrafek şand hevalkarê xwe yê ko li Parîsê ye û dawiya meha gulanê dê bê hire. Hon wan nimûneyên modeketî û kêmxwestî raberzî bazirganê ko sibe dê bê dikana me bikin.

Kî yê ew biyaniyê dewlemend ko dike erdûava Şero bi bihayekî giran bikire û li vir nişteçî be? Rencberên ko rojanîyên xwe nestandibûn dev ji xebatê berdan.

Ma xwendekarê ko gêrbûna xwe neqedandiye çawan dikare bibe dersdar?

We dikarî bû ji bona me tişteçî bikin, lê we dil nekir. Wilo dixuye ko daraxwarî xwe ji girtîgehê azad kir.

Hêviya me ye ko emê bikarin beriya ko meh biqede du sed tonên din bindeq bifroşin Fransê.

–Tu dikarî bihayê vê gustilkê bibêjî?

–Ma mirov dikare hinde bêhiş be!

–Em kengê dikarin hêzên xwe bicivînin!

Mirov heta ko bikare di pîrîtiyê de xweş bijî, divê di ciwaniya xwe de gelek bixebite û peran kar bike. Em dixwazin bi karxaneyêke mezin peywendiyekê deynin, ya ko dikare hewcedariyên me bîne serî ango bitêrîne. Min ji Mîrzayê ko rojame xwendiyê nûçeyên dawîn seh kirin. Îro mirovê ko cizdanê xwe winda kiribû hat polîsyanê. Ez parêzerê ko ew name nivîsand nas dikim.

Aşağıdaki Metni Kürtçeye Çeviriniz

Bu şehire yeni geldiğimizde, küçücük bir ev kiraladık. Ama o günden beri, sayımız çok çok arttı çünkü şimdi amcamın ailesi de bizimle oturuyor. Şimdi babam daha büyük bir ev arıyor. Sizin evin karşısındaki evi kiralayalım! Senin hakkında söylediklerini uzun uzadıya dinledim. Şayet burdan gidersek, birbirimizden uzak kalacağız. Yugoslavya'daki yer sarsıntısından sözedildiğini duydun mu? Bu zavallı insanlar için bu büyük bir mutsuzluktur. Git bana lazım olanı al. İşte alınacak eşyaların listesi.

Kışın hava soğuk olur. Çok önceden kışlık elbiseler hazırla.

Okulda çok çalışıp başarılı olan öğrencileri memnun etmek lazım. Tembel ve başıboş olanlar cezalandırılmalı.

Odama çık ve bana küpelerimi hazırla. Bu akşam Temo'yla tiyatroya gitmeme izin veriyor musun?

Onu kabul ediyorum, ama bana gösterimden hemen sonra eve döneceğine dair söz ver.

Bu cümleyi iyi anlamadım; onu derinlemesine araştırmalıyım.

–Arkanda neyi saklıyorsun? Düşünceni en ince ayrıntısına kadar anlat.

–Bu çocuğun neyi olabilir?

–O her zaman yorgun ve ağrı hisediyor.

–Bu bardakta ne var?

–Annene ve babana bu akşam size geleceğimizi söyle.

–Resmi evraklar polis karakolunda parafe edilir.

–Neden dikkat etmiyorsun? Anladığını söyledin ama kendi kendini aldattın.

Yarın sabah benimle koruluğa gelip ata binmek için babandan izin iste.

–Hayatın güzel olduğunu ve iyi yaşamak gerektiğini kendi kendime söylüyorum.

30 FÊRA SIHEMÎN OTUZUNCU DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Felitandin (bifelitîne!), g.f.</i>	kurtarmak, çözmek, serbest bırakmak
<i>Hilkêş, d.</i>	asansör, yük asansörü
<i>Nimre, d.</i>	numara
<i>Rûnivîn, e.</i>	çarşaf, nevresim, yatak yüzü
<i>Rûbalgeh, e.</i>	yastık yüzü
<i>Lihêf, d.</i>	yorgan, örtü
<i>Nivînpûş, d.</i>	yatak yüzü
<i>Bişkoj d.</i>	düğme
<i>Ziringî, d.</i>	zil sesi, çingirak sesi
<i>Zengilok, d.</i>	zil, çingirak
<i>Bişkoja zengilokê</i>	zil düğmesi
<i>Destşok, d.</i>	lavabo, tuvalet kabini
<i>Avrêj, d.</i>	pisuvar
<i>Serban, e.</i>	çatı
<i>Şeşderb, d.</i>	tabanca
<i>Asêgeh, d.</i>	sağlam yer, sağlam mevzi
<i>Navçî, n.</i>	aracı, ortacı
<i>Navçîtî, n.</i>	aracılık
<i>Felat, d.</i>	serbestlik, kurtuluş
<i>Tê bawer kirin</i>	inanılabilir, inanılır

Çi wext hon dixwazin

Şehbenderxane, d.

Qonsulxane, d.

Qonsul, n

Demborî

Zû bi zû

Bivê nevé

Bêgotinî, d.

Wî bêgotiniya min kir

Wî bi ya min nekir

Bê gotin

Mirovekî bê gotin e

Proivîs, d.

Parhevî, d.

Civîn, c.

Komt.ûn, d.

Ew wekîhev in

Dilkêvir, n.

Kom

Nixumandin (binixumîne!), g. f.

Gazî kirin (bike!), g. f.

Ziringîn (biziringe!), g. f.

Hedidandin (bihedidîne!), g. f.

Derve dan (bide!)

Dest ... hilanîn (hilîne!), g.f.

Felîtn (bifelîte!), geçişsiz f.

Bêgav man (bimîne!), geçişsiz f.

Bî cîh anîn (bîne!), geçişsiz f.

Şîn bûn (bibe!), geçişsiz f.

Ziringandin (bizirgîne!), g. f.

ne zaman istiyorsunuz

büyükelçilik

konsolosluk

konsolos

zamanı geçmiş, geçmiş zaman,
müruru zaman

hemen, çar çabuk

ister, istemez

dinlememezlik, karşı geliş

o beni dinlemedi,

bana karşı geldi

benim dediğimi yapmadı

sözsüz

sessiz bir adam, konuşmayan,

konuşmayı sevmeyen insan

program

ticari şirket

toplantı

toplantı, toplanmak

eşittirler, bir birlerine benziyorlar

taş kalpli, acımasız

grup

örtmek, saklamak

çağırarak, seslenmek

çınlamak, zil çalmak

tehdit etmek

itiraf etmek kabul etmek

el kaldırmak, direnmek

kurtulmak, serbest olmak

çaresiz kalmak, mecbur olmak

yerine getirmek, sözünü tutmak,

yeşermek, büyümek, gelişmek

çalmak, zil çalmak

GRAMER

Fiil Çekiminde Olumsuzluk

Bütün fiillerin geçmiş zamanının olumsuzluk eki; **ne-** dir ve fiilin önüne gelir.

Örnek:

Min nedît

Olumsuzluk eki **bi-** ve **di-** çekim eklerinin yerini alır:

Min bikira

Min nekira

Min bidaya

Min nedaya

Birinci grup bileşik fiillerin çekiminde, **-ne-** olumsuzluk eki çekim eki **bi** gibi, önekle fiil arasında yer alır ve **bi** nın yerini alır.

Min vekir

Min venekir

Min vedikir

Min venedikir

Bileşik Fiillerin Çekimi (Devamı)

Aşağıdaki fiillerde olduğu gibi, kökü uzun bir sesliyle biten bazı birinci grup bileşik fiiller;

Deranîn

çıkarmak

Derxistin

çıkarmak

Hilanîn

kaldırmak

Hilavêtin

fırlatmak

haber kipinin hikaye bileşik zamanı iki türlü çekilir:

Min derdianî

ya da

Min dertanî

<i>Min derdiêxist</i>	ya da	<i>Min dertêxist</i>
<i>Min hildianî</i>	ya da	<i>Min hiltanî</i>
<i>Min hildiavêt</i>	ya da	<i>Min hiltavêt</i>

Bazı basit fiillerin mastarının değişik formları vardır:

<i>Dan</i>	ya da	<i>Dayîn</i>	vermek
<i>Bûn</i>	ya da	<i>Buyîn</i>	olmak
<i>Man</i>	ya da	<i>Mayîn</i>	kalmak
<i>Pan</i>	ya da	<i>Payîn</i>	gözlemek
<i>Zan</i>	ya da	<i>Zanîn</i>	bilmek
<i>Bezîn</i>	ya da	<i>Beziyan</i>	koşmak
	ya da	<i>Bezan</i>	
<i>Çêran</i>	ya da	<i>Çêriyan</i>	otlamak, otlatmak
<i>Çêrîn</i>	ya da	<i>Çêhîran</i>	otlamak, otlatmak
<i>Çûn</i>	ya da	<i>Çûyîn</i>	gitmek
<i>Gerîn</i>	ya da	<i>Gerîyan</i>	gezme, dolaşmak
<i>Geran</i>	ya da	<i>Gerîhan</i>	gezme, dolaşmak
<i>Sûn</i>	ya da	<i>Sûtîn</i>	bilemek, sivirtmek, keskinleştirmek
<i>Dûn</i>	ya da	<i>Dûyîn</i>	sıvamak, kaba sıvasını yapmak
<i>Pûn</i>	ya da	<i>Pûyîn</i>	sepilemek, tabaklamak
<i>Nêrîn</i>	ya da	<i>Neyirîn</i>	bakmak
		<i>Nihêrtin</i>	

Mastarının her iki formu kullanılan fiiller de var:

<i>Mirin</i>	ya da	<i>Miriyan</i>	ölmek
<i>Jîn</i>	ya da	<i>Jiyîn</i>	yaşamak
<i>Revîn</i>	ya da	<i>Reviyan</i>	kaçmak
<i>Dirûn</i>	ya da	<i>Dirûtin</i>	dikmek

Bezîn (koşmak) ya da **Revîn** (kaçmak) gibi kökü *î* ile biten geçişsiz fiiller, haber kipinin miş'li geçmiş ve hikaye birleşik zamanı ikinci tekil şahsının *yi* ekini almazlar.

Öte yandan, şart kipinin çekiminde, yukarıda belirttiğimiz bu fiiller kökü sessizle biten fiillerle aynı son ekleri alırlar.

İkinci grup bileşik fiillerin çekiminde, sadece fiil çekilir:

Ava kirin (inşa etmek)	Ava bike! (emir kipi)
Ez ava dikim	Kuruyorum, inşa ediyorum
Êz ava nakim	Kurmuyorum, inşa etmiyorum

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Mezela Mévanxanê

Eve mezela min. Temo ji hilkêşê derdikeve. Navmalîyek deriyê mezelekê vedike. Nimra mezelê sed û bîs û heft e. Tê bawer kirin ko ev mezela, mezela meyvanxanê ya piçuktur e. Esrexa wê nizm e, lê mezela bi xwe şîrîn e. Xalçeyeyeke stûr raxerê dinixumîne. Li ser masa şevê, nêzîkî nivînê, lempeke elektrîkî heye. Nivîn gelek baş e. Temo xweş dê raze. Rûnivîn, rûbalgih û lihêf gelek paqij in. Navmalî dibêje: "Çi wext hon dixwazin dikarin gazî bikin. Eve bişkoja zengilokê, di aliyê çepê yê nivînê de. Destşok û avrêj di aliyê rastî de ne. Rêwingî dikarin, heke dixwazin, xurîniyê di mezela xwe de bixwin..."

Temo lê vedigerîne û dibêje: "Na, spas, ezê xurîniya xwe digel dê û bav û xwişka xwe di mezela xwarinê de bikim."

Navmalî ji mezela derdikeve û derî digire. Temo deriyê ko dide eywanê ango şehnişînê vedike.

Temo niho serbanine cûnreng û hêj serbanine reşkole û cûnreng dibîne. Di nav kuçe û kolanan de ronahî dibiriqin.

Temo vedigere mezela, cilên xwe ji xwe û pêcameya xwe li xwe dike û radekeve û hema bi xew ve diçe.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Nijdevanan şeşderba xwe hilanî û rêwingî hedidandin.

Min destê hevalê xwe digivaşt û spasiyên xwe digot wî.

Em bêî ko li dora xwe binêrin di gasingehê re derbaz bûn.

Me hêdfika nêzîkî li asêgeha dijmin kir.

Bi navê navçî yê honê çiqas bistînin.

Ez nikarim vê êvarê herim ba hevalê xwe.

Min kir nekir dildiziya xwe negot min. Sibê bavê min tê û tu nizanî ew çiqas dixwaze te nas bike.

Ji vir robar nayê dîtî, divê em hilkişin serê girî.

Mirovê ko fêrî tiştêkî nebûye nikare peran kar bike.

Bê desthilanînê hon nikarin ji destê wan bifelitin.

Divê hon berî demjimêr heştan bên, an ne hon nikarin di trêne de ji xwe re cihekî peyda bikin. Divê hon lezê bidin xwe. Xwe bilezîne, eve teksî hatiye.

Konsulxane divê pesporteke nû bide we, em nikari vîzekê deynin ber pesporteke demborî.

Nabe ko hon ji min tiştêkî holê bipirsin.

Jê bipirse, ew dizane.

Nabe ko mirov ji her kesî re her tiştî bibêje.

Nabe ko hon vî tiştî careke din bikin.

Piştî vê şikêrandina giran, bivê nevê, ordiya dijmin xwe dê bavêje bextê me.

Her çi jî be ez bêgotiniya te nakim.

Şirketa me herwekî di mezinkirina mijûlgehên xwe de bêgav ma be jî, ji xwe re ev xaniyê nû kirî.

Kes nikare xwe li minîzê bide alî, ew para me hemiyan e.

Wilo diyar dibê ko hikûmetê nikarîbû bernameya xwe li ser avakirina xaniyên nû ji bona aundiyan. Îsal bicih bîne. Ev pronivîs jî, mîna yên din ma sala ko bê. Hemî pêşdanivên wî hatine bi şûnda avêtin. Heye ko tu nikarîbû rêzên nameva min yên dawîn bixwîni.

Li pêş vê daxwazê birkirî min tiştêkî lê venegerand.

Hon nikarin ji bona min tiştêkî bikin?

Min ceriband, ji min der e.

Dozdar pêşaniyên me nikarî bû bi şûnda vegefirne. Ez nikarim ji we re hinde peran bidim.

Ji bilî Fransê û Îngilistanê Amerîka jî têkilî vê civînê bûye.

Ew wekî hev in.

Yewnanistan welatek e ko titûnên wî li her derî navdar in.

Dilkevir şînbûnê nas nakin.

Aşağıdaki Metni Kürtçeye Çeviriniz

Almanya'ya ve İsveç'e gideceğimden, vize almak için alman konsolosluğuna gitmek lazım. İsveç vizesine gelince, bizzat konsolosu tanıyorum, gidip direk kendisinden vize isteyeceğim. Aynı zamanda pasaportumu da yenilemeliyim; çünkü süresi geçmiş. Çok çabuk yenileyeceklerini sanıyorum. İsveç'li dostum Fransız yengesinin çok kolay aldığını söyledi. Temo öğütlerimi dinlemedi. Babasına karşı saygısızlık etti ve şimdi bunun azabını çekiyor. Ama babası, şu yada bu şekilde onu affedecek. Bu işin çok çabuk olacağına inanmıyor musun?

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Tanrı katında bütün insanlar eşittir.

Kapının açılması için kapıyı çalmak gerekir.

Tabancayı nerede sakladın.

Her tarafta onu aradım, ama bir türlü bulamadım.

Bu sessiz adam yabancılardan sakınmak istiyor.

Elbet, yaptıklarından sonra, kendisini tehdit altında hisediyor.

Suçlu olduğuna göre, suçunu kabul et.

Teyzen nereye gitti? Şehir pazarına mı, yoksa mağazalara mı gitti?

Bu ağaçlar bu topraklarda kolay ve çabuk yetişiyor.

Gezmek için çıkmanın tam da zamanıdır.

Hemen buradan git, eğer gitmezsen kızkardeşin annene henüz burada olduğunu söyleyecek.

Derslerinden söz ettiğimde her zaman sorularımı geçiştiriyorsun.

Bu geceki korku yüreğime indirdi.

Çağırıyorum, ağızım dilim kenetlendi.

O kadar mutluyum ki, sonunda fen bilgisi ödevimi bitirdim.

Annem, altı yaşımıdayken evimiz yandığında olup biten her şeyi bana anlattı.

31

FÊRA SİH Û YEKEMÎN
OTUZBİRİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Dotira rojê</i> , d.	ertesi gün	<i>Çikolate</i> , d.	çikolata
<i>Holandî</i> , n.	Hollanda'lı	<i>Sincûq</i> , d.	sucuk
<i>Berkar</i> , e.	erkek ya da kadın garşon, servis yapan	<i>Riçal</i> , d.	reçel
<i>Simt</i>	zirve	<i>Fotograf</i> , d.	fotograf, resim
<i>Camekan</i> , d.	vitrin	<i>Bi nivîskî</i>	yazılı
<i>Cihê</i>	ayrı	<i>Mezela hêvî-</i> <i>mayîn</i>	bekleme salonu
<i>Rapor</i> , d.	rapor	<i>Danûstandin</i> , d.	alışveriş
<i>Xwestek</i> , d.	istek	<i>Karker</i> , n.	işçi, emekçi
<i>Sendîke</i> , d.	sendika	<i>Xwînî</i> , n.	katil, kanlı
<i>Dayîndest</i> , d.	teslim	<i>Destgiran</i>	eli ağır, hantal, yetersiz, zihince ve bedence güçsüz
<i>Guman</i> , d.	şüphe	<i>Qels</i>	
<i>Dij</i>	karşı	<i>Derizandin</i>	yarmak,
<i>Dotîn</i>	sağmak	<i>(biderizîne!)</i> , g. f.	çatlatmak
<i>(bidoşel)</i> , g. f.		<i>Perçiqandin</i>	ezmek
<i>Dirandin(bidirîn</i> <i>e!)</i> , g. f.	yırtmak, parçalamak	<i>(biperçiqîne!)</i> ,g.f.	
		<i>Xeniqîn</i>	boğulmak
		<i>(bixeniqîne!)</i> ,	
		geçişsiz f.	

<i>Birin</i>	götürmek	<i>Çirandin</i>	yırtmak
(<i>bibe!</i>), g. f.	(götür!)	(<i>biçirîne!</i>), g. f.	ibadet etmek
<i>Qetandin</i>	koparmak	<i>lbadet kirin</i>	
(<i>biqetîne</i>),	çatlamak,	(<i>bike!</i>), g. f.	yetmek, yeterli
<i>Derizîn,</i>	yarılmak	<i>Têr ... kirin</i>	gelmek, doyur-
geçişsiz f.		(<i>bike!</i>), g. f.	mak
<i>Çav lê gerandin</i>	gözden		süslenip püslen-
(<i>bigerîne!</i>), g. f.	geçirmek,	<i>Li xwe kirin (li</i>	mek, takıp
	baştan başa	<i>xwe bike!</i>), g. f.	takıştırmak
	dolaşmak		belediyecilik
	bakmak, yokla-	<i>Şarevanî</i>	
	mak, seyretmek,		
<i>Temaşe kirin</i>	ziyaret etmek		
(<i>bike!</i>), g. f.	seyretmek		

GRAMER

Durum Ortacı (sıfat-fiil)

Kürtçede durum ortacı yoktur. Ancak **bi, di ... de** vb. edatların, isim ya da ismin yerini alan mastar fiillerin yardımıyla ifade edilebilir

Örnek:

Di xew de	uyurken,	uyku durumunda, uyku halinde
Di xwendinê de	okurken,	okuma durumunda, okuma halinde
Bi girinê	ağlarken,	ağlama durumunda, ağlama halinde

Geçmiş zaman ortacı

Geçmiş zaman ortacı, **bûn** yardımcı fiiliyle beraber ya da yalnız başına kullanılan değişmez bir kelimedir.

Geçmiş zaman ortacı, sonuna *-f* seslisi gelmiş fiil köküdür.

Örnek:

<i>dîfî</i>	görölmüş
<i>xwarî</i>	yenilmiş
<i>avêfî</i>	atılmış

Bununla birlikte, şayet fiilin kökü *-f* ile bitiyorsa başka bir *f* eklenmez.

Örnek:

<i>kirîn</i>	satın almak	<i>kirî</i>	satın alınmış
<i>karîn</i>	edebilmek	<i>karî</i>	ede bilmiş
<i>birîn</i>	kesmek	<i>birî</i>	kesilmiş

Edilgen (pasif)

Etken (aktif) bir cümleyi edilgen duruma getirmek için, *bi destê* ya da *ji aliyê* dolayısız tümleçlerinden biri cümlenin başa getirilir (özne durumuna getirilir).

Edilgen fiil, *bûn* yardımcı fiilinin yerine geçen *hatin* fiilinin yardımıyla çekilir ve fiil mastar olarak kalır.

etken çatı

Şêrî xezal xwar
Aslan ceylanı yedi

edilgen çatı

Xezal ji aliyê şêr ve hate xwarin
Ceylan aslan tarafından yenildi

Brûtus Sezar kuştî bû.
Brütüs Sezar'ı öldürmüştü

Sezar bi destê Brûtus hatibû kuştin
Sezar Brutüs'ün eliyle öldürölmüştü

Dönüşlü Çatı

Kürtçede dönüşlü fiillerin tümleş durumundaki zamiri, her üç şahısın tekil ve çoğulu için de **xwe** dir ve öznenen hemen sonra gelir.

<i>Min xwe şaşt</i>	yıkandım
<i>Wî xwe kuşt</i>	o kendisini öldürdü
<i>Wan xwe lezand</i>	onlar acele etiler

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Di mezela xwarinê de

Me şeva xwe bi gelek rehetî derbaz kir û gelek baş razan. Dotira rojê, di demjmêr dehan de em daketin mezela xwarinê, ji bona xurîniyê. Mezela xwarinê mezin û fireh bû. Wê şeş pencereyên mezin û bilind û du derî hebûn. Berkar hat, silav li me kir û pirsî, heke em çay, qehwe an çikolatelyê dixwazin...

Bavê min çay, diya min qehwe heçî me zaro çikolate xwestin. Bavê min gote me: Xurîniya Fransiyan kême, ew mîna Inglîz û Holandiyan pir naxwin. Xurîniya Fransiyan ji nivîşk, riçal û nanî hevedudanî ye. Lê ya Inglîz û Holendiyan ji masî, hêk, texlîteke şorbe û sencûqûn pêk tê. Lê heke hon dixwazin em dikarin siparîşa hêkan bidin. Herwekî em dereng rabûbûn û wextê firavînê ne gelek dûr bû, kes ji me hêk nexwest, bi rastî riçal û nivîşk têra me kirin. Piştî xurîniyê em ji mêvanxanê derketin û gasingeh, avahî û dikanên dora hotêlê temaşa kirin. Mekîna fotografê bi me re bû me her tiştê ko dicibandin wêneyên wan digirtin. Camekanên dikanan bi gelek tiştîne spehî û çeleng hatibûn xemilandin. Bi qasî sê demjmêran em geriyên û ber bi demjmêr duduyan, em bi birçîtîya xwe hesiyan û ketin xwarin-xaneyekê.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Heçî pirsî we ya dawîn emê bersiva wê cihê û bi nivîskî bidin.

Xortên dilgeş heta ko biwestin dev ji govendê bernedan.

Heta hatina trêne, em li qehwexana istasyonê rûniştin, lê rêwingiyine din di mezela hêvîmayinê de cih girtibûn.

Rapora ko cih girtiyê me li ser danûstandinên sala borî çêkiriye, duhû gî-haye destê me.

Tête gotin ko xwestek û daxwaziyên sendîkeyên şuxuldarên otobûsan ji aliyê şarevaniyê hatin pejirandin.

Teslimkirîna deh otomoblên ko me par spariş kiribûn, li gora nameya dawîn, ya karxanê, seba xebatberdanekê bi du mehan bi şûnde dê bimîne.

Ev bername, bivê nevé, di nav deh rojan de divê bête cih anîn. Îşev, li istasyonê çavê polîsekî bi xwîniyekî ket, ew dixwest wî bigire, lê xwîni xwe avêt trêna ko li ber stasyonê diborî û felitî.

Şik me kin, tiştê ko ji min tê êzê bikim.

Ev cih têr talûke ye, ya çêtir eve ko em herin.

De em herin hinekê di nav kuçe û kolanan de bigerin.

De em dest bi xebatê bikin.

Hon dixwazin ko em ji we re li Diyarbekrê mezelekê peyda bikin.

Ma em nikarin îşev zû rakevin?

Hekarî yek ji bajarên Kurdistana Tirkîyê ye.

Ne hewce ye ko hon derewan bikin, em hejê rastiye dikin û jê natirsin.

Me ji zaroyan re tu xirabî nekir, gelo çire ew ji me direvin.

Ez ne hinde destgiran im.

Ez dikarim di vî karî de serdest bibim.

Me karê zivistanê kirine.

Destê min ji te nabe.

Gava keç diçin govendê, xwe kok dikin û cilên xwe yên spehîtir û çeleng werdigrin.

Carekê ko ez razam, dengên xurtir jî nabihîsim. Gava hewa xweş e çûk distirên.

Kesê ko trêna wî piştî niv demjîmerekê diçe nikaribû li hêviya we bimîne.

Mîrzayê ko kurê wî nexweş û dij dermanên ko jê re hatiye dayîn hêj sax nebûye dike kurê xwe bibe Parîsê.

Gelo hon dikarin hilkişin ser vî çiyayê bilind ko berf her lê dimîne û di ger-miya havînê de jî simtê wî têr berf e.

Siwarê ko hespê wî li ber birha avê çû xwe avêt wî aliyê avê.

Pîrejina ko mala wê ya piçûk bi şev şewitî, bi girînan kitkitên vê şewatê digotin.

Ji bona xweha we min di mêvanxana Hezargolê de mezelek girt, ji bona du şevan.

Kerem kin, bikevin pêşiyê, ezê mezelên tebeqa jorîn pêş we bikim.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Akşam yemeğinde tadına doyumaz, sosislerle bir tür patates püresi yedik. Apartmanımızın satışını bize yazılı olarak bildirdiler. Aynı şekilde biz de, bu satışı önlemek için yazılı bir itiraz da bulunmalıyız.

Pazar günü ormana gezmeye gittim ve orada entarimi yırttım.

Salonun yeni mobilyalarına bir göz attım.

Onları daha öncekiler kadar iyi bulmadım.

Kardeşim kitaplardaki resimleri koparmaya iyi alıştı.

Teyzemin evini ziyaret ettin mi?

O büyük ve geniştir.

Amcam doktordur, büyükçe bir muayenehaneye ihtiyacı var, çünkü çok hastası var.

Bu akşamdan itibaren bu piyanoyu çalmak lazım.

Sende bu adama karşı kuşku nasıl oluştu?

Söylenecek laf kalmadı deniliyor, ama sen bunun farkına değilsin.

Bu çocuk hantal ve tembeldir.

Onun sağlık durum hiç iyi değil; onu bir doktora göstermek lazım.

Kara rağmen, hava güzel ve güneşlidir. Soğuk almamak için iyi giyinmek ve acele yürümek gerekir. Gözlerinizin önüne o denli güzel şeyler seren Paris'teki vitrinlere bakmak çok hoştur.

Bu otele vardığımin ertesi günü, odama reçel, tere yağı, sütlü kahve ve ekmekten oluşan tam kahvaltı getirmelerini istedim.

Kat gersonu ve garsonesi çok iyi servis yapıyor. İkisi de bana iyi servis yapıyorlar ve ben bundan çok memnunum.

Tüccar, yarın beni görmeye gelecek, çünkü ona açıklayacak isteklerim var.

SÖZLÜKÇE

<i>Seray</i> , d.	saray	<i>Bervajî</i>	tersine, aksine
<i>Piştkî</i>	sonra	<i>Hewz</i> , d.	havuz
<i>Pêşkî</i>	ilkin, herşeyden	<i>Şûnwar</i> , e.	kalıntılar, statü
	önce	<i>Fît</i> , d.	ıslık
<i>Bîrdarî</i> , d.	anıt	<i>Fîtik</i> , d.	ıslık
<i>Lat</i> , d.	pay, kısmet	<i>Komisyon</i> , d.	komisyon
<i>Çêl</i> , d.	örnek, numune	<i>Guhêz</i> , d.	düzeltilme, değışiklik
<i>Depoxane</i> , d.	depo	<i>Nûner</i>	temsilci
<i>Firotin</i> , d.	satmak	<i>Peçvevan</i> , n.	çevirmen, tercüman
<i>Peyman</i> , d.	sözleşme, kontrat	<i>Wezîr</i> , n.	bakan
<i>Wezîrê</i>	Dışişleri	<i>Kuxik</i>	öksürük
<i>de. vekariyê</i> , n.	Bakanlığı	<i>Fikandin (bifikî- ne!)</i> , g. f.	ıslık çalmak
<i>Anîn xwar</i>	indirmek, aşağı	<i>Daketin</i> geçişsiz f.	inmek, aşağı inmek
<i>(bîne!)</i> , g. f.	indirmek	<i>Ketin peyivê</i>	konuşmaya koyul-
<i>Dest xistin</i>	almak, ele almak	<i>(bikeve!)</i> , g. f.	mak, dalmak
<i>(bêxe!)</i> , g. f.		<i>Navîn</i>	imzalama, parafe
<i>Berfrotin kirin</i>	satışa sunmak	<i>(binave!)</i> , g. f.	etme
<i>(bêxe!)</i> , g. f.		<i>Ser wext kirin</i>	bilgilendirmek
<i>Kuxîn</i>	öksürmek	<i>(bike)</i> , g. f.	
<i>(bikuxe!)</i> ,		<i>Agahdar kirin</i>	bilgilendirmek
geçişsiz f.		<i>(bike!)</i> , g. f.	
<i>Kevan</i>	tak		

GRAMER

Hatin (gelmek) fiilinin haber kipinin şimdiki ve gelecek zamanlarının çekimini daha önce görmüştük.

Şimdi de **hatin** fiilinin haber kipinin şimdiki zamanının olumsuzunu göreceğiz.

HABER KİPİNİN ŞİMDİKİ ZAMANI

Olumlu

Ez tēm

Tu tē

Ew tē

Em tēn

Hon tēn

Ew tēn

Olumsuz

Ez nayim

Tu nayî

Ew nayê

Em nayin

Hon nayin

Ew nayin

Danîn (koymak, yere koymak) fiilinin çekimi

HABER KİPİ

Şimdiki zaman

Olumlu

Ez datînim

Tu datîni

Ew datîne

Em datînin

Hon datînin

Ew datînin

Gelecek zaman

Olumsuz

Ez dananim

Tu danani

Ew danane

Em dananin

Hon dananin

Ew dananin

Ez dê deynim

Tu dê deynî

Ew dê deyne

Em dê deynin

Hon dê deynin

Ew dê deynin

Dahatin (inmek düşmek) fiilinin haber kipinin şimdiki ve gelecek zamanlarının çekimi

Şimdiki zaman

Gelecek zaman

Olumlu

Olumsuz

Ez datêm

Ez danayêm

Ez dê dabêm

Tu datê

Tu danayî

Tu dê dabê

Ew datê

Ew danayê

Ew dê dabê

Em datên

Em danayên

Em dê dabên

Hon datên

Hon danayên

Hon dê dabên

Ew datên

Ew danayên

Ew dê dabên

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Gerek

Hevalên me, xêzana M. Botî, ji mêvanxanê derketin û berê xwe dane gasingeha Konkordê. Kevirên seray û avahiyan, di bin tava rojê de mîna tamzêrkirî diyar dibûn. M. Botî fotografên avahiyan dikişîne. Avahî hinde mezin in, qey hemî seray in, lê herçend jî gewre ne, ne giran in, bervajî çeleng in, dilê mirovî pê vedibe. Mîrza Botî piştî pêgermoqa Şanzelîzeyê şanî jin û zaroyên xwe dike. Ew sê kîlometir drêj e, pêşkî bexçeya Tu-yerî, paşê hinik dûrtir gasingeha Konkordê, dawî hêj dûrtir, Şanselîze tê. Malbata M. Botî di nav bexçan de li ber birk, avahî û bîrdariyên bêhejmar derbaz dibê. Di gasingeha Konkordê de hevalê me dût û drêj li Obelîskê dinêrin, bîrdariyeke gelek kevna î Misrêye. Di pişt re ew di pêgermoka Şanzelîzeyê de pêş ve dikevin, li ber dikanên spehî disekinî û dawî digehin gasingeha Stêrê. Polîsekî fîkand, çoya xwe ya spî hil da û otomobîl rawestan. Xêzana M. Botî di ser bora bizmarkirî re derbazî gasingehê bûn, ew dikin serekî bidin Kevana Serdestiyê û gora Eskerê Nenas.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Ji latên ko hefta borî gihane we, heta îro sih kîs hatine firotin. Ew nivîsa ko par derketibû û niho çêlek jê peyda nabe, meha ko bê ew ji nû ve dê bête çap kirin. Mekîneyên nû kirî duhî ji wagonan hatin anîn xwar û di wan rojan de dê bîn depoxanê û komisyonek wan dê dest bêxin. Qanûna ko li ser belavkirina erdan hatibû çêkirin duhî di civingeha Mûnerande di ket peyivê û piştî hin guhêzan bi piraniya reyan hatiye pejirandin. Malên ko cihgirê me ji Almanyayê rêkiribûn li gumrikê bimînin, heta destûra duranîna wan bête dayîn.

Goştê gayên nesax nayên xwarin.

Ticaretxana me li peçvevanekî fransiz digere.

Peymana ko hate danîn ji aliyê min û hevkarê min ve hate navîn.

Ev mehfûr ji bona firotinê ne?

Mirov nikare ji aliyê keçikeke hinde ciwan li hêviya çavsoriyeke wilo mezin bimîne.

Hevalên me em ji bîra nekirin.

We guhdariya gotara ko ji aliyê wezîrê dervekariyê hate dayîn nekir.

Nabe ko pencereyên vê mezêlê bêne vekirin, yê ko tê de raza ye gelek dikuxe.

Çîvekên ko we di nama xwe ya dawîn de xwestin, di wextekê hinde kurt de nikarin bêne rêkirin.

Bala xwe bidin, bila li ser vê pirsê gelek veşartî tiştek neyê gotin.

Rojnama ko me dida derêxistin di wextekê gelek nîzik de ji nû ve dê dest bi derketinê bike.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Koruda gezindiğim esnada, büyükçe bir havuzun önünden geçtim ve sonra da muhteşem eski bir saray gördüm. Onu çevreleyen bahçede yüz yıllık ağaçlar gördüm. Her tarafta güzel heykeller vardı.

Başta Venüs heykeli, sonra isimlerini bilmediğim onlarcası. Havuzun or-

tasında küçük bir meleği temsil eden bir yontuyu uzun uzadıya seyrettim. Havuz çeşit çeşit ve rengarenk çiçeklerle çevrelenmişti.

Bu yeri ilk defa ziyaret etmeme rağmen, güzelliğinin karşısında kendimden geçtim.

Onun için size anlatma gereğini duyuyorum. Aynı zamanda sarayı da ziyaret ettim.

Çok görkemliydi. Mobilyalar eski, parlak ve eski bir ağaçtan yapılmıştı.

Koltuklar Versailles (Versay) sarayında gördüklerim gibi büyüleyiciydi.

Merdivenin yanında, usta bir sanatçının tablolarını zevkle seyrettim. Birinci katta diğer üst katlarda olduğu gibi, her tarafa çiçekler konulduğu görülmüyordu. Bütün bunların alışıla gelmiş şeyler olduğu söyleniyor.

Alt katlara indiğimizde, merdiven basamaklarının çeşit çeşit ağaçlardan yapıldığını gördüm.

Bütün bunlar çok güzeldi. Bu sarayda iyi bir yaşam sürdürüldüğü söylenebilir.

Dışarda hava güzel olmasına rağmen, sarayın ziyareti beni susattı.

İçecek bir bardak su aradım. Özellikle de bu saatte çay içmeye alışık olduğumdan, merkeze yöneldim ve bu büyüleyici yerlerden ayrıldım.

SÖZLÜKÇE

<i>Mijulahî</i> , d.	iş, uğraş	<i>Berbajar</i> , e.	varoş, banliyö
<i>Li vê navê de</i>	bu arada	<i>Vên</i>	arzû, istek, irade
<i>Bombeavêj</i> ,d.	bomba atıcı	<i>Pêgeh</i> , d.	rıhtım, peron
<i>Nêçîrvan</i>	avcı	<i>Agirber</i>	kundakçı, ateşleyici
<i>Dorhêl</i>	çevre, civar, etraf	<i>Neçarî</i> , d.	zorunluluk, çaresizlik
<i>Firotdarî</i> , d.	tecim eşyası, mal	<i>Bendewar</i> , sıf.	bağlı
<i>Şerm</i> , d.	ayıp, utanç	<i>Aşîtîperwer</i>	barışçı, sulhçu, barış sever
<i>Ar</i> , d.	ayıp, utanç	<i>Bêar</i> , sıf.	yüzsüz, utan- maz, arlanmaz
<i>Pêgirêdayî</i> , d.	bağlantılı	<i>Sparte</i>	emanet, ema- netçi, dayanak
<i>Komar</i> , d.	cumhuriyet	<i>Spariş</i>	sipariş, istek
<i>Zencîrbend</i> , sıf.	bağımlı, zincirli	<i>Şahîfî</i> , (<i>qralî</i>) d.	monarşi, krallık
<i>Pêkarîn</i> , g. f.	gücü yetmek, üstün gelmek, yapabilmek	<i>Mijûl bûn</i>	meşgul olmak
<i>Xwe bi şûnda</i>	geri çekilmek,	geçişsiz f.	
<i>kişandin</i>	gerilemek	<i>Dan ber</i>	bombalamak,
<i>Me guman nîne</i>	ona şüphemiz yok	<i>bomban</i> , g.f.	
<i>Pêşnûme</i>	proje	<i>Bomberbaran</i>	bombardıman
<i>Warxan</i>	apartman	<i>kirin</i> , g. f.	etmek
<i>Maf</i> , e.	hak, hukuk		

GRAMER

Yardımcı fiil görevini gören basit fiiller

Hatin (gelmek), **dan** (vermek), **kirin** (yapmak) vs. gibi yardımcı fiil görevini gören bazı basit fiiller, yardımcı durumdayken anlam değişikliğine uğrarlar.

Hatin bütün kiplerin geçmiş zamanlarında, haber kipinin gelecek zamanında ve dilek kipinde yardımcı fiil olarak kullanıldığında, "olmak" anlamını verir.

Haber kipinin şimdiki zamanında ise, "edebilmek, yapabilmek, muktedir olmak" anlamına gelir.

<i>Hate gotin</i>	söylendi
<i>Hatiye xwarin</i>	yenilmiş
<i>Hatibû dîtin</i>	görölmüştü
<i>Malek dê bê avakirin</i>	bir ev inşa edilecek
<i>Tê şandin</i>	gönderilir

Dan (vermek) fiili, yardımcı fiil olarak kullanıldığında bütün kiplerin bütün zamanlarında "yapmak" anlamını verir.

<i>Min dida avakirin</i>	inşa ettiriyordum
<i>Ez dê bidim nivîsandin</i>	yazdıracağım

Basit fiilin yardımcı fiil görevi gördüğü durumda, onu takib eden fiil çekilmez yani mastar olarak kalır.

Kirin (yapmak) aynı zamanda istemek, dost olmak, hazırlamak anlamına da gelir.

<i>Ew dil nake min bibîne</i>	o beni görmek istemiyor
<i>Ez nakim vê xebatê bikim</i>	bu işi yapmak istemiyorum

<i>Min dikir ez binivîsim</i>	yazmaya niyetim vardı, yazmak üzereydim
<i>Tu min dikî?</i>	yazmaya hazırlanıyordum
<i>Min dikir ez herim</i>	benimle evlenir misin
	çıkma üzereydim, çıkmaya hazırlanıyordum
<i>Ez dikim ji we tişteki bixwazim</i>	sizden bir şey istemeye niyetim var, sizden bir şey isteyeceğim

Aşağıdaki Metinleri Türkçeye Çeviriniz

Xanî an jiyangeh

Mîrza Botî niho bi peyda kirina malekê mijûl e. M. Botî, jina wî û kurê wan Temo, di dîwanxanê de rûniştine û li rojnameyan dinêrin. Dawî M. Botî dibêje:

–Ez lê digirim, lê di rojnama xwe de tu tişt peyda nakim; gelo di yên we de tişteke heye?”

Temo lê vedigerîne:

–Ya min şanî xaniyekî mitêl kirî di berbajarê de dide, li Sen Jermenê. Ev hinek dûr e, ne werê ye?”

–Yadê gelo, di ya te de, te tişteki dîlkêş peyda kir?”

–Jiyangeheke bi du mezelan di Kartiya Letînî (Taxa Latînî) de. Ew gelek piçûk e.

Di vê navê de pismamê jina M. Botî bi ken û dilşayî ket dîwanxanê û got:

–Ez ji were nûçeyeke xweş tînim, min ji we re jiyangeheke spehî bi pênc mezelan, bi serşokî di avahiyeke nû de, der qata çaremîn peyda kir. Avahî di Pêgeha Kontiyê de ye. Kirêya wê ne biha ye. Heke hon dil dîkin piştî firavînê em dikarin herin çav lê bigerînin.

Mîrza Botî destên hevalê xwe dike nav destên xwe û jê re dibêje: “Spas, tu hevalê me î çêtir î”.

Ew lê vedigerîne: “Ji bîra nekin ez pismamê jina we me, ango pismamê we. Her du dikenin”.

Şîrîna piçûk ji diya xwe dipirse:

–Bêje yadê, duhî me warxana pismamê te dît, gelo ya me dê hinde ya wî spehî be? Bêguman, Şîrîn bi zimanê xwe nikare!

Bombabarnankirina Kurdistanê

Bombavêjên Iraqî bi ser bajarê Amediyê de girtine û ew bajar dane ber bomban. Li gora nûçeyên dawîn nivê xaniyên bajêr bi bombeyên agirber hatine şewitandin û ew hilweşiyane. Xelkê ji naçariyê, ji bona parastina canê xwe, xwe avêtin daristanên dorhêlan.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Ji kerema xwe vê namedorê îmze bikin. Heyv diyar nabe, ew di nav ew-ran de ye, ew wê dinuxumînin.

Di nav du heftan de em dikin herin Semsurê, lê ji xwe re xaniyekî bikin û lê niştêcî bin.

Li kesên ko di tarîtiyê de xwe veşartine û hev û du radimîsin nêrîn bêfe-hîtî ye.

Me kir nekir, me nikarî bû wan li hev bînin.

Tu hînî germiya Diyarbekrê bûyî.

Roha, Diyarbekir û hin bajarên Kurdistanê yên din li zivistanê gelek sar û li havîne pir germ in.

Bala xwe bidin û mekevin destê vî ticarê bêar.

Rojname dinivîsin ko, şarevanî ji bona ji nû ve avakirina xaniyan berna-meyeke mezin pêk aniye.

Li gora tiştê ko hatiye gotin ne hewce ye ko hon bedbîn bin.

Keçikê nameya destgirtiyê xwe xwend û hema lê vegerand.

Rewşa me mîna sala borî ye.

Heke projeyên me ji aliyê Wezareta Avakirinê hatin pejirandin, emê he-ma, meha ko bê, dest bi xebatê bikin.

Tête gotin ko dijmin ber bi aliyê rohelatê ve xwe bi şûnda dikişînin.

Herwekî di xebateke din de ez nikarim bêtir kar bikim, min da hişê xwe û dil nakim ko xebata xwe biguherim.

Zencîrbend bûn ji şer re ne tu ar e.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Bombardıman uçakları köyümüzü yıktı. Her taraf ateşler içinde kaldı. Bu utanç verici bir şeydir, çünkü bizim bombardıman uçaklarına karşı kendimizi savunacak tek bir avcı bombardıman uçağımız bile yok.

Benim sizin için bir projem var. İkimiz için bir ev inşa edeceğiz.

Malların bize karayolu ile gönderilebileceğini sanıyorum.

Gidip aracısız sipariş alacağım.

Barışsever olabileceğinizden kuşkum yok.

Zincire vurulmuş aslan hareketsiz duruyor.

Politikayla ilgileniyor musunuz?

Cumhuriyet hakkında ne düşünüyorsunuz? Onu kraliyete tercih ediyor musunuz?

Bu işten geri çekilmeye hakkım var, bundan hiç kuşkunuz olmasın.

Size karşı hiç bir sorumluluğum yok.

Şavaşın ne zaman biteceğinden başka bir şey düşünüyor musunuz?

Beni rahatsız etmeyin.

Görüyorsun ki hesaplarımı yapmakla meşgulüm.

Bu işi bitirmem için bana yardım edebilir misiniz?

Büyük şehirlerin kenar mahalleleri gündün güne büyüyor.

Bu gençlere ilgilerini çekecek bir iş bulmak lazım.

Gelecek yıl bu işlerden vazgeçeceğim.

Ormanda bir ayıcık görülmüş.

Öğrenci velilerinin toplantısının bu gün olacağını söylemişti.

Genelde geceleri gazete okurum.

Akşam yemeği için, lütfen sofrayı kurmak ister miydin?

Erken saatte geldiğinizi görmek ne hoş.

Neden ısrar ediyorsun?

Olayı abarttığın konusunda her kes hemfikir.

Masum olduğun konusunda bizi kandırmaya çalışma. Bu kadar laf yeter, şimdi çarçabuk uygulamaya geçmek lazım.

Bana kötülük ediyorsun.

Üstünde yürüdüğün yere dikkat et!

Bu mektup bugün gönderilebilir.

SÖZLÜKÇE

<i>Herhal</i>	herhalde	<i>Hilanok</i> , d.	asansör
<i>Paşderî</i> , e.	giriş aralığı,	<i>Ro pê de</i>	gün boyunca
<i>Koçik</i> , d.	antre,	<i>Mermerîn</i> , sıf.	mermerden
	kabul salonu	<i>Dalak</i> , d.	avize
<i>Armanc</i> , d.	amaç, hedef	<i>Serxwebûn</i> , d.	bağımsızlık
<i>Dilsaf</i> , sıf.	saf	<i>Balkêş</i>	dikkat çekicilik
<i>Pilxwazi</i> , d.	istek, dilek, arzu	<i>Mêtingeh</i> , e.	sömürge
<i>Frotdayî</i> , d.	mal (satış için sergilenmiş mal)	<i>Kompere</i> , d.	toplam tutar, yekûn, kumbara
<i>Sergerinendêr</i>	direktör	<i>Nimûne</i> , d.	nümune, eşantiyon
<i>Beranî</i> , n.	üretici	<i>Ronak kirin</i> , g. f.	aydınlatmak
<i>Frotkar</i> , n.	satıcı	<i>Agirkuj</i> , e.	itfaiye eri
<i>Konserve</i> , d.	konserve	<i>Perav</i> , d.	kıyı, plaj
<i>Bêjedarî</i> , d.	anket	<i>Bej</i> , d.	susuz toprak
<i>Bedenparêzî</i> , d.	spor		
<i>Bedenparêz</i> ,	sportif		

DEYİMLER

<i>Bi hewa ketin</i> , geçişsiz f.	havalanmak, uçmak
<i>Navdest kirin</i> , g. f.	ele geçirmek
<i>Serwext kirin</i> , g. f.	bilgilendirmek, uyarmak
<i>Cihê bûn</i> , geçişsiz f.	ayrılmak, ayrı olmak
<i>Şandin dû</i> , g. f.	aramak, çağırmak
<i>Li gora dilê we</i>	gönlünüze göre
<i>Herwekî hon dixwazin</i>	istediğinize göre, arzu ettiğinize

GRAMER

KİŞİSİZ FİLLER

Kişisiz fiillerin sadece üçüncü tekil şahsı için çekimi yapılabilir.

<i>Baran barîn</i>	yağmak (yağmur)	<i>Barân dibare</i>	yağmur yağıyor
<i>Berf dahatin</i>	yağmak (kar)	<i>Berf dadihat</i>	kar yağıyordu

Kişisiz fiiller, kişisiz biçimde kullanıldıklarında aşağıdaki gibi çevirilirler:

	<i>Raste ko ...</i>	Doğrudur, doğru ki ...
	<i>Ev heft sal in</i>	Bu yedi yıldır
	<i>Ev sê roj in</i>	Bu üç gündür
	<i>Havîn e</i>	Yazdır
	<i>În e</i>	Cumadır
ya da	<i>Hewa xweş e</i>	Hava güzel, hava güzeldir
	<i>Dinya xweş e</i>	Hava güzel
ya da	<i>Hewa sar e</i>	Hava soğuk
	<i>Dinya sar e</i>	Hava soğuk
ya da	<i>Divê ez herim</i>	gitmem gerek, gitmem gerekir
	<i>Min divê ez herim</i>	gitmem gerek

Kürt dilinde gizli özne belgisiz zamir yoktur; ancak bu durum fiille ifade edilir:

<i>Dibêjin ko ...</i>	söyleniyor ki ..., deniliyor ki ...
<i>Bibînîn ko ...</i>	görülüyor, görülüyor ki ...

DÜZENLİ FİİLLER

Kürtçedeki bütün fiillerin geçmiş zaman çekimleri düzenlidir. Emir kipinin nasıl yapıldığını daha önce görmüştük. Düzenli fiiller, köklerinden düzenli bir şekilde uygun emir kipi oluşturulan fiillerdir.

Kürtçede iki grup düzenli fiil var:

1. grup: Birinci gruba giren düzenli fiiller kökü sesli bir harfle biten fiillerdir. Bu fiillerin emir kipi oluşturulurken, kökün önüne **bi** çekim eki getirilir ve kökün sonundaki sesli harf kaldırılarak onun yerine **-e** soneki getirilir.

2. grup: İkinci grup düzenli fiiller, kökü sessiz bir harfle biten fiillerdir. Bu grup da kendi içinde üçe ayrılır.

Aşağıdaki Metin ve Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Jîngeha xêzana M. Botî

Ev heşt roj in M. Botî û malbata wî di jîngeha xwe ya nû de niştecf ne. Hon dixwazin wê bibînin? Avahiya ko jîngeha M. Botî tê de ye ne yekcar avahiyeke nûjen e. Lê ew herhal spehî ye, rex ava Senê û wê pênc qat hene. Em ji dergevanî dipirsin:

Ji kerema xwe jîngeha M. Botî?

–Qata çaremîn, aliyê çepê, hon dikarin bi hilanokê bikevin jor.

Em dikevin paşderiyekî: Li aliyê rastê eve mezela xwarin û ya mêvanan, li çepê mezela M. Botî ya xebatê, paşkî mezela Temoyî; tava rojê ro pê de wan mezelan ronak dike. Dehlîzek digihîne mezela raketinê ya dê û bavî û serşokê.

Di dawiya jîngehê de eve xwarinpêjî, koçik û deriyê derenceya şuxulkerî. Pencereyên mezela mêvanan didin aliyê pêgehê: li wê, di pêşberê de

Luvr, li aliyê rastî Pira Nû. Di mezela mêvanan de tîfikeke bilind û merme-
 rîn heye.
 Mezela mêvanan teji mitêline kevn û giranbiha ye. Di ser dîwaran re wê-
 neyên malbat û xizmên malê hilawistî ne.
 Zaro li wan dinêrin û dikenin. Li êvarê gava dalak bi hezar ronahiyan di-
 biriqe, ev salona saldîtî gelek spehî ye.
 Armanca neteweyan ya pêşin serxwebûn e.
 Sergerînende çû firavînê. Di demjmêr dehan de baran dest pê kir.
 Min nedixwest we aciz bikim.
 Xebatkeran dest bi çêkirina pirên xirab kirine.
 Li pêş di safiya vî mirovî min nikarîbû kenîna xwe bisekinînim.
 Cihgirtiyê me herçend jî gelek şehreza ye nikarîbû frotinê bi awakî pêş-
 çavketî bike.
 Ji bêgaviyê min mala xwe firot.
 Me pasportên xwe ji bona vîze standinê anîn şebenderxanê.
 Girîn biha mirovan vedike.
 Sergerînende da zanîn ko me divê ji bona geştê xwe pêk bînin, balafira
 me di demjimêr nehan de bi hewa dikeve.
 Kiriyarên me dixwazin ko li ser kertonan merka karxaneyê bête çap kirin.
 Em hêvî dikin ko firotkar di wextê xwe de otomobîlê bîgre.
 Em dixwazin we li ser wan daxwaziyan serwext bikin.
 Temo dixwaze her tişt ji kêmasiyan dûr be.
 Bajarê ko hon diçinê ji vir dûr e, divê hon bi otomobîlê an bi trêne herinê.
 Çemenzara ko em lê rûniştibûn û me taştîya xwe lê şêkêrand têr gulçîçek
 bû.
 Welatê ko ev frotayî jê tene anîn metîngeheke îngilîzî ye.
 Ez li dareke stûr digirim ko ez li paş wê karibim xwe veşêrim.
 Destê xwe medîn vî kevirê ko mar di bin wî de ye.
 Min nikaribû tiştê ko keçikê digot seh bikim.
 Gelo tiştê ko hon lê digeriyan we peyda nekir?
 Ez dikim ji we tiştêkî bixwazim. Duhî êvarê, tiştê ko tu kes ne li hêviyê bû
 qewimî.
 Ferman hatiye dayîn ko eskerên me divê xwe bi şûnde bikişînin.
 Gelo kompereyên ko ji bona vî karî hatine dayîn ne bes in?
 Beranî naxwazim genimên xwe bi vî bihayî bifiroşin.

*Dijmin nikare êdî xwe bi şûnda bikişîne, me riya wan girt.
Beriya ko ez ji Kurdîstanê herim dixwazim bajarê Bedlîsê bibînim.
Ji nimûneyên ko frotkar pêş min kir, ne li gora dilê min bûn.
Dinya dikene çima tu digirî?
Dema ko trêna terka stasyonê dîda lokomotîf, ji ber sebebeke nenas ji rê derket.
Min tu serwext kiribû ko ew peya ne mirovekî ewle ye.
Ji bona çî tu heşînatîyên konservekî naxwî?
Hevalê min rex min rûniştibû.
Me qesda xwe ji tu kesî re xuyanî nekir.
Agirkujan bi dijwarî şewata depoxanê temirandin.
Beriya ko bêjedariya me bikin we ji dikanên din nepirsîn?
Ji waporê ko binav dibû du xortan xwe avêtin avê û dij pêlên mezin xwe gihandin peravê. Me bi dijwarî xwe gihand bejê. Kerem ke yekî bişîne dû bijîşk!
Rabe seydayê me te dixwaze.
Ji xaniyê ko dişewitî kesek nikaribû xwe bifilitîne.
Li gora te çî diviya bû em bikin.
Ev leymûn diviyabû bêne rêkirin Ingilistanê.
Ma nediviyabû ko hon sibe zû herin?
Divê hon hinik bêtir bedenparêziyê bikin.
Nediviyabû ko kîs hevqas di depoyê de bêne hiştin!...*

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Gelecek büyük tatilimi Fransa'da geçirmek istediğimi babama söylemek niyetindeyim.

Sonradan bağımsız olman çok önemli.

Tatil yerine giden çocuklar Kuzey Garı'ndan kalkan trene biniyorlar.

Her insanın bir ideali var.

Uçak sabahın altısında havalanacak.

Gün boyunca malları vitrine yerleştirdim.

Yeni parlak avize eskisinden daha çok aydınlatıyor.

Bu çiçekleri satın almaya niyetim var.

Tüccar bana rengarenk yün kumaşların numunelerini gösterdi. Yarın, bana üstü mermer bir masa bırakacaklar.
Ödenecek miktar fazla yüksek değil.
Her ne olursa olsun, sizin bu gün fazla bir şey istememeniz lazım; bu konuda gerekli her şeyi size dünden hazırladım.
Küçük çocuğum ateşler içinde, lütfen bir doktor bulun.
Arabaya bin!
Teşekkür ederim, isteğınızı yerine getireceğim.
Çilingir olan işçi, bir depo inşa etme konusunda beni bilgilendirdi.
Yazın hava güzel, deniz kıyısına yayılın.
Plaj çok güneşli ve hava sıcaktır.
Taze sebzeler sağlığa çok yararlıdır.
Soruşturma bu adamın bütünüyle suçlu olmadığını gösterdi.
Gelecek yıl vergiden muaf tutulacağım.
Denizde geçen bir aydan sonra karaya çıkmak çok güzel.
Spor bütün dünya ülkelerinde popülerleşti ve şampiyonlar her yerde kutlanıyorlar.
İtfaiyeciler yangını söndürmekte çok güçlük çektiler.
Her insanın eşit olduğunu söylemek saflıktır.

SÖZLÜKÇE

<i>Bêdeng</i>	sessiz	<i>Germîker</i> , d.	radyatör, karolifer
<i>Tenha</i>	sakin, تنها	<i>Berkêşk</i> , d.	çekmece
<i>Hewş</i> , d.	avlu	<i>Nivîsgeh</i> , d.	kütüphane, masa, büro
<i>Tebitî</i> , sîf.	sakin, usulu,	<i>Ferheng</i> , d.	sözlük
<i>Dinyanas</i> , sîf	tecrübeli, dünya görmüş	<i>Bernivîs</i> , d.	döküman
<i>Berpêş</i> , d.	sahne, kerevet	<i>Sadeyî</i> , d.	basitlik, sadelik
<i>Lawanî</i> , d.	gençlik	<i>Sade</i> , sîf.	sade, basit
<i>Tenîs</i> , d.	tenis	<i>Law</i> , sîf.	genç
<i>Rêç</i> , d.	iz damga	<i>Kevneşop</i> , d.	gelenek, adet
<i>Bi dilxweşî</i>	günülden, gönüllüce	<i>Bi kêr hatin</i> ,	işe yaramak
<i>Borîn</i>	geçmek	g.f.	
<i>(bibore!)</i> ,		<i>Borandin</i>	geçirmek (geçir)
geçişsiz f.		<i>(biborîne!)</i> g.f.	
<i>Parastin</i>	korumak, savunmak	<i>Bazor</i>	fırtına
<i>(biparêzel)</i> g. f.		<i>Kiredest</i>	el ürünü, yapıt

GRAMER

Düzenli Fiiller (Devam)

1. grup: Fiil kökünün sonu sessiz bir harfle biten ve son sesli harfi **a** dışındaki bir sesli olan fiillerdir. Bu fiillerin emir kipi, fiil kökünün önüne **bi** çekim eki ve son sessiz harfin yerine emir kipinin soneki olan **-e** eklenerek oluşturulur.

2. grup: Fiil kökünün sonu **t** sessiz harfiyle biten ve sondan bir önceki harfi **a** olan fiillerin emir kipi şöyle olur:

- 1) Fiil kökünden önce **bi** çekim eki getirilerek.
- 2) **-a** seslisinin yerine **-e** getirilerek.
- 3) **-t** yerine **e** soneki getirilerek.

3. grup Fiil kökünün sonu **d** sessiziyle biten ve sondan bir önceki harfi **a** olan fiiller. Bu fiillerin emir kipini oluşturmak için:

- 1) Fiil kökünün başına **bi** çekim eki getirilerek.
- 2) **a** sesli harfi **i** seslisiyle değiştirilerek.
- 3) **d** son sessizi yerine **e** getirilerek.

3. grup fiillerin büyük bir bölümü 1. kategorideki geçişsiz fiillerin geçişli formundan meydana gelirler.

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Mezela M. Botî ya Xebatê

M. Botî ji mezela xwe ya xebatê gelek dilxweş e. Ew mezeleke tenha û bêdeng e ji ber ko ew dide aliyê hewşê. Du pencereyên mezin wê ro-nak dikin. Li havînê ev mezel hinik germ dibe. Lê zivistanê M. Botî serma nagire. Germîker vê mezelê xweş germ dike.

M. Botî mekîna xwe ya nivîsandinê daniye ser masa xwe ya xebatê. Ewê

kaxezên xwe deyne berkêşkan. Nivîsgeh têr kitêbên fransizî yên spehî ne: Kiredestên Molyer, Rasîn, Rûso, Vîktor Hugo, Balzak û hwd. in. Tê de ferhengeke mezin jî heye. Şîrîn û Temoyî dixwestin wê ji xwe re bibin, ji ber ko ew têr wêne ye. Lê bavê wan gote wan: "Na, ev ferheng dê bi kêrî min bê, lê heke hon bijêr û tebitî dibin, hon dikarin bên û li wêneyan binêrin".

Temo heye ko dikare bi hiş bisekine, lê Şîrîn hinde pîrbêj e.

Di jiyangehê de tiştek heye ko ji Şîrînê bi hiştir e, ew jî Pûsil e, pişînga piçûk ko jina pismamê Stî Botî daye zaroyan. Pûsil li her derê digere. Ji wê jiyangehê kêfa wê tê, lê ew nemaze hej mezela xebatê û xwarinpêjîyê dike.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Heke hon ne M. Ferzende ne ez nikarim vê namê bidim we.

Heke hon kurd in çima bi kurdî napeyivin?

Herwekî av û hewayaya vî gundî xweş e, emê havîna xwe li vir biborînin.

Herçend jî hon hevalê min in, ez nikarim vê veşartiyê ji we re xuyanî bikim.

Ew mirovekî dinyanas e.

Qesta wî çê jî be, divê em xwe jê biparêzin.

Bi çî awayê be jî ezê gotina xwe bînim cih.

Heke we pencere vekir toz dê bikeve hundurê mezelê. Heke hon bi pêş-xistiya me ne qaîlin vekirî bêjin.

Nik dilê min vê êvarê bazorek dê rabe.

Herçend jî em dikarin ji vir her tiştî bibînin, ez çêtir digirim ko em nîzîkî berpêşê rûnin.

Heke guldank şikiya ye ezê herim yeke din bikirim.

Yê ko bêfehêt e dikare her tiştî bike.

Herçend jî wî em nedîtin, heye ko wî dengê me bihîst.

Bavê me ji ku ve çûbe jî, berî şevê dê vegere mal.

Em li bexçê rûniştyibûn, bi derbekê baranê dest pê kir. Gava kurê min ji diya xwe bû ez dûrî welêt bûm.

Wî di lawaniya xwe de ji nêçîrê hez dikir, lê niho, herwekî pîr bû, hej masîvaniyê dike.

Xwîşka min bi tenîsê dileyize.

Biyaniyên ko tên fransê, herwekî şeraba fransîzî biçêj e hînî vexwarina şerabê dibin.

Li Felestinê piştî xwarinê me her porteçal dixwarin.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

"Sempatik" kelimesinin sözlükte ne anlama geldiğine bak!

O çok deneyimlidir.

Basit ve anlaşılır bir stilde ve aynı zamanda bilgece dökümanlar yazıyor. Bu geceki oyun için sahne daha da yükseltilmiş; orada dans edilecek. Bütün gençlik orada randevulaşmış.

Sporcuların öğleden sonraki saygı gösterilerinde kendilerini oyuna vermeleri, şampiyonların sahnede yerlerini alıp saygıda bulunmaları adettir. Tenis çok seviliyor ve gençler bu sporu tutkuyla yapıyorlar.

Memleketen gelen haberler nelerdir?

İkinizin arasındaki sorunlar halledildi mi?

Tiyatroyu seviyor musunuz?

Şehrimize gelecek olan Fransız firmasının yeni müdürünü tanıyor musunuz? Onun hakkında ne düşünüyorsunuz? Ona kısa bir ziyarette bulunma konusunda seninle aynı fikirdeyim. Böyle birikimli bir insanla yavaş yavaş konuşma fırsatı olur.

Kapının yanına vardığımda çalmaya başladım. Kapı açıldı ve evin köpeği sokağa çıktı. Herkes onun ardından koştu. Onu yakaladık ve tekrar içeri soktuk.

Akşamları haber bülteni için radyo dinliyorum.

Pazar günü öğleden sonra, tiyatro oynunu izlemek için, kızkardeşimin yanına, genişçe bir koltuğa oturdum.

Ben ve kızkardeşim, ikimiz de çok acıkmıştık.

Saatlerce kırdı dolaştım. Orada zaman zaman avcılarla, bazen de çift sürenler karşılaştım; konuşmak için beni durdurdular ve bana sık sık yaşadıkları zorlukları anlattılar.

36

FÊRA SİH Û ŞEŞEMÎN
OTUZALTINCI DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Saldîfî</i> , sıf.	güngörmüş, yıllanmış	<i>Şihnok</i> , d.	sarkaç
<i>Xwera</i> , sıf.	obur	<i>Nehfdar</i> , sıf.	avantajlı
<i>Bankevan</i> , n.	bankacı	<i>Çînî</i> , n.	çinli
<i>Dotira rojê</i> , d.	ertesi gün	<i>Kan</i>	kaynak,
<i>Şandiyar</i> , n.	gönderici, nakliyecî		ocak, maden
<i>Berhevanî</i> , d.	tamamlama, tamam-		ocağı
	lanma, bitme, bitirilme	<i>Kana zêr</i>	altın madeni
<i>Bender</i>	liman	<i>PeymaNname</i> , d.	anlaşma,
<i>Rastbîn</i> , sıf.	realist, gerçekçi		sözleşme
<i>Nebihistî</i> sıf.	işitilmedik	<i>Şandiyarî</i> , n.	gönderi
<i>Nekirî</i>	yapılmadık	<i>Nivîsdarî</i> , d.	belge, vesika
	görülmedik	<i>Hişqels</i> , sıf.	kıt zekalı
<i>Nedîfî</i> , sıf.	kötümser	<i>Çakbîn</i> ,	iyimser
<i>Bedbîn</i> , sıf.			

GRAMER

Düzensiz Fiiller

Kürtçedeki fiiller sadece emir kipi, şimdiki ve gelecek zaman çekiminde düzensizdirler. Düzensiz fiiller iki kategoriye ayrılır:

1. kategori: Kökü, emir kipi çekiminin düzenli olarak yapılmasına elvermeyen fiiller. Aşağıdaki fiillerde olduğu gibi, emir kipinin, şimdiki ve gelecek zamanın çekimini sağlayan fiiller:

Avêtin (bavêje!) atmak
Şuştin (bişo!) yıkamak, vs....

2. kategori: Aşağıdaki fiillerde olduğu gibi, emir kipinin, şimdiki ve gelecek zamanın çekimine elvermeyen fiiller:

Anîn (bîne!) getirmek
Hatin (were!) gelmek
Çan (here!) gitmek, vs.

Fiil kökü sesli bir harfle başladığında, **bi-** çekim önekinin **î** 'sı düşer.

Örnek: *Avêtin (bavêje!)* atmak

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Mezela xwarinpêjî û xwarinê

Mîna mezela mêvanan, mezela xwarinê jî di qeta binî de ye. Dîwar bi wêneyên çiyar û benderan xemilandî ne. Li ser firaxdaneke saldîtî firaxine paxîrîn û firaxine çîçekkirî, di navbira her du penceran de banjimêrek şih-noka xwe ber bi aliyên çep û rastî ve dihejîne û dike, tik-tek. Niho emê bî-kevin xwarinpêjîyê.

Pisinga piçûk ya ko nîzikî derî, li ser dûvê xwe rûniştiye li me dinêre û qey dixwaze bêje me: "Hon li ba min in, li her tiştî binêrin, lê me be ko tişteki bi xwe re bînin". Li ser masê masiyek û hinik dûrtir şîraniyek heye. Pising li masiyê dinêre, heçî Şîrîne hêdfka nîzikî masa xwarinpêjîyê tê, li şîraniyê dimeyizîne lê destê xwe na de wî.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

–Xwezî kurê me himgê yê we xebatker bûya.

Xwezî ciwanî hinde zû derbaz nebûya.

Di vî karî de, wilo dixuye ko rewşa me gelek nehfdar e.

Tête gotin ko M. Remo li Şemdînan her kesî nas dike.

Heye ko ez karibim.

Herwekî ew bankevan gelek dewlemend e hemî daxwaziyên xwe tîne cih.

Şîrîn pir bêj e lê ne xwera ye û bê destûra dê û bavê xwe destê xwe na-de tiştêkî.

Wisa dixuye ko ew xort ji tiştên ko hînê wan dibe tu tiştî ji bîra nake.

Tête gotin ko Çîniyan ji wextên kevnare û vir de kaxez dixebitandin.

Wilo dixuye ko zêrê vê kanê di wextekî nîzik de dê biqede.

Çire cilên min ne hatine firçe kirin?

Divê hon avê bidin zeviyên xwe.

Xwe bilezîne ko bigehî wan. Me dest ji vê kişand.

Peymananmeya ko di navbira me de hebû hate rakirin. Heke name îro berî demjimêr şeşan hate şandin heye ko dotira rojê ew digehe destê girt-yarî.

Heke min çewtiyek kir ji kerema xwe bêjine min.

Heke ev nivîsariya kevn hate şewitandin jî ne tu xem e, ber destê me ye-ke din heye. Heke te niho baweriya xwe bi gotina min neanî, li dawiyê tuê bibînî min çiqas rast gotibû.

Heke, hema niho we dest bi xebatê kir jî nakeve serê min ko hon wê be-rî dawiya havîné bikarin biqedînin. Heke îro jî tu nûçe ne hat, ez hêviya xwe ji vegera wî nabirim. Mirov çiqas jî pesnê bankevaniya wî bide ne bes e.

Heke wext hinde dereng nebûya minê bigota de em herin sînemayê.

Heke me bizaniya ko ew li mal e me dê serekî bidaya wî.

Divê ez bixebitim da ko sibe karibim bi kêrî xebatê bêm.

Heke ev pîremêrd biqasî texmîna me hişqels bûya nedikarî bû pirsine wi-lo deyne pêş me.

Heke te rojnameyên dawîn xwendibûya, tu hinde çakbîn nedibû. Silo mi-rovekî çakbîn e. Hin bedbîn in, hinên din çakbîn in, hinên dîtir rastbîn in,

hinên dftirîn dijîn, dimirin bê ko tişteki bibînin. Minê bizaniya ko emê herin goristanê, minê cilên xwe yên reş wergirtana. Ew tiş yekcar nedîti ye. Beriya ko hon cihgirtiyê me bibînin, ji kerema xwe dest bi kirîna trektora xwe mekin.

Aşağıdaki Metni ve Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Sevr Antlaşmasının 1920 de büyük devletler tarafından imzalandığını biliyor muydunuz?

Kürtçe-Fransızca sözlük kısa zamanda bitecek. Bu büyükçe bir eserin gerçekleşmesi demektir.

Çocuklar, Pariziyen banliyösünde oynarlarken bir hazine buldular. Sanki, hiç bitmeyecek bir altın rezervidir bu.

Pole Sud ya da Pole Sud Kaşifleri üzerine kitap okudunuz mu?

Onların yazıları her türlü araştırma için yararlıdır.

Bu bankacı aşırı derecede iyimserdir.

Onun gerçekle uzaktan yakından ilgisi yoktur. Aksine onun şefi, az raslanan karamsar insanlardandır.

Önceki gön gönderdiğim mektupta bildiğiniz olaylardan, arkadaşlarımızın mevcut durumundan söz ettim.

Herkesin bizi daha iyi anlaması ve bu durumdan kurtulmamız için yardım etmesi gerekir.

Gazeteciler, sık sık huzursuzluk olan ülkeleri gezerler ve hatta savaşın sürdüğü yerlerde ikamet ederler. Döndüklerinde de, nefes kesen, heyecanlı makaleler yazarlar.

Yaklaşık haziranın ortalarında bu şehri terkedeceğim.

Tabi, daha erken gitmek benim için iyi olurdu, ama her yerde olduğu gibi, o bana şefimin benden önce gideceğini söyledi.

Gelecek olan sinema aktörünü daha önce gördünüz mü?

Doğruca onun evine döneceğiz. Bizimle olmak ister miydiniz?

Cüzdanımı cebime koydum, ama birileri gizlice cebimden çıkarmış. Ben böylesini hiç görmedim. Allah onu afetsin.

37 FÊRA SİH Û HEFTEMÎN

OTUZYEDİNCİ DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Selik</i> , d.	sepet	<i>Peyarê</i> , d.	kaldırım
<i>Derfroş</i> , d.	sergi, sergi vitrini	<i>Çavgerandin</i> , d.	göz atmak, gözden geçirmek
<i>Ter</i> , sıf.	taze, yaş	<i>Herfiroş</i> , n.	market
<i>Bîhndar</i> , sıf.	kokulu	<i>Rûn</i> , e.	yağ, erimiş yağ
<i>Froşker</i> , n.	satıcı	<i>Xeznedar</i> , n.	veznedar, kasaya bakan
<i>Biha</i> , e.	fiyat, pahallı	<i>Sal pê de</i>	yıl boyunca
<i>Gêzer</i> , d.	havuç	<i>Giran</i> , sıf.	pahallı, ağır
<i>Karût</i> , d.	havuç	<i>Bihagiran</i> , sıf.	pahallı, fiyatı yüksek
<i>Stûrî</i> , d.	kalınlık	<i>Erzan</i> , sıf.	ucuz
<i>Ziravî</i> , d.	incelik	<i>Zirav</i> , sıf.	ince
<i>Hewcedarî</i>	gerekli olan şey.	<i>Temaşager</i> , n.	izleyici, seyreden
<i>Xapînok</i> , n.	aldatıcı	<i>Pêşmerge</i> , e.	savaşçı, gerilla
<i>Piştdanî</i>	zorallım, müsadere	<i>Gîhev</i> , d.	uygun, birbirini

DEYİMLER

Hilgirtin (*hilgire!*), geçişsiz f.
Pêçandin (*bipêçîne!*), g.f.
Kom kirin, g. f.

taşımak, kaldırmak
sarmak, paketlemek
toplamak

Li ser ve zêde kirin

Pêş ketin, geçişsiz f.

Dan pey,.g.f.

Beşîşîn (bibeşîşe!), geçişsiz f.

Bê etlahî

Li cihê ko

Nema

ilave etmek

ilerlemek

takip etmek, arkasından gitmek

gülümsemek

aralıksız, durmadan dinlenmeden

bir şeyin yerine, -in yerine

daha fazla, bundan başka

GRAMER

Zarf (belirteç) ve Zarf Niteliğindeki Deyimler

Yer, zaman, nicelik, karşılaştırma (kıyaslama), olumlama ve olumsuzlama zarf ve zarf niteliğindeki deyimlerin başlıcaları

şunlardır:

Yer zarfları

Li dereke din başka yerde

Di dora ... de ...in etrafında,
dolayında

Ji vir de buradan, bu ta-
raftan

Li hindurê... ... içinde

Di pişt ... de ...in arkasında

Li paş arkada, arkasın-

Jorîn da

Li vir, li hire üstte, yukarıda

Dûr burda, burada

Dormedor çepeçevre, etraf

He, ha ötede

Ji wê de ötede, biraz uzakta

Ji derve dışarda, dışardan

Di pêş ... de -in önünde

Li pêş önde

Jêrîn aşağı, alt, alta, altaki

Li wê orada

Li her derê her yerde, her tarafta

Li ku nerede

Ji dûr ve uzaktan

Zaman zarfları

Hingê o zaman

Wextê kodiği zaman

Îro bu gün

Hema hemen

<i>Demberê</i>	önceden, çok önceleri	<i>Berê</i>	önce, daha önce, geçmişte
<i>Berî ...</i>	(... dena) önce	<i>Zûka</i>	erkenden
<i>Zûkanî</i>	acele, alelacele	<i>Her hal</i>	bu esnada, bu anda
<i>Daîmen</i>	her zaman, daima	<i>Ji hingê ve</i>	bundan böyle
<i>Êdî</i>	bundan böyle, artık	<i>Ji vir ve</i>	o zamandan beri
<i>Dawî, talî</i>	sonunda, nihayetinde	<i>Paşê</i>	sonra
<i>Duh</i>	dün	<i>Pêr</i>	önceki gün
<i>Di cih de,</i>	anında, yerinde	<i>Betirpêr</i>	bir önceki gün (üç gün önce)
<i>hema</i>	ansızın	<i>Talî</i>	sonunda
<i>Di wextê berê</i>	eskiden	<i>Tu car</i>	hiç, asla
<i>de</i>		<i>Car car</i>	bazen, bazı bazı
<i>Niho</i>	şimdi	<i>Carina</i>	bazı zamanlar
<i>Kengê</i>	ne zaman	<i>Bistkî</i>	az sonra, az önce
<i>Pirîcar</i>	sık sık, genellikle, çoğunlukla	<i>Dereng</i>	geç
		<i>Her, her car</i>	zaman
		<i>Zû</i>	erken

Nicelik zarfları

<i>Bes</i>	yeterli	<i>Hîçne</i>	pek ... değil, pek
<i>Pir</i>	çok		... öyle değil
<i>çend</i>	kaç	<i>Bi xwe</i>	hatta, bile
<i>Bêtir, pirtir</i>	daha çok	<i>Kêmtir</i>	daha az
<i>Hêj</i>	daha da	<i>Hindik</i>	az
<i>Çiqas</i>	kaç tane, ne kadar	<i>Kêm</i>	az, eksik
<i>Hinde</i>	o denli, o kadar	<i>Ewçend</i>	o denli, bu kadar
<i>Zehf, gelek</i>	çok	<i>Heke, ger,</i>	eğer, şayet
<i>Zêde</i>	fazla, daha çok	<i>eger</i>	
		<i>Hevqas</i>	o kadar, bu denli

Durum ve karşılaştırma zarfları

<i>Holê, wiha</i>	böyle	<i>Bi qasî</i>	o kadar
<i>Wilo, werê</i>	böyle	<i>Bi hev re</i>	beraber
<i>Jî</i>	de, dahi	<i>Çawan</i>	nasıl
<i>Qesdane</i>	bile bile, kasten	<i>Zor, qewî</i>	güçlü, oldukça
<i>Çima, Çare</i>	neden, niçin	<i>Xirabtir</i>	daha kötü, daha
<i>Çêtir, layîtir</i>	daha çok, daha iyi	<i>Nemaze</i>	beter
<i>Baştir, çêtir</i>	daha iyi,	<i>Lez</i>	özellikle

Olumlama ve kuşku zarfları

<i>Bêguman, bêşik</i>	şüphesiz,	<i>Nexwe</i>	kuşkusuz, elbette
<i>Belê, erê</i>	kuşkusuz	<i>Heye ko</i>	olabilir, olabilir ki
<i>Dibe ko</i>	evet, tabi	<i>Bi rastî</i>	gerçekten,
	olabilir, olabilir ki		doğrusu

Olumsuzlama zarfları

<i>Nî, ne, na</i>	değil	<i>yek car</i>	birden, bir kez
<i>No</i>	hayır	<i>Hîç</i>	hiç
<i>Tu, ti</i>	hiç, hiçbir	<i>Qet</i>	Katiyen

Zarf deyimlerin büyük bir bölümü, **bi** edatı ya da **-î, -ane, -ahî, -ka** soneklerinin yardımıyla yapılır.

<i>Bi lez</i>	aceleyle	<i>Bi edeb</i>	terbiyeli
<i>Bi şehrezayî</i>	bilerek, beceriklice	<i>Bi diqet</i>	dikkatlice
<i>Bi çelengî</i>	cesurca	<i>Bi sivikahî</i>	hafifçe, kolayca
<i>Aqilane</i>	akıllıca, zekice	<i>Bi nermî</i>	yumuşakça, usulca
<i>Mîrane</i>	beyvari, prensvari	<i>Eqilmendane</i>	ciddiyetle
<i>Comerdane</i>	cömertçe,	<i>Ehmeqane</i>	ahmakça
<i>Ciwanmêran</i>	bonkörce yiğitçe,	<i>Şehsiwarane</i>	şövelyece
<i>e</i>	soyluca	<i>Bi dizîka</i>	gizlice ,vs.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Zaroyên min, dê werin emê herin tiştên xwarinê peyda bikin.

Temo tuê selikê hilgirî.

Stî Botî û zaro ketin rê, ew niho di kolaneke kevina drêj û teng de ne.

Li ser peyarê, li ber derfiroşên xwe firotker ban dikin:

"Kerem kin, werin vir, li çavgerandineke heşînatiyên ter, mêweyên bihndar û şîn!"

Hevalên me dikevin herfiroşiyeye tê de rûn, penîr, birinc, her texlît goşt, heşînatî û meyweyên elbikirî, zeyt, zeytûn, meqerme, mewîj hene. Herfiroşî teji xelk e, jin mêr û zaro.

Stî Botî dibêje froşkerî: "Kîloyeke meqerme, nîv kîlo qehwe, şûşeke zeyt, du kîlo şekir, çaryek kîlo penîr bidin min".

Froşker binayê wan kom dike. Stî Botî peran dide xeznedarê û digel zaroyên xwe ji herfiroşiyê derdikeve.

Di kolane de zaro girgirokên piçûk û jinan dibînin. Stî Botî dibêje zaroyên xwe: "Ew froşkerên çardemên salê ne. Sal pê de ew li gora demên salê heşînatî û meyweyan difiroşin."

Stî Botî yek ji wan froşkeran dipirse:

"Bihayê wan gêzeran bi çiqas?"

Froşkera qelew û bejinbilind vedigerîne û dibêje:

"Bitenê frengêk. Ew ne biha ne". Jinkê bi ser ve zeyde dike: "Min pîvaz, kelem, bacanê sor û fasûlî jî hene û ew erzan in".

Stî Botî pir texlît heşînatî û meyweyan dikire, heşînantî û mêwiyên kesk, sor, zer spî an zêrîn.

Zaro gelek dilxweş in. Şîrîn mîna hero dev ji axaftinê bernade, heçî Temoye deng nake, selik giran e û rê dûr e.

Xortê ciwanmerd ji bona xelaskirina zaroyê reben ko di avê de dixeniqî bêt ko cilên xwe ji xwe bike, xwe avêt avê û ew anî bejiyê.

Mehfûr bê dawêşandin û şuştinê paqij nabin. Eskerên me bê etlahî pêş ve dikevin. Li cihê ko tu bidî pey xebata xwe, tu di nav kuçe û kolanan de wextê xwe winda dikî.

Balafira bi hewa ketî li cihê ko bilind dibe, nîzîkî li erdê kir hate xwar û ji ber vê yekê temaşager bawer kirin ko balafir dê bikeve erdê.

Em heta panzdehê gulanê, digel dê û bavê xwe li vir bimînin.

Em nema diçin vê dikanê.

Ez di sala hezar û neh sed û çardehan de za me (ji deya xwe bûme ya da hatime dinê).

Ev bername sala ko bê dê bête cih anîn.

Li havînê em diçin zozanan û li zivistanê em xwe digihînin germiyanan.

Ber bi armanca xwe ve pêş ve bikeve û li tiştên ko yê din dikin menêre.

Hewcedariyên avakirinê duhî hatine.

Bi dehan ve kamyon û girgîrokên ko dijminan di pişteriyê de berhevkirî bûn ketin destên pêşmergan.

Berî her tiştî divê em bizanin heke ev mal di gora we be, an ne, bihayê wê pirseke din e; ez dikarim li ser bihayê wê bi xwedî re li hev bêm.

Pirsa ko her li pêş hişê me ye pirsê welatê me Kurdistan e, ji bona me, bextewariya wî, armanca bilindtirîn e.

Ev kamyon nimûneyek e, hemî kamyonên ko di karxana me de hatine çêkirin mîna wê ne.

Di vê gîhevê de hin xalîçeyên Kurdistanê Îranê hene.

Hêk di vî welatî de gelek erzan in.

Tu li ber dilê min gelek şîrîn î.

Bihayê mêwiyên elbikîrî hinde bilind bûye ko, em bêgav man û dev ji hunduranîna wan berda.

Tiştê ko dest dike, dê û bav nake.

Xebat şêr e, dest avêtê dibe rovî.

Her tişt bi ziravî dişkê, mirov bi stûrî.

Aşağıdaki Metni Kürtçeye Çeviriniz

Bütün bir yıl boyunca, pazar küçük şehrimizin merkezindeki meydana kuruldu.

Büyük sepetler içinde, bol bol meyve ve sebze geldi.

Bir yaz boyunca hava şeftali, ahududu ve her çeşit kokulu meyve ve ot koktu.

Kenar semtteki bakkal da gelip pazar da tezgah kurdu. Orada, fiyatlar mağazalardakilerden daha çok uygundu.

Pazara gittiğimde, önce malın iyisini ve ucuzunu nerede bulabilirim diye

etrafı bir güzel kolaçan ederim ve daha sonra, sebze, mutfak için erimiş yağ koyun ya da öküz eti ve bolca meyve satın alırım.

Tabi her şeyden öce, yıllardan beri tanıdığım satıcılarla biraz sohbet ederim. Satıcılar bana, ufak tefek işlerinden ve karşılaştıkları güçlüklerden söz ederler.

Bazen de, usulca ya sepetimin içine biraz sebze koyarlar, ya da bir meyve uzatırlar.

Bunu karşılıksız yaparlar, çünkü ben de onlara sık sık hiçbir karşılık beklemeden hizmette bulunuyorum.

Bazen tanıdık dostlarla karşılaşırız ve karşılıklı olarak birbirimize sırlarımızı açarız. Hemen saatin ilerlediğini farkederek ve bundan böyle daha fazla çene yapmadan eve dönmeye karar veririz.

Ama, her nedense durum hep böyle olur.

Evde o denli işim var ki, arkadaşlarımı ziyaret etmeye bile fırsatım olmuyor. Çocukluk arkadaşımın kızını görelim iki gün oldu.

Ne kadar de büyümüş ve güzelleşmişti!

Çok talı ve bir o kadar da kibar birine benziyordu. Gençliğinde annesi de böyleydi.

Şimdi bir birimizi daha az görür olduk.

SÖZLÜKÇE

<i>Ser jê standin</i> önüne geçmek, (<i>bistîne!</i>), g. f. aşmak, inisiyatifi ele geçirmek	<i>Xaçerê</i> , d. kavşak, dörtyol ağzı, kesişme yeri
<i>Çûnûhatin</i> , d. gidiş geliş, dolaşım	<i>Pirtûkfiroş</i> , d. kitap satılan yer, ki- tapçı
<i>Xweşbextane</i> mutlucu, mutluluk içinde	<i>Cerîme</i> , d. ceza, para cezası, <i>Pêtik</i> , d. cürüm, kibrit
<i>Titûnfiroşî</i> , d. tütün satıcısı	<i>Kurteling</i> , e. kısa eyri bacaklı bir köpek cinsi
<i>Agirpeşk</i> , d. çakmak	<i>Goştîfiroş</i> , d. kasap
<i>Goştîfiroş</i> , e. kasap	<i>Berazê kedî</i> , e. evcil domuz
<i>Beraz</i> , e. yaban domuzu	<i>Nanpêjî</i> , d. fırıncılık
<i>Nanpêj</i> , e. fırıncı, ekmekçi	<i>Dikan</i> , d. bakkaliye
<i>Herfiroş</i> , e. bakal	<i>Berber</i> , e. kuaför, berber
<i>Şerbet</i> , d. şerbet, tatlı içecek	

DEYİMLER

<i>Mêrê min ez berdame.</i>	Kocam beni boşandı.
<i>Xem nake.</i>	Önemli değil, bir şey olmaz.
<i>Ezê navbera te û mêrê te xweş bikim.</i>	Kocanızla aranızı yapacağım
<i>Ew digirî li halê xwe.</i>	O haline ağlıyor.

*Ew bi halê xwe digirî
Min ew bi der kir ji mal.
Çi cihê ko ew diçû ...
Bi zimanekî xweş.
Pêt ji bin lingê wî derdikeşin.
Bi jor ketin.
Ew ji paş zinarekî dinêre.
Min ew bi lez kir.
Ew teyran li ezmên digire.
Min xwe li çem xist.
Ez ji rexê din ve zû derketim.
Min di bin avê de dom kir.
Li binê avê.
Wî baz da û bezî.
Min lingê xwe bi lingê wî ve
girêda.
Lingên xwe bi hev re girêdan.
Ew veşartiya ber bi hevalê
xwe.
Min ew ji dûr ve dît!
Te veşartiya min ji wî ve
eşkere kir.
Em ketin avê û carekê li ser
avê û çarekê li bin avê dibûn.*

O haline ağılıyor.
Onu evden dışarı çıkardım.
Gittiği her yerde...
Kibarca, tatlı bir dille.
Ayağının altından kıvılcımlar
saçılıyordu.
Yukarı çıkmak.
Bir kayanın arkasından bakıyor.
Onu hızlandırdım.
Havada kuş yakalıyor.
Dereye girdim.
Hızla diğer kıyıya geçtim.
Suyun altından devam ettim, gittim.
Suyun dibinde.
O koştu ve kaçtı.
Ayağımı onun ayağına bağladım.
Ayaklarını bir birine bağladılar.
Arkadaşına doğru döndü.
Onu uzaktan gördüm!
Sırrımı ona açtın.
Suya girdik ve kah üste çıkıyor, kah
batıyorduk

GRAMER

Bazı fiillerin kategorilerinin cümle içindeki yeri (sözdizimi, sentaks)

Kürçe cümle de sözdizim, genelde aşağıdaki gibidir:

1. Özne
2. Yüklem ya da tümleş
3. Fîl

Erd girover e.

Yer yuvarlaktır.

Aşağıda sıraladığımız bazı fiiller;

Çûn gitmek, terket-
Anîn mek
Xistin getirmek
Avêtin atmak

Hatin gelmek, ulaşmak
Ketin düşmek, girmek
Gîhandin yetişmek
Danîn koymak, vs.

dolaylı tümleçten önce geldiklerinde, dolaylı tümleç edat almazsa da bükülür:

Ez diçim Parîsê

Ezê te bînim malê.

Ew ket avê.

Em ketin hindûrê mezelê.

Ez dê te bigihînim

Parîsê.

Paris'e gidiyorum.

Seni eve getireceğim.

O suya düştü.

Odanın içine girdik, odaya girdik.

Seni Paris'e ulaştıracam

Yine aynı fiiller, büzülmüş bir edatla zamirin oluşturduğu bir deyim fiille birlikte kullanıldıklarında, genel kurala uyar ve cümlelerin sonunda yer alırlar.

Ez ji Parîsê têm.

Berik li min ket.

Roja îne ez ji Parîsê diçim.

Paris'ten geliyorum.

Bana kurşun deydi.

Cuma günü Paris'i terk edeceğim.

Diğer, *dan*, *gotin*, *şandin* vs. gibi fiiller, durma göre bazen dolaylı tümleçten önce bazen de ondan sonra gelirler.

Ez bi dîtina we bextiyar im.

Xwarina fêkiyan qenc e.

Dest ji xwendinê bermedin.

Sizi gördüğüme sevindim.

Meyve yemek iyidir.

Okumaktan vaz geçmeyin.

Ez guh didim reyîna seyan.

Köpek havlamalarına kulak veriyorum (dinliyorum).

Ez beza hespan dibînim.

At kuşusunu görüyorum.

Ez axaftina mirovan dibihîsim.

Konuşan insanları duyuyorum.

Ez dixwazim herim.

Gitmek istiyorum.

Ez dikim bixwim.

Yemek üzereyim (istiyorum).

Min divê ez binivîsim.

Yazmalıyım (yapmak istiyorum).

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Rê û çûnûhatin

M. Botî li ser peyarê hêdî hêdî dimeşe. Carina li ber camekanan disekine û li hûr mûrên tê de mêze dike.

Di dora wî de xelk zû dimeşin û ew ser jê distînin. Hinên din li wî, li mirovê ko xwe nalezîne dinêrin. Di nav kolanê de otomobîl, kamyon, otobûs, motosîklêt û bisîklêt pir in. Di xaçerêyan de îşaretên ronak yên sor çûnûhatinê disekinînin, pişt re îşareta kesk hemiyan didin meşandin. Lê bi derbekê, hevalê me dixwaze here aliyê rê yê din û peyarê biguhere.

–Gelo ev dikana sor çî ye?”

–Ew pirtukxaneyekî mezin e.

Aşağıdaki Metinleri Türkçeye Çeviriniz

Polisê Trafikê

“M. Botî xwe dide rê, xweşbextane çûnûhatin sekinî ye, ew digehe peyarêya aliyê din. Lê heyf e ew dikeve ser polîsekî yê ko defter li des tû li nêviya wî ye. Polîs, piştî silavdanê dibêje;

“Mîrza diviya bû ko hon di bora bizmarkirî re derbaz bin, ya ko pêncî mêtir wêdetir e.

Navê wê çî ye? A ez dibînim hon biyanî ne. Baş e. Lê bala xwe bidin! Careke din we divê cerîmeyê bidin.”

Qehwe û titûnfiroşî

Şîrîna piçûk digel bavê xwe ketin titûnfiroşiyekê.

–Hon çî dixwazin Mîrza!

–Pakêtek cixare, pakêteke titûn û elbikeke pêtik, ji kerema xwe du pûlên postê ji bidin min.

Titûnfiroşî têr elbikinin rengereng e: Sor û zer, kesk û hêşîn, spi û reş, zê-rîn û zîvîn.

Di camekaneke stêlîn de agir peşkin piretexlît hene. Hin ji wan gelek spehîn. Agirpeşkine bi fitîl, bi benzîn û bi gazhewayê. M. Botî dike agir; eşkekê bikire, lê ji ber bêsebrîya keça xwe dev jê berdide û ji dikanê derdi-keve. Heçî Şîrîne kes nizane ew li ku ye. M. Botî li dora xwe dinêre, Şîrîn di bin siha darekê de, li erdê rûniştiye, bi seyeke piçûk, ji nijada kurteling dileyize.

Ev şeş meh in M. Botî digel jin û zaroyên xwe li Parîsê ne û êdî mîna xelkên Parîsê ew hînî şeqam û kuçe û kolanên Parîsê bûne.

Ew êdî bê dijwarî bi otobûsê, bi metroyê an bi trênan diçin û tên her aliyên bajêr. Tişteki ecêb e, lê yê ko carina riya xwe şaş dike M. Botî ye.

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Eve goştîfiroşiyê de her texlît goşt peyda dibin. Goştê ga, pez, golik, bizin û berazan.

Mirov nanê xwe jî li ba nanpêj dikire.

Di nanpêjiyê de her texlît nan û şîranî peyda dibin.

Dikandêr ava madenî, mey û şerbetan jî difiroşe.

Cil, mitêl, hesincawên elektrîkî û hwd. di dikanên mezin de têne firotin.

Gava mirov dixwaze porê xwe bide kurt kirin diçe ba berber.

Gava mirov dixwaze di welatekî biyanî de bimîne, divê mirov here polîs-xanê û destûra nişteci bûnê bixwaze.

Gelo mirovê ko li rex mêrê min e kî ye?

Divê em ji bona azadiya welatê xwe bi her awayê û li her derê bixebitin.

Divê tu bi kar û wezîfa xwe rabî.

Hevalê min li ser deriyê cîranê xwe sekinî ye.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Ona son sigarayı ikram ettim. İki paket sigara ve bir kibrit almak için tekel bayisine gittim. Fırının ve bakkaliyenin önünden geçtim ve bir koyun butu aldığım kasap dükkanına girdim. Onu dışarda odun ateşinde pişirdim. Yaban veya evcil domuz eti şişte pişirilince güzel oluyor.

Kavşağı geçtiğimde, trafik çok kalabalıktı ve kendimi ezdirmemek için çok dikkat ettim. Köşedeki kitapçıda her çeşit kitap bulunur. Narin'e, doğum gününde genç bir süs köpeği hediye edildi. Şansı var, ki köpek önceden eğitilmiş. O halıları pisletmiyor. Öte yandan, onbeş gün öncesi gibi temizdir. Nereden geçiyorsa Narin onu takip ediyor ve yaşlı kediler ile küçük köpekler önünden kaçıyor.

Bu at öylesine hızlı gidiyor, ki ayaklarının altından kıvılcımlar saçıyor.

O benimle çok saygılı bir şekilde konuştu. Önce yanıma yaklaştı, bana Kürdistan'dan geldiğini ve yanımızda kiralık bir oda tutmak istediğini söyledi. Bizde kiralık oda olmadığını söylediğim zaman, bana önemli değil dedi ve daha uzakta bir yer de tutabileceğini söyledi.

Babam iki ipi nasıl sağlam bağlayacağımı bana gösterdi ve ben de hemen yapım.

O kadar mutsuz ki! Onun için kendi kendine ağlıyor. Birbirinize dargın olmanız gülünçtür, sizi barıştırmak istiyorum.

Arkadaşıma git, sana sıırımı söyleyecek.

Onu kayanın arkasından gözetleyeceğim. Onu uzaktan gördüm ve onu hemen tanıdım.

Kurt köpeğini çağırdım ve o da bana baktı, sonra koştu ve en sonunda kaçtı. Gidip onu aramalıyım.

39

FÊRA SİH Û NEHEMÎN
OTUZDOKUZUNCU DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Erd</i> , d., <i>navçe</i> , d.	bölge, saha	<i>Xweşzan</i> , e.	bilen, uzman,
<i>Mafir</i>	madem		erbab
<i>Dotira rojê</i>	ertesi gün	<i>Xiniz</i> , sıf.	ele verici, ihanetçi
<i>Cih dîtîn (cih bi- bîne!)</i> , g.f.	yer bulmak, yer yapmak	<i>Bila</i>	olsun
<i>Dan der</i>	açığa vurmak,	<i>Hînga</i> ,	o zaman
<i>(bide der!)</i> , g.f.	ifşa etmek	<i>hîngêbel</i> .	
<i>Bend</i> , sıf.	yasak, engel,	<i>Xinizî</i> , d.	ihanetçilik, ele veri- cilik
<i>Fehêt</i> , d.	bent	<i>Kizbûn</i> , d.	öfke, hiddet,
<i>Berdîtî</i>	utanma	<i>Tif kirin</i> , g. f.	tükürmek
<i>Ponijîn (biponi- je!)</i> , geçişsiz f.	öngörü	<i>Kêmasî</i> , d.	eksiklik, hata, kusur
<i>Bi der ketin (bi der bikeve!)</i> ,	dalmak,	<i>Çavok</i> , d.	gişe
geçişsiz f.	düşünmek	<i>Mizmizîn</i>	fısıldamak, çalka- lanmak (su için)
<i>Hêdîka</i>	çıkmaq, dışarı	<i>(bimizmize!)</i> ,	alışık olunmayan,
<i>Dûvhev</i>	çıkmaq	geçişsiz f.	adet dışı, istisnai
	yavaşça, temkinlice	<i>Derî adetê</i>	koruma, saklama,
	bir biri ardına, ard arda, arka arkaya	<i>Sepandî</i> , e.	kollama
<i>Navnivîska tele- fonê</i> , d.	yıllık tarife	<i>Serwextî</i> , d.	bir şeye vakıf olma durumu
<i>Holika telefonê</i>	telefon kabin	<i>Bêkêrî</i> , d.	beceriksizlik

DEYİMLER

*Nêz û nexweş.
Ew li dora golekê bi rê ve diçû.
Ajetin ser, g. f.
Tu zû bî zû şanî min bide.
Li ser keviya golê rûne!
Dûvê xwe drêjî nava avê kir!
Rovî ber bi gurî hatiye.
Av qeşa girtibû.
Dûvê gur di nav qeşê de asê bû-
bû.
Bi lez vegere!
Ew ji ber gurî revî.
Germeka dijwar.
Li bin siha darekê.
Kelekela germê.
Zimanê wan drêj derketibû.
Min tîfinga xwe hilda.
Fêza pez.
Dudû bi dudû.
Ew hindik dipeYivî û pir dikir.
Ji bo vê.
Min rûmeta wî digirt.
Ew di dora wî re diçûn û dihatin.*

*Şeveke tarî bû.
Li ser gotina wî min bala xwe da.
Di nîveka çiyana de.*

*Di vê navberê de.
Me her duyan da ser.
Me yek dest tîfing berda yê*

Aç ve hasta, sefil, perişan.
O bir gölün kenarında yürüyordu.
Üstüne yürümek
Bana çabucak göster
Gölün kıyısına otur!
Kuyruğunu suyun içine uzattı!
Tilki kurda yaklaşmış.
Su buz tutmuştu.
Kurdun kuyruğu buzun içinde sı-
kışmıştı.
Çabuk dön!
O kurdun önünden kaçtı.
Aşırı bir sıcaklık.
Bir ağacın gölgesinde.
Yakıcı sıcaklık.
Dilleri ağızlarından sarkmıştı.
Tüfeğimi aldım.
Sürü çiti.
İkişer ikişer.
O az konuşuyor ve çok çalışıyordu.
Bunun için, onun için.
Ona saygı gösteriyordum.
Onlar onun etrafında gelip gidi-
yorlardı.
Karanlık bir geceydi.
Onun sözü üzerine dikkat ettim.
Dağların arasında, dağların orta-
sında.
Bu arada.
İkimiz birlikte saldırdık.
Ona bir el ateş ettik.

*Ew ji nav malan derket.
Ez ber bi wî çûm.
Min ew ji gund bi dûr xist.
Wan dev lê kirin û ew xwarin.
Ko bête me.
Ewê li ser me de bigirin.
Germa rastî.
Seyekî no.
Mirovekî serwext.
Bi vê rojê tenê de.
Devê xwe mizmazandin.*

*Êdî nema ez dikarim.
Ez tevayiya rastiyê bi serwextî
bûbûm.
Haya min ji vê yekê heye.
Mafir.
Dêla me di van rojan de têye se.*

*Min dil hebû.
Min dil heye.
Dan windakirin.
Ezê te serwextî vê bûyerê bikim.*

*Cih dîtin.
Ez bi bêbextiya wî hesiya me.
Dem nehat.
Di wê navberê de.
Gotina min bi serê wî nediket.
Bingehê ramana min.
Neyarî çêbûn.
Wî rû bi mêran re nehiştibû.*

O evlerin arasından çıktı.
Ben ona doğru gittim.
Ben onu köyden uzaklaştırdım.
Onu ısırıldı ve yediler.
Bize gilince, eğer bize kalırsa
Onlar bize saldıracaklar.
Gerçek sıcaklık.
Azgın bir köpek.
Uyanık bir adam.
Sadece bu gün de.
Gevelemek, lafı ağzında gevele-
mek.
Ben artık edemiyorum.
Gerçek hakkında bütününüyle bilgi-
lenmişim
Bundan haberim var.
Madem.
Bu günler dışı köpeğimizin çiftleş-
me zamanıdır.
Gönlüm vardı.
Günlüm var.
Kaybettirmek.
Seni bu olaydan haberdar
edeceğim.
Yer bulmak.
Onun ihanetinin farkındayım.
Zamanı gelmedi.
Bu arada.
Sözüm onun kafasına yatmıyordu.
Düşüncemin temeli.
Düşmanlıklar oluştu.
Kimseye bakacak yüz bırak-
mamıştı.

GRAMER

Cümlenin Öğeleri (Sözdizimi)

I. BASİT CÜMLE

1. Bağımsız cümle

Gul çiçekeke bihndar e.

Ez bi dîtina we gelek bextiyar im.

*Zaro bi pênúsa xwe wezîfa xwe
ya kurdî dinivîse.*

*Duhî êvarê birayê min yê mezin,
bi çend hevalan, çû sinemayê.*

Gül kokulu bir çiçektir.

Sizi gördüğüme çok sevindim.

Çocuk kalemiyle Kürtçe ödevini
yazıyor.

Dün akşam ağabeyim, bir kaç
arkadaşıyla sinemaya gitti.

2. Ardışık bağımsız cümleler

Bêtir wext dibore, ew bêtir bi nebaxteyariya xwe dihese.

Zaman geçtikçe, daha da mutsuzluğunun farkına varıyor.

Min berdîti bû, we xwe xapand.

Ben öngörmüştüm, siz kendinizi aldatınız.

Te xirab kir, dê te biêşînin.

Kötü yaptın, seni incitecekler.

Kêmtir li wî miqate dibin, ew çêtir dixebite.

Ona daha az mukayyet oluyorlar, o daha iyi çalışıyor.

II. GİRİŞİK (KOMPLEKS) CÜMLELER

1. Temel cümle

Heke hon fikra min naecibînin jî ji xwe hon dixwazin bêyî arikariya hinekan bixebitin, qene piçekê bi hesibînin ez ji rast im.

Benim düşüncemi beğenmezseniz de, hiç kimsenin yardımını almadan çalışmak istediğinize göre, en azından birazcık haklı olacağımı hesaba katın.

2. Sıralı cümle

Ez hatim, min dît, min zora wan birin.
Geldim, gördüm, yendim.

Roma, ko berê hinde bi nav û deng bûye û ko dinya xistibûye bin destê xwe, îro wê mezinahiya xwe ya siyasî winda kiriye.

Geçmişte o denli ünlü olan ve dünyayı hakimiyetine alan Roma, bu gün siyasi etkinliğini kaybetmiştir.

3. Yan cümle:

1) Temel cümleye bağlaçla bağlı yan cümle

Ez bawer dikim ko ew nexweş e. Sanıyorum ki o hastadır.

2) Temel cümleye bağlaç zamirle bağlı yan cümle

Ew e mirovê ko min duhî dît. Bu dün gördüğüm adamdır.
Dün gördüğüm adamdır bu.

3) Soru zamiriyle bağlı yan cümle

Bêje min tu kî yî? Bana, kim olduğunu söyle?

4) Bir zarfla bağlı yan cümle

Ez êdf nizanîm li ku me. Artık nerede olduğumu bilmiyorum.

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Postexane

Demjimêr deh e. Stî Botî vegeriya mal.

–Bavê we li ku ye?

Şîrîn lê vedigerîne: Ew çû postexanê. Di demjimêr nehan de ew li ber masa xwe runiştibû û dinivîsand ji nişka ve, postecî li derî da.

Temo dibêje: "Na, postaciyekî piçûk bû". Wî ji bona bavo telegrafek anî. Bavo ew xwend, wî dixwest telefon bike, lê axaftin çênebû, telefona wî nedixebitiya, ji ber vê yekê ew çû postexanê.

–Gelo em dikarin herin û lê bigerin?

–Belê, lê bala xwe bidin otomobîlan.

Zaro tên postexanê. Çend kes li ser textebendan name û kaxezan dinivîsîn, li ser textebendan ve girêdayî ne. Xibîrdankên mezin û nevnivîskên telefonan hene û bi zincirên zirav bi textebendan ve girêdayîne.

Kêfa zaroyan tê. Li ser sernivîskan dihate dîtin: "cigare kişandin, anîna seyan, tif kirin qedexeye". Şîrîn û Temo bi xwe dizanin ko li erdê tif kirin kêmasiyeke gelek giran e, fehêt e.

Li ber çavokan xelk dûhev rawesta ne, li vir pere rêkirin, li wê pûlkirin, wêdetir û her wekî din. (hind)

Dawî, eve M. Botî ji holika telefonê derdikeve, Ew dilxweş e: Pevaxaftin hatibû çêkirin. Hemî bi hev re vedigerin mal.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Zamanında onu ikna edemediğim için, seni bu üzücü olaylardan haberdar etmek istedim.

En son ne düşündüğümü sana söylememi ister misin?

Adam ikinizi de uyardı.

Eminim ki bundan haberdar değildir. Kendimi o denli yorgun hissediyorum ki, daha fazla yapamam.

Sınırı gizlice geçmek zorundayım.

Geçmeme yardımcı olacak birini tanıyor musunuz?

Köpek, masanın üstüne konan et parçasını kaptığı gibi, hemen orada yedi. Bize gelince, eğer sadece onu köyden uzaklaştırabilirsek, bu işimizi daha çok kolaylaştıracaktır.

Ne yazık ki bana söylediklerinden sonra, ona inandım ve ona yöneldim, ona omuz verdim ve onun üzerinden silahımı havaya doğrultarak bir el ateşledim.

O bizi çağırırdı ve ikimiz de alel acele kaçtık.

Karanlık gece boyunca, boğucu bir sıcaklık içinde, ben ve o birbirimizi düşman hatının yanbaşımda bulduk.

Arkadaşım az konuşuyor, ama çok atiktir.

Sıcaklık gittikçe artıyor. Arkadaşım, bana silahın nasıl çabuk omuza atılacağını göstermişti.

Bekçi köpeğinin bu denli aç olmasına sinirlenmiştim, ama gerçekten aç, acımasız ve yırtıcıydı.

Kuyruğu gölün buzu arasına sıkışmış henüz canlı olan tavşanı parçalayıp yedi.

Elini suyun içine koy! Ilık olduğunu hisetmiyor musun?

Ama sonuç olarak, ne diyorsun?

Güneşin her kes için parladığını bilmiyor musun?

İyi insanlar için olduğu gibi kötüler için de mi?

Yalnız yaptığın için, yanıldığını sonradan fark edeceğini tahmin etmiştim.

Nereden kaptığımı bilmiyorum ama, çok hasta olduğumu sanıyorum.

40 FÊRA ÇİLEMÎN KIRKINCI DERS

SÖZLÜKÇE

<i>Mûsikî</i> , d.	müzik
<i>Stranvan</i> , n.	şarkıcı
<i>Sazbend</i> , n.	saz çalan
<i>Pirîcar</i>	çoğu kez
<i>Dilşa bûn</i>	memnun olmak, hoşnut olmak
<i>Gasîngeh</i>	büyük meydan
<i>Dilber</i>	güzel, albenili (dişi cins için kullanılır)
<i>Nedîtî</i> , sıf.	istisnai, seyrek, görüşmemiş
<i>Têbinî</i>	dipnot
<i>Dehbe</i>	yırtıcı hayvan
<i>Stran</i> , d.	şarkı, yorum
<i>Dengbêj</i> , n.	şarkıcı, anlatıcı
<i>Sazbendî</i> , d.	konser
<i>Sadêranî</i> , d.	sazcılık
<i>Sazdêr</i>	organizatör
<i>Nemaze</i>	özellikle
<i>Dilruba</i> , sıf.	güzel (genelde nesnelere için kul.)
<i>Dilketî</i> , sıf.	aşık
<i>Landik</i> , d.	beşik
<i>Me nav di wî da.</i>	Onu cesaretlendirdik, tembihledik.
<i>Herifandin (biheriffine!)</i> , g. f.	Yıkma, çökertme
<i>Me ew ji hev bela kir.</i>	Onu dağıttık, parçaladık.

*Ew bi pêpêlekê ve hilkişiya jor.
Dîvê em xwe bavêjin welatekî bi-
yanî.*

Dûrîdest

Ev çî bazar e!

Em tev li odê ne.

*Kî dizane em ji ber kîjan kevirî ha-
tine!*

*Ciwanmêr hêj ji welatê me xelas
nebûn e.*

Emê rast herin ba wî.

Eger ew neçê derket.

Hawara min dimîne namûsa te.

Kurebav, sîf.

Keçebav, sîf.

Virek, sîf.

Em li nanê zîkê xwe digerin.

*Dil bi tirs, hemî bêdeng û sar
man.*

Wî serê xwe hilda.

Xuya ye tu li dor jina wî digerî.

Ma jinên xelkê berdayî ne?

Wî simbêlê xwe bada.

Te tîştên nedîtî aniye serê me.

*Gundî bi dizî û di ber xwe de ji
hev re dibêjin.*

*Wî devê xwe xist bin guhê hevalê
xwe û got.*

O merdivenle yukariya çikti
Yabancı bir ülkeye gitmek lazım.

Ulaşılmaz, erişilmez.

Bu ne iştir böyle!

Hepimiz odadayız.

Kim hangi taşın önünden (nereden,
hangi ülkeden) geldiğimizi bilecek.

Ülkemizde henüz yığıtler tükenmedi.

Direk onun yanına gideceğiz.

Eğer o işe yaramaz çıktıysa, şayet
kötü biriyse.

İmdadıma yetişmek sana kaldı bi-
lirsin.

babasının oğlu (onurlandırma sîf.)
(erkek için)

babasının kızı (onurlandırma sîf.)
(kadın için)

yalancı

Karnımızı doyuracak ekmeğin
peşindeyiz.

Yürekler korkuyla dolu, herkes
sessizleşerek dona kaldı

O başını kaldırdı.

Belli ki onun karısının etrafından
dolanıyorsun.

Elalemin karısını sahipsiz mi sandın?
O bıyıklarını burdu.

Görülmedik şeyler başımıza getirdin.

Köylüler gizlice kendi aralarında
konuşup söylüyorlar...

Ağzını arkadaşınının kulağına
götürüp söyledi.

GRAMER

YAN CÜMLE ÖĞELERİNİN SÖZ DİZİMİNİN DEVAMI

Yan cümlelerin bir cümle içerisinde birden fazla işlevi olabilir:

1. Özne

Heyfe ko kesê banî min ne kir.

Ne yazık ki kimse beni
çağırmadı.

Yê ko qenc dihebîne, qenc diêşîne.

İyi seven, iyi incitir (seven
ağlatır)

2. Yükleme

*Daxwaza min hemî ewe ko hon
bextiyar bin.*

Tek dileğim sizin mutlu
olmanızdır.

3. Koşuntu

Ez hêvîdkarim ko hon poşmañ ne bin.

Pişman olmazsanız
sevinirim.

4. Nesne

Bawer dikan ko zaro hemî qenc in.

Bütün çocukların iyi
olduğuna inanılıyor.

5. Dolaylı tümleç

Divê bifikirin ko wext dibore

Zamanın geçtiğini
düşünmeleri gerekir.

6. Kalma durumu eki almış dolaylı tümleç

Hehecok diçe gava serma tê.

Havalar soğuduğunda
kırlangıçlar gider.

7. İsim tümleci

Stêrin yên ko dibiriqin

Parlayan yıldızlardır.

8. Sıfat tümleci

Ew şayeste ye ko şabaşekê bidin ê.

Ödül almaya hak
kazanmış.

9. Zamir tümleci

Ji we re ye ko ez dibêjim

Size söylüyorum.

10. Zarf tümleci

Ew ji kirîne bêtir diaxive

Çalışmaktan çok konuşuyor.

11. Dolaysız fiil tümleci

Ez dizanim ko hon li wê bûn.

Biliyorum ki ordaydınız.

12. Dolaylı fiil tümleci

Ez guman dikim ko ew bê.

Geleceğini umuyorum.

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Li Tiyatro û Sînemayê

Stî Meryem û Mîrza Botî ji mûsikî û stranan gelek hez dikin. Pirîcar ew diçin sazderaniyan. Lê ew hejî tiyatro û sînemayê jî dikin. Hefta borî di sînema mezin de filmeke gelek spehî hebû, ew digel zaroyên xwe çûnê û gelek dilşa bûne, nemaze Şîrîn. Di filmê de gelek dehbe dihatin dîtin; mîna şêr, piling, fîl û hirçên spî û reş.

Nameya Temo

*Dapîra min a delal, bapîrê min ê delal,
Ev şeş meh in ko em li Parîsê ne. Wext çiqas zû dibore! Em di taxeke
gelek kevn de nişteci ne. Warxana me li çemê Senê dinêre. Ji mezela
mêwiyan Tûvr tê dîtîn.*

*Em xweş hînî jiyana vî bajarî bûne. Yadê bi tena xwe her diçe bazarê, di
nav bajêr de digere û hîç riya xwe winda nake.*

Heçî em jî bi tena xwe diçin xwendegahên xwe.

Şîrîn bi otobûsê diçe, ji ber ko xwendegaha wê dûrî malê ye.

Lê ya min nîzik e, ez dimeşim.

*Me digel dê û bavê xwe heta niha hemî avahî û bîrdariyên Parîsê yên
spehî dîtine. Gasingehên Konkord, stêr û heyv ecêb dilrûba ne.*

*Em çûn bexça heywanan jî. Ew bexçeke ecêb spehî ye. Her texlît hey-
wanên piçûk û mezin, kovî û kedî, dehbe û rawir, mar, çûk û teyr û
masiyên nedîtî tê de hene.*

Şêr, piling û hirçên bexçê ne girtî ne.

Ew serbest in.

*Dehbe pêş çavên temaşageran bi serbestî dimeşin, dibezin, dileyizin û
carina jî li hev dikevin.*

Di nav kuçe û kolanên Parîsê de otomobîl gelek in.

Parîs jî mîna Diyarbekra me kevn e, lê jê gelek mezintir e.

*Cara pêşîn gava mirov digehe Parîsê û li avahiyan dinêre, mirov bawer
dike ko ew hemî reşin û zingarê lê avêtiye. Lê gav bi gav, roj bi roj, ev
bajar li ber dilê mirov şîrîn û şîrîntir dibe.*

*Ji aliyê din Parîs landika gelek mirovê mezin e, ji ber vê yekê jî ez hez jî
wê dikim.*

Dawiya meha ko bê betlana me dest pê dike.

*Bavo dibêje ko ewê me bibe başûrê Fransê, perava behrê. Me ji bavê
xwe re got ko em dixwazin betlana xwe li welêt biborînin. Lê wilo dixuyê
ko heqê rê giran e, heye ko sala ko bê, rê lê bikeve.*

*Dapîr û bapîrên min yên delal, ez bi dîtina Fransê gelek bextewar bûme,
lê ez Kurdistana xwe ya şîrîn ji bîra nakim. Ew û hon her di bîra min de ne.*

Têbinî: Şîrîne jî îro ji we re nameyek şand.

Neviyê we Temo

Aşağıdaki Metni Kürtçeye Çeviriniz

Pazarları, sık sık annem ve babam beni folklorik Kürt müziği ve bazı yabancı parçaların söylendiği konsere götürüyor. Çok eğleniyoruz, çünkü müziğin dili yoktur, olduğu gibi seviyoruz.

Tabii, halk şarkılarına ve danslarına alışık olduğumuz kadar klasik müziğe alışık değiliz. Asansörle çıkmak yerine merdivenlerden çıkmasını tembihledik. Bu dağın yamaçlarının yolları geçit vermez engebelerle doludur. Evimize bir daha dönemeyeceğimizi kim bilebilirdi. O kadar uğraştı ki, elbette bizi çıkaracak bir bahane bulacaktı. Bereket versin ki hala dünyamızda iyi yürekli insanlar da var. Doğruca ona gidelim, kurtuluşumuz onun elinde. Birilerinin durumumuzu bildiğini düşünüyor musunuz?

Hepimiz odada toplandık. Korkudan neredeyse donup dilimizi yutacaktık. Bütün bu olanları sessiz sedasız seyredemedik. Başımı kaldırdım ve kartalın gökte nasıl süzüldüğünü gördüm. Eminim ki o avını arıyor. Bunu korktuğumdan söylemiyorum. Her şeyi arkadaşına emanet etti ve konuşmamaya gayret etti. Ona kimi tercih ettiğini söylemek ister misin? Orada olduğundan eminim, kendini saklamanın bir anlamı yok. Onun ödüllendirilmeye layık olduğunu sana söylüyorum.

Kar yağıyor ve hava öylesine soğuk ki, geleceğinden kuşkuluyum. Çocukların, genel olarak iyi olabileceklerine inanmıyor musunuz? Acaba, gençlik çağından itibaren geleceğe hazırlanmak gerekmiyor mu? Aynı zamanda, zamanın gelip geçtiğini ve ona yetişmenin kolay olmadığını da düşünmek lazım.

Tatilin ikinci gününde, trenle en az iki ay kalacağım deniz kıyısına gideceğim.

SÖZLÜKÇE

<i>Şiverê</i> , d.	patika, keçi yolu	<i>Navser</i> , n.	tepe, zirve,
<i>Qet ne bit</i>	hiç olmazsa		doruk
<i>Dagerandin</i>	sakınmak,	<i>Kêm û zêde</i>	az çok
(<i>dagerîne!</i>), g. f.	bastırmak, geri	<i>Nexweşxane</i> , d.	hastahane
	çevirmek	<i>Dermanxane</i> ,	eczane
<i>Dermanker</i> , n.	eczacı	<i>Pêçandin</i>	sarmak
<i>Derman</i> , n.	ilaç	(<i>bipêçe!</i>), g. f.	
<i>Derman kirin</i> , g. f.	ilaçlamak	<i>Ta</i> , d.	sıtma
<i>Germîşan</i> , d.	termometre	<i>Destlêdan</i> , d.	muayene et- mek (tıp)
<i>Dest lê dan</i> , g.f.	muayene etmek	<i>Radyonivîs</i> , d.	radyografi, film
<i>Nexweşnêr</i> , n.	hasta bakıcı	<i>Brînsaz</i> , n.	cerah
<i>Melbend</i> , d.	bölge, aile	<i>Avaker</i> , n.	kurucu
<i>Zelal</i> , sıf.	berrak, arı	<i>Bêr</i> , d.	kürek
<i>Avjenî</i> , d.	yüzmek	<i>Kerpîç</i> , d.	briket, kerpiç
<i>Gog</i> , d.	top	<i>Melevan</i> , n	yüzücü
<i>Delûv</i>	kova	<i>Bi dev xweş kirin</i>	aldatmak, söz verip yerine getirmeme
<i>Malçira</i>	deniz feneri		
<i>Serban</i>	çatı		

DEYİMLER

<i>Gava wî mirin li ber çavê xwe dît.</i>	Ölümü gözleriyle gördüğünde.
<i>Lê her nebî.</i>	Her ne olursa olsun, her şeye rağmen.
<i>Ji îro û paş de.</i>	Bu günden sonra.
<i>Di lêkirina dîwarî de.</i>	Duvarın kuruluşunda
<i>Kûr û dûr.</i>	Uzun uzadıya
<i>Ez gihame nîvê rê.</i>	Yolun yarısına yetiştim, yolu yarılıdım.
<i>Li gora zanîna min.</i>	Bilebildiğim kadarıyla, bildiğime göre.
<i>Kûr û hûr.</i>	Derinlemesine, detaylarıyla.
<i>Bi vî awayî.</i>	Bu şekilde, böylece.
<i>Her tenê.</i>	Yalnızca.
<i>Vewejartin (vewejêre!), g. f.</i>	Analiz etmek, çözümllemek.
<i>Ez ji xwendegehê der çûm.</i>	Okulu bitirdim.
<i>Ew çar caran ketiye zindanê.</i>	O dört kez hapse düşmüş.
<i>Ez ji bo xebatê hatim vira.</i>	Çalışmak için buraya geldim.
<i>Şîrîn gulên diçîne.</i>	Şirin gül topluyor.
<i>Serpêhatiyê xwe dibêje</i>	Başından geçenleri anlatıyor.
<i>Dengê xwe li min hilda.</i>	Beni çağırırdı, bana seslendi.
<i>Li şevreşê</i>	Gecenin karanlığında.
<i>Dawiya meha ko bê</i>	Gelecek ayın sonunda.
<i>Êdî nema em tên xapandin.</i>	Artık aldatılamayız.
<i>Em çûn ba wî, ji bona serxweşiyê.</i>	Başaşlığı dilemek için, onun yanına gittik.
<i>Ji xwe bê hêvî bûn</i>	Kendine olan güvenini yitirmek
<i>Çavdêrî kirin, g.f.</i>	Gözlemek, gözetlemek.
<i>Netekî, d.</i>	Saplantı, korku.

*Bi dirêjiya metrekê mirov.
hevûdu ne didîtin.
Tu dûrîm her (dûrî min here)!
Min ev rê daye ber xwe.*

*Ji alîkî dî ve.
Ji wî we ye ko.
Bi qîrîqîr deng lê kir.
Ramûsanek jê stand.
Tu bextê min reş dikî.
Ew li min bi guman ket.
Limlimîn (bilimlime!), g. f.
Av dilimlime.
Tu hewqas reş û peşa li min
çêmeke!
Te bi darê zorê ew anî.
Kevnejin, d.
Bela xwe ji min veke!*

*Bes e dev ji min berde!
Ne gerek e tu bigirî.
Xaniyekî derî vekirî.
Dest û ling girêdayî.
Wî dest bî xap û fenan kir.
Îşev xwew neket çavên min.
Ew li pêş mala min winda bu
Me ew hayidar kiribû
Dilgirs, sıf.
Her dengê wî di guhên min de ne.
Mirovekî ji xwe hezkirî.*

Bir metreden bile insanlar
birbirini göremiyorlardı.
Benden uzak dur.
Ben bu yola baş koydum, ben
bunu tercih ettim.
Diğer taraftan, öte yandan.
O sanıyor ki
Çılgılık çılgılığa onu çağırırdı.
Ondan bir öpücük aldı.
Sen beni karalıyorsun.
O benden kuşkulandı.
Hışırıtı, uğultu, fısıltı
Su uğulduyor, fısıldıyor.
Bana fazla numara yapma

Onu zorla getirdin
Çokevlilikte ilk kadın
Belanı benden bulma, canımı
sıkma, üstüme varma.
Yeter, beni rahat bırak!
Ağlaman gerekmez!
Misafirperver bir ev
Eli kolu bağılı
Hile, dolap çevirmeye başladı.
Bu gece gözüme uyku girmedî.
O evimin önünde kayboldu.
Onu haberdar etmiştik
Fedakar, cömert.
Sesi hep kulağımda.
Kendisini seven biri.

GRAMER

EDATLAR VE EDAT GÖREVİ GÖREN DEYİMLER

Başlıca edat ve edat görevi gören deyimler şunlardır:

<i>Li</i>	-de; -li, lik	<i>Jê pê ve</i>	-in dışında, hariç
<i>Ji ... re</i>	-a	<i>Her çend jî</i>	rağmen
<i>Piştî</i>	sonra	<i>Ji xeynî</i>	hariç
<i>Berî</i>	önce	<i>Di ... re</i>	-den, ile, tarafın-
<i>Bi ... re</i>	ile		dan
<i>Digel</i>	ile, beraber	<i>Bi</i>	ile
<i>Ji bo, ji bona</i>	için	<i>Di nav re</i>	içinden
<i>Di nav ... de</i>	ortasında	<i>Li ba</i>	yanında
<i>Di ... de, der</i>	içinde	<i>Li cem</i>	yanında
<i>Ji</i>	-den, ile, ce	<i>Li nik</i>	yanında
<i>Ji ... ve</i>	-den itibaren	<i>Bê</i>	-siz
<i>Paş, li paş</i>	arka, arkada	<i>Gava</i>	esnasında
<i>Hema</i>	-den itibaren	<i>Ber bi ...</i>	-e karşı, -e doğru
<i>Li ber</i>	önünde	<i>Ber ...</i>	-e karşı, ön
<i>Pêş</i>	ön, önde	<i>Bi ... ve</i>	-e karşı
<i>Di dema...</i>	boyunca	<i>Li gora...</i>	-e göre
<i>Li</i>	-de, içinde	<i>Di bin ... de</i>	altında
<i>Di ... de</i>	-de, içinde	<i>Li ser ... de, li ser</i>	üstünde, üstte
<i>Ewe</i>	işte, orada	<i>Di ser ... de</i>	üstünde
<i>Eve</i>	işte, burada	<i>Di bin ... re</i>	altından
<i>Tevî</i>	rağmen	<i>Di navbera</i>	arasında
<i>Di nêzîkî ... de</i>	yanında	<i>Di navbeyna</i>	arasında
<i>Heçî</i>	-e gelince	<i>Ji ber vê yekê</i>	bunun için
<i>Li cihê</i>	yerine	<i>Di teniştâ ... de</i>	yanında

Aşağıdaki Metni Türkçeye Çeviriniz

Li peravê

Mîrza Botî ji avê derdikeve. Dilopê hûr û gir li ser sing û lingên wî dibirî-qin. Ew li rex jina xwe radikeve ya ko pişta xwe li ber tavê dîde ziwa kirin. Ew ji Şîrîn û Temo re dibêje: "Zaroyên min ko we avjeniya xwe qedand, emê herin xwarinxañê, ez birçî me. Lê şîrîn hêj dev ji leyistinê bernedaye, bi ber û delûva xwe ya piçûk kerpîçan çêdike û ew dibêje: "Min divê ez deh hebên din çêkim piştî ez bikevim avê. Temo digel hevalên xwe bi topê dileyize.

Hingî M. Botî radibe, destên zaroyên xwe digire û wan têxe avê.

Şîrînê pêveşareke sor li xwe kiriye heçî Temo ranveşareke reş.

Bavê wan dibêje wan: "Gelek dûr merin û bala xwe bidin pêlên deryayê.

M. Botî li hêviya zaroyên xwe dimîne.

Li lêva avê dinêre. Li aliyê çepê malçirayek tê dîtin, li rastî hinek girên kesk û li ser wan xaniyine spî û serbansor, hêj wêdetir, di dûrahiyê de xêzên heşîn yên çiyayên Pîreneyê.

M. Botî di nav komên melevanan û konên rengerengîn re, derbaz dibe û digel jin û zaroyên xwe tê meyvanxañê. Qesda malbata M. Botî ev e ko du heftan li peravên behrê bimînin û piştî re herin aliyê çiyayên.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Bu günden itibaren her gün uzun bir yürüyüş yapmak istiyorum; böylece kendimi daha sağlıklı hisedeceğim. O zaman, sadece araştırmalarımın daha az zaman ayırmam gerekecek. Ne olursa olsun, bu sağlığım için mutlaka gereklidir. Öğrenimimi geçen yaz tamamladım, eğer bu gün burdaysam, bu sadece burada çalışmak içindir. Karanlık gecenin derinliklerinden, bir çığlık duydum; çok ürkütücü bir şeydi. Arkadaşımın sesini hemen tanıdım. Sonra dostane bir sesle bana seslendi. Anladığım kadarıyla, askerler tarafından takip ediliyordu. Bu onun için cansıkıcı bir işti. Uzanmıştı. Kolunu bir kurşun delip geçmişti. Sürekli kan kaybediyordu. Acısı gittikçe büyüyordu, ama o direniyor ve yürüyebiliyordu. Koltuğunun altına girerek onu evime kadar götürdüm. Yarasını sardıktan sonra, ona

sınırı geçecek ve Dicle'nin öte tarafındaki akrabalarının yanına ulaştıracak kadar para verdim.

Bereket versin ki sis çok yoğundu ve insan bir metre yakınına göremiyordu. Sonuçta onu bekleyen dörtbiryandaki tuzakları aşırp özgürlüğüne kavuştuğunu öğrenmek için, uzun zaman pusuya yattım ve etrafı gözetledim. Şafakla birlikte evime dönene kadar, sınırın öte tarafında tek bir silah sesi bile işitmedim. Bütün kalbimle tanrıya şükrettim, soyundum ve hemencecik yattım. Çok sonradan öğrendim ki, sağ ve selamet, ama on gün sonra akrabalarına kavuşmuş.

DEYİMLER VE SÖZLÜKÇE

*Gene em karibin wan xirabiyan
ji ser xwe dagerînin.*

Tu xwe ji mala xwe bide alîkê!

Wey li min rebenê!

Me ji gund bar kir.

Çi bi me tê?

Me se û hirç berdane hev.

Pê re berberî meke!

*Ew di guhê wî de çend gotinan
dibêje.*

Wan ji hev bela bike!

*Ji xwe ko destê xwe dan hev,
ma kî dikare zora wan bibe.*

*Mirov çi ji wan re bike, di ber
avê de diçe*

Divê em li pişta wî bin.

Li devê derî sekinî bû.

*Destê me li pişta wan nagihê
hev.*

Kurê bavê xwe be!

Dû bi ser de kilor bûye.

Ew zû zû dengê xwe nake.

Hiç olmazsa, bu kötülükleri üzerimiz-
den savalım

Bu ara evinden uzaklaş!

Vay kara bahtım!

Köyden göç ettik

Bize ne oluyor?

Köpekle ayıyı birbirine salmışız.

Ona düşmanlık etme!

Onun kulağına bazı şeyler fısıldadı.

Onları dağıt!

Şayet elele verirlerse, kim onlarla baş
edebilir.

Onlar için ne yapsan da suya gider,
boşa gider

Bizim onu desteklememiz gerekir.

Evin kapısında durmuştu

Biz onlarla baş edemeyiz.

Babana layık bir evlat ol!

Duman (sigara dumanı) içinde kalmış.

O kolay kolay sesini çıkarmaz (sinir-
lenmez).

Tu bi min re dixeyidî!
Bayê reş bi we bikevel!
Xwezî ez mêrek bûma, teyê bidî-
ta min çi dikir.
Li ber çavê min
Qene
Kî dikare li ber dengê xwe bike?
Bi lêdanê goştê laşê min rakirin.

Bana kızılıyorsun, küsüyorsun!
Karayel sizi çarpsın.
Keşke erkek olsaydım, yapacağımı
görürdün.
Gözlerimin önünde.
Hiç olmazsa
Kim onun önünde ağzını açabilir?
Döve döve etlerimi parçaladılar.

GRAMER

BAĞLAÇLAR VE BAĞLAÇ GÖREVİNİ GÖREN DEYİMLER

Başlıca bağlaç ve bağlaç görevi gören deyimler şunlardır:

<i>Jî</i>	de, dahi	<i>An ne</i>	yoksa
<i>Holê</i>	böyle, şöyle	<i>Ger</i>	eğer
<i>Wiha</i>	böyle, şöyle	<i>Heke</i>	eğer
<i>Wilo</i>	böyle, şöyle	<i>Bila be</i>	olsun
<i>Werge</i>	böyle, şöyle	<i>Her hal</i>	bununla birlikte
<i>Ji ber ko</i>	çünkü, zira	<i>Ta ko</i>	... diye, ... mesi için
<i>Her çend jî</i>	her ne kadar	<i>Da ko</i>	... diye, ... mesi için
<i>Wek</i>	da	<i>Heta ko</i>	... diye, ... mesi için
<i>Mîna</i>	gibi, örneğin	<i>Hema ko</i>	-diği anda
<i>Û</i>	ve	<i>Beriya ko</i>	-meden önce
<i>Çava</i>	-diği zaman	<i>Ji ber vê</i>	bundan dolayı
<i>Lê</i>	ama	<i>yekê</i>	-den beri
<i>Ji qeneve</i>	en azından	<i>Ji dema ko</i>	öyle olunca, halbuki
<i>An</i>	ya da	<i>Dîtî</i>	mademki, çünkü
<i>Lewra</i>	çünkü	<i>Herwekî</i>	ise de, mesine
<i>Ji lewra</i>	çünkü	<i>Çendane</i>	rağmen
<i>Kengê</i>	ne zaman ki	<i>Ko</i>	ki
<i>Piştî ko</i>	-dikten sonra	<i>Bi şertê ko</i>	şartıyla, koşuluyla
<i>Ango</i>	yani	<i>Wekê</i>	-diği zaman

Aşağıdaki Metinleri Türkçeye Çeviriniz

Der Nexweşxanê

Hefta borî gava Şîrîn digel diya xwe ji bazarê vedigeriya, li peyarê, seyekî mezin ew xiste erdê. Stî Botî gelek tirsiya, ji ber ko ejnûyê Şîrînê yê rastî birîndar bûbû; birîneke sor û pehn. Bi şev keçik xweş raneza. Laşê wê germ bû û tayê ew girtibû. Yadê germîşan danî wê, ew giha heta sih û nehan.

Dotira rojê M. Botî banî bijjkekê kir. Wî li Şîrîn nêrî û piştî destlêdanê got: "Şikestinek tê de nîne, lê her hal divê radyonivîsa lingî bête çêkirin". Keça xwe birin nexweşxanê, lê radyonivîsa wê dikare bête çêkirin. Ji bona îro tu derman nadim wê. Tiştê ko dermanker kiriye, bes e. Li nexweşxanê Şîrînê dîwanxaneyine mezin dîtin, teji nexweş û birîndar, nexweşnêr û birînsazên pîr û ciwan, kirasine spî yî drej wergirti.

Nexweşnêreke Şîrîn anî dîwana radyonivîsiyê, bijjkekê Şîrîn da raketin ser nivîneke piçûk, di bin mekîneke mezin re.

Bijjîk piştî radyoyê gelek dilxweş bû di lingê Şîrînê de hestiyekî derizî an şikestinek tunebû. Şîrîn vegeriya mal û dotira rojê mîna berî ew dibezî dileyist.

Êdî Şîrîn bi temamî di xweşiyê de ye.

Li Ser Çiyan

Îro, serê sibehê. M. Botî û malbata wî li otobûsê siwar bûn û berê xwe dan aliyê çîyan. Otobûs di melbenda Baskê re dibore. Li pîr deran rêwingî ji otobûsê dadikevin û ew dorhêl û bergehên spehî temaşe dikin.

Bi rastî di Fransê de, mîna bajar, qesr, birc, seray, dêr, deşt, navdeşt, gelî, gol û giravan, tiştên hêjayî temaşakirinê bê hejmar in. Fransî niştîmanê xwe bi sed texlît avahî xemilandine. Ew nijadekî avaker e.

Otobûs rêwingî gihadin keviya goleke. Çiyayên kesk û bilind dora golê digirin. Gol heşin e, heşînekî zelal. Hewa pak e û bihndar e.

Zengilên çêlek û beranan têne bihîstin, ew di nav rêl û daristanan de hûr xuyanî dikin.

Li gora gotina rêberî, di nav salê de bitenê sê meh rêya ko em li ser hatine vê derê vekirî ye. Ji dawiya havînê û heta destpêka biharê rê tê girtin û şiverê wînda dibin.

Ber bi nîvroyê otobûs hevalên me M. Botî û jin û zaroyên wî û rêwingiyên din gihandin gundekî piçûk li navsera çiyayekî.

Aşağıdaki Metni Kürtçeye Çeviriniz

Buralardan uzak dur sevgili oğlum, çünkü sana yapmak istedikleri kötülüklerin önüne geçemeyiz.

Köpeklerimi kötülük yapmak isteyenlerin üzerine salmak zorunda kaldım. Kavga ediyorlarsa onları ayırmaya çalış. Ama, şimdi onları ayır! Neden bana kızıyorsun. İyi ki anlamıyorlar, eğer birleşirlerse kim onlarla başa çıkabilir? Şimdilik, birbirlerine karşıysalar da onları ayırmamak lazım, çünkü aksi taktirde onlarla başa çıkamayız. Buna ne diyorsun? En azından, benim huuzurumda sana saldırmaya cesaret edemez.

Gitmeden önce, annesi bana bir termometre almamı söyledi.

O ateşini ölçtü, kırkiki derece.

Paniğe kapılarak Temo'yu hastahaneye yatırması için alel acele doktora telefon etti. Hastahannede kırksekiz saati oldu, hala ateşi düşmedi. Acısını hafifletmek için, beraberce annesini ziyarete gidelim. Bunun ciddi olmadığını söyleyin. Geçen ay yakalandığı soğuk algınlığı henüz geçmemişken, gittiği ördek avında, suya düşüp tekrar soğuk aldı. Hava çok soğuk olduğundan, saatlerce ıslak elbiselerinin içinde titredi ve dişlerini gıcırdattı. Bu garip oğlanın, anesinin onu bu halde görmekten neredeyse aklını kacıracığına aldırmaşısını asla unutmuyacağım. Allah onu annesine bağışlasın.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çeviriniz

Sigara içtiğinde, dumanıyla yuvarlaklar yapıyorsun.

Ah, eğer erkek olsaydım, neler yapabileceğimi görecektin!..

Yaptığın, hiçte iyi değil, baban bunu kabul etmeyecek..

Bari ona saygılı ol!

Benim karşımda bir tek söz bile söylemeye cesaret etmez.

Temo'nun hastahannede olduğunu biliyor muydun?

SÖZLÜKÇE

<i>Çol, d.</i>	çöl, kır	<i>Berî, d.</i>	sıcak bölgelerdeki
<i>Stûn, d.</i>	sütun		otlaklar
<i>Mode, d.</i>	moda	<i>Bedenparêzî, d.</i>	spor
<i>Averû, d.</i>	gebe kalma, an- layış, düşünce	<i>Qeyde, d.</i>	kaide, kural, yasa
<i>Têvel</i>	değişik, farklı	<i>Tevî ko</i>	-e rağmen, ...olmasına rağmen
<i>Li ser vê yekê</i>	bunun üzerine, bu konuda	<i>Plitang</i>	kelebek
<i>Di rê de</i>	yolda	<i>Li ser wê</i>	onun üstünde
<i>Bi rûkî bi ken</i>	güler bir yüzle, güleççe	<i>Herçiya ko</i>	herşey, olan biten
<i>Bê ser û ber</i>	başı sonu billirsiz	<i>Manîdar, sıf.</i>	anamlı, manidar
<i>Mergeh, d.</i>	tapınak, manastr	<i>Hempa, n.</i>	iş birlikçi, iş arkadaşı
<i>Hewz, d.</i>	havuz	<i>Li goreyî ko</i>	-e göre
<i>Rengînî, sıf.</i>	renkli	<i>Niştəcîh</i>	ikamet, ikametgah
<i>Raweşandin</i>	serpmek	<i>Merg</i>	tin, ruh
<i>(raweşîne!),</i>		<i>Sere</i>	orta yaş üzeri
<i>g. f.</i>		<i>Herhatî</i>	müdevim
<i>Rêbaz</i>	metot, stil, biçim	<i>Rageş</i>	asabi
<i>Avedan</i>	gölet	<i>Giyandar</i>	canlı
		<i>Rêbayek</i>	havalandırma
		<i>Diravparêz</i>	para kasası

CÜMLELER

Ew xweş ji heq derket.

Ew bi xebateke mezin rabû.

Wî xwe negihand rastiyê.

Hatin pê, geçişsiz f.

Gotinên wan nabin yek.

Derî zanîna min.

Av ji bin vî kevirî bi der tê.

Por kirin, g.f.

Nûsikandin (binûsikîne!), g. f.

Bêdilî kirin, g. f.

Şûngirtî, n.

Parvekirin, d.

Par vekirin, g. f.

Derî malbatê

Ji bavî digehe kur.

Xweser, sıf.

Pêşende, d.

Berefkok, mek.

Berhefkar

Kok, d.

Lê çi ye, ka bêje?

Hela bêje, hela!

Bi dar vekirin, g.f.

Wî nedixwest kes dengê li wî biki

Ew heta razanê li ber me çû û hat.

Deng lê kirin

Ez kincan li te dikim

Çok iyi başardı.

O büyük bir işe girişti.

O gerçeğe ulaşmadı.

Gerçekleşmek, şekle şemale bürünmek

Sözleri bir birini tutmuyor.

Bilgimin dışında

Su şu taşın (kaya) altından çıkıyor (doğuyor).

Örtmek saklamak

Saklamak, bağlamak

Dinlememek, karşı gelmek

Yedek, başkasının yerini dolduran

Paylaşım, paylaşma

Paylaşım, paylaşma

aile dışı, aile dışında

Babadan oğula geçer (miras)

özel, bağımsız

önceden verilen haber

toplayıcı, derleyici

toplayıcı, derleyici

kök

o halde nedir. Söyle bakalım.

hadi, söyle!

asmak

Kimsenin kendisine seslenmesini istemiyordu

O yatsıya kadar, durmadan hizmet etti.

çağırarak, seslenmek

seni giyindiriyorum.

*Qîma te tê eve, qîma te nayê
ez dev ji xebatê berdidim.
Tevzînok û girîzo bi laşê min ve
hatin.*

*Wî bi hêrs dengê xwe hilda.
Hingî ez sax im ji bîr nakim
Destê hev bigirin!*

*Wî awirek da bavê xwe.
Gundî lê gihane hev.
Kes li kesî guhdarî nedikir*

*Bi xwedê ev rast e!
Xwedê bike!
Çi a min jê ye!
Arî li serê me bi!
Min tu li ser xwe mezin kirî
Ma kuliyan devê we xwariye?*

*Te teva kir neyarê xwe.
Ew bi serê çiya ket.
Destên xwe ber bi ezmanan ve
bilind kir.
Vepexirandin (vepexirîn)*

Min kir nekîr ji min venebû.

*Ew li ser te xeyidî!
Bûye, çûye, êdî guh medê.
Li ber xwe dan*

hesabına geliyorsa işim budur, gel-
miyorsa işi bırakıyorum
Tüylerim diken diken oldu.

Öfkeyle sesini yükseltti.
Sağ oldukça unutmuyacağım.
El ele tutuşun, birbirinize destek
olun!

Babasına sert bir bakış attı.
Köylüler başına toplanmış
Kimse kimseyi dinlemiyordu, her
kafadan bir ses çıkıyordu.
Allahıma doğrudur
Allah etsin!

Bana ne, beni ilgilendirmez.
Toprak başımıza!
Seni ben başıma bela ettim
Dilinizi mi yuttunuz! Bana cevap
versenize, konuşsanıza
Herkesi kendine düşman ettin
Dağın zirvesine çıktı
Ellerini açtı, tanrıya yalvardı

ayırarak, çözmek, eşelemek, izole
etmek

Ne yaptıysam bir türlü benden
kopmadı

O senin için kızdı
Olmuş, bitmiş, artık kulak asma
Direnmek

GRAMER

ÜNLEM VE ÜNLEM YERİNE GEÇEN DEYİMLER

Başlıca ünlem ve ünlem yerine geçen deyimler şunlardır:

Acı belirten *ax*

<i>Ax li min!</i>	Eyvah, bana!
<i>Ax li min ezo!</i>	Ah, benim kara bahtım!..
<i>Ax li min ezê!</i>	Ah, benim kara bahtım (bayan)!..

Çağırma belirten *hey ! ho!*

<i>Lê, lê, lê, hey lê</i>	çağırma (bayan için)
<i>lo, lo, lo, hey lo</i>	çağırma (erkek için)

Sevinci tatmin olmayı belirten	<i>ox!</i>
Seslenmeyi belirten	<i>gelf! Gelf Kurdan! Ey Kürtler!</i>
Gecikme belirten	<i>way!</i>
İmdat istemeyi belirten	<i>ya bo!</i>
İmdat istemeyi belirten	<i>ya dê!</i>
Hayret belirten	<i>wiş!</i>
Sürpriz belirten	<i>aha!</i>

Aşağıda olduğu gibi bazı isimler çağrıldığında, **lê** ve **lo** ünlemleri **ê** ve **o** formunu alıp isme ulanırlar:

<i>Bavo!</i>	Baba!..
<i>Dotmamê!</i>	Amca kızı!..

İsim çoğul olduğunda, ismin sonuna **in** çoğul soneki getirilir ve her iki cinsin sonuna da **o** ünlemi ilave edilir:

Pismamino!.. Amca oğulları!..
Dotmamino!.. Amca kızları!..

Aşağıdaki Cümleleri Türkçeye Çeviriniz

Beriya ko vegerin Parîsê M. Botî û xêzana wî hefteyek li çolê man di bin konan de. Ji bona wan jîyîna konan ji her tiştî spehîtir bû, ji ber ko pê we-latê wan Kurdistan dihat bîra wan. Konên fransizî nûjen in, piçûk in û sivik hatine çêkirin.

Ne mîna konên Kurdistanê mezin, giran û fireh in. Konên heşt, deh, donz-de stûn li Fransê çênakin.

Ji xwe Fransizan jiyîna bin koñan yekcar ji bîra kiribûn. Hefta ko M. Botî û zaroyên wî li çolê man, ew çûn nêçîrê û masîvaniyê. Li Fransê nêçîr pi-re, lê nêçîrvan hêj bêtir in.

Heke ne ji qeydeyên danî bûna nêçîr li Fransê nedima, nêçîrvan hinde zehf in. Lê Fransiz di nêçîrvaniyê de guh didin qeydeyên danî.

Hefteya ko M. Botî û jin û zaroyên wî li çolê borandin, her di bîra wan de ye û ji xwe re dibêjin: Qey em hefteyek li Kurdistanê bûn”.

Ew gelek ji Fransê hez dikin, lê ji aliyê din Kurdistan her di bîra wan de ye.

Aşağıdaki Cümleleri Kürtçeye Çevirin

Bu aralar şiddet sporları moda. Siz neyi tercih ediyorsunuz?

O kadar duygusalım ki, kimseyi kıramıyorum, bundan dolayı o bana bakmıyor bile.

Şehire gittiğimde, vitrinlerde sergilenen her şeye, gelen gidenin yüz ifadelerine dikkatlice bakarım.

Yüz ifadesinin, insanların neşeli ya da üzgün olduklarını anlamaya, hatta karakterini tahmin etmeye yaradığını biliyormuydunuz?

Şayet gezinti kırdı ya da ormanda geçiyorsa, binbir küçük detay gözüme ilişir.

Örneğin böcekler, özellikle dikkatimi çekerler. Onların o zorluklar içindeki çabalarına hayranım.

Geçerken ağaç dallarına, gördüğüm taşlara dikkat ederim ve bunların sayesinde dönüşte asla yolumu kaybetmem.

Sonra, renkler, ağaç dallarının arasından süzülen ışık huzmeleri benden kaçmaz.

Özellikle yalnız olduğumda, sıkılmaya vakit bile bulamıyorum, çünkü, çevremdeki her şeyden birşeyler öğrenirim ve bu da beni teselli eder.

Bu küçük kuşun yavrusunu korumak için, böylesine cesurca bana karşı koyması beni son derece heyecanlandırdı.

Aşağıdaki Metinleri Türkçeye Çeviriniz

Bav

Êvar e. Bav ji xebata xwe vedigere û tê mal. Keça wî ya piçûk, ber bi wî ve dibeze da ko wî maç bike. Bebikê hêj nikare bimeşe, zendên xwe yên piçûk ber bi wî ve dirêj dike.

Xelkên malê dest bi xwarinê dikin. Ev e dê şorbê tîne. Ew hemî jî li hev dikin, ew bextewar in.

Mala bapîr û dapîra me

Ez di mala dapîra xwe de rûdinim, lê heçî xweh û birayên min in, ew di mala bapîrê me de rûdinin.

–Ma dê û bavê we nîne?

–Na, dê û bavê me nîne. Em hêj zaro bûn, ew çûn dilovaniya Xwedê û

em hemî sê xwişk û çar bira, heft sêwî di stûyê dapîr û bapîrê xwe de wan. Xwedê ew ne kesên belengaz bûn û wilo ew bar ji wan re giran nehat.

–Ma çîre dapîr û bapîrê we cihê rûdînin?

–Dapîra min diya bavê min e, lê heçî bapîrê mine, bavê diya min e. Ji xwe di nav wan de, mala dewlemend ya diya min bû.

–Tu çend salî yî?

–Ez bîst û çar salî me.

–Te zanîngeh qedand?

–Belê, par min zanîngeh qedand û ev heşt meh in ez dixebitim.

–Xwişk û birayên te çî dikin?

–Xwişka min a mezin xwendegeha dersdaran ya bilind qedand û ev du sal in, ew li gundekî dersdar e. Xwişka min a duwamîn hêj diçe xwendegeha navîn, sala ku bê ew dê biqedîne. Xwişka min a piçûktir diçe xwendegeha destpêkê. Ya rastî ew ji xwendegahê hez nake, bi dijwarî em wê dişînin xwendegahê. Gava em jê dipirsin: Tu çîra ji xwendegahê hez nakî? Ew dikene û dibêje: “Ez ji wê hez nakim.”

–Ma ew tiral e?

–Na, ew ne tiral e, ji xebata malê gelek hez dike, her di bexçê bapîrê xwe de dixebite, xwarina heywanan dide, wan paqij dike.

–Birayên te bi çî mijûl in?

–Kekê min bijijşk e, her sê birayên min yên din diçin zanîngehê.

Pirçemek û Silêman

Dibêjin ko gava Silêman pêxember Belqîs ji xwe re anîbû, Belkîsê jê xwest, ji pûrta teyran jê re nivînekê çêke. Silêman pêxember ferman da hemî teyran û ji wan re got: “Divê hûn xwe birûçikînin”.

Hingê pirçemek li wê bû û xwe ranegirt, zûka pûrta xwe rûçikand û çû. Lê teyrên mayî ew ferman li rê bihîstin û hatinû gotin: “Silêman pêxember, ma ne guneh e ku, ji bona jina xwe tu me gişkan bidî rûçikandin; ew pûrta ha canê me ji sermayê diparêze”.

Silêman pêxember gotina wan rast dît û dest ji wan berda. Lê pirçemekê ku xwe rûçikandibû, ji wê rojê ve şerm dike bi ro derkeve nav heval û ho-giran, ji lewre ew bi şev dertê.

Gundê me

Di vî bajarî de hoteline mezin hene. Hotêla vî bajarî ya mezintir li teniştaya îstasyonê ye. Di vî bajarî de rojname dernakevin. Mirov dikare tiştê ko dixwaze di van dikanan de peyda bike. Di biharê de, xelkê bajarê ko li nê-zîkî gundê me ye, bi piranî tînd gundê me. Ji ber ko gul û gulçîçekên bexçeyên me bi bêhna xwe û bi spehîtiya xwe navdayî ne.

Jê pê-ve şîr û penîrê gundê me gelek tamdar e.

Ji aliyê din rûbarê gundê me tînd masî ye, masiyên mezin.

Xelkê bajêr bi otomobîlê an bi trêna tînd gundê me. Ev du meh in her roj otobûsek di navbera gundê me û bajêr de diçe û tê.

Der nêzîkî gundê me rêlek jî heye. Ji bona nêçîrê carina nêçîrvan diçinê. Heçî em, xelkê gund ji kuştina heywanan hez nakin, ji xwe ji ber vê nêçîr zehf in. Şarewaniya gund, di civîna xwe ya dawîn de dida eqlê xwe, ko di zoma gundê me de, nêçîrvaniyê bend bike.

Zimanê kulîlkan

Sê zarokên dayîkekê hebûn, du keçikên piçûk û kurek. Wê her şîret li wan dikir û carinan jî digote wan: "Zaroyên min ji kulîlkan hez bikin. Ew bi şîrînî û pîrerengiya xwe diyariyên Xwedê yê spehîtir in." Li paş mala vê jinika, ku gelek ji gulçîçekan hez dikir, ji diya xwe veqetiyên û di nav dar û gulçîçekan de, dest bi gerê kirin.

Yek ji keçikên piçûk yekê gelek ji gulên sor hez dikir; û gava ji pêş wan derbaz dibû, wê ew şanî eta xwe dida û digotê:

Etê, li vê gulê binêre, ew çiqas çeleng e, tîndpel û bêhndar e. Ma bêhne-ke jê spehîtir heye ku bikare dilê mirovan veke; divê mirov naz lê bike:

Dotmîra kulîlkan. Etê li wê berfiyê jî binêre, spehîtiya wê çiqas pak e, mirov nikare bes pesnê wê bide; ew kulîlk periyên bexçeyan in; şiklê wan jî zehf spehî ne. Di vê navê de, birayê wan Eşo jî têkilî axaftinê bû û ji xwehên xwe re got:

–Hûn binefşê ji bîra dikin; ma gava bihar tê, ne ew in ku bi şêrîniya bêhn û rengê xwe çol û zeviyan kok dikin. We xweha wan narînpel jî avêt pişt guhê xwe.

Eşo bi ser ve êde dikir û digot:

–Ma ne ew in ku em pelên wan yên spî, sorşîn, zer û zêrîn, helesor û binefşîn datînin nav rûpelên nivîskên xwe.

Ez gelek ji binefşan hez dikim, ew plîtangên kulîlkan in. Diya wan ku ji dût ve zaroyên xwe guhdarî dikirin, ew gazî ba xwe kirin û gote wan:

–Zaroyên min, we gelek qala gul, berfiyê, binefşê û narînpelê kirin. Herwekî ev gul û kulîlk bexçeyê me kok dikin, wilo jî sê hêjayî hene ku heyîna me spehî dikin; yek ji wan dîlnizmî ye, ango ne pozbilindahî, ya din dîlnermî û qencî û ya dîtir ji xirabiyê dest kişandin e. Zaroyan guhdariya van şîretan kirin û hemî bi hev re lê vegerandin û gotin:

-Yadê, xebera te ye, tu rast dibêjî, çiqas ji destê me tê, emê bi ya te bikin.

Bapîr

Bapîr mirovekî gelek delal e û ew dilê neviyên xwe her xweş dike. Xaniyekî gelek mezin û spehî yê bapîrên min heye. Dawiya her heftê ez û dê û bavê xwe digel xweha xwe, em diçin ba wî. Ew bi dîtina me gelek dilşa dibe û heke hefteyekê em neçin ba wî, dienire û bi ken ji bavê min re dibêje: Heke te careke din wilo kir, ezê neviyê xwe li ba xwe bihêlim û ezê digel wî herim welatekî din. Vêca, diya min lê vedigerîne:

–Sûcdar kurê te ye, çira tu dixwazî min biêşînî.

Bapîrê min, hêj bêtir dikene û dibêje:

–Ma kengê ez te diêşînim, emê te û Sînemê jî bi xwe re bibin û bes mêrê te bi tena xwe li vir bihêlin.

Em hemî pê dikenin.

Em carina havîna xwe li ba bapîrê xwe derbas dikin, ji xwe mala wî havîngeha me ye.

Bajar

Xwedê dinya, mirov bajar û şaristan afirandin. Berê mirov di nav şikeftan de dijîn, lê niha piraniya mirovan di gund û bajaran de nişteci ne. Gelo hêj mirovin hene ko jiyîna xwe di şikeftan de derbaz dikin?

Bêguman, ji ber belengaziyê hêj zehf mirov hene ku ne xwedî mal in. Mirovin jî hene yê ko ji ber nezaniyê hînî avakirina xaniyan nebûne û ew hêj îro jiyîna xwe bi perîşanî û zîvarî di şikeftan de diborînin.

Hevalê min Temo

Navê hevalê min Temo ye. Temo xortekî hêja ye. Em hev û din ji mêj ve nas dikin. Em di zarotiya xwe de, bi hev re diçûn xwendegaha destpêkê. Hêj tê bîra min ku wî her ji min re digot: "Tişteki ku hêja ye mirov bike, hêja ye ku ew wî qenc bike". Temo bi gotina xwe dikir û gelek bala xwe dida xebata xwe.

Methelokeke kurdî:

"Xebat ker e, bajo here."

Welatekî biyanî

Gava kesek dixwaze here welatekî biyanî jê re berî her tiştî pasaportek divêt. Derêxistina pasaportê gelek dijwar e, lê carina jê re hinek wext divêt, nemaze di welatên Rojhilata Navîn de û di hin welatên din de.

Ku pasaport hate dayîn, karê diwartir dest pê dike: Peydakirina peran. Heke di benqê de pere hebe, kar sivik e, nivîsandina çekekê pir dom nake û ev kar tiliyan naeşîne. Lê heke pere nebe, kar zehmet dibe û serêşanî dest pê dike, lê ne ji bona her kesî. Xortin hene ko çavsor in, guh na-

din teşqelan, di pêşiya kemînan de xwe radgîrin, xwe sist nakin û bê pe-re jî dikevin rê, berê xwe didin welatekî biyanî; carina peyade, carina . Ew xortên camêr ji xebatê natirsin. Bi rê ve heke tiştê li otomobîlê qewimî berê xwedî ji otomobîlê peya dibin û heke hewce bû, bi qasî xwedî xwe didin xebatê jî bi her awayî bi kêr tên. Xwediyên otomobîlan ji wan hinde kêfxweş dibin ko pirîcaran wan diezimînin firavîne an şîvê.

Gava ew digihên bajarekî, karê wan yê pêşin peyda kirina xebatekê ye. Piraniya wan xortên bi destxetekê dizanin û ji ber vê yekê xebat zû bi zû dikeve destê wan. Bi vî awayî ew xort meheke dido di welatekî biyanî de dimînin, rê û rêzikên xelkên wî welatî yê civakî û paşrojmendiyê nas dikin. Heke zimanê wî welatî hineki zanibin, di wî warî de zanîna xwe pêş ve dibin, hevalîne nû peyda dikin û bergehên xwe yê mirovnasîni û tev-jîyanî firehtir dikin.

Xwarinxane

Eve xwarinxane, bi navê xwe biha ye. Em dikevin xwarinxanê ji ber ku em birçî û tî nin. Xwediyê xwarinxanê tê peğîna me û bi ken dibêje me: –Hûn li ser çavan hatin.

Em destê wî diguvêşînin. Xwedî mirovekî sere ye. Poreş lê çavên wî ne reş in, ew kesk in. Ew rûken e û gelek zîrek xuya dike. Xwarinxane tejj mase, xwarin, maseyên piçûk, navîn û mezin.

Xwedî maseke navîn şanî me dide ya ko di nêzîkî pencerekê de ye, pen-cereke mezin. Herwekî havîn e, pencere vekirî ye. Rûmase mîna berfê spî ye, firax û badîn, kevçî, kêr jî gelek paqij in, ew dibiriqin. Li ser masê, di nav guldankekê de, çend kulîlkên rengerengîn dikenin. Em rûdinin ci-hên xwe. Ji dûr ve dengê tanbûrekê tê. Keçîkek distirê.

Dengê wê şêrin û zîz e. Em wê guhdarî dikin û pê şa dibin. Stran qala evîn û dilketiyan, keserên dûrketinê, diyarên xerîb û xurbetê dike. Stran hinde dilhebîn e ku em qey birçîtiya xwe ji bîra dikin. Dengê berkarî me hişyar dike, xewa me direvîne. Berkar li gora texmîna me, xortekî bîstsa-

lî ye, bejn kurt e, porzer e, çavşîn e û şermîn e. Gava ew ji me dipirse em çî dixwazin bixwin, rûyê wî yê girover sor dibe.

Lê divê bête gotin ku gava wî firax dianîn an ew hilanîn, eşkere dibû ko lawik şehreza ye û destxetê xwe rind dizane û ew dizane jî xwarin, penîr û şorbeyên çêtir bibijêre. Ev cara pêşîn bû ko em dihatin vê xwarinxanê. Me ew berê nas nedikir. Lê niha ko me ew nas kir, em bawer in ko emê bibin yek ji herhatiyên wê. Xwarin û vexwarinên wê gelek baş û tamdar in û ew xwarinxaneke ne bihagiran e.

Destbirayê min Çeko

Çeko ji mêj ve dixwest bê Parîsê. Hefta borî, nizanim çawan, pere ket destê wî û hema hat Parîsê. Herwekî min roja hatina wî dizanî, ez çûm balafirgeha Orliyê, pêrgîna wî. Ji ber nexweşiya hewayê balafira ko ew lê siwar bûbû bi derengî gihaye Orliyê.

Gava em ketin rûberê hev me hev û din maç kir û em bi vê hevdfîtinê bê pîvan şa bûn.

Gotina Çeko ya pêşîn ev bû:

—Emê, vê êvarê herin tiyatroyê.

Min divê ez rastiyê bêjim, ez hinek heyirî mam û min jê re got:

—Çeko, ma li Parîsê ji tiyatroyê pê ve hêjayî dîtina tişteki din nîne? Wî li min vegarand û got:

—Na, kengê, ez dizanim ku li Parîsê pir tiştine bedew û hêja hene, lê ez dixwazim berî her tiştî, berî Tûr Eyfelê û Plas-Vojê û Lûvrê, piyeseke bibînim. Min li welêt Korney, Rasîn, Molyer û gelek nivîskarên Fransî yê din xwendine û ez bûm dîldayiyê wan, ji ber vê yekê ez dikim, berî her tiştî yek ji delalên xwe vejandî bibînim û bibihîsim.

Ma hewceye ko ez bibêjim, piştî gihîştina Çeko ya Parîsê, bi çar demjimêran, em çûn Komedi Fransê û me Tartûf dît.

Çeko, gava Tartûf dihate leyistin, ne bitenê guhdariya artîstan dikir lê qey dengên wan her gotinên wan, naz û lebtên wan dixwar û vedixwar. Piştî tiyatroyê, em çûn xwarinxanekê ji bona pašîvê.

Çeko ji bextewariyê dikenî û digot:

–Ez mirovê vê dinê yê herî bextewartir im.

Navê min Temo paşnavê min Şemdînî ye. Ez bîst û çar salî me. Diya min her çend jî çel û pênc salî ye, ew hêj mîna keçikê ciwan e. Heçî bavê min, ew pêncî û neh salî ye. Bavê min êdî ne ciwan e, lê bi dest û lep e û ew hêj îro, di erdê xwe de, deh heta donzdeh demjmêran dixebite.

Du bira û sê xwişkên min hene. Xweh û birayen min, hemî diçin xwendegêh û zanîngêhê. Birayê min yê mezin sala ko bê zanîngêhê dê biqedîne û dê bibe mihendiz.

Eta min diçe xwendegaha dersdaran ya bilind. Birayê min ê piçûk par xwendegêha navîn qedand û ew îsal diçe xwendegaha bilind ya kîmyayê. Heçî xweha min ya piçûk wê par xwendegaha destpêkî tamam kir û ew îsal ket xwendagaha navîn.

Geşt

Eve em hatine stasyonê. Demjmêr deh e. Trêna me di demjmêr deh û nîvan de diçe. Me nîv demjmêr wext heye. Em dikarin herin xwarinxana stasyonê û tê de qehwêkê vexwin. Hevalê min pê qaîl bû û em çûnê. Hevalê min, herwekî birçî bû, wî dixwest tiştêkî sivik bixwe. Me banî berkarî kir û me jê pirsî lê heke em pê qaîl dibin dikare ji me re goştê sar, selete, penîr û meywe an şêraniyan bîne.

Hevalê min goştê golik û selete, min penîr û meywe xwest û me gote berkarî ko wextê me kême û divê xwe bilezîne.

Bi rastî berkar xortekî lezgîn bû û xwarina me zûka anî.

Me lez da xwe û xwarina xwe zû qedand û berî çûna trêne bi sê deqîqan em lê siwar bûn. Di vê navê de me jî xwe re çend rojname û kovar jî kirin. Trêna di wextê xwe de bi rê ket.

Baran

Baran e, baraneke xurt dibare. Dibêjin ko baranên biharê, di vê navçeyê de kurtedem in. Lê tiştê ko ez dibînim roj nîne ko baran nebare. Ezman her tarî û têr ewr e. Dormedor mij û duman in. Her roj demjmêrek an dido hewa vedibe; baran disekine, ezman hênik heşîn dibe û mirov bawer dike ko êdî rojên xweş destpê dikin. Lê ji nişka ve ji nû ve dinê tarî dibe, bayekî xurt tê, guregura ezmanan, şîrqîna brûskan dest pê dike, kûçe û kolan dibin co û rê û şeşam çem û robar. Ev e bihara vê navçeyê. Bê berbaran an baranparêz nabe ko mirov ji mal derkeve.

Berf

Zivistan e. B erf datê. Di niştimanê me de erd çar meh di bin bertê de dimîne. Ew ji dar, çiya û gund û bajarên pê ve her tiştî dinuxumîne. Ew dem, dema bêdengî û tenahiyê ye, nemaze di nav deşt û çiyên de. Bê guman berf gelek bi kêrî cotkariyê tê. Ji aliyê din herwekî pê hewa bicûn û saxlem dibe ew ji bona jîndariya mirovan mîna dermanek e. Xort û zaro gelek hejî berfê dikin û di mehên berfdahatinê de bi hezar texlît leyistinan tendurust û şa dibin.

Gund

Eve gundê me. Navê gundê me Berwar e. Herwekî hûn dibînin ew di deştekê de hatiye ava kirin. Ev hêl, perçeyek ji deştê Mûşê ye.

Di gundê me de çar sed û nod xanî hene. Piraniya wan xaniyan ji kevir hatine çêkirin. Xaniyên gundê me hemî bi bexçan dorgirtî ne. Xaniyên me yê kevin ji sê mezelan hevedudanî ne. Ev çil sal in xelk xaniyên xwe me-

zintir û firehtir çêdikin. Di piraniya wan xaniyan de serşok hene. Berê xelkê gund diçûn serşoka gund ya giştî, lê xelkên îro ji vê tevgerê hez nakin û heryekî di mala xwe de serşokekê dide çêkirin. Riyên gundê me fireh û paqij in. Her du aliyên rê bi dar in. Havînê, xelk li ser riyên gund yên paqij û fireh digerin.

Di nîveka gundê me de korteke mezin heye. Dikanên gundê me di dora vê kortê de ne.

Di aliyê rojhilatê gund de rêleke mezin û di nav wê de goleke piçûk heye. Herçend jî gol piçûk e, têr masî ye, ji xwe robarek tê re dibore. Xwendegeha gund li aliyê rojava ye. Ew xwendegeheke destpêkî ye. Zaroyên gund piştî qedandina vê xwendegehê, diçin xwendegeha navîn ya ko li bajêr e.

Gundê me bi hingivî û meyweyên xwe nas e. Li dora gundê me gelek nêçîr jî hene, ji ber vê yekê xelkê bajêr, pir car tîn gundê me û demên azadiya xwe di nav rez û bexçan de diborînin. Hin jî nêçîrê dikin an bi girtina masiyan bêhna xwe vedikin.

Di nîvroyê gund de kavilek heye, li gora kevnarezanan ev kavil bermayiyê perestişxaneyeye zerdeştî ye.

Du Egîd

Du egîd çûbûn şerê azadiya welêt û dîl ketî bûn. Gava ew birin nav warê dijminan, wan serê xwe da ber xwe, seh dikirin ko kurd şikiyane, şer winda bûye û serekên wan hatine girtin.

Her du egîd, li ser wan nûçeyên tehl, digiriyan û yekî ji wan digot:

–Çiqas ez diêşim, birîna min çiqas dişewite...

Yê din digot:

–Stran vemirî, govand sekinî ye. Min jî divê ez bi te re bimirim, lê li pişt min ve, jin û zaroyên min hene; bê min ew dê perîşan bibin...

Birîndarî lê vedigerand:

–Pîrek ji bo min çî ye?... zaro ji bo min çî ne? ... Pêteka bilindtir di dilê min de rabû ye. Pîrek û zaro, heke birçî ne, berde, bila herin bigerin, welatê min, welatê min winda bûye. Hevalo kolosê min deyne ser singa min, tîfînga min bide destê min û xencera min bêxe nav piştika min. Ez dixwazim wisa rakevim û bibihîsim wek nobedarek di gorinê de, heta ko dengê gogan û şehîna hespan bên. Dema ko reprepa hespên Kurdên egîd di ser tirba min re dê biborin û dengê tîfîng û gogan, bombe û balafirên dê bên, ezê bi çekên xwe ve xwe ji gora xwe hilavêjim, ji bona azadkirina welatê xwe.

Malbat

Malbata min ji dê û bav, xwişk û her du birayên min pêk tê. Bavê min çil salî ye ango hêj ciwan e. Diya min di heftê vê mehê de, dê bibe sih û çar salî. Di nav me de, ya mezintir xweha min Binefş e. Binefş eta me hemîyan e. Piştî Binefşê ez têm. Heçî her du birayên min ew ji min piçûktir in, ango ez kekê wan im.

Bapîr û dapîrê me jî hene. Em zaro gelekî ji dapîra xwe hez dikin. Bapîrê me kêmtê ba me, ji ber ko ew şivan e û ew di nav deşt û çîyan de dijî. Havînê keriyên xwe tîne zozanan û zivistanê diçe ber bi germiyanan. Bavê min cotkar e. Çend zeviyên mezin, bostanek û du dehlên wî yê piçûk hene. Diya min dersdar e, ew jinikeke gelek zîrek û xwenda ye. Xelkê gund gelek qedrê wê digirin. Karên malê, di destê xweha min de ne. Xweha min berî nîvro hemî xebatên malê diqedîne û piştî nîvro, li otobûsê siwar dibê û diçe bajarê ko ji gundê me ne dûr e. Li bajêr ew diçe xwendegeha dirûnkeran.

Heçî ezim dê îsal, xwendegeha gund ya destpêkê biqedînim û sala ko bê, bikevim xwendegeha cotyaran. Birayê min yê piçûk, ew du sal in ko di-

çin bexçê mindalan. Dema rojê ya çaktir, nik dilê min êvar e, gava hemî lebatên malbata me di mezela xwarinê de digehin hev.

Bihar

Bihar e. Belê ji nû ve bihar. Ezman heşîn û bê ewr e. Bayekî hûnik tê. Herwekî gundê me li ser girekî bilind hatiye ava kirin. Em çar aliyên xwe dibînin. Dormedor çêre, solîn, çemenzar û heta ko çav dibîne zevî ne. Dorhêl kesk û heşîn in. Eve em cend heval dikevin deştê. Di teniştê rê de, sê hesp hêdî hêdî dimeşin. Em nêzîkî wan dibin. Wiha ez dibînim, yek ji wan mehînek e, mehîneke gelek spehî. Ew spî ye. Heçî hespin yek ji wan reş e, yê din qemer e. Ew bi çavên xwe yên zerik li me dinerîn. Min mehîn nas kir, ew mehîna Çeko ye, siwarê gundê me yê çêtir. Mehîne jî ez nas kirim, ew ber bi min ve tê. Xweşbextane di bêrika min de du perçe şekir hene. Ez wan didim wê. Ew bi lêvên xwe yên nerm wan digire. Em pêşdetir diçin. Di nav çêran de, em ji nêzîkahî ve deh çêlek, heft golik û hinik dûrtir çar ga dibînin û yên ko serê xwe ji giyan hilnayênin. Çavên me bi pezan nakeve. Bêguman, keriyên pez berê xwe dane zozanan. Em demjmêrek û bêtir di nav solîn û çemenzaran de digerin.

Keçikeke Piçûk û Zîrek

Zîn keçikeke piçûka neh salî ye, lê mîna keçikeke panzdeh salî jêhatî ye. Li mal ew arîkariya diya xwe dike û bi birayê xwe yê piçûk re mijûl dibe. Ew e ko dest û rûyê birayê xwe dişo, cilên wî lê dike, xwarina wî dide wî û pê dileyize û gava birayê wê digirî girîna wî disekinîne.

Rast e ko hin kêmaniyên Zînê hene. Ew serhişk û rageş e. Tiştê qenc ev e ko Zîn kêmaniyên xwe dizane û wan venaşêre. Gava diya wê jê re dibêje:

–Keça min serhişkî kêmaniyeye mezin e, ew lê vedigerîne û dibêje:

–Yadê, serê nerm ji xwe kundir e. Diya wê dikene û li ser babeteke din dipeyive.

Pez û Dewar

Giyandar angò çarpê an heywan pirceleb in. Emê destpêka gotina pezan bikin. Pez du celeb in:

–Pezê spî û pezê reş. Mî, berx û beran pezên spî ne. Nêrî, bizin û karik pezê reş in.

Dewar jî du cûrene in:

–Dewarê reş û dewarên stûr. Boxe, ga, çêlek, golik, gamêş, nêregamêş, mêgamêş û gedek dewarê reş in. Hesp, mehîn, canî, ker, manker, nêreker, dehqîk, hestir an qantir, hestirê nêr, hestirê mê, hestirole, hêştir, lok, nag, gwîk dewarê stûr in.

Pencere

Mal bê pencere nabin. Pencereyine mezin û piçûk, çargoşe, stêl, girover angò kilot û hêkanî hene. Piraniya penceran jî darê têne çêkirin lê îro roj jî hesin û alaminyonî jî penceran çêdikin. Pencereyine girover ê piçûk û bilind hene ko rojen nav li wan dikin.

Mezeleke bê pencere tarî û jandar e. Lê hêj îro roj, di pir welatan de, nê-maze li Efrîqe û Asyayê, jî ber belengaziyê holik û xaniyên gundiyan bê pencere ne û zar û zêçên di van cihên tarî û bêhngenî de jiyîna xwe diborînin.

Lê herwekî di mezela min de pencere heye, eve ez radibim, ber bi pencerê ve diçim û wê vedikim. Rêbayekî xweş dikeve hundîrê mezêlê, piştî çaryek demjmêrekê ez aîsa radibim û pencerê digirim.

Yekîfî xurt dike

Min mûriyekî piçûk dît yê ko dibezî vî û wî alî û li dewlemendiyê digeriya. Ew li ser rîya xwe rastî livekî serserî hat ko dixwaze bi xwe re bibe, lê çawan bike?

Ew liv hinde gir e û mûrî hevqas qels. Hingî ew hilkişiya ser keviyekî û ji vê bilindahiyê li çolê dinêre mîna ji serê bircekê... Dawî çavê wî bi du hogirên xwe dikeve û ew ber bi wan ve dibeze. Ew pozê xwe difirikîne pozên wan, qey dike bêje wan:

“Zû digel min werin, lê tiştêkî baş heye.”

Hingî her sê mûrî ber bi livê sêserî ve pêş ve tîn û wî digirin.

Tiştê ko yek ji wan bi tena xwe nikaribû bike her sê bi hev re bi sivikahî pêk tînin û bi serdestî barê ji wan re sivik bûyî dibin.

Û min rastiya vê metheloka ko hinde car tê serhev gotin seh kir:

“Yekîfî xurt dike”.

Hêştir

Ereb li hêştirê mîna diyariyeke ezmên dinêrin. Giyandarekî evro ko bê arîkariya wî ew nikarin bijîn, bazirganiyê bikin ne jî herin geştê. Şîrê nagê xwarina wan ya herojî ye, ew goştê wan jî dixwin nemaze yên ciwanan û ew li wan xweş tê. Mûyên wan giyandaran yên ko zirav û nerm e û her sal ji nû ve derdikevin, di çêkirina qumaşan de ko ew jê cilên xwe çêdikin, bikêrî wan tê.

Dîroka Şefqoleya Sor ya Piçûk

Carekê keçikeke delal a piçûk hebû ko her kesê jê hez dikir, nemaze dapîra wê ya ko ne dizanî çî bide wê daku dilê wê şa bibe.

Rojekê wê jê re şefqeke piçûk, ji qedîfê sor çêkirî, da diyarî ya ko lê hinde xweş dihat, ko keçika piçûk êdî ne dixwest yeke din bike ser serê xwe û xelk hemî banî wê dikir: Şefqoleya Sor.

Rojekê diya wê banî wê kir û jê re got:

–Were Şefqoleya Piçûk, eve perçeyeke şîranî û şûşeyeke şerab, tu wan bibe ji dapîra xwe re. Ew qels û nexweş e û ev tişt dê bikêrî wê bîn. Bikeve rê, beriya ko germiya xurt dest pê bike û bi delalî here, bêyî ko tu jî rê derkevî û bibezî aliyên çep û rastê, heke na tu dikarî bikevî û şûşê bişkîni û hingê tiştêk nakeve destê dapîra te. Gava tu derbazî hundurê me-

zela wê dibî destpêkê jê re bêje rojbaş, bêyî ko çavên xwe berdî her kuncikên mezelê.

–Ezê bi dilxweşî gotina te pêk bînim, got Keçikê û wê piştî ko diya xwe maç kir berê xwe da rê. Dapîr di nav daristanekê de nişteci bû. Ko Şefqoleya Sor giha daristanê ew tê de rastî gurekî hat.

Wê nedizanî gur çende heywanekî xirab e û ew jê netirsiya.

Gurî gotê:

–Rojbaş, Şefqoleya Sor...

–Spas, guro...

–Hinde zû tu diçî ko?

–Ba dapîra xwe.

–Di bin fîstanê xwe de tu çi vedişêrî?

–Şîranî û şerab... duh tenûr germ kiran û dapîra min a reben a ko nesax e divê tişteki qenc bixwe ko wê bixurtîne.

–Şefqoleya Sor, dapîra te li ko nişteci ye?

–Ji vir têr çaryek demjmêrekê, der daristanê, di bin sê darberûyên mezin re.. Li ber malê, çêteke bindeqîn heye, tu xweş dizanî...

Gurî di xwe de fikirî:

–Keçika piçûk a nermîn, çi perçeke baş... çêja wê bê guman ji ya pîrê çaktir e, divê tu bes tepo bidî ko ew bigirî.

Bêhnekê, ew der binêre di dora te de, çi kulîlkine spehî hene, çima tu nasekinî da ko li wan binêrî? Bi rastî, ez bawer dikim ko tu na hesî çûkên piçûk çawan xweş distirên. Tu hema wilo dimeşî qey tu diçî xwendegehê, hingavî, der daristanê, her tişt hevqas têrşabûnî ne.

Şefqoleya Piçûk çavên xwe hildan û gava wê tîrêjên rojê yên ko di nav çiqlên daran de direqisîn û hemî kulîlkên ko bi çelengî vedibûn dîtin, wê ji xwe re got:

–Heke min, ji dapîrê re, pertiyeke ter û teze bianiya, ewê çiqas dilxweş bi-bûya...

Hêj zû ye û ez dikarim di dema xwe de bêm ba wê.

Ew dev ji rê berdide, da ku di nav deviyên de gulçîçekinan biçine. Lê ga-

va wê yek çinî, jê re wilo dihat ko yeke din, hêj spehîtir lê ye, wê xwe dilezand dako wê biçine û wilo ew bêtir û bêtir diket kûrahiyên daristanê. Di wê navê de, gur rast bi rast diçû ba dapîrê. Wî, li derî da.

–Kî ye?

–Şefqoleya Sor, ya ko ji we re şerab û şîranî anîn. Derî vekin...

Şimşîreyê dawesîne, dapîrê got,

–Ez ji bona rabûnê gelek qels im.

Gur girêdek Şimşîreyê dawesîne, dapîrê, got.

–Ez ji bona rabûnê gelek qels im.

Gur girêdek dawesand; derî vebû û dirindeyê neçak, bêyî ko gotineke bibêji, xwe avêt ser dapîrê û ew peritand û xwar. Paşê, wî cilên wê wergirtin, kevnîkê wê danî ser serê xwe, di nav nivînê de raket û perde kişandin.

Piştî ko Şefqoleya Sor, ji her alî hinde kulîlk çinîn ko edî jê nedihat pirtir hilgire, bi derbekê dapîra wê hat bîra wê û bi lezkî da rê. Dema ko giha pêş malê, nişkedar bû ko derî vekirî ye, wê ji xwe pirsî:

–Çi li min diqewime? Ew der ko heroj li ber dilê min şêrîn e, îro qey min ditirsîne...

Hingî qîr kir:

–Rojbaş...

Lê kesî lê venegerand. Wê berê xwe da nivînê û perde ji hev kir. Dapîr raketibû, kevnîkê wê li ser çavên wê yên xwe hîl bûyî, bi awayeki ecêb...

–Lê, dapîra min, te çi guhên mezin hene...

–Heta ko te çêtir bibihîsim..

–Lê, dapîrê, te çi çavên mezin hene

–Heta ko te çêtir bibînim

–Lê, dapîrê, destên te çiqas mezin in...

–Heta ko çêtir bigirim mindala min...

–Lê, dapîrê, devê te çiqas gir e...

–Heta ko te çêtir bixwim..

Û bi wan gotinan gurî xwe avêt ser keçikê û ew dirand.

Ko gurî xwerayiya xwe xweşkir, ji nû ve raket û bi xwe ve çû bi xirxireke girtole.

Nêçîrvanekî ko li ber malê dadiborî da eqlê xwe:

–Pîrejî çawan xirxiran dike... Min divê ez lê binêrim, heke ew ne nesax e. Wiha ew ket hundir mezelê û gava nêzîkî nivînê hat çavê wî bi gurî ket:–Pîrê hişkedil... eve dawî ez te peyda dikim, nêçîrvanî qîr kir, wextek e ko ez li te digirim.

Û wî dest avêt tîfinga xwe û dikir derbekê berde ser laşê gurî, hingî hat bîra wî ku heywanên xirab dibe ko dapîra reben xwar û heye ko mirov bikare hêj wê xelas bike.

Wî meqesek bir û bitenê zikê gurê razayî qelaşt, Nêçîrvan hema çend derbine meqesê da bûn ko şefqeke sor diyar bû û keçîka piçûk xwe avêt ji der ve û got:

–Ez çiqas tirsiyam... zikê gurî çende tarî bû.

Dû re dora dapîrê hat ya ko hêj jîndar bû, lê bi dijwarî bêhna xwe distand. Şefqoleya Sor xwe lezand û çû li kevirine mezin geriyar û bi wan zikê gurî tijî kirin, hinde qenc ko gava gurî hişyar bû û dikir bireve jê ne hat, ji ber ko kevir gelek giran bûn, gurî ket û gewer bû. Hemî pê dilxweş bûn. Nêçîrvan çermê gurî bir û ew anî ba xwe, dapîrê şîranî xwar, şerab vexwar sax bû û Şefqoleya Sor gotina xwe da ko êdî dûrî rê nakeve da ko der daristanê bibeze, heke diya wê bendî wê dike.

Dibêjin ko careke din, herwekî Şefqoleya Sor ji nû ve şîranîyek dianî dapîra xwe, gurekî din kir pê re bipeyive û wê ji rê derîne. Lê keçîka piçûk xwe radigirt û li ser rîya xwe pêş ve diçû.

Gava keçîk hat ba dapîra xwe jê re çêr kir ko ew rastî gurî hat û ko wî jê re rojbaşî xwest lê bi çavîne hinde xirab û ko ew bê guman heke her du li ser rîya mezin nebûna dê bihatina xwarin.

“De were, gote dapîr, emê derî bi miftê bigirin da ko ew nekeve hundir”.

Bi rastî, piştî hinekê gur hat û li derî da:

“Dapîrê, derî veke min... Ez Şefqoleya we ya Sor im ya ko şîraniyê ji we re tîne”.

Lê wan guh ne da û derî venekir.

Hingî heywanê xirab di dora xanî de bêmarkî geriya û dawî xwe diavêt ser serbanî heta ko li hêviya çûna keça piçûk bimîne û di tariyê de bikeve pey wê û wê bixwe. Lê dapîrê bi fikra gurî hesiya. Herwekî li ber xênî avedaneke mezin hebû dapîrê ji keçikê re got:

–Dewlika ko dûhî min tê de sincûq kelandin tijî av bike û vê avê birijîne avedanê. Şefqoleya Sor mîna ko dapîra wê jê re gotibû kir û avedanê heta jorî dagirt. Bêhna sincûqan heta pozê gurî bilind bû, wî bêhn kir û pêş ve hat, da ko li jêr binêre, dawî stûyê xwe hinde dirêj kir ko ji serbanî şemitî, bêyî ko bikare xwe bigire û bi giranî ket hundurê avedana mezin û tê de xeniqî.

Bi saya vê, Şefqoleya Sor dikarîbû vegere mala xwe, bêyî ko kesek bikare xirabiyê lê bike.

Ji çîrokên Grimm

Rih Heşîn

Carekê mirovek hebû yê ko li bajêr û li çolê xwediyê xaniyine spehî, taxim firaxine zêr û zîv, mitêline neqîşandî û girgirok ên gişt tamzêr bû.

Lê, bedbextane, rêdîna wî, ango riha wî neşîn bû. Wê ew hinde kirêt û tirsdayî dikir ko ne jin, ne keç hebû ko jê nereve.

Yekê ji cîranên wî, stiyeke hêja, du keçên çeleng hebû. Wî yek ji wan xwest û heqê bijartinê da dayika wan. Her du keçikan jî ew nedixwest û yekê digote ya din tu ji xwe re bibe lê ne keça piçûk ne jî ya mezin nedikarî bûn qîma xwe pê binin û bibin jina mirovekî Rih Heşîn.

Ji aliyê din ya ko dilê keçikan sar dikir ev bû ko, vî mirovî hemîn gelek jin anî bûn û kesî nedizarî çî li wan qewimiye.

Rih Heşîn, da ko wan her du keçikan çak binase, ew digel dayika wan du, sê an çar hevalên wan yên çêtir û çend xortên cîranan vexwendin, ew anîn malekê ji malên xwe yên çolê û wan tê de heşt rojên xwe bi ger, nê-

çîrwanî, masîvanî, govend, xwarin û vexwarin û cejn û dawetan qedandin, ew ranediketin û şeva xwe bi leyistin û henekan diborandin.

Wilo, wext hinde xweş, derbaz bû ko keça piçûk di dilê xwe de digot; qey rihê mêrik ne hewqas heşîn e û ew xweşmêrek e.

Hema ko ew vegeriyan bajêr mehra wan hate birîn.

Der dawiya mehekê Rih Heşîn gote jina xwe ko wî ji qet nebe ji bona şeş heftan divê here geştê, nav melbendan, ji bona karekî giran û ko ew jê hêvî dike der dema nelivêyiyê xwe de wê divê wextê xwe bi xweşî biborîne, hevalên xwe yên baş bîne ba xwe, heke dil dike wan bibe seyranan û ko li her derê pak bixwe û vexwe.

Wî jê re got: "Eve miftiyên her du mezêlên mezin yên hûrmûran, eve yên taqimfiraxên zîv û zêr ko her roj nayên xebitandin, eve yên diravparêzên ko zêr û zîvîn min di wan de ne, eve yên gencînokên ko gewherên min der wan in û eve herborîka cihjiyanên, anga apartimanên min."

"Heçî ev miftiya piçûk, ev miftiya mezelekê ye, ya ko di kutabûna navdera mezin a cihjiyana nizm de ye; hûn hemî deriyan vekin, herin her derê, lê na be ko hûn derbazî hundurê vê mezela piçûk bin, divê hûn xweş bizanin heke we bêgotiniya min kir, tiştê ko ez dikim bînim serê we bê hejmar e.

Jina wî gotina xwe da yê ko di her tiştî de ew bi ya wî dê bike û qet bê emriya wî nake. Mêrik piştî ko jina xwe maç kir li girgiroka xwe siwar bû û çû geşta xwe. Cîran û hevalên delal bêtî ko li hêviya vexwendin û ezimandinê bimînînin hatin ba bûka ciwan, ji ber ko bêsebrîya wan gelek mezin bû, wan dixwest mala Rih Heşîn yê mezin û dewlemendiya wî bibînin.

Dema ko Rih Heşîn li mal bû, ew nedihatî ba bûkê, ji ber ko rihê mêrik ew ditirsandin. Gava çavên cîran û hevalan bi rewş û zînetî mezelan ketin, ew hemî heyirî û ecêbmayî man. Wan baweriya xwe bi çavên xwe nedianî. Hewqas mitêlên rengîn ê giranbiha, têr çav û tu car nedîtî, hinde xaliyên çeleng û dilrûba, perdeyên hevrîşimî û nazik û zirav neqşkirî, balîşne û navbalgihîne bê hevrî, derî û pencereyên tamzêr, tamzîv û nêrevan xistibûn diyarê xewn û xeyalan.

Lê, heçî bûka ciwan guh nedida gotinên dost û hevalên xwe, wê dixwest here û deriyê mezela piçûk veke û tiştên tê de temaşa bike.

Ew di meraq û bêsebriya xwe de hinde bilez bû ko wê nedianî bîra xwe ko xwediyê malê nikare dev ji mêvanan berde û bikeve pey kar an mereqa xwe.

Lê bûka ciwan bîr nedibir wê yekê, berê xwe da derînceya veşartî û pê giha pêşiya mezelokê ko mêrê wê emrî wê kiribû bila deriyê wê veneke. Ew demeke dirêj li ber derî zendemayî man, tirs ketibû dilê wê, hesabê er-na mêrê xwe û belaya ko ew dikare bîne serê wê dikir.

Destê wê dilerizî, bi tirs li dora xwe dinêrî lê dawî xwe ragirt, mifteya piçûk ji bêrfika xwe derêxist û deriyê mezelê vekir.

Di destpêkê de wê tiştek ne dît ji ber ko pencere girtîbûn.

Kolay Krte

(KURMANCÎ)

KAMURAN BEDIR XAN

ISBN 975-6876-14-X

9 789756 876145